

Umran

Sahibi

Umran Yayıncılık
Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına
Abdullah Yıldız

Genel Yayın Yönetmeni
ve Yazı İşleri Müdürü
Cevat Özkaya

Yayın Kurulu

Uğur Altun, Cevat Özkaya, İlhan
Gündoğdu, Abdullah Yıldız

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar
Mustafa Aydın, Ahmet Dağ,
Yaşar Düzenli, Atasoy Müftüoğlu,
Mustafa Özcan, Zübeyir Yetik,

İdare Merkezi

Sofular Mh. Yeşiltekte Sk. No: 4/2
Fatih-İstanbul
Tel: (0212) 514 57 47 - 533 72 02
Fax: 534 88 88

www.umran.org
umran@umran.org
abone@umran.org

Temsilcilikler

Adana: (0505) 249 71 87
Ankara: (0312) 435 94 48
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
İsparta: (0246) 232 34 77

Abonelik Şartları

Yurtiçi

Yıllık (12 sayı): 54.000.000 TL. (54 YTL)
Family Finans Kurumu Fatih Şb. TL Hesabı
15-165159-1 (Umran Yayıncılık)
Türkiye İş Bankası Fatih Şubesi TL Hesabı
1020 1386804 (Hasan Ak)
Posta Çeki Hesabı
1605252 (Umran Yayıncılık)

Yurtdışı

Yıllık (12 sayı): 80 Üsd - 60 Euro
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. Üsd Hesabı
1020 301000 0658751 (Hasan Ak)
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. Euro Hesabı
1020 301000 0658765 (Hasan Ak)

Fiyatı: 4.500.000 TL. (4,5 YTL)

Dizgi, İçdüzen: Umran
Kapak Tasarım: Sezer Erdoğan
Uygulama: Umran

Baskı: Yıldızlar Matbaacılık
Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No:
81/143 Topkapı İstanbul
Tel: 0212 544 05 28
Dağıtım: Yay-Sat

Ayda bir yayımlanır.

Yol Ayrımı ve Sırât-ı Müstakîm Üzre Yürümek

Cenâb-ı Hak, insanlığa doğru ve eğri, Hak ve batıl iki yol göstermiş (90/10), Doğru / Hak yol olan Sırât-ı Müstakîm'in işaret taşları ve ana esaslarını da Kitâb-ı Kerîm'inde beyan etmişken; modern-postmodern süreçlerin yol ve izleri flûlaştırıp birbirine karıştırdığı, Doğru Yol'u 'eğri', eğri yolları ise 'doğru' diye takdim ettiği, dolayısıyla insanların yollarını ve istikametlerini şaşırtdıkları, hangi yol haritasını izleyeceklerini bilemedikleri bir zaman diliminde yaşıyoruz. Hz. Peygamber(s.), "Helâl bellidir, haram bellidir" buyurmuşken; küresel şeytani güç odaklarının, Kur'ânî ifadeyle, 'Hakka batıl unsur karıştırmak' ya da 'Hakka batıl elbise giydirmek' (2/42) sûretiyle, İslâm'ın sabitelerini esnetip yerinden oynatmak, temel kavramlarının içini boşaltmak, temel esaslarını törpüleyip aşındırmak istedikleri bir süreç tanık oluyoruz.

Yalın gerçek şu ki; Türkiye'nin kadîm İslâmî geleneklerinden köklü biçimde kopup Batı-l-ı kültür/medeniyet/yaşam tarzına dahil olması demek olan AB de, Türkiye dahil tüm İslâm âleminin coğrafi ve zihinsel sınırlarını, kodlarını, değerlerini kökten değiştirmeyi hedefleyen BOP/GOP'un mimarı ABD-İsrail de, diğer şer güçler de İslâm'ın bloke edilmesi, özünün dönüştürülerek 'zararsız' (!) hale getirilmesi, 'ehlileştirilmesi', hayatla bağlarının kopararak 'kamusal'dan uzaklaştırılması konusunda hemfikirler.

Ne ki, işbu süreci doğru okuyamayan, hatta algılayamayan kimi Müslüman elitler, derin bir aymazlık içinde AB ve BOP'u bir 'imkân' olarak değerlendirebilecekleri zehâbındalar. Giderek durum meşrûlaştırılıyor, ayaklar tezelzül ediyor, zihinler/kalppler kayıyor; ölçüler dünyevîleşiyor.

İmdi, böyle bir yol ayrımı sürecinde, Müslümanlar ancak Kur'ân'ı rehber edinerek istikametlerini dosdoğru tutabilir; Hak Yol üzre sapmadan yürüyebilir, Sapasağlam kulpa (urvet-ül-vüskâ) yapışabilirler: "Tağûtî güçlere/düzenlere uymayı reddedenler ve Allah'a inananlar, hiçbir zaman kopmayacak sapasağlam kulpa/mesnede tutunmuşlardır... Allah iman edenlerin velîsidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır; inkâr edenlerin velîleri de tağûtur, onları aydınlıktan karanlıklara çıkarırlar. İşte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî olarak kalırlar." (2/256-257) Demek ki, önce tağût'u, tağûtî güç ve düzenlerin önümüze koydukları karanlık yol haritalarını, hayat tarzlarını, algı biçimlerini reddetmek, sonra da Allah'a, O'nun nizamına, hayat tarzına sıkı sıkıya yapışmak zorundayız.

"Sırât-ı Müstakîm nedir?" sorusu üzerine Hz. Peygamber(s.), yere düz bir çizgi çizer; bu ana yolun sağına ve soluna da başka tali yollar çizer; sonra, bu anayoldan gidenlerin Cennet'e, tali / yanlış yollara sapanların ise Cehennem'e gideceğini söyler. Ardından En'am/153. ayeti okur: "Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun. Başka yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır. İşte sakınmanız için Allah size bunu emretti." (İbn Mâce, Mukaddime, 1)

Evet, yaşanan yol ayrımı süreci ve bu süreçte yolumuzu dosdoğru tutma zarûreti, Umran'ın bu ayki kapak konusu. Yazarlarımız Yıldırım Canoğlu, Yaşar Düzenli, Ahmet Cemil Ertuğ, Serdar Demirel, Turan Kışlakçı, Hikmet Demir ve Vicdan Tekin bu konuyu müzakere ettiler, yazdılar. Güncel bölümdeki Atasoy Müftüoğlu, Zübeyir Yetik, Mustafa Aydın, Abdullah Yıldız, Tevfik Emin ve Ahmet Dağ'ın yazıları da istikamet krizine ve çözümüne dair.

Yeni Umran'larda buluşmak duâsıyla.

İslâm ümmetinin Ramazan Bayramını tebrik ediyor;
deprem felâketiyle imtihan olunan Pakistanlı kardeşlerimizin acılarını paylaşıyoruz.

Umran

GÜNDEM

4

Kölece Teslimiyet
ATASOY MUFTUOĞLU

6

Gündem ve Gündemimiz
ZÜBEYİR YETİK

8

Avrupa Birliği ve
İstikamet Bunalımı
MUSTAFA AYDIN

10

Zaman ve Mekanın Yitimi Yada
Ab-ı Hayat Miti
TEVFİK EMİN

12

Kırk Katır mı- Kırk Satır mı?
"Ya AB, Ya Ulusalcılık"
Dayatması
ABDULLAH YILDIZ

14

Şafaktaki Son Çığlık: Politika
AHMET DAĞ

17

Beşar Esad'a Alternatif Aranıyor
Titanik batıyor mu?
MUSTAFA ÖZCAN

21

Bünyamin Ak:
"Pakistan Dua ve Yardım
Bekliyor"
Konuşan: ABDULLAH SABİT

içindekiler

KAPAK:

YOL AYRIMI

Kur'an'ın Rehberliğine Çağrı

24

Medeniyetler Çatışmasında
Müslümanların Yol Haritası -VII
Öncülerin Öncelikli Görevleri:
Kur'an'ın Rehberliğine Çağrı
YILDIRIM CANOĞLU

35

Yolların Ayrılış Noktasında
İslâm
YAŞAR DÜZENLİ

42

"Yol Ayrımı"nda Yolumuzu
Doğru Tutmak
açıkoturum
Yöneten:

Abdullah Yıldız

Katılanlar:

Serdar Demirel
Turan Kışlakçı

55

Hayatın Muhtelif
Yollarına ve
Yolcularına Dair
AHMET CEMİL ERTUNÇ

61

Bir Hassasiyet Aşınması
Hikayesi
HİKMET DEMİR

65

Nereye Gidiyorsak, Oradayız
VİCDAN TEKİN

Milli Görüş Hareketinin lideri muhterem Prof.Dr. Necmeddin Erbakan'ın eşi
Hatice Nermin Erbakan'a Cenab-ı Hak'tan rahmet diler,
kendilerine, ailesine ve Milli Görüş camiasına sabr-ı cemîl niyaz ederiz.

umran

düşünce • kültür • siyaset
Umran

YOL AYRIMI

Kur'an'ın Rehberliğine Çağrı

Yıldırım Canoğlu

Hikmet Demir

Serdar Demirel

Yaşar Düzenli

Ahmed Cemil Ertunç

Turan Kışlakçı

Abdullah Yıldız

KÜLTÜR SANAT

EDEBİYAT

68

Güvercinin Gerdanlığında
HASANALİ YILDIRIM

71

Az Yazmak Çok Yazmak
A. VAHAP AKBAŞ

73

Yakın ve Uzak İkizler
Cahit Uçuk-Ferah Pehlevi
MUSTAFA ALDI

GEZİ İZLENİM

77

Açe'de Bir Osmanlı İzi
Bağdat'tan Açe'ye Uzanan Bir
İlim Merkezi
MEHMET ÖZAY

79

Güneş Batı'dan Doğmaz
RAMAZAN TAMER

ETKİNLİK

82

AKV-Umr
Ramazan Etkinlikleri
İftar Hasreti
YAHYA GENÇ

KİTAP

84

YANSIMALAR

86

Küçük Şeyler
ERTUĞRUL BAYRAMOĞLU

AYNADAKİ TEBESSÜM

87

Sahibini Hayvanlıktan
Kurtaramayan Kürk
FAHREDDİN GÖR

YAZARLAR

A. Vahap Akbaş: Edebiyatçı, eğitimci yazar.

Mustafa Aldı: Eğitimci, araştırmacı yazar.

Mustafa Aydın: Sosyal teorisyen.

Ertuğrul Bayramoğlu: Eğitimci, tarih araştırmacısı.

Yıldırım Canoğlu: Araştırmacı yazar.

Ahmet Dağ: Felsefeci, araştırmacı yazar.

Hikmet Demir: Din sosyolojisi üzerinde çalışıyor.

Serdar Demirel: Malezya İslam Üniv. ilahiyat doktoru.

Yaşar Düzenli: İlahiyat doçenti; Eskişehir İlahiyat Fakültesi.

Tevfik Emin: Uluslararası ilişkiler uzmanı, iktisatçı.

Ahmed Cemil Ertunç: İlahiyatçı, İslam tarihçisi.

Yahya Genç: Gazeteci yazar.

Fahreddin Gör: Fıkra ve espirolog ustası.

Turan Kışlakçı: Gazeteci yazar; Yeni Şafak dış haberler servisinde çalışıyor.

Atasoy Müftüoğlu: Düşünce adamı, yazar.

Mustafa Özcan: Yeni Asya gazetesi dış politika yazarı.

Abdullah Sabit: Gazeteci yazar.

Ramazan Tamer: Eğitimci, araştırmacı yazar.

H. Vicdan Tekin: Din sosyolojisi üzerinde çalışıyor.

Zübeyir Yetik: Düşünce adamı, yazar.

Hasanali Yıldırım: Öykücü, yazar, edebiyat, sinema, müzik eleştirmeni.

Abdullah Yıldız: Araştırmacı, yazar.

UMRAN / EK

Lozan Antlaşması

KÖLECE TESLİMİYET

ATASOY MÜFTÜOĞLU

Günümüz dünyasında insani ufukların yerine teknolojik ufuklar geçti, ahlaki ölçütler yok edildi, ahlaki ölçütlerin yerine güç ve çıkar ölçütleri konuldu. Seküler akılcılık ve ekonomist dünya görüşü/hayat tarzı, gayri insani bir dünya iklimi oluşturdu. Ekonomist dünya görüşünün ve piyasa güçlerinin belirleyiciliği, hayatın düşünsel, kültürel, entelektüel, ahlaki yönlerini yozlaştırıyor, bayağlaştırıyor ve niteliksizleştiriyor. Tüketimcilik her toplumda içi boş ve kısır bir aynışmaya neden olduğu için kültürel köksüzlük ve kültürel tefessüh de sınırsız bir biçimde büyüyor.

Küresel ekonomi aristokrasisinin iktidarı, ulus devletlerin iktidarından da, halkların iktidarından da daha güçlü. Bugün, egemen politik dili, ekonomik dili ve uygulamaları oligarşik kurumlar, (IMF, Dünya Bankası, Davos) oluşturuyor. Sermayenin tahakkümü karşısında bağımsız tavırlar geliştirilemiyor. Bu durum, her ülkede siyasal basiretsizliklere yol açabiliyor. Bugünün politik dili ve pratikleri, son derece dejenere, keyfi, pervasız, şaibeli, fanatik, dengesiz ve pa-

ranoyaktır. İnsani hukuk standartlarını pervasızca çiğneyen küresel tiranlık, zulüm ve işkence gösterilerini, antiterörizm maskesi altında yoğunlaştırarak sürdürmektedir. İşgal altında tutulan toplumlarımızda, zulüm ve işkence gösterileri günlük hayatın bir parçası haline gelirken, bu durum, insani, ahlaki, vicdani tepkilere gereği kadar yol almıyor, konuşulmuyor, tartışılmıyor, sorgulanmıyor. Emperyalizm, faşizm, ırkçılık, ayrımcılık, soykırım, katliamlar, toplama kampları konuşulmuyor, gündeme alınmıyor, tartışılmıyor. Bütün bunlar olup biterken, hemen her toplumda egemen dilin/söylemin baskısıyla, çok belirsiz sözcüklerle, çok belirsiz zeminlerde, belirsiz amaçlarla yalnızca "terör" etrafında bitip tükenmeyen spekülasyonlar yapılıyor. Özellikle bu konuda, Müslümanlar dünyanın hemen her yerinde, çok büyük baskı/şiddet/ayrımcılık dalgalarıyla karşı karşıya kalıyor. Olağanüstü koşullarla karşı karşıya kalan Müslümanlar, içerisinde bulundukları konformist kısır döngüleri aşmayı başaramıyor. Bunun yanında Müslümanlar, dünyanın mevcut durumu

ile ilgilenmeyi, bu durum karşısında İslami/ahlaki tavırlar almayı reddeden, İslam'ı yalnızca içsel bir dindarlık biçiminde temsil etmeyi savunan kesimler tarafından da engelleniyor.

Dünyayı yalnızca yatırım alanı ve pazar olarak gören dünya görüşleri ve siyaset biçimleri, insani hassasiyetlere, ilgilere, beklentilere, erdemlere ve acılara karşı bütünüyle duyarsızdır. Batılılaştırmanın hizmetinde olan küreselleşme, bütün kültürel/ahlaki özgünlükleri tehdit ediyor, kültürel ve algısal yozlaşmaları derinleştiriyor. Küresel sistem bütün devletleri istediği yönde araçsallaştırabiliyor. Devletler daha çok pazara ve özel sektöre hizmeti önceliyor. Dünya düzeni, eşitsizlik, haksızlık, mahrumiyet, savaş, yoksulluk ırkçılık, kaos, suç, ahlaksızlık, yolsuzluk, çevre tahribatı üretiyor, aşırı/korkunç bireycilikler, maddecilikler ve ağgözlülükler üretiyor. Amerikan pop kültürünün ağır saldırıları karşısında toplumlarımız ahlaki yenilgiler alıyor.

Neoliberalizm ve tüketimcilik kültürel/ahlaki boşlukları derinleştiriyor, çelişkili eğilimleri ve karmaşık sorunları çoğaltıyor. Siyasal ilişkilerde devletlerin egemenlik hakları dikkate alınmıyor, uluslararası hukukun sınırlarına riayet edilmiyor. Saldırgan savaşların gerçek nedenlerini halklar kesinlikle bilmiyor. Nükleer silahlar, emperyalist/faşist/ırkçı güçler için meşru silahlar olarak değerlendirilirken, zayıfların bu silahlara sahip

olmaya çalışmaları çok büyük bir suç olarak değerlendiriliyor. Guantanamo'da uluslararası insani hukukun bütün gerekleri açıkça inkar ediliyor. Zalim bir tek yanlılık karanlık ve kirli koşullar oluşturuyor, siyasal çılgınlıklara, siyasal korsanlıklara tevessül ediyor, militarist maceralara yöneliyor. İnsanlık felaketleriyle, felaket derecesine yükselen yalanlarla, felaket derecesine yükselen propagandalarla ve oluk oluk akan kanla yönetiliyor.

Dünyanın yeni durumunu tanımlayabilmek için hiç bir sözcük, hiç bir tanım ve kuram yeterli değil.

Faşizmin sınırsız yükselişi, dünyayı kurlsızlaştırıyor.

Haçlı jeopolitik ihtiraslar/uygulamalar karşısında savunmasız hale getirilen İslam toplumlarında korku da büyüyor, öfke de büyüyor. Bütün bu gelişmeler karşısında İslam toplumlarında muhalif söylem duygusal bir söylem olarak, sağlam temelleri olmayan bir söylem olarak varlığını sürdürüyor. Muhalif söylem, muhalif hareketler bir hayat tarzına dönüşmüyor. Muhalif düşüncelerimize bir gerçeklik kazandırmıyoruz, yürekli hareketlere, yürekli cemaatlara dönüşmüyoruz.

Bütün bir insanlığı temsil eden, küresel ahlaki/hukuki bir çerçeve oluşturmak bugünün en hayati sorumluluğu haline gelmiştir. İçtenlikli, derinlikli ve kuşatıcı başlangıçlardan etkileyici sonuçlar doğabilir. Aziz İslam, ulusötesi bağlılık/aidiyet bilincini, bağlılık alanlarını temsil etmeye devam ediyor. Bu bilinçten bir ortak girişim iradesi çıkarılabilmelidir. Bu irade, küresel

gündemi etkileyebilecek bir siyasal çerçeve ile, bağımsız bir siyasal dil oluşturabilir. Konjonktürel koşullara itaat ederek, ahlaki iddialarımızı ve ahlaki itibarımızı kaybediyoruz. Sorumluluklarımızı, sabırla, dirençle ve içtenlikle yerine getirdiğimiz takdirde, tarih içerisinde bir varlık ve hayatiyet ortaya koyabiliriz. Gerçekliğe kayıtsız kalmamak, vakur bir tavır/duruş belirlemek, önceliklerimizi belirlemek, sorumluluklarını paylaşmak, sorumluluk duygularını güçlendirmek, bir gelecek stratejisi belirlemek şiarımız olmalıdır.

Güncelliğin basit sınırlarını aşmamız, sıradan kalıpları sarsmamız gerekir.

Geçmiş bir nostalji duygusu içerisinde muhafaza etmek yerine, geçmişin bugün kullanışlı olabilecek yanlarını bugüne taşıyabilmeliyiz. Geçmiş yeni bir perspektifle okuyabilmek için, güçlü ve verimli düşüncelere ihtiyacımız var. Hem içerisinde yaşadığımız toplumda, hem de diğer İslam toplumlarında, söylemsel tablo ile, gerçek tablo arasında büyük boşluklar var. Toplumlarımız militer dil/söylem aracılığıyla ehlileştirilmekte ve militer zihniyeti içselleştirmektedir. Her durumda devlet seçkinlerinin belirleyici olduğu Türkiye gibi toplumlarda, halkın şu yada bu partiyi iktidara

Aziz İslam, ulusötesi bağlılık/aidiyet bilincini, bağlılık alanlarını temsil etmeye devam ediyor. Bu bilinçten bir ortak girişim iradesi çıkarılabilmelidir. Bu irade, küresel gündemi etkileyebilecek bir siyasal çerçeve ile, bağımsız bir siyasal dil oluşturabilir.

getirmesinin büyük bir anlamı olmuyor. Bugün Avrupa normlarıyla uyum sağlama çabası içerisinde bulunan Türkiye, Avrupa hassasiyetlerine karşı büyük bir duyarlılık gösterirken, İslami hassasiyetlere/taleplere/beklentilere karşı ise büyük bir duyarlılık sergilememektedir. Türkiye, siyasal anlamda, ekonomik anlamda, kültürel anlamda Avro-Amerikan çerçevelere kilitlenmiş durumdadır. Türkiye, Avro-Amerikan çerçevelerle kuşatılmıştır, bu çerçevelerle kısıtlanmakta, engellenmektedir.

Günümüzde İslam Dünyası ülkeleri/toplamları ne yapacakları bilinmeyen, ne yapacaklarını bilmeyen ülkeler/toplamlar haline gelmiştir. Toplumlarımız modern korsanlığı, barbarlığı ve yağmacılığı aklamak için kullanılan modern kavram ve kurumların ideolojik terörizmine kölece teslim olmuş durumdadır. Bu konuda entellektüel statüko hiç bir şekilde değiştirilmemektedir. Modern politik dil, her ne kadar, liberalizme vurgu yapıyor olursa olsun, temelde otoriter ve ırkçı özellikler taşımaktadır. ■

GÜNDEM VE GÜNDEMİMİZ

ZÜBEYİR YETİK

Biz Müslümanların zihinlerinin, beyinlerinin, zamanlarının, emeklerinin, ilgi, bilgi ve birikimlerinin çokça işgal altında bulunduğu ve bu yüzden de bir ufuksuzluk, bir verimsizlik, bir üretimsizlik, bir bereketsizlik; dahası: büyük bir şaşkınlık ve tutarsızlık içinde kaldıkları kanısındayım. Durumumuz ve duruşumuz, çare arayışı içindeki bir kimsenin çevresini kuşatanlarca çözüm ve yardım vaadiyle çağırılmasına karşın, güvensizlik içinde seslenenlerden kime doğru yöneleceğini kararlaştıramayarak bir o yana, bir bu yana koşuşturup durmasına benziyor. Güven duyamıyoruz, çünkü, öncesinde aldatılmışlıklarımız var.. Seslenmeleri kulak ardı edemiyoruz, çünkü, çağırıcılar çözümlerini önerirken sorunumuzun ne olduğunu da dile getiriyorlar ve biz gerçekten de öyle bir sorunla karşı karşıya olduğumuzu, haliyle de o soruna çare arayışı içinde çırpındığımızı görüyor, biliyor veya sanıyoruz.. Halimizdeki perişanlığı bilip dile getirerek, daha doğrusu önce bizi halsizliğin perişanlığı içine itip ardından da bu fotoğrafı gözlerimizin önüne sererek çare önerisinde bulunuyor, en azından bunun çaresini aramak zorunda bulunduğumuza bizi inandırıyorlar.

Evet; Müslüman yurtlarının işgal altında bulunması, Müslümanların yaşamlarının işgale uğramış olması, Müslüman toplumların korkunç bir zillet ve meskenetin işgalinde kalması, Müslüman kimsenin beyninin aynı işgalden bir türlü kurtulamaması bağlamlarındaki çok yönlü bir işgalin getirdiği büyük üzüntü, kaygı, sancı, acı ve bunlara eklenen sorumluluk duygusuyla çıkış yolları arama çabası, andığımız işgali tohumluyor, tetikliyor, geliştiriyor, büyütüyor, yaygınlaştırıyor, derinleştiriyor ve çok yoğun bir sis tabakası gibi kuşatıyor.. Ve, Müslüman, “derdim çoktur hangisine yanayım” dercesine yanıp yakılmanın ötesine geçemiyor; çünkü, bu çoklardan hangisine el atıp da onarmak, gidermek, çözmek istediğinde, yine aynı işgal ortamının gerçekleri, gerekleri ve zorlamaları doğrultusunda hareket ediyor.. Ve, hala çünkü o, değerlendirmeleri aklıyla yapıyor, çözümleri bilgisiyle üretmeğe kalkışıyor, uygulamalarında birikimlerini, yaşadığı bu ortam ve koşullar içinde edindiği birikimlerini esas almaktan vazgeçemiyor.. Müslüman kimliği ile değil kendi kişiliğiyle er meydanına soyunuyor..

Ve, bu donanıyla çıktığı er meydanında ise, bir kez daha ye-

nilerек, bir kez daha yıkılarak, bir kez daha vurularak, bir kez daha müzmahil hale düşerek geri çekiliyor ve ardından yine aynı işgal ortamında işgale uğramış aynı kafasıyla gözlerini ufuklarda gezdirip nereden başlaması gerektiğini düşünmek zorunda kalıyor.. Ufukta ise, işte yalnızca kendisine gösterilmek istenenler var ve işte o onları görüp, bir kez daha bu gördüklerine göre toparlanma sürecine girmeğe çalışıyor..

“Nereden başlamam gerekir?” sorusu yerine, ah bir kez “nerede yanlış yaptım?” sorusunu aklına getirebilse.. Andığımız işgal öğelerinin ve üyelerinin hazırladığı bir meydanda onların çaldığı havaya göre oynamakta bulunduğunu ve bu çırpınısının da çare arayışı bağlamında ne kadar aldatıcı olduğunu anlayacak..

Peki, bunu yapabilecek mi?.. Evet; eğer Kuran-ı Kerim’i, bu Yüce Kitab’ın müminler için sürekli bir biçimde, kesintisiz ve tekrar ve tekrar vahyedilmekte olduğunu akledebilir de, kendi aklının yerine bu akletmeyi oturtabilirse, ancak o zaman bunu başarabilecek..

Çünkü, böylece, dünyanın halini, bu dünya içinde kendi konumunu, durumunu, sorununu fark ederek, sürekli bir rahmet yağışı halindeki vahiyden kendi payına düşeni görüp alacak ve o doğrultuda atacağı adımla belki her şeyi yerli yerine oturtmak ve çözümlere erişmek imkânını bulacak..

•••

Yaşadığımız ortama bir bakalım: Egemen güçlerin planlamalarıyla insanlar çeşitli ayırıcı araçlar kullanılarak bölük pörçük

"Biz Musa ve kardeşine 'halkınıza Mısırdaki sığınacakları evler hazırlayın ve evlerinizi kible edin, sâlatı süreklileştirin; inananları müjdele' diye vahyettik" (10/87)

edilip her bölümün önüne ayrı bir hedef, ağına ayrı bir söylem konulmuş, erkeklerin katledilircesine baskılarla kuşatılıp kadınların her bakımdan kollandığı bir uygulama neredeyse doruk noktaya ulaşmış, aykırı sayılan tutumların sahipleri toplumun her kesiminden dışlanıp ancak alt katmanlarda hizmet tutuklusu olarak kullanılmak üzere konumlandırılmış ve daha sayın sayabildiğiniz kadar...

Firavunların zulmü altındaki İsrailoğullarının içinde yer aldığını Kuran-ı Kerim'de gördüğümüz bir fotoğraf, bu uygulamalarla ve böylece yeniden çerçevelenip günümüzün görüntüsü, gerçeği olarak toplumun her kesiminin görebileceği bir alana yerleştirilmiş..

Ve biz, Kuran-ı Kerimdeki fotoğrafı anımsayamadığımız ya da algılayamadığımız için hala bu fotoğrafı yeni bir olay veya olgu olarak değerlendirdiğimizden ötürü bu iki fotoğraf arasındaki ayrılığı görememekte, haliyle de içinde bulunduğumuz şartlara göre düşünmekte, araştırmakta, yol

yordam belirlemeğe, yöntem geliştirmeye çalışmaktayız..

İşte bu göremeyiş, gözden kaçırış, yazımızın girişinde vurguladığımız "işgal"ın bir sonucu olarak ortaya çıkmakta; bu da sürekli inen vahyi algılayamama, bu sürekli vahyin eldeki nüshası olan Kuran-ı Kerim'i akledeme, fıkhedememe biçimindeki basiretsizliğimize yol açmakta...

Bakacak olsak, göreceğiz şu yaşadıklarımızı yaşadıkları sırada kurtuluş ve yardım dileyen İsrailoğullarına inen buyrukları ve anlayacağımız neyi nereye koyacağımızı, neyi nasıl değerlendireceğimizi, adımlarımızın niçin akamete uğradığını ve müzmahil olmaksızın neden kurtulamadığımızı...

Buyruluyor: **"Biz Musa ve Kardeşine 'halkınıza Mısırdaki sığınacakları evler hazırlayın ve evlerinizi kible edin, sâlatı süreklileştirin; inananları müjdele' diye vahyettik" (10/87)**

Ve İsrailoğullarının göz ardı ettiği ya da unuttuğu bir uygulamanın müminlere hatırlatılması bağlamında sâlatın süreklileştirilmesiyle birlikte sabırın vurgulan-

dığı buyruk: **"Sabır ve sâlatla yardım dileyin; bu, huşû içinde olanlar dışındakiler için zordur.." (2/45)**

Görüldüğü gibi, ilk buyruk "evler" edinmektir; ama, oturulacak değil, "sığınılacak evler".. İkincisi bu evlerin "kible" edinilmesidir.. Üçüncüsü ise, "sâlatı süreklileştirmek"..

Sâlatın yanı başında bir de "sabır" buyruğu bulunuyor, yardım dileklerinin iletilmesi ve kabulü için..

Sığınmak, her türlü dış etki-den korunma amaçlıdır. Demek ki, "evler" bütün olumsuzlukların dışarıda bırakıldığı korunmuş yerler olacak; bize göre, bize özel ve bize özgü..

Ve bu evler "kible" edinilecek.. Buradaki bu kelime genelde "ibadethane" olarak anlaşılacak ve aslında o anlamı taşımakla birlikte, kavram olarak daha ileri ve derin bir içeriğe sahiptir. Kible edinmek, kible edinileni karşısına almak, merkezde tutmak, ona yönelmek ve uyarlanmak demektir. Onun dışındakilere sırt dönmek, gayrıyı dışlamak de-

mek.. Nitekim, sâlat buyruğunun ayrıca vurgulanması, “kible”nin yalnızca ibadet yeri anlamı taşımadığının göstergesi...

Sâlat ise, yaygın anlayıştaki gibi elbette “namaz”, ama, yalnızca “namaz” değil; “bağlantı”, “bağlılık hali”.. Süreklileştirme ifadesi de, nitekim, sâlat kavramındaki Yüce Allah’a yönelik, bağlantı, O’nunla bağlantı halinde olma anlamını pekiştiriyor..

Sabır ise, elbette “sabretmek”, ama öncelikle ilk tepkilerimizi, reflekslerimizi dengeleme erdemi.. İlk tepkiler, refleksler eğer dengelenememişse, gelişmelerin ipi elden kaçırılmış demektir ve bu gidişle varılan bu noktadaki sabır, geç kalmış ve etkisizleşmiş bir sabır olacaktır.

Biz, bu bakış açısından yola çıkarak diyoruz ki, kurtuluş ve yardım dilemenin yolu kendi evimize sığınmak, kendi evimizi kible edinmek, sâlatı süreklileştirip, sabrı diri tutmaktan geçer.. Bir başka deyişle gündem diye önümüze konulanlar yerine kendi gündemimizi hazırlayıp onu düşünce merkezimize yerleştirmek, süslendirilmiş sözleri içselleştirmeyi bırakarak sâlatı/Yüce Allah ile bağlantıyı süreklileştirmek ve bunu başarabilmek için ise, “sabır”ı diri tutup, sabrı bir bekleme değil de bir dengeleme eylemi olarak işlevlendirip böylece gününbirlik etkilerin güdümünden korunmakla...

Bizim, bir rahmet olarak sürekli inmekte olan vahyin elimizdeki nüshası olan Kuran-ı Kerim’den anladığımız budur.. Ve elbette, “bu, huşu içinde olanlar dışındakiler için zordur”..

Huşuyu yaşamamanın bir yolunu bulmalıyız...

AVRUPA BİRLİĞİ VE İSTİKAMET BUNALIMI

MUSTAFA AYDIN

Türkiye - Avrupa Birliği ilişkileri ortalama on beş yıl sürecek yeni bir dönemece girdi. Müzakere sürecinin başlama kararı heyecanlı bir pembe diziye andırıyordu. Ulusça kahramanların bir adım sonra atacağı adımları tartıştık, hem de nefes keserek.

Gerçekten de Türkiye için Avrupa Birliği neye denk düşüyor? İlgi çekicidir ki, bir grup ulusalcının dışında çağdaş, dindar, milliyetçi hemen her kesimin beklentilerini okşuyor. Birileri ekonomiyi düzeltmesini beklerken, geniş bir Müslüman kesim en temel hakları konusunda bu yolla devlet totalitarizminden kurtulacaklarını umuyorlar. Hatta ulusal dertlere deva olmasının ötesinde küresel sorunları çözeceğine inananlar bile var. Meselâ sayın başbakanımıza göre Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği *medeniyetler çatışmasını* durduracak bir süreçtir...

İşin gerçeği, bütün bu pratik yararlar kuşkuludur. Kendine göre bir hayat standardı tutturmuş olan ve bunu da kendi inanç ve değerleri doğrultusunda götüren bir dünyanın bize ne faydasının dokunacağı belli değildir. Bu konuda bir gerçek daha vardır ki, o da umudunu Avrupa Birliği’ne bağlamış geniş bir

İslâmi kesimin bir yanılgı içinde olduğudur. Zira Batı, Avrupa’sı ve Amerika’sıyla derin bir **İslâm karşıtlığı** üzerine oturtuluyor. *İlmî İslâm* ve *Euro İslâm* (Avrupa İslâm’ı) projeleriyle dediği bellidir. Açıkça ifade etmektedir ki; “İslâm’ın vicdani bir inanç sistemi olmanın ötesinde bütün toplumsal boyutu atılmadığı sürece ortak bir tarafım olamaz. Standartlarımı da uymaz. Benim sistemim İslâm alternatifliği üzerine kuruludur.”

Gerçekten de 28 Şubat hareketi Müslüman’ın burnundan gelirken bu anlı-şanlı insan haklarıyla işleyen kuruluşun (AB’den) uyarıcı/kınayıcı nitelikte bir tek kelime sadır olmamıştı. Müslüman bilmelidir ki, bu dünya İslâm’ın sadece başörtüsüne değil, hemen pek çok sosyal yönüne karşıdır ve eli erdiği oranda da budayacaktır.

Türkiye Avrupa Birliği bu topluma dayatılan Batı kimliğinin en radikal bir halkasıdır. Ortadoğu ülkesi, İslâm topluluğunun bir parçası ve Osmanlı varisi gibi tüm kendine özgü kimlikleri atlayarak dikte edilen ve bunlarla geliştirildiği için de bir türlü oturmamış bulunan Batılı kimliğinin son, ciddi bir diktesidir. Onun için Avrupa Birliği’ne karşı çıkan ulusalcılar müsterih olmalıdır ki,

bu süreç toplum dışı bir bağlamda kullanılan "laik cumhuriyet" kimliğinin en uç noktada bir ifadesidir. Bir toplumun yerli kimliklerini yok etme sürecidir.

Aslında bizim için olmasa bile Avrupa Birliği açısından Türkiye'nin vesayet altına alınması durumu sadece Avrupa Birliği'nin değil bütün bir Batı dünyası için kazanımdır. İslâm dünyasının en güçlü üyesinin tecrit edilerek aralarına alınabilecek duruma getirilmesi Batının geleceği açısından büyük bir kazanımdır. Batının İslâm'a karşı radikal karşıtlığa girdiği bir dönemde Türkiye'ye yeşil ışık yakılması'nın bir başka anlamı olamaz. Yani Avrupa ve Amerika paslaşarak Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne doğru çekmeye çalışmaktadırlar, hem de naz eder görünerek. Hükümetimizin ünlü başarılarının arkasında da bu planlar ve Amerika'nın desteği yatmaktadır. İmdi Türkiye müzakere ederek Avrupa Birliği'ne alınmalıdır, ancak yeniden formatlanarak.

Gerçekten de artık buradaki önemli sorun, Türkiye'nin formatlanarak Batı'ya ve Batı tipi yaşam tarzına hazır hale getirilmesidir. Ortalama 15 yıl sürecek müzakere sürecinin yegane fonksiyonu da budur. Söz konusu uyum sürecinin temel esprisi Ortadoğu, İslâm ve Osmanlı

kimliklerinin tasfiyesidir. Yoksa asıl müzakere edilecek şeyin sözgelimi ithalat ve ihracat rejimlerinin ne olacağı değildir. Bu, işin paravan tarafı olmalıdır. Çünkü bunların önemli bir kısmı üyelik süreci içinde gerçekleşecek şeylerdir. Kısacası müzakere Türkiye'nin yeniden formatlaması için bir zaman kazanma sürecidir. Toplumumuzun yerli kimliklerinin eritilmesi için Batının bir süreye ihtiyacı vardır. Buna daha erken kanaat getirebilirse süre daha da kısaltılmış olabilecektir.

Maalesef toplumumuz derin bir kimlik krizi ve bundan da öte bir istikamet bunalımı yaşamaktadır. Türkiye insanı bir savruluş halinde bulunuyor, artık nerede ve nasıl bulunabileceğini kestiremiyor. Şimdi daha iyi anlaşılıyor ki Müslüman'ın burnunu sürten 28 Şubat hareketi bu şaşırışlık ortamını meydana getirmek, toplumun Müslümanlığını erozyona uğratmak için yapılmıştır. Avrupa Birliği süreci bu erozyonun üstüne oturtulmuş bulunuyor. Hatta totalitarizme karşı toplumun Avrupa Birliği tercihi bile bu gelişmeye bağlıdır. Toplum ölüm gösterilip sıtmaya razı edilmiştir.

Halbuki Müslüman'ın bir istikameti olmalıdır ve bu istikamet konusunda Allah'a sığınma-

sını bilmelidir. Müminin günde beş vakit namazında 40 kere okuduğu Fatiha suresinde geçen "Allahım, bizi sapmış ve saptırılmış olan Yahudi ve Hristiyanlardan farklı olarak **dosdoğru yola** (sırat-ı müstakime) **ulaştır**" duasını ihtiva eden ilâhi tavsiyenin çok büyük bir anlamı vardır. Müslüman bunun bilincinde olmalıdır. Yoksa, insanın önüne çıkan ve her halükarda yürüdüğü yol doğru yol demek değildir. Sırat-ı müstakim iradi bir tercihi, gerektiğinde günübürlük çıkarları aşabilmeyi gerektirir.

Bazıları Avrupa Birliği gibi konularda karşı olmanın ve farklı düşünmenin bir faydasının olmadığını ileri sürmektedir. Ama unutulmamalıdır ki İslâm'da istenen şey yalnızca fiili başarılar değildir. İslâm'da amel inanmayı ve düşünmeyi içine alacak kadar geniştir. Sahih bir inanç, doğru bir düşünce, yerinde bir eylem, salih bir amelin kapsamını oluştururlar. Günümüzde Müslüman'ın en önemli sıkıntılarından birisi herhalde yeterince doğru düşünceye sahip olamamak, durulması gerekli yerde duramamaktır. Salih ameli çoğu kere inanma ve düşünme boyutunda kaybettiğimizin farkında olmalıyız. Kanaatimce bilinçsiz bir Avrupa Birliği taraftarlığı bunun tipik bir örneğidir. ■

ZAMAN VE MEKANIN YİTİMİ YADA AB-I HAYAT MİTİ

TEVFIK EMİN

*"Doğulu milletlerin sefaleti aynı zamanda dünyanın sefaletidir,
sizin Batı 'uygarlığı' dediğimizse acıklı bir aldanışın hayaletidir."*

Halil Cibran¹

Sonunda muradımıza erdik, Abdullah Cevdet'in ruhu şad olsun! Tarih(imiz)in sonunu nihayet getirdik. 3 Ekim: Neo-liberallerin 1989'dan sonra ikinci bayramıdır. 1993'te, -Braudel'in tabiriyle- "total tarih" anlayışının (küreselleştirici) politikaya yön verme yarışında Huntington'ın gerisine düşen meşhur ve meş'um alimimiz Fukuyama da haklı çıkmanın "gecikmiş" sevincini yaşıyordur herhalde. Küreselleştirici neo-oryantalist bakışın iki yüzü işte: liberalizm (özgürlük değil) ve Chomsky'den alıntılarsak "yeni askeri hümanizm". İkisi arasında "al gülüm ver gülüm" kabilinden oyun sürdürükçe ve biz de ipte cambazlık yarışında olan sihirbazlardan gözlerimizi alamadıkça "zaman" durur², "mekan"ın sonudur³ ve an gelir; me-sela Attila İlhan ölür⁴...

Yaşadığımız gerilimin ve anlam krizinin kökeninde "Allah'ın hakkıyla takdir edilememesi" var. O'nun anlam verdiği bir evren, içersinde hayat sürdüğümüz dünya, mahiyetimiz gereği "beşeri" ilişkilerimiz artık O'ndan kopuk, bihaber halde. Bu yüzden dünyaya nereden bakacağımızı şaşırmış vaziyetteyiz. Eşyanın tabiatı gereği yaratıcı ile uyumlu değil, O'na itaatkar bir dünya ta-

savvuru sözle ikrar etmesek de, hatta kalben rahatsızlığını duy-masak da zihnen zor geliyor ar-tık. Bu yüzden iç çelişkilerimizi:

- modern dünya ile gelenek-sel İslami akıl arasındaki gerilim,
- Allah ve varlıkla ilişkimizin "merkezi aktörü(?)" olarak nefsi-mizdeki çatışmacı eğilim,

- tam bir soyutlamayla nes-nenin özne olan insana tahak-kümü,

- 'yarı seküler' bir bakışla, di-ni alanla kamusal alan çatışması,

- yahut tam bir dünyevi pers-pektifle, stratejik öncüllerimizle taktik önceliklerimizin ayrışması

gibi bir dolu gerekçelendir-meyle izah denemelerine sıkça şahidiz. Aslında hepsi bir diğeri-nin yan anlamlısı, sonucu olan izahat bunlar; kökü esaslı bir varlık muhasebesine uzanan. Pratikten hareketle olan bitene bakışla:

- Postmodern darbeye kadar, dini referanslara da yaslanarak, siyasal söylemini baştan sona "Batı karşıtı" olarak kuran bir yapının ürettiği zihinlerin "ku-rucu" olmadığı söylenebilir. Zira batı karşıtlığında özne karşıdaki yani batıdır. Postmodern felsefe-nin sözcük oyunlarını bir kenara bırakır ve "tersyüz edilen" roller bahsini geçerse "nesne"yi ya-pan ve ona "ihtiyaç" duyduğu

şekli veren "özne" olmalıdır. Do-layısıyla 150 yıldır edilgen bir halde "sürünge"liğe mahkum edilen "biz", öznenin değişen ko-numu nedeniyle biricik nesnesi olan "öteki"ne yeni roller yük-le-meye hazırlandığı bir dönemde kendimizi bir anda sahnede bul-duk. Batıya öykünmeci ve mo-dern putperestlerimiz bir yana karşıtlığında da tutkulu olanlar bugün gelinek nokta da aynı yer-delerdir. Aynı sahnenin figüran-lığını değişik perdelere oynu-yorlar hepsi o. İslami değil ama İslamcı bir söylemde yerinden edilen maalesef İslam oldu. Bu arada gerçekten İslami bir gele-ceğe iman etmişlerimizin bir kıs-mı da iman/eman kaybına uğra-yarak kendinden şüphe eder ol-du.

- Bu nasıl bir akıl tutulmasıdır ki, orta yerde "Furkan" yani ayırt edici bir ölçü olarak Kur'an dururken, farkedici ve ettirici bir akli dinamikten yoksundur. Batı'ya aşina olmak elbette büyük bir avantajdır, doğrudan fiili sö-mürge tecrübesi yaşamamış ol-mamız da. Fakat geldiğimiz yer-de kendi kendimizi asimile edi-yoruz. Cemil Meriç'in veciz ifa-desini özetlersek, biz ne kadar onlardanız desek de batılının gö-zünde 'Osmanlı' yani müslüma-nız. Bu bakışın mevcut hükümet üzerinde hem yerli hem de ya-bancı elitlerce hakim olduğunu söylemek dahi gereksiz. Batılı-laşmacılarımızın "geleneksel" rollerini çalıp güya diyoruz ki, "bakın biz bu işi, yani batılılaş-mayı sizden de iyi yaparız..." Sonra bir bakıyoruz ki, batılı de-ğil ama batıcı olmuş çıkmışız. "Bu ne yaman çelişki böyle..." Zemin kayması diye buna denir,

bütün bir dünya kayıyor ayaklarımızın altından. AB'ye girmek (ne demekse), siyasal, askeri, ekonomik, toplumsal, kültürel vesair etkisinin, pratikte yansımalarının dışında olarak yeniden bir yüzleşmeyi beraberinde getirecek mi? 700 yıl önce Moğollar ve Bizans ile yüzleşmesini kendi öz dinamiklerinden hareketle gerçekleştiren ve alınının aklıyla çıkan müslümanların bugünkü hazırlıksızlığı "ekonomi, maliye, tarım, insan hakları, anayasa vb." uyum konularında modern batının "evrensel(!)" değerlerini "hazmetme"si noktasında falan değildir. Asıl soru(n) şudur: Nasıl bir akli ve kalbi donanımına sahibiz? Hayata bakışımızın sınırlarını ne belirliyor, hangi sabitelerimiz mevcut? Göreceliğe kendimizi teslim etme kolaycılığına kapılmadan soralım: Zaman ve mekan aşkın değerlerimiz var mıdır? Medeniyet ve kurucu unsurları, hepsi bir inanç sisteminin sonucudur elbette.

- Bu noktada AB'nin ne olduğu, neyi temsil ettiği, modern bir proje olduğu kadar kökü yerinden edilmiş hıristiyanlığa uzanan medeniyetin mücessemleşmesini ifade edişi de çok mühim değildir. O bir metafordur artık, gerçekliği ne kadar can yakıcı olursa olsun "aşkının ateşi"nde kül olmaya razıyızdır. Zira başka bir dünya mümkün değildir. İslam dünyası mı? Neresidir? Haritada gösterebilir miyiz? Ya da tarihsel bir nostaljiden geriye kalan siyasal, toplumsal hatta (İslam'ın güçlü belirleyen olduğu) kültürel bir ortak mirastan söz edilebilir mi? İslam birliği...

Batılılaşmacılarımızın "geleleneksel" rollerini çalıp güya diyoruz ki, "bakın biz bu işi, yani batılılaşmayı sizden de iyi yaparız..." Sonra bir bakıyoruz ki, batılı değil ama batıcı olmuş çıkmışız.

"Hadi ordan, sen de! Bu kadar ulus-devletçik, onca krallık ve bir de 'teokratik' devlet varken kimin birliği! Hem senin dediğinin hiçbir toplumsal zemini de yok, nerede ümmet?" Şunu ifade etmek gerek: İdeali olmayanın gerçeği de olmaz.. İdeal ise ancak "mutlak bir ölçü"den beslenir. İslam ümmeti, sonrasında devlet ve medeniyeti gibi müteal bir boyuta olan aidiyetimizin dünyevi temsilleri de ütopyadan ibaret görülürse ve "tarihsel vakıa"dan hareketle gerçekliği olumsuzlanırsa nihai tahlilde yersiz yurtsuz kalırsınız. Ya da son derece bayağı bir şekilde politik manevra aracı olarak kullanılırsa ne oradasınız ne de buradasınızdır.

- İslam medeniyeti her bakımdan hayattadır. Siyasetinden soyutlamaya kalktığınızda dahi kültürel ve hayati pratiğiyle varlığını sürdürmektedir. Ramazan bunun en canlı örneğidir. Ramazan istenilse de gündelik hayatın ve "kamusal alan"dan soyutlanamaz, zira göstergeleri her yerdedir. Dolayısıyla sekülerizme karşı en büyük gerçek tehdit ondan gelir. Onun olduğu yerde hayatı parçalayamazsınız, kişilikleri de. Tıpkı "hakk"ın olduğu

yerde "batıl"ın yokoluşu gibidir. Buna karşılık Ramazan'ın bu kuşatıcı atmosferini batı evinin o boğucu biyosferinde kuşatmak hiç değilse naifliktir. Yaşanan anlamlandırma sorunu her hatta kendisini belli ediyor: "Hoşgeldin ya AB"...

Şimdi ayaklarımızı yere basalım. Önce yerinden edilen zeminimizi yeniden tanıyalım. Mevcudiyetimizin yegane kaynağından başlayalım "okuma"ya.. Çankaya'dan sonra⁵ yönlerini (kıblelerini) Brüksel'e dönenlere hatırlatmak gerekiyor:

"Böylece biz sizi, insanlara şahid (ve örnek) olmanız için orta (vasat) bir ümmet [ümmeten vasa] kaldık; Peygamber de üzerinizde şahid olsun. Senin üzerinde bulunduğu (yönü, Ka'be'yi) kible yapmamız, elçiye uyanları, topukları üzerinde gerisin geri dönenlerden ayırdetmek içindir. Doğrusu (bu), Allah'ın hidayete ilettiklerinin dışında büyük bir yükür. Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir..." (2,143) ■

Notlar:

- 1 The Treasured Writings of Khalil Gibran, Castle Books, 1980.
- 2 AB'yle müzakerelerin başlama tarihi olan 3 Ekim'de saatlerin durdurulmasına ve Müslüman zihinlerin tam bir 'sekülerleşme' ile zamanda kaybolmalarına atf.
- 3 Yüzyıllar boyu anakarasına hapsolmuş ve içine kapanmış olan Avrupa tasavvuruna atf.
- 4 Batı eleştirisinin en akli karışık temsillerinden biri olması bakımından, batı karşıtlığının en azından muhteva bakımından ölümünün simgesel anlatımı olarak şairin ölümüne atf.
- 5 Kemalettin Kamu'nun alternatif ilahlaştırma denemesine giriştiği zavallı dizelerine atf.

KIRK KATIR MI, KIRK SATIR MI? “YA AB, YA ULUSALCILIK” DAYATMASI

ABDULLAH YILDIZ

3 Ekim 2005 öncesinde, handiyse ‘*kırk katır mı, kırk satır mı?*’ kabilinden, insanımızı iki açmazdan birini tercihe mahkum eden kısır sürecin, her şeyin kendisine endekslediği 3 Ekim tarihi sonrasında da devam ediyor olması, önemli gelişmelerin işareti olarak okunabilir. Geçmişte Türkiye insanını sağ-sol, İslâmcı-lâikçi, Türk-Kürt, Alevi-Sünni gibi yapay ayrımlarla kamplara bölerek gerilim üretenler, şimdi AB’ci-ulusalcı şeklinde bir ayırım ve gerilim üreterek bunu daha da tırmandırma peşinde gözüküyorlar. AB’ciler, her şeye rağmen kurtuluşumuzun tek adresi olarak Avrupa Birliği’ni görmeğe devam ederken; Ulusalcılar Kıbrıs, Ermeni meselesi, Sevr, böl(ün)me planları bağlamında bol bol vatan-millet-Sakarya edebiyatı yapıyorlar...

Bu süreçte tanık olunan en anlamlı paradoks ise şu: yaklaşık yüz yıldan bu yana Batılılaşmayı, pagan Batı medeniyeti ile bütünleşmeyi -haklı ve doğru bir nitelemeyle- bir “ihanet”, bir “sapma”, “yabancılaşma”, “taklitçilik”, “kendini inkâr”... olarak gören İslâmî kesimin (‘İslâmcı’ terimini kullanmak istemiyorum) belli bir bölümü, be-tahsis ‘milli görüş’ gömleğini çı-

karıp iktidar koltuğuna yerleşenler, 28 Şubat travmasının ve 11 Eylül kasırgasının etkisiyle en hızlı AB’ci olup çıkıverdiler. Üstelik de son derece yüzeysel bir yaklaşımla ve konjonktürel gerekçelerle: AB sayesinde özgürlüklerimizi garanti altına almak, bürokratik oligarşinin direncini kırmak, bazı ekonomik çıkarlar sağlamak, vs... Resmî söylemleri ise çok daha tehlikeli: ‘*Medeniyet değişikliği*’. Sırasıyla Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet elitlerinin ‘medenileşme’, ‘asrileşme’, ‘modernleşme’, ‘uygarlaşma’... gibi kavramlarla kastettikleri şey de işbu medeniyet değişikliği değil mi? Yani İslâmî temele dayalı geleneksel Osmanlı medeniyeti ve hayat tarzından Batı medeniyetine, Batı tipi yaşam biçimine geçiş değil mi kastedilen? Nitekim tıpkı, ‘*Batı medeniyetini güllü ile, diken ile isticlâs etmeliyiz*’ diyen Abdullah Cevdet’in bugünkü takipçilerinin etekleri zil çalmıyor mu?

Öte yandan, eski ‘İslâmcı’ yeni ‘AB’ci’ aymazlar, “İslâm Birliği” idealinin köküne kibrit suyu döktüklerinin ve ümmet bilincini temelinden sarstıklarının ayırdına varamamış görünüyorlar. Allah aşkına, söyler misiniz; -faraza- AB üyesi olan bir Türkiye’de Müslümanların “*ümmetin birli-*

ği”nden söz etmelerini kim ciddiye alır? Asırlarca İslam ümmetinin liderliğini yapmış bir milletin torunları, bin yıldır kavgalı oldukları bir uygarlık camiasına gönüllü olarak ve kendi misyonlarını reddederek dahil ve teslim olduktan sonra, artık İslâm Birliği’ni nasıl savunabilirler?

Bu noktada denilebilir ki; AkParti iktidarı, İslâm Konferansı Örgütü’nü İstanbul’da topladı ve başkanlığına da Ekmeleddin İhsanoğlu’nu getirdi. Doğrusu, AkParti iktidarının İKÖ bağlamında İslâm Birliği idealini canlı tutmayı hedeflediğine inanmak istemiştik. Ama, anlaşılan o ki, Türkiye’nin başından beri İKÖ’yü -Prof.Ahmet Davutoğlu’nun tespitiyle- ‘*diğer uluslararası aktörlerle ilişkilerde pazarlık gücünü yükselten bir unsur*’ olarak gören politikasında bir değişiklik söz konusu değil. İktidara geldiğinden bu yana bütün eforunu AB ile müzakere sürecini başlatmaya odaklayan AkParti, ‘bizi AB’a almazsanız İKÖ alternatifi-miz var’ blöfünü yapmak için İKÖ’ye önem vermişe benziyor. Şu an durduğumuz yerden geriye baktığımızda; İKÖ toplantısı arifesinde İsrail’in Filistin’de “*devlet terörü*” uyguladığını söyleyen sayın Başbakan’ın, daha sonra ABD’ye giden yol İsrail’den geçer anlayışıyla katil Şaron’un elini sıkmasını daha iyi anlamlandırabiliyoruz. Tayyip Erdoğan’ın, AkParti iktidarının ilk aylarında, Cidde’de -ABD eski Başkanı Clinton’un da katıldığı bir toplantıda- sarfettiği “*İslâm Birliği olmaz; hangi çağda yaşıyoruz!..*” sözlerinin de tesadüfen veya sehven söylenmediği bugün daha iyi anlaşıyor.

İşte o günlerde sayın Başbakan'ın bu sözünü büyük bir talihsizlik ve **"referansımız İslâm'dır"** çizgisinden açık bir sapma olarak değerlendirdiğimizde, birçok 'İslâmcı' kardeşimiz şöyle bir savunma/meşrûlaştırma çabası içine girmişlerdi: 'Tamam da hocam, İslâm ülkelere bir araya getirmek mümkün değil ki! Bölük pörçükler ve birbirleriyle didişip duruyorlar; üstelik çoğunun yöneticileri de ABD ve Batı uşağı; zaten böyle bir birliğe ABD de müsaade etmez, vs...' Yani, 'İslâm Birliğini kurmak imkansız olduğuna göre, kendi başımızın çaresine bakıp AB'a girmek daha doğru değil mi?' demeye getiriyordu arkadaşlarımız. Maalesef, bu günlerde benzer yorumları aynen tekrarlayanlara rastlamak insana giran geliyor. Kırk katırla kırk satır yani AB'cılıkla ulusalcılık arasında sıkışıp kalmış olmanın psikolojik etkisiyle, bazen ne söylediğimizin, neleri savunur hale geldi-

ğimizin farkına varamıyoruz. Söylemler değişiyor, zihinler savruluyor, ayaklar kayıyor...

İmdi, ABD ve Batı'nın Müslümanları paramparça etmek için etnik ve mezhebi kavgaları ha bire körüklediği ve İslâm dünyasını daha fazla kontrol altına almak için yeni yeni sinsi plan-projeler geliştirdiği bir süreçte özellikle **ümme**t bilincini öncelememiz, **İslâm Birliği** idealini diri tutmamız gerekmiyor mu? Ne kadar imkansız, ne kadar uzak görünürse görünsün, bir müslüman, bir mümin olarak, **ümme**t ve **vahdet** fikrinin zedelenmesine asla müsaade etmemeliyiz. Yeryüzünde iki tane Müslüman kalsa, onlar bir **"ümme**t"tir; hatta bir tek Müslüman kalsa bile, o dahi -tıpkı Hz. İbrahim gibi- **'tek başına bir ümme**t' tir (16/120).

Kur'ân-ı Kerîm, **"Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz; ma'rûfu emreder, münkerden sakındırır ve Al-**

lah'a iman edersiniz" buyurur (3/110).

Yine Kur'ân, **"Sadece müminler kardeşdir"** buyurur (49/10).

AB'cılık ve ulusalcılık saptmalarına karşı yolumuzu aydınlatan, Türkiye'yi de ümmeti de içine düştüğü/ düşürüldüğü kışkırtan kurtaracak olan ana ilke **İslâm kardeşliğidir**. Zaman, Kur'ân'ın mesajını ve Allah Rasûlü Muhammed(s)'in mesajını en iyi anlayanlardan biri olan Hz.Selmân (r.a) gibi düşünme ve davranma zamanıdır. O'na nesebi/soyu sorulduğunda **"Ben Selmân bin İslâm'ım"** der; 'İslâm'ın çocuğu Selman'ım ben', 'anam-babam, dedem, ceddım yani ırkım İslâm'dır'... Oysa o ırken Farisî idi...

Ne kırk katır, ne kırk satır!

Ne AB/ABD köleliği, ne ulusalcı sapma!

Çözüm; tek başına da kalsak, **"ümme**t olmak" ta! ■

ŞAFAKTAKİ SON ÇİĞLİK: POLİTİKA

AHMET DAĞ

Politikayla Tanzimat kargaşasında tanışan ve bu kargaşa içerisinde çıkış arayan zihnimiz yaklaşık olarak 200 yıldır kendini bulma telaşesi içine düşmüştür. “Hürriyet” kelimesini kullanan dudakların sahipleri kendilerinden sudur eden bu sözcüğün anlamını bilmekten oldukça uzak bir idrake sahiptiler.

Demokrasi geleneğinden çok şura ve istişare geleneğine sahip olan bellek Türkçülük, Osmanlıcılık, İslamcılık gibi akımlarla siyasi geleneğini de değiştirme konumuna düştü. Bu kargaşa içerisinde Abdülhamit tahttan indirildi, İmparatorluğun yakası Almanya’ya kaptırıldı, kol kola 1. Dünya savaşına girildi. Savaşın sonucunda yeni bir devlet, yeni bir siyaset anlayışı ortaya çıktı. Yeni siyasilere ve siyaset anlayışına uyum sağlayamayan toplum tepkisel bir duruş gibi algılanan DP, AP, ANAP ve son olarak AKP gibi partileri yüksek bir sayıyla iktidara taşıdı. Bu partiler hiyerarşisinde halef konumunda olduklarını söyleyen partiler daima seleflerini referans aldıklarını beyan ettiler. Bu siyasi hareketler merkezi sisteme/konjonktüre entegre oldukları sonradan vücut buldular. Konjonktüre entegrasyonda sürekli

sıkıntı yaşayan MNP, MSP, RP, FP ise sürekli güç kaybına uğradı; 2000 yılında ise büyük bir kayma ile farklı/başka bir vücut buldu.

AKP’nin duruş, tavır, söylem, değişikliği göstermesinin nedeni yeni bir beden, yeni bir biçim arayan, geleneklerini, değerlerini, duygularını, ruhunu değiştirme isteği midir? “Çıkarıldık” denilen gömlek bu farklı bir vücut oluşturma gayesi olan harekete dar mı gelmiştir? Yoksa kendine yakışmadığını mı algılamıştır? Yoksa bu gömleğin ağır olduğu düşüncesi zuhur etmiş, bundan dolayı çıkarma isteği mi ortaya çıkmıştır? AKP post-for-dizmin ürünü olan modern politika olarak zuhur eden politik anlayış gereği hedef kitle olarak gençliği seçmiş, politika ürettiği alanlar ise çevre, insan, ekonomi, hayvan hakları, eşcinsellik - bu alanda politika üretmediğini söylese de- ve seçmenin görev yüklediği ve beklentileri olan dini hayat tarzındaki talepler olmuştur.

MNP çizgisinin kan kaybı yaşamasının nedeni, kendi tabanını ve tavanının sosyolojik çözümlemesini tam yapamayıdır. Kapitalizmle entegrasyon sürecini yaşayan gerek bürokratik ve siyasal gerekse ekonomik alan-

larda söz sahibi olan mahallenin çocukları taşındıkları başka mahallelerin hayat tarzından etkilenmeye başlamışlardır. Anadolu’nun mütevazı bir gecekondu-sunda yaşayan soluk pantolonlu kişilik fenomeni Nişantaşı’nda hayat sürdüren bir fenomen olmuştur. Ya da bir dönem sesinin erkekler tarafından duyulmasının haram olduğuna inanan mütesettir Müslüman bir bayan, erkekle tokalaşmanın veya yanak yanağa öpüşmenin zorunluluktan dolayı olabileceği kanaatine varmıştır. Kısaca mahallenin çocukları olarak bir zihniyet değişmesi -yamulması- ile karşı karşıyız.

Aslında Türkiye’de sağın ve solun geldiği nokta itibarıyla yaşadığı kader ortaktır. En çok kızdıkları ve düşman oldukları kapitalizme yenik düştüler. Solcular her durumda diyalektik kavramı ile meseleyi çözmeye çalıştılar. Biz Müslümanlar da “cihad” kavramı ile bütün yaptığımız eylemleri adlandırdık ve onlara meşruiyet kazandırdık. Burada “cihad” anlayışını küçümsemişim gibi çıkarım olmaması gerekir. Bir ruhun kavramı olan “cihad”ın eften püften şeyler için kullanılmasından duyduğum rahatsızlığın anlaşılmasını salık veririm. Solcuların neferleri proletarya iken Müslümanların neferleri ise mücahidler oldular. Solun proletaryaları kapitalist sistemle bütünleşirken mücahidler de kapitalizmin iğdiş edici çarklarından kendilerini kurtaramadılar. Yine solcular ve Müslümanlar davalarını öğrencilik gibi gelip geçici olan yıllara sıkıştırdılar. Solcular solculuklarını öğrenci kafeteryalarına

mahkûm ederken Müslüman gençler de Müslümanlıklarını vakıf veya cemaat bünyesinde kaldıkları evlere ve yurtlara hapsedtiler. Müslümanlar olarak hayat tarzımızı tebliğ etmek şöyle dursun Müslümanlığımızı gösterecek göstergeleri ve fiilleri bile ortadan kaldırdık. Mustafa Özel, üniversite yıllarındaki solculardan eser kalmadığı, bir kısmının reklâmcı, bir kısmının medyacı, bir kısmının işadamı olduğu tespitinde haklıdır. (bkz. İslam Ülkesinde Solculuk, M.Özel, *Anlayış*, Mayıs 2005) Bizim camianın da bir dönem hızlı mücahidleri işadamı, müteahhit, medyacı, yönetici gibi meslek erbabı oldular.

Post-fordizmin eşiğinde sol kendini acı deneyimlerle baş başa bırakmışken sağ da toplumsal meselelere çözüm bul-a-maya-rak itibarsızlığın eşiğine geldi.

Sağ pratiksel bir zekâyla fiyat ve kâr bağlamında meselelere bakarak sorunları çözmeye çalıştı. Toplumsal olmaktan çok ekonomik nitelik taşıyan bu bakış sağ kapitalizmle kucaklaştırdı. Solcular/laikler çağdı, gerici, yobaz gibi kavramları kullanarak büyük bir kesimi ötekiliğe ve hiçliğe mahkum etti. Son dönem politika anlayışı ile bu söylemlerin/silahların kendilerine dönmüş olduklarını da görmezlikten geliyorlar. Çünkü son zamanlarda statükoculukla, tutuculukla, bağnazlıkla suçlandıkları oldukça çok sık yaşanan bir durum.

Sağdaki ve soldaki siyasetsizliğin nedeni, dayandıkları gelecek açısından ölümcül olmayan ama hayatın ileriki yıllarında olumsuz yönde etkisi olan küçük yaşlarda geçirilen hastalıktır. Solun Sovyet rüzgârından ve

Che-Fidel efsanesinden ve macerasından esinlenerek oluşturmuş olduğu siyasal anlayışın menşeinin olmamasından dolayı tıkanması oldukça normaldir. Köklü bir medeniyet ve geleceğe sahip olan Müslümanların siyasal anlayışının tıkanmasının nedeni toplumsal/kişisel zafiyetleridir. Bunlar; enaniyeti yenememek, nefis mücadelesindeki mağlubiyetler, duruş ve tavır bozuklukları, örnek olamama, dünya malıyla yaptıkları mücadelede yenik düşme gibi zafiyetlerdir. Oysa ki, bizler Müslümanlar olarak bir takım beyni solmuş tarihin, ideolojinin ve tanrının sonu olduğunu söyleyen buhranını ve bunalımını hakikat diye yutturan teorisyenlerin söylemlerine karşın yitirdiğimiz hikmetin ve hakikatin peşine düşerek büyük şairin dediği “oluş sırrını” çözebilecek bir si-

yaset anlayışını ortaya koyabilir/iz/dik. “Ölümçül gelenek” diye nitelendirdiğim olgu, şairin dediği “Siz güneşi ceketinizin astarı içinde kaybetmiş marka Müslümanlarısınız” olgusuyla aynı düzlemindedir.

Son dönem gerek ulusal gerekse uluslararası politika anlayışı içerisinde partiler ve liderler yeni, dinamik bir siyaset anlayışı ortaya koyma kabiliyetinden oldukça uzaklar. Seçmenlerin imaj ve karizma gibi vasıflarının olduğuna inandırarak kendilerini siyasal iktidara taşımaktadırlar. Bu marazi durumda siyasetin hantallaşmasına yol açmaktadır. Siyasi elitler üzerlerinden sorumluluğu atmak için bir dünya cemaati oluşturmak kaygısı içerisinde olduklarıdır. Bu dünya cemaatinin anayasası cemaatten birinin hata yapması sonucunda yargılanmasını sağlayacaktır. Kant’ın beynini zorlayarak ortaya attığı bu teori önce Birleşmiş Milletler’in oluşmasına yol açmıştır, şimdi ise belki AB anayasasına teorik yataklık etmektedir. Fakat Fransız toplumu siyasilerin kendi sorumluluklarını üzerinden atma teşebbüslerini engellemişlerdir. AKP iktidarının AB’ye girme isteği ise ekonomik olmaktan çok politik ve sosyolojiktir. İnsanların hayata dair beklentileri ve istekleri gibi yaşama isteği karşısında merkezin tabuları bulunmaktadır. Bu tabulara dokunduğunda yanacağını bilen hükümet bu açmazı bir maymuncuk/ her şeye çözüm olarak gördüğü AB politikasıyla açmak istiyor. Bütün umutlarını ve siyasetini AB projesine dayandıran bir siyaset anlayışı ise kabız bir siyaset anlayışıdır. Ya-

pay sorunlardan hareketle sanal bir siyaset ortamına kayan politika-sızlığın-nın nedenleri basit olabilir. Sokağa çıkıp hakkını isteyenleri maceraperestlik ve vatan hainliği ile suçlamak bunlardan bir neden olabilir. Politika ve politikacı bu anlayışla bindiği dalı kesmiş olur. Yine siyasete medyanın bulaşmasıyla politika büyük bir darbe yemiştir. Döneminin tüccarları itibarlı medya patronları 28 Şubat’la birlikte politikayı avucunun içine almış, istediği kişiyi yok etme ve karalama kampanyasını yürütmüşlerdir. Böylelikle politika umut mekanizması olmaktan çok kendi insanlarını yiyen bir mekanizma olmuştur.

Felsefe modern politikacılar, yeni kavramlar, yeni konular paketlerken bizde felsefenin politika üzerinde esamesi bile görülmez. Politikanın parla-

mentodan çıkıp kahvelerde mekân bulduğu ülkemizde politikacılar iş takibi ve ihale alımlarıyla uğraşır hale gelirler. Nitekim Magnus Enzensberger dünya politikasını “Endişeli teknisyenlerin tekleyen motorların üzerine eğildiği ve bu küllüstürleri nasıl çalıştıracaklarını düşünerek kafalarını kaşıdığı tamirci dükkânına” benzetiyor. Yaklaşık kırk yıldır kendine bir siyaset anlayışı ve siyasetçi üreten siyasi bir gelenek olan Milli Görüş geleneğinden gelen siyasiler şu an iktidardalar. Camianın asıl düşünmesi gereken bundan sonra vücuda kavuşacak olan siyasetçilerin Müslümanlıkla ontolojik ve epistemolojik bağlantıları olup olmayacağı ya da ne kadar dürüst olup olmayacakları meselesidir. Bu mesele aynı zamanda ülkenin de meselesidir. ■

Ekim 2005 tarihi Irak ve Suriye'nin geleceği açısından önemli bir aydı. Irak'ta kalıcı anayasa için referandum yapıldı. Aslında Hizb-i İslami ile Kürt ve Şiiler arasında son dakika pazarlığı ve anlaşması, oylanan anayasanın kalıcılıktan ziyade geçici vasıflı ve kapanmayan bir şekilde pazarlığa tabi olduğunu gösteriyordu. Bununla birlikte ön anlaşmanın daha sonra kalıcı bir anlaşmaya dönüşüp dönüşmeyeceği belirsiz.

25 Ekim'de Suriye rejiminin geleceğini alakadar eden BM denetçisi **Detlev Mehlis** raporu açıklandı. Ama rapor açıklanmadan önce bile etkisini hissettirdi. Raporun açıklanmasından yaklaşık 12 gün evvel Suriye'nin güçlü adamı hatta Esat'ın tek muhtemel rakibi olarak görülen **Gazi Kenan** intihar etti veya tasfiye edildi. Uzun yıllar Başkan Yardımcısı **Abdulhalim Haddam** ile birlikte Lübnan dosyasını elinde bulunduruyordu. Eski takım veya muhafızlardan olan Abdulhalim Haddam, Baas'ın onuncu kongresinde siyasi kariyerine son noktayı koyanlar arasındaydı. Baba Esat'ın eski kadrosundan iki kişi kalmıştı ve bunlardan birisi Nusayri klan içinde temayüz etmiş bulunan Gazi Kenan'dan başkası değildi. Kenan daima zor görevlerin adamı olmuştu. Rejimin iç çekirdeğini oluşturan gruptandı. Türkiye ile **Adana Mutabakatı**nda önemli roller oynamıştı. Hatta Türk tarafının tespitlerine göre kendisinden büyük ve yaşlı bakanları bile yeri geldiğinde azarlayabiliyordu. Kenan'ın ilk önemli görev yeri Humus kentinde askeri istihbarat şubesinin

BEŞAR ESAD'A ALTERNATİF ARANIYOR TİTANİK BATIYOR MU?

MUSTAFA ÖZCAN

başkanlığı idi. Yükselişi oradan başladı. Taçsız genel vali veya kral naibi olarak Lübnan'ı tam 20 yıl yönetti. 1990'a kadar Lübnan üzerinde Suriye'nin denetimi alacalı idi. 1990 sonrasında Suriye rejimi Lübnan'ın mutlak hakimi olmuştur. Bunda da baba Esat'ın Irak'ın Kuveyt'ten çıkarılmasında baba Bush'la işbirliği yapmasının önemli payı vardı. Lübnan Suriye'nin vesayetine terkedilmişti. Daha doğrusu eski statü pekiştirilerek uzatılmıştı.

Gazi Kenan, 1982-2002 yılları arasında Lübnan'ın mutlak hakimi olacaktı. O dönemlerde birçok fail-i meçhul suikastlar yaşandı. Bunlardan birisi de 16 Mayıs 1989'da şehit edilen Sünnilerin Başmüftüsü **Hasan Halit**'e yönelik olanı idi. Ona benzer **Subhi Es-Salih** gibi birçok ulema daha öldürüldü. 1992'den sonra Lübnan asıllı Suudi işadamı **Refik Hariri**'nin başbakanlığa getirilmesinde kimler rol oynadı, tam olarak bilmemekle birlikte Abdulhalim Haddam ve Gazi Kenan Refik, Hariri ile dost olan Suriyeli ekiptendi. Ama Suriye rejiminin çekirdek kadrosunda herkes bu konuda aynı düşünmüyordu. Bundan dolayı Refik Hariri cinayetinden dolayı Kenan'ın suçlanması biraz garip bulunuyor. Bununla

birlikte suikasta kurban giden Hariri ile intihar eden Kenan'ın dostluğunun şantaja dayanan zoraki bir dostluk olduğu da ileri sürülüyor. Elbette ilişkilerde gelgitler yaşanmış olmalıdır.

Hayatı boyunca Gazi Kenan Lübnan'ın *kings maker*'ı (kral atayıcısı) olmuştur. Aslında Kenan'ın Beşsar'a alternatif arayan ABD ve İsrail açısından biçilmiş kaftan olduğu da söyleniyor. Gazi Kenan'ın oğlu **Yarub Kenan** Amerika'da yaşayan zengin Suriyeli bir işadamı ve aynı zamanda Amerikalı yetkililerle yakın bağları var. Gazi Kenan baba Esat döneminden beri düzenin iç çekirdeğinde ve karar alma mekanizmasının tam ortasında bulunuyordu. Esasında kimilerine göre karar alma mekanizmasında Beşsar'ın kardeşi Mahir, ve eniştesi **Asif Şevket** gibi bir avuç insan bulunuyor.

Suriye'nin Taçsız Kraliçesi!

Esat'ın biricik kızı **Büşra Esat**, İstihbaratın başı Tuğgeneral Asif Şevket'in eşi oluyor. Büşra'nın çok güçlü ve aynı zamanda hırslı bir şahsiyet olduğu ifade ediliyor. Batılı istihbaratçıların gözünde o Suriye'nin adsız ve taçsız kraliçesi. Onun için 'Suriye'nin fiili yöneticisi' tabiri de kullanılıyor.

Gazi Kenan'a dönecek olursak, en son hilaf-ı mutad bir şekilde Lübnan'daki görevinden sonra içişleri bakanlığına getirildi. Halbuki baba Esat döneminde içişleri bakanlığı Sünnilere tahsis edilmiş bir posttu. Ama bir yazarın ifadesiyle galiba reformlardan nasibini alan içişleri bakanlığı da değişim geçirmiş ve bunun sonucu o post ve makam da Nusayri klanı teslim edilmişti! G.Kenan'ın intiharıyla Suriye rejiminin bir taşla iki kuş vurduğu ileri sürülüyor. Hem Beşşar Esat tam uyuşmadığı ve muhtemel rakiplerinden birisi olan Gazi'den kurtulduğu gibi hem de Hariri suikastı için günah keçisi ve kurban bulunmuş oldu. Michael Aoun gibi birçokları bu kanaati paylaşıyorlar.

Kenan'ın ölümü üzerinde çeşitli spekülasyonlar yapılıyor. Bunlardan birisi Hariri meselesinden dolayı basının üzerine gitmesi ve ondan dolayı intiharı seçmesi. Bunu seslendirenlerden birisi Dışişleri Bakanı Faruk Şara oldu.

Daha komiği de yine yönetime yakın isimlerden Fevzi Şuaybi'nin *el-Cezire* kanalında dile getirdiği gerekçesi. Ona göre Kenan, son sıralarda morali çok bo-

zulduğundan dolayı intiharı seçmiş. Semir Caca'nın salıverilmesinden sonra Lübnan'da işlerin sarpa saracağını ve ülkenin bölüneceğini varsayıyormuş; bu da, moralini çökertmiş. Lübnan ve İsrail basınına ve yetkililerine göre Gazi intihar etmedi, intihar süsü verilerek öldürüldü. Lübnan'ın Sesi radyosuna bu yönde yapmış olduğu açıklamayı da farklı değerlendiriyorlar. G.Kenan'ın, 'Bu benim son açıklamam olabilir' demesinin intiharı çağrıştırdığı tezine mukabil, bu teze karşı çıkanlar 'Hariri meselesinde son açıklamam demek istedi' yorumunda bulunuyorlar. Gebran Tueni gibi Lübnanlı gazeteci ve siyasetçiler de aynı iddiayı paylaşıyorlar. Dennis Ross da aynı görüşte. Rejimin selameti açısından Kenan'ın kurban seçildiği iddiası ise başta İsrail dışişleri Bakanı Şalom olmak üzere sürgündeki Suriye Müslüman Kardeşler lideri Sadreddin Beyanuni tarafından da paylaşıyor.

ABD-İsrail Arasında Danışma Mekanizması

Detlev Mehliş'in raporunun yayınlanmasına doğru giden süreç-

te rapor sonrası nasıl bir tavır alınacağı yönünde İsrail ve ABD arasında yoğun görüşmeler yaşandığı basına sızdı. İsrail bilhassa Şam rejimini korkutmak için bunları basına ifşa etti. Buna göre, gelecek tam olarak belli olmadan İsrail rejimi Esat'ın devrilmesini yeğlemiyordu. Önce geleceği bilmek ve kestirmek istiyordu. Bu açıdan kifaye gösterileri sırasında Mısır rejiminin devrilmemesi yönünde irade ortaya koydukları gibi zor zamanında da belirsiz gelecekteken dolayı Esat rejiminin devrilmesini yeğlemiyorlar. Bundan dolayı taraflar pazarlık peşindeler. Libya lideri Kaddafi ile yapılan pazarlık gibi bir pazarlık kotarılabiliyse tercih Esat rejiminin devamından yana konulacaktı. *The Times* gazetesi bu pazarlıkların mahiyetine projeksiyon tuttu. Buna göre Suriye rejimi hem Irak hem de Lübnan'da direnişe ve direniş yanlılarına olan desteğini tamamen kesecekti. Aksi takdirde aleyhindeki baskı artırılacaktı. Ancak Suriye tarafı beklendiği gibi bu pazarlık iddialarını yalanladı.

Terörist Rejim

İsrail, Filistin veya Lübnan direnişi üzerinden Suriye ile alakalı olarak ispatlayamadığı 'terörist rejim' iddiasını bu sefer Hariri cinayeti üzerinden ispatlama gayretine düştü. Böylece, Şam rejimi uluslar arası camiada mahkum ve tecrit edilecekti. Bundan ötesi kolaydı. Ya Esat rejimi işbirliğine yanaşacak ya da devrilmeyi göze alacaktı. Hesaplar buna göre yapılıyor. Bundan dolayı, Mehliş raporunun

ilan tarihi yaklaştıkça İsrail tarafı Suriye rejimi üzerindeki suçlularının tonunu artırdı. Mofaz, ABD'nin Suriye'ye kırmızı kart göstereceğini söylerken İsrail basını Suriye rejiminin günlerinin sayılı olduğunu yazmaya başladı. *Newsweek* dergisi de ABD'nin Suriye'ye muhtemel askeri darbelerini Dışişleri Bakanı Rice'ın önlediğini yazdı. Rice bunu yalanladı ama sınırda sürtüşmeler bir vakıa. *New York Times* sınır sürtüşmelerinin yeni bir cepheye dönüşebileceği uyarısında bulundu. Hariri cinayeti üzerinden ABD ve İsrail Suriye rejimiyle hesaplarını tasfiye etmeye çalışıyor. Bir taşla birkaç kuş vuracaklar. İsrail direnişçi hareketlerin Suriye borusunu da keserek onları Lübnan'da ve Filistin'de tecrit etmeyi tasarlıyor. ABD ise Vietnam Savaşı sırasında Kamboçya'nın rolüne benzeyen Suriye'nin pozisyonunu değiştirmek istiyor. Suriye, Irak direnişi konusunda Afgan cihadı sırasında Pakistan'ın, Vietnam Savaşı sırasında ise Kamboçya'nın rolüne benzer bir rol oynuyor.

Şam Deklarasyonu ve Muhalefet Bloku

Uzun yıllardır Baas Parti hâkimiyetinde tek partili sistemle yönetilen Suriye'de ilk kez muhalefet partileri bir araya gelerek **"Şam Bildirgesi"** adıyla bir deklarasyon yayınladılar. Baas yönetimine şiddetli eleştiriler yöneltilen bildirgede, köklü reform ve demokrasi talepleri dillendirildi. İhvanu'l-Müslimin cemaati Şam Bildirgesi'ne tam destek verdi. Bu bildirgeyle tarihte ilk kez Suriye muhalefeti, ortak bir

cephe oluşturarak geniş bir çalışma programı ilan etmiş oldu. Laik muhalefet partileri ile ülkenin bariz şahsiyetlerinin imzaladıkları Şam Bildirgesi'nde Suriye halkının tüm bileşenleriyle ülkenin köklü bir değişime olan ihtiyacı ifade edilerek, göstermelik, sathi ve cüzi reformların kesinlikle kabul edilmeyeceği vurgulandı.

Fransız Haber Ajansı'nın yayınladığı bildirgede, hâkim yönetimin izlediği yanlış politikalar neticesinde Suriye'nin şimdiye kadar görülmedik bir şekilde tehlike ve tehdit altında olduğu hatırlatılarak; Baas rejiminin yol ayrımına geldiği, tarihi deneyimlerden dersler çıkarması ve öz eleştiri yapması gerektiği belirtilerek şöyle dendi: "Her alanda baskı ve kısıtlamalara gidilmesi, otuz yılı aşkın bir süredir ülke yönetiminde bulunan mevcut rejimin, ülke üzerine çöreklenmiş despotik ve fırkacı bir sistem haline gelmesine neden olmuştur. Bu durum toplumu siyasetten uzaklaştırmış, insanların toplumsal gelişmelere olan ilgisini köreltmıştır. Netice itibarıyla Suriye halkının toplumsal ve ulusal dokusu bozulmuş, ekonomi çökmüştür. Çeşitli alanlarda ülkeyi tehdit eden büyük krizlere neden olmuştur."

Siyasi gözlemciler, Suriye'nin uluslararası baskıların yoğunlaştığı ve BM tarafından oluşturulan bağımsız kurulun, Suriye'nin suçlandığı Hariri ci-

nayetiyle ilgili kararını açıklamasından birkaç gün önce Şam Bildirgesi'nin gelmesine dikkat çekiyorlar.

Cevdet Said de İmzaladı

Şam bildirgesini imzalayanlar arasında Suriyeli ünlü İslam düşünürü Cevdet Said de bulunuyor. Ayrıca şu an tutuklu bulunan muhalif parlamenter Riyad Seyf ile Abdurrezzak İyd, Semir en-Neşşar, Fuad Ekrem, Kemal Zekkar, Abdulkerim ed-Dahhak, Heysem el-Malih ve Naif Kaysiye gibi Suriye'deki etkin şahsiyetler bulunuyor. Şam Bildirgesi'ni Suriye'de yasaklı beş parti imzalamış bulunuyor, bunlar: Beş partiden müteşekkil Ulusal Demokratik Birlik, Kürt Demokratik Birliği, Sivil Toplumu Diriltme Konseyleri, Kürt Demokratik Cephe, Gelecek Partisi ve Suriye İnsan Hakları Konseyi.

Suriye İhvanı'ndan Destek

Suriye İhvanı'ndan yapılan açıklamada Şam Bildirgesine tam destek verildi. Suriye İhvanı liderlerinden Ali Sadreddin el-Beyanuni yaptığı açıklamada, deklarasyonun Suriye halkının

taleplerini dillendirdiğini belirtti. Böylesine bir girişimin ilk kez olduğunu hatırlatan İhvan yetkilisi, bildirgenin milli mutabakatın sağlanması yönünde ileri bir adım olduğunu ve istenen değişimin yapılmasında Ulusal Kongre'nin toplanması için ön hazırlık niteliğinde olduğunu söyledi. Suriye'de İhvan hareketi 1980 yılından beri yasaklanmış durumda ve mevcut yasalara göre İhvan'a üye olan kişiler hakkında idam cezası veriliyor. Suriye İhvanı, 16 Aralık 2004 tarihinde **"Geleceğin Suriye'si İçin Siyasi Proje"** başlıklı bir deklarasyon yayınlamıştı. İhvan'ın deklarasyonunda, Suriye'nin İslami kimliğine vurgu yapan yeni bir anayasa hazırlanması, demokratik reformların yapılması ve düşünce özgürlüğüne saygı duyulması gibi talepler yer almıştı.

Yeni Sykes-Picot

İngiliz *The Guardian* gazetesinin eski ve deneyimli Ortadoğu muhabiri **David Hirst** ise Irak anayasasını tartışan bir makale yazdı. Hirst makalesinde, **"Irak'taki paylaşım Ortadoğu'nun da yeniden bölüşülmesine yol açacak"** yorumunu yaptı ve bölgede etnik ve dini farklara dayanan bir krizin patlak vereceğini savundu. Suriye, İran, Irak ve Türkiye'deki etnik dağılıma dikkat çeken Hirst'e göre, Irak'ta federalliğin getireceği değişimden en

çok etkilenecek ülke Suriye olacak. Deneyimli gazeteci, "Suriye hem Kürt hem Şii boyutlarıyla Irak'tan yayılan akımlara en açık durumdaki ülke. Irak'taki Baas yönetiminin kendi yarattığı ani zaafından faydalanan Kürtler, 1991'de kendi kaderlerini tayin yolunda ilk büyük hamleyi yapmıştı. Suriyeli Kürtler de şimdi kendi sorunlu Baas rejimlerinde benzer zaafılar seziyor" satırlarına yer verdi. Yazar, "Suriye kaosa sürüklenirse, pek çoğu kopup kuzey Irak'taki kardeşleriyle birleşmek isteyebilir. Eğer Arap ülkeleri mezhep temelinde yapılırsa, Suriye yine bundan en fazla etkilenecek ülke olacaktır. Çünkü ufak bir azınlık olan Aleviler, 40 yılı aşkın süredir Sünni çoğunluk olan ülkeyi yönetiyor. Irak parçalanırsa, Suriye'de de Sünni çoğunluğun iktidara gelişi kaçınılmaz olabilir" değerlendirmesinde bulundu.

Şiddet ve Kaos Sarmalına Doğru

İçerideki ve dışarıdaki olaylarla birlikte Suriye rejiminin de anormal yapısı günyüzüne çıkıyor. Bu bağlamda, İçişleri Bakanı Kenan'ın intiharından önce de, eski başbakanlardan **Mahmut Zuğbi**'nin görevinden alındıktan sonra resmi olarak intihar ettiği duyurulmuştu. Bu intiharlar rejimin çarpık yapısını gösteriyor. G.Kenan'ın intiharından önce ve Hariri suikastından sonra Suriye'nin müdahalesine açık komşu Lübnan'da bir çok faili meçhul olay yaşandı. **Semir**

Kasir, **George Havi** ve **Şıdyak** bunlardan birkaçı. Suriye rejiminin vahşi yapısı bu misallerle de sınırlı değil. Kenan'dan sonra Lübnan'da onun yerine geçen **Rüstem Gzala** da Hariri ile birçok defa sürtüşmüş ve bir keresinde Hariri'ye saldırarak kolunun kırılmasına sebep olmuştu. Sonra bu olaya bir kaza süsü verilmişti (*El Ahram*, 15. 10. 2005).

Çözülme aşamasına giren Suriye rejimini, birbirinden kötü ihtimaller bekliyor. Bunlardan birisi *Le Monde Diplomatique*'in yayın yönetmeni **Alain Gresh**'in tezi: Fransa ve ABD Suriye rejimiyle alakalı olarak değişim yönünde düğmeye basarlarsa Ortadoğu'da kaos daha da artar ve derinleşir.

Bu gelişmeler muvacehesinde, çoklarına göre, Titanik yani Suriye rejimi batmaya başladı bile. ■

Umran: Yaşanan bu deprem felaketinden önce sizin zaten Pakistan'da olduğunuzu öğrendik. Hangi çalışmalar için Pakistan'a gitmiştiniz?

Bünyamin Ak: Vakfımızın Pakistan'da ilgilendiği iki yetimhane ve mülteci kampları var. Pakistan'daki bu yetimhaneler ve mülteci kamplarıyla ilgili çalışmalar ve bunlara ilaveten Keşmir hükümetinden talep ettiğimiz üçüncü bir yetimhane arazisi söz konusuydu. Bu çalışmaları gerçekleştirmek üzere Ramazan başı itibarıyla bizler arkadaşlarımızla birlikte Pakistan'daydık. Ve bu çalışmalar sırasında depreme yakalandık, maalesef.

Umran: Deprem sırasında bölgede bulunmanız belki de Allah'ın bir lütfuydu. Çünkü yaşanan bu acı felaket ertesi hemen bir kriz masası oluşturarak hem bölgedeki felaketin büyüklüğünü tespit ettiniz, hem de Türkiye'deki diğer İHH yetkilileriyle bağlantıya geçerek hızlı bir yardım çalışmasına başladınız. Bu süreç nasıl işledi, bizlere anlatır mısınız?

Ak: 7 Ekim akşamı Keşmir bölgesindeki mülteci kamplarına ve yetimhanelere ulaştırılmak üzere yardım konvoyu yola çıkmıştı. Biz de yönetim kadrosundaki arkadaşlar olarak 8 Ekim sabahı Keşmir'e doğru hareket ettik. Keşmir'e bir saatlik yolumuz kalmıştı ki bu sırada deprem oldu. Küçük bir yerleşim biriminden geçiyorduk. İnsanlar sokaklara dökülmüş durumdaydı. Biz de arabamızı kenara çekerek o insanlara katıldık. Bulduğumuz bölgeden yaklaşık 50

BÜNYAMİN AK: “PAKİSTAN DUA VE YARDIM BEKLİYOR”

Konuşan:
Abdullah SABİT

1999 yılında Türkiye büyük bir deprem afeti yaşadı. Binlerce insanımız vefat etti, bir o kadarı da sakat kaldı. Kimisi iş yerini, kimisi evini kaybetti. Ateş düştüğü yeri yakarmış. Bizim yaşadığımız bu acı felaketin daha büyüğünü şimdi Pakistan yaşıyor. Ramazan ayına denk gelen bu acı felaketten sonra, dünyanın değişik coğrafyalarından gelen büyük bir yardım seferberliğine sahne oldu. Yaşanan bu deprem felaketinde Türkiye Müslümanları olarak hüznünle sevinci bir arada yaşadık. Zira İHH (İnsani Yardım Vakfı) bu hayır yarışında ön plana çıkarak, depremin yaşandığı 8 Ekim gününden itibaren büyük bir yardım organizasyonuna imza attı. İnşallah yaşanan bu acı felaketler bir vücudun azaları gibi olan mü'minlerde ümmet bilincinin yeniden yeşermesine vesile olur. Biz de Umran Dergisi olarak Pakistan'da yaşanan bu acı felaketi gündemimize taşıyarak, İHH yönetim kurulu üyesi ve Pakistan yardım organizasyonu sorumlusu Bünyamin Ak beyle görüştük.

m ilerde bir mescidin göçtüğünü öğrendik. İmam'ın enkaz altında kaldığını duyunca arkadaşlarla hemen enkazın etrafını dolaşarak enkazın altında kalan kardeşimize ulaşabileceğimiz bir mahzen aradık. Ve Allah'a hamd olsun imam kardeşimize ulaşarak, enkazın altından sağlıklı bir şekilde çıkarttık. Daha sonra heyelan sebebiyle gideceğimiz yolun kapandığını görünce tekrar İslamabad'a döndük. Daha önceden bu kriz dönemleriyle ilgili tecrübelerimiz olduğundan her şeyden önce krizin boyutunu tespit etmemiz gerekiyordu. İslamabad'daki bir yerleşim merkezinde binaların neredeyse tamamının yıkıldığını gördük. Orada hemen bir kriz yönetimi oluşturarak İslamabad'daki yetimhanemizdeki yetkili olan arkadaşlarla görüştük. Maksimum ne kadar yemek çıkartabileceğimizi

sorduk. 3000 kişilik yemek çıkartabileceğimizi ifade ettiler. Böylelikle depremin olduğu ilk gün İslamabad'daki yıkım merkezinde 3000 kişiyle birlikte iftar ettik, Allah'a şükürler olsun... O akşam yaptığımız çalışmalar oradaki yetkililerin dikkatinden kaçmadı. Pakistan'da sivil toplum kuruluşları, insani yardım kuruluşları var, ancak böylesi bir durum için kriz tecrübeleri yok. Akşamki iftarı dağıtmamızdan sonra devlet yetkilileri gelerek bu yardımı nasıl yaptığımızı, nasıl bu kadar çabuk organize olduğumuzu sordular. Biz de bu konularda daha öncesinden tecrübelerimiz olduğunu söyledik. Daha sonra depremin Keşmir bölgesinde daha etkili olduğunu, o bölgede insani yardım yapıp yapamayacağımızı sordular. Biz de öncelikli olarak depremin etkisini tespit etme-

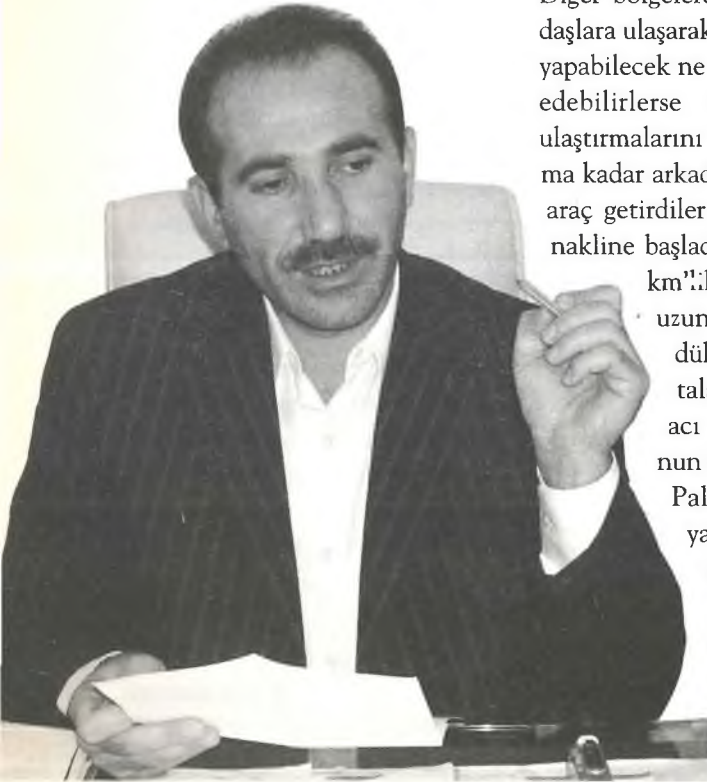
miz gerektiğini ve bunun için bize ulaşım imkanları sağlamalarını istedik. Bize 3 kişilik bir uçak tahsis ettiler, bu uçakla Keşmir bölgesini havadan tarayarak bir durum tespiti yaptık. Bunun yanında Muzafferabad'da depremle alakalı olmayan yiyecek ve giyecek yardım malzememiz bulunuyordu. Ulaşımın kapalı olması sebebiyle bölgeye henüz hiçbir yardım malzemesi ulaşmamışken biz elimizde bulunan bu yardım malzemelerini uçakla bölgeye getirerek ilk dağıtımımızı gerçekleştirdik. Daha sonra Gami Habibullah, Muzafferabad, Bagh ve Rawalakot olmak üzere deprem bölgesini 4'e böldük. Ve bu bölgelerde çadır kent kurma kararı aldık. Neden bu dört bölge? Çünkü depremi bu 4 bölge ortalıyordu, yerleşim merkezlerine, burada kuracağımız çadır kentlerden sıcak yemek ve insani yardım ulaştırma imkanımız ola-

caktı. Bu çalışmalara hemen başlayarak sahur ve iftar zamanlarında bu dört bölge ve çevredeki bölgelere sıcak yemek ulaştırdık, arkadaşlarımız hala bu faaliyetlerine devam ediyor.

Umran: Depremin yaralarının sarılması kolay olmayacak elbet. Siz Pakistan'daki ilk yardım ekibi olarak Türkiye'ye döndünüz. Bundan sonrası için neler düşünüyorsunuz?

Ak: Müsaadenizle öncelikle şunu aktarmak isterim. Palakot 300.000 nüfuslu bir şehirdi. Ve yardım için ancak 6 km yakınlashabiliyorduk. Ondan sonrası yol kapalıydı. Arkadaşlarımız bundan sonrasını sırtlarında veya küçük araçlarla taşıyarak bölgeye ulaştırdı. Orada gördük ki insanlar kendi hastalarını, yaralılarını bu 6 km boyunca kendileri taşıyorlar. Ve bundan sonra da en yakın hastahaneye -ki o da 35 km ilerde- taşımaları gerekiyor. Diğer bölgelerde bulunan arkadaşlara ulaşarak ambulans görevi yapabilecek ne kadar araç temin edebilirlerse hemen bölgeye ulaştırmalarını istedik. O akşama kadar arkadaşlarımız 20 adet araç getirdiler ve hemen hasta nakline başladık. Ancak bu 35 km'lik mesafenin çok uzun olduğunu gördük, çünkü acil hastalar vardı ve çok acı çekiyorlardı. Bunun üzerine devletten Palakot Bölgesi'ne yakın bir yerde tıbbi müdahalede bulunabilmemiz için bir merkez temin etmelerini istedik. Onlar da bize tek kat-

tan oluşan geniş bir araziye oturmuş bir okulu tahsis ettiler. Ben oradayken o binayı tıbbi merkez olarak açtık, ve hemen gönüllü doktorlarımız ilk müdahalelere başladılar, hatta cerrahi müdahaleye dahi yaptılar. Bu okulun bahçesine hemen bir çadırkent kurarak hem hasta yakınları için hem de Palakot için sıcak yemek çıkarttık. Bunları şunun için anlatıyorum. Biz deprem sonrası yaralanan insanların bu durumlarının, sakatlıklarının kalıcı olmaması için çalışıyoruz. Ve başta da belirttiğim üzere daha önceden yapmakta olduğumuz yetim evi çalışmalarını depremden dolayı daha da arttırmak istiyoruz. Pakistan Hükümeti hiçbir kuruluşa yetim vermeyeceğini açıklamasına rağmen İHH olarak bize 2000 kişi kapasiteli yetim izni verdi. Arkadaşlarımız şuan bu yetimleri geçici olarak bir merkezde toplamaya başladılar. Biz devletten bir arazi tahsis etmesini beklerken Muzafferabad'a partner kuruluşumuz vasıtasıyla bizi tanıyan bir gönüllümüz 20 dönümlük bir araziye yetimlerle ilgili çalışmalarda kullanılmak üzere bize tahsis etti. Bunun yanında bu dört çadırkentte topladığımız insanları kalıcı konutlara taşımak gibi bir projemiz var. Önümüz kış ve şuan bile yağmur yağıyor, geceleri soğuk oluyor. O yüzden bu insanların biran önce kalıcı konutlara yerleştirilmesi gerekiyor. Kısaca bütün deprem bölgelerine müdahale ettik, çadırkentleri ve sağlık merkezleri oluşturduk. Bundan sonrası için de yetim evi ve köykent projeleri var önümüzde, nasip olursa bunları da gerçekleştirmeye çalışacağız.

Umran: Allah yardımcınız olsun. Gördüğümüz o ki, Türkiye'deki duyarlı insanlar da başta İHH olmak üzere farklı kurumlarla bölgeye yardımlarını ulaştırmaya çalışıyorlar. İHH'nın merkez binasında gördüğümüz şeyler bizleri çok duygulandırdı. İnsanımız adeta yardım konusunda seferber olmuş durumda. Bir yandan telefonların hiç susmadığını, diğer yandan da insanların bizzat merkezimize gelerek aynı ve nakdi yardımlarını ulaştırdığını gördük. Bu içten, samimi yardımların daha verimli, daha isabetli olması için soruyorum. Yardım etmek isteyen kardeşlerimiz nelere dikkat etsinler? Yardımların mahiyeti neler olmalı? Bu konuda bizleri bilgilendirebilir misiniz?

Ak: Ben oradayken Kütahya'dan bir teyze beni aradı ve hiçbir şeyinin olmadığını, kendisi için elbise aldığını ve onları vermek istediğini belirtti. Yani insanımız Allah'a hamd olsun çok duyarlı. Ancak bu yardım çalışmaları belli bir disiplin içerisinde olmalı. Oradaki insanların nelere ihtiyaç duyduğunu gözeterek verirse, verdiğimiz küçük şeyler oradaki insanların büyük yaralarını kapatacaktır. Orada gördüm ki, enkazın başında yakınlarını umutla bekleyen anne, yağmur yağarken hiçbir şeyi olmadığı için kucağındaki bebeğine vücudunu siper ederek onu yağmurdan korumaya çalışıyor. Başka bir şeyi kalmamış elinde. Ve yine süt emziren bir anneyi düşünün, beyi ve çocukları enkazın altında, bu acıdan dolayı sütü kurumuş. Bu insanların ihtiyaçlarını düşündüğünüzde her şey onlar için ih-

tiyaç. Ancak, bizim buradaki giyim kültürümüz, yemek kültürümüzle oradaki giyim ve yemek kültürü birbirinden çok farklı. Yani ben çıkarıp şu takım elbiselerimi yollasam orada hiçbir işe yaramıyor. Onun için insanlarımızdan istirahat ediyoruz. Vakfımıza mutlaka ulaşarak, onların yönlendirmelerine rıza gösterebilirler. Geyim noktasında çok fazla yardım geldiği için kermes düzenledik. Bu giysileri mümkün mertebe nakde çevirerek, bu nakdi o bölgede kullanmaya çalışıyoruz. Geyim olarak götürebildiğimiz çocuk botu, bayan ayakkabısı, kazak ve çocuk montu. Bunun haricindekileri orada götürseniz de bir işe yaramıyor, kültür farklı çünkü. Gıda konusundaki bir yardımı ulaştırmak da nakliyesini kurtarmıyor. Onun için bölgenin bu konulardaki ihtiyaçlarını oradan ve çevresinden temin etmeye çalışıyoruz. Ancak ülkemizden eğer ciddi anlamda konteynırlar düzeyinde çadır, battaniye, yatak ve jeneratör gibi bu tip toplu yardımlar olursa, nakliyesini sağlıyoruz. Çünkü o bölgede artık bu saatten sonra çadır bulmanız çok zor. 3 milyon kişi çadır bekliyor. Bu sabah itibarıyla inşallah jeneratörden, battaniyeden, çocuk botlarından, bayan ayakkabısından, erkek botu ve erkek çizmesinden oluşan bir uçak dolusu yardımı gönderiyoruz. Gördüğünüz gibi gıda vesair yardım malzemeleri söz konusu değil. Dediğim gibi bunlar hem o bölgede kullanılamıyor, hem

de taşıdığınız zaman nakliyesini karşılamıyor.

Umran: Bünyamin Ağabey Allah sizlerden ve diğer ağabeylerimizden razı olsun. Son olarak okuyucularımıza söylemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Ak: Her şeyden önce ben kardeşlerimizden dualarını istiham ediyorum. Vakfımız Ramazan çalışmaları için 26 farklı ülkeye dağılmıştı. Pakistan vazifesi de bana verilmişti. Benim gittiğim ülkede maalesef deprem oldu. Ülkemiz insanları adına oradaki sıkıntıları bizzat gözlemleme fırsatım oldu. İstiyorum ki ülkemizdeki kardeşlerimiz Ramazan'ı da vesile ederek hem dualarıyla, hem de yardımlarıyla mağdur durumda olan kardeşlerimizin yanlarında olsunlar. ■

MEDENİYETLER ÇATIŞMASINDA MÜSLÜMANLARIN YOL HARİTASI-VII ÖNCÜLERİN ÖNCELİKLİ GÖREVLERİ: KUR'AN'IN REHBERLİĞİNE ÇAĞRI

YILDIRIM CANOĞLU

'Kapkaranlıklar geceler gibi işler
karıştığında Kurani Kerime Sarılın'
Hz. Muhammet

**Ana Soru: Zihinsel Yehmadan*
Çıkış Nasıl Mümkün Olabilir?**

"Küreselleşme" adlı yalan makinesi, Müslümanların zihin ve düşünce yapılarını çölleştirip *yehmalıyor*. Bu büyük yalan makinesi (psikolojik savaşı aygıtı), yalanın, yanlışın içerisine bir miktar doğru zerrecik serpiştirerek insanlarımıza her istikameti doğru olarak göstermeye çalışıyor. Çöldeki *yehmalar* doğal olarak vardır; bölgeyi bilmeden rasgele hareket ettiğinizde yolunuzun bir uğrak yeri olabilir; o zaman da tehlike ile karşı karşıya kalır, doğanın kendi seyrine uygun icra ettiği bir kanunîyetle başbaşa kalırsınız.

Zihinde *yehmalaşma* ise, rasgele karşı karşıya kalınan bir durum değildir. Burada evlere kadar nüfuz etmiş, 24 saat boyunca size doğruyu yanlış ve yanlış doğru olarak empoze eden, şeytanın yoluna sizi siz fark etmeden götürmeye çalışan bir yehmalaştırma, bir şaşırtma, bir aldatma, bir psikolojik savaş makinesi ile karşı karşıyasınız.

Bu zihinsel çölleştirme, kısırlaştırma makinesi, 21. asrın en tehlikeli silahı olarak belli bir ideolojik kimliği olan uluslararası sermayenin kontrolünde dünyayı hakimiyeti altına almak için kullanılmaktadır. ABD'yi de kontrol altına alan bu sermaye grubu, hiçbir ölçü, hiçbir kural ve kurumu kâle almamakta, provokasyonlarla, aldatmalarla,

ihanetlerle her şeyi parçalayarak yutmak istemektedir. Her türlü kutsal istismar etmekte, her türlü kavramı çarpıtmakta, ahlakî endişeleri, dostluk ve sevgi kavramlarını anlamsızlaştırmaktadır. Dost-düşman, doğru-eğri birbirine karışmaktadır. İşte bu, *zihinsel yehmalaştırmadır*.

İslam dünyasını hedef alan Büyük/Genişletilmiş Ortadoğu Projesi (BOP/GOP) de, yeni zihinsel fay hatlarının oluşmasına ve daha derin zihinsel bir yehmalaşmaya sebebiyet verecek operasyonları başlatan bir projedir. Türkiye'ye dönük olarak BOP'un yanı sıra hızlandırılan AB süreci, Türkiye'de var olan kimlik krizini daha da derinleştirecektir.

İşte bu süreçte soru şudur: Bütün bu fay hatları ve yehmalarla dolu bir çölde seyahat edecek olan bir ümmeti *kurtuluş* yoluna, *selamet* yoluna nasıl çıkarabiliriz? *Sırat-ı Müstakîm*'e ulaşmak için *rehberlik* görevi nasıl yerine getirilebilir? Müslümanların zihin dünyası, bu soruların doğru cevabını bulmak için seferber olmalıdır.

Geçmişte ve Günümüzde Samimi Dostlarımız(!)

İslam coğrafyasının şu an karşı karşıya kaldığı durum, kalbi açık olanlar için yeni bir olgu değildir ve sürpriz de değildir. Geçmişte yaşananların daha ileri bir düzeyde tekerrüründen ibarettir. Os-

manlı coğrafyasında benzer şeyler yaşanmıştır. Tarih bu coğrafyada bir kez daha tekerrür eder gibidir. Osmanlı'daki Islahat ve Tanzimat hareketleri ile, BOP ve AB kapsamında başlatılan değişim ve yenilik(!) hareketleri neredeyse birebir örtüşmektedir. Bu gün AB ve BOP kapsamında yönetimlere ve Müslümanlara yaptıkları öneriler/tavsiyeler ile geçmişte Osmanlı imparatorluğuna ve imparatorlukta yaşayan değişik milletlere, halklara yaptıkları teklifler arasında bir fark yoktur.

Her iki durumda da samimi dostlarımız(!), Bizze samimice(!) tekliflerde/tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Evet, dün Osmanlı'nın bütün samimi dostları(!) borçları ödemek için topraklarımızı satmayı önermişlerdir:

“Öyleyse Türklerin bütün *samimi dostları* ancak tek bir tavsiye verebilir: Evi kurtarabilmek için şatoyu ve yatı elden çıkarmak, evi ağır borçlar altında ezmektense mirasın açık veren kısımlarını nakde çevirmek, gençliği -Avrupa'da boş yere öldürtmek için- Anadolu'daki köklerinden koparmamak. Sadece 4 milyon nüfusla “Büyük İmparatorluk” rolü oynamak, Türkleri önlenebilir bir yıkıma götürür.”¹

Batı ile işbirliği içinde olanlar da bu tavsiyelere memnuniyetle uymuşlardır. Makedonya borçlarının düzenleneceği bir konferansa Osmanlı hükümetini temsil etmek üzere katılan zamanın Maliye Bakanı Cavid Bey'in Paris ve Londra'da *Journal de Geneve*'e yaptığı açıklamaları başka türlü yorumlamak mümkün değildir:

“- Avrupa bize borç vermek istemiyor. Ancak bizim başka imkanlarımız da vardır. Ülke dahilinde zorunlu borç toplayabiliriz.

- Ama zengin sınıfınız, en azından İstanbul'dakiler, yurtsever değildir; ne Türk ne de Müslümanlar. Hazine bonolarınızı almıyorlar, diyor muhabir.

- Kanunla parasını borç vermeye zorlarız. Zaten bize teslim bayrağını çektiiren para eksikliği değildir. Hazine bonoları karşılığında ülke dahilinde rahatça bir milyon Türk lirası toplayabiliriz.

İdealist değiliz; Makedonya ve Arnavutluk'un kaybı moral bir kayıp oldu şüphesiz, ama mad-

di bir kayıp olmadı. Aksine! Bütün gücümüzü zengin kaynaklara sahip Küçük Asya'yı geliştirmek için harcayacağız.

Makedonya ve Arnavutluk'dan kurtulmak bizim için iyi oldu.”¹

Bugün de Türkiye'nin samimi dostları(!) benzer teklifleri daha diplomatik bir lisanla seslendirmektedirler (diplomatik lisandan arındırarak söylersek):

“Kıbrıs sırtınızda bir yükür. Kıbrıs'ı bırakın ekonominiz düzelsin. AB'ye girmenin ön şartı Kıbrıs'tır.”

Bugün Batı ile işbirliği içinde olanlar da benzer sözleri tekrarlayıp durdular/duruyorlar:

“Kıbrıs, Türkiye'ye yıllık... şu kadara mal oluyor. Oraya verilen paralar heba olup gidiyor. Sadece tüketiyor. Oraya yapacağımız yatırımı Anadolu'ya yapalım. Zaten Kıbrıs'ın bir stratejik önemi yok ki...”

Para karşılığında bir taraftan Kıbrıs'ın elden çıkarılması meşrûlaştırılırken; diğer taraftan Anadolu yabancı sermayeye sinsice pazarlanıyor. Başta İMF ve ABD yönetimi olmak üzere Batı tarafından önerilen formül, kamu sektörünün yabancı ortak içerecek şekilde özelleştirilmesidir. Yabancı ortak içermeyen stratejik alanlardaki özelleştirmelere şiddetle karşı çıkıyorlar ve baskı yapıyorlar. ‘Kamu kuruluşlarının siyasetçilerin çiftliği olduğunu’ ve ‘çalışanlar yan gelip yattığı için zarar ettiklerini’, bunun için mutlaka özelleştirilmesinin şart olduğunu ileri sürenler, neden zarar edenleri değil de kâr eden kuruluşları özelleştirdiklerini ve zarar edenleri de devletin çatısı altında bıraktıklarını izah edebiliyor değillerdir.

Ayrıca yabancı sermaye Türkiye'nin kalkınmasına ve kuvvetlenmesine imkan sağlayacak hiçbir yatırıma bugüne kadar girmemiştir. Aldıkları şirketlere ciddi bir yatırım yapmayıp zamanla kapatma ve ihtiyaçları dışarıdaki şirketleri aracılığıyla ithal etme yoluna gitmişlerdir. Telekom bunun en canlı örneğidir.

ABD silahlarına güvenerek kendi alt yapısını tahrip eden bir Türkiye'nin, İnönü zamanında Kıbrıs olaylarında Johnson'un mektubuyla nasıl sarsıldığı üzerinde; bugün özelleştirme adı altında uluslararası sermayeye en stratejik alanları verenlerin, bu ülkenin geleceği adına,

gelecek nesiller adına bir kez daha düşünmesinde fayda vardır. Türkiye'nin kaderinde 40 yıla yakın rol oynayan Demirel'in tabiri ile (mana itibarıyla);

"Soğuk savaş döneminde her şey iyi idi. ABD bizim adımıza strateji üretiyor, biz uyguluyorduk. Sovyetler çöktükten sonra ABD çok boyutlu, çok yönlü bir strateji uyguluyor. Şimdi işler çok karıştı." tarzında yaptığı itiraf üzerinde de bugün ülkeyi yönetenlerin düşünmesi gerekir.

Ve bugün ülkeyi yönetenlerin, Theodor Herzl'in Osmanlı'nın bütün borçlarının ödenmesi karşılığında Filistin'den Yahudi devleti için bir yer istemesine; II. Abdülhamit'in verdiği o büyük ve anlamlı cevabı üzerinde oturup derin derin düşünmelerinde çok fayda vardır:

"Bu yerler bana ait değil, milletime aittir! Bu yerlerin her karış toprağı için şehit verilmiştir! 93 Harbi'nde Ordu-yu Hümayun'unun Filistin Alayı'nın askerleri bir tanesi dönmemek üzere şehit olmuşlardır!

Ben canlı vücut üzerinde paylaşırma yapamam! Filistin'e ancak cesetlerimiz üzerinden girilebilir! Böyle bir teklif yapan adam, bir adım daha atmasın ve memleketi terk etsin!"

Dünkü en samimi dostlarımız(!), İstanbul'un yönetimini müttefiklere para karşılığında bırakıp

tamamen Anadolu'ya geçilmesinin menfaatimize olduğunu tavsiye etmişlerdir:

"Öyleyse Türklerin her samimi dostu onlara İstanbul'u Müttefiklere bırakmalarını, Boğazlardaki tahkimleri kaldırmak karşılığında Rusya'dan tatminkar bir meblağ talep etmelerini ve Anadolu'yu kurtarmak üzere Asya'ya dönmelerini hararetle tavsiye etmelidir... Başka her çözüm Türk geleceği için ölümdür. Şöyle haykırmak gerekmektedir: "Avrupa'daki Osmanlı İmparatorluğu öldü, yaşasın Asya'daki Türk Sultanlığı!"

"Avrupa'dan neredeyse tamamen tasfiye edilmiş Osmanlı Devleti'nin Hristiyan topraklarını kirletmeye ve iki kıtanın havasını zehirlmeye devam etmesinde kimin ne çıkarı vardır?

"Türk çetelerinin Asya'ya, kendi evlerine dönmek üzere Büyük Konstantinos'un şehrini nihayet terk etmesinden hangi ülke zararlı çıkacakmış, söyleyin. İstisnasız bütün güçler kazanacaktır, Türkler bile; çünkü içinde bulundukları devamlı can çekişme hali onlara ancak acı verebilir. Osmanlı, çok ağır bir mal yüklenmiş ağgözlü bir hırsız gibidir sanki."¹

Bugünkü çok samimi dostlarımız(!) bu kadar açık teklif yapmamakta, daha diplomatik bir lisanla sonuca gitmeye çalışmaktadırlar. Sermayenin serbest dolaşımı sloganıyla Türkiye'nin mana olarak en stratejik alanlarında toprak ve bina alımını, bazen legal, bazen de illegal bir şekilde yürütmektedirler. GAP bölgesinde ve İstanbul'un mana itibarıyla stratejik bölgelerinde, Fener Patrikhanesi çevresi gibi, yapılan alımlara geçmişteki teklifleri açısından bakmakta fayda vardır. Bu, ticaret adı altında toprakların satılmasıdır; arkasından gelecek olan tampon bölgeler ihdasıdır.

Dünkü samimi dostlarımız(!) İstanbul'un satılmasının Türklerin menfaatine olduğunu tavsiye

ederken gerçekte **Kiliseler Birliği'nin kurulabilmesinin önünü açmak** istiyorlardı:

“Kiliselerin yüz milyonlarca Hristiyan tarafından arzulan birliğini sağlamak için, öncelikle İstanbul'un Türk idaresinden kurtarılması ve Ayasofya'daki hilalin Kutsal Haç'la değiştirilmesi gerekir.

O halde, cihanşümul kiliselerin birleşmesi gibi kutsal bir iş için, İstanbul'un Çar Ferdinand ve yiğit müttefiklerinin eline geçmesi kesinlikle zaruridir.”¹

Bugün de en samimi dostlarımız(!), Fener Rum patriğinin ekümenikliğinin tanınmasının, Türkiye'nin menfaatine olduğunu tavsiye etmektedirler.

Ayasofya müze haline getirilip Müslümanların ibadetine kapatılarak, hilalin ifade ettiği anlam fiilen kaldırılmıştır. Şimdi sıra haçın yerine konmasına gelmiştir. Papanın Türkiye'yi ziyaretinde Ayasofya'da ibadet yapma isteği, hilalin yerine haç yerleştirmek manasına gelecektir. Müslümanlara kapalı bir mekanın Hristiyanların en üst temsilcisine ibadete açılmasının gelecekte ne tür talep getireceğini kestirmek güç olmasa gerekir.

Bir gün AB müzakere sürecinde bu konuların şart olarak masaya gelebileceği göz ardı edilmemelidir.

Dünkü samimi dostlarımız(!), İstanbul'un satılmasının Türklerin menfaatine olduğunu tavsiye ederken, gerçekte çok stratejik öneme haiz olan Boğazların Avrupa'nın/Rusya'nın kontrolüne girmesini istiyorlardı:

“İstanbul, bu gürhunun Avrupa'nın vücuduna sapladığı mızraktır. Engereğin zehirli dişlerini sökmek gerekmez mi? Sarılar ve Beyazlar arasındaki çarpışma bu kadar yakinken, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının hakimiyetini Sarı ve Müslümanların öncüsü elinde bırakmak bir delilik, mücrim bir dalalettir; askerlik biliminin temel kavramlarına taban tabana terstir.

“Sarıların ve Müslümanların Avrupa'ya giriş kapısı İstanbul'dur, daha önce de böyle yapmışlardı. Bu en önemli nöbet menziline, Avrupa'nın Sarıların öncüsüne karşı girdiği savaşta fevkalade cesaretini defalarca kanıtlamış yiğit

Müttefiklere emanet etmek gerekir. Avrupa'nın 'İsviçreli muhafız'ları olması gerekenler onlardır; ayrıca kendi hesaplarına, Tuna üzerindeki arka cephelelerini de güven altına alacaklardır.”¹

Yukarıdaki ifadelerden görülebileceği gibi samimi dostlarımız(!), 1900'lu yıllarda kendileri için iki büyük tehlike olarak **Müslümanlarla Sarıları** görüyorlardı. Şimdi, 21. Asırda, ABD'li bir stratejisyen Huntington, *medeniyetler çatışması* adlı tezinde ABD için iki düşman olarak gene Müslümanlarla Çinlileri görmektedir.

Dünkü samimi dostlarımız(!), Osmanlı İmparatorluğunun Küçük Asya'ya bir kiralık olarak çekilebilmesi için Jöntürk hareketini desteklemişlerdir. Dostluğu daha da ileri götürerek bütün isyancı/bölücü unsurları, Jön Türklerle birleştirerek Jön Türkleri bir güç haline getirmişlerdir:

“1908 darbesini tertip etmek için, Osmanlı kuvvetini teşkil eden çimentonun bütün unsurlarını çatırdatmak ve eritmek için, 1912-1913 savaşına uygun şartları yaratmak için harcadığım son on yıl zarfında ikna oldum ki, Ermeniler kendi kaderlerine karşı kayıtsızlık içindedir. O halde, yüce gönüllü Çar'a başvurmaları dışında bir tercih kalmıyor Ermenilere.

“Osmanlı Devleti'nin Asya'daki mevcudiyetini tasfiye etmek, Küçük Asya halklarını Avrupa medeniyetine tabi kılmak ve hiç sıcak bakmadıkları Hristiyanlığın aralarında yayılmasını sağlamak ciddi ve acil meseleler olarak gözükmektedir; çünkü başka türlü, panislamizm Fransa, İngiltere ve Rusya için çok tehlikeli bir hale gelebilecektir. Anadolu'ya sıkıştırılmış Türkleri Ermeniler, Suriyeliler ve Rumlarla kuşatmak, Müslüman Araplardan uzaklaştırmak zaruridir.

“Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülüşü Kırklareli'nde, Edirne'de, Kumanova, Janini ya da İşkodra'da vb. son bulduysa eğer, başladığı yer de New York'daki “Lyric Hall”dür: 19 Mayıs 1907 tarihinde sekiz yüz Arnavut, Arap, Ermeni ve Makedon'u bundan böyle bütün komitelerini (onları yaşlı-Türklerle kavgaya itmek üzere) Jöntürklerle birleşme ve ortak hareket etme amacına kilitleyecek kararı imzalamaya ikna ettiğim an... Paris, Roma, Lizbon ve başka birçok

başkentte merkezleri bulunan Latin-Slav Birliği ya da New York, Chicago ve başka Amerika şehirlerinde merkezleri bulunan "Freedom Committee" (pro Albania, Arabia, Armenia e Macedonia) ise gerekli zemini hazırlamıştı.

"Dört halk ve Jöntürkler arasında tesis edilen bu birlik, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasını sağlayan 1908 ihtilalini doğurdu. 19 Mayıs 1907'den itibaren tam beş yıl boyunca dur durak demeden Müslümanların "kale"sini bombaladık. 1912'de binbir zahmetle hâlâ ayakta durmaktaydı, ama geçen her saat onu yeni bir iç sarsıntıyla tehdit ediyordu. Karadağın Yaşlı Kartalı nihai darbeyi indirmek için işte bu anı beklemişti. Şanlı müttefikleriyle beraber yaptığı destansı kahramanlık hamlesi, Osmanlı Devleti'nin çöküşünü süngüyle tamamladı."¹

Bugün de Türkiye'nin samimi dostları(!) etnik tüm hareketlere gerekli her türlü lojistik desteği veriyor, uluslararası desteği sağlıyor ve içerdeki tüm gayri memnunları bir çatı altında birleştirmeye çalışıyor. Sivil toplum örgütlerine yapılan ikna ziyaretleri ile İslam coğrafyasını çökertecek yeni işbirlikçiler, yeni Jöntürkler arıyorlar. Müslümanların samimi dostları(!), dün İşbirlikçi olarak Jön Türkleri seçerken; bugün, RAND Raporuna göre, kendi kavramsallaştırmaları olan *Modernist Müslümanlar*(!) seçmektedir:

"Anti-emperyalist ve sosyalist düşüncelerinden dolayı laiklere güvenilmez; fundamentalistlere ve geleneksel Müslümanlara da. Fundamentalist ve gelenekseller arasında oluşabilecek yakınlık engellenmeli. Birbirleriyle savaşmaları teşvik edilmeli. ABD ve Avrupa için güven telkin edilenler sadece, kitleleri yönlendirmede Kur'an'ı sınırlandıran *Modernist Müslümanlar*dır. Bu grup desteklenmelidir. Fundamentalistler zayıflatılmalı ve yok edilmelidir."²

Evet çünkü samimi dostlarımız(!), İslam coğrafyasında batı sömürgeciliğine karşı başlayan meydan okumaların son bulması, sömürgeleri dikensiz gül bahçesine dönüştürebilmesi için Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının şart olduğunu ve bunun da Osmanlı'ların menfaatine olduğunu tavsiye etmişlerdir:

"İngiliz, Fransız ve Rus deniz kuvvetleri ve çıkartma birliklerinin buluşabileceği tek nokta Akdeniz'dir. Fakat Türkler İstanbul ve Çanakkale boğazlarını ellerinde tuttuğu müddetçe bu buluşma imkansızdır. Türkleri Avrupa'dan uzaklaştırmak öncelikli bir zarurettir öyleyse. Bu, Afrika'daki sömürgelerini muhafaza etmek istiyorsa, Fransa için neredeyse bir ölüm kalım meselesidir; Hindistan'a açılan yolu korumak ve Mısır'ı elinde tutmak istiyorsa İngiltere için de öyledir."

"Osmanlı Devleti, Almanya'ya hizmet eden panislamistlerin kalkını ve umududur. Dört milyon Türk "İmparatorluk" olarak kaldığı sürece Cezayir'deki, Tunus'daki, Fas'daki, Mısır, Hindistan ve Kafkasya'daki Müslümanlar gelecek bir istiklale inanacak ve kolay idare edilemeyecektir. Ama Osmanlı Devleti'nin tamamen parçalanması ve Padişahın tahkir edilmesi kanıtlayacaktır ki, bir İslam İmparatorluğu imkansızdır ve (meşhur kadercilikleri sayesinde) nihai olarak boyun eğeceklerdir."¹

Bugün de Türkiye'nin samimi dostları(!), BOP kapsamında Türkiye'nin Osmanlı imparatorluğunu ABD ile işbirliği içerisinde yeniden inşa etmesini tavsiye etmekte ve bu misyon kapsamında BOP'da aktif görev almanın Türkiye'nin menfaatine olduğunu ifade etmektedirler.

Gerçekte Türkiye üzerinden İslam coğrafyasındaki uyanış ve direniş hareketlerini kontrol altına almak istemektedirler. İslam coğrafyasında ki ABD ve Batı düşmanlığının engellenmesi, direnişlerin kırılması için Türkiye'nin ileri karakol, jandarmalık görevi yapmasını tavsiye etmektedirler.

Dünya samimi dostlarımız(!) tavsiyelerinin yerine getirilmesini, aksi taktirde iç isyan ve çalkantılarla uğraşmak zorunda kalabileceğimizi yeni bir tavsiye olarak tavsiyelerine eklememeyi de ihmal etmemişlerdir:

"Osmanlı İmparatorluğu'nun her gün birbirini kovalayan isyanları izlemekten başka yapabileceği bir şey yoktur, isyanları engelleyebilecek ne güce ne imkana sahiptir. Şayet mevcut güçler bu imparatorluk hayaletini -ki aslında uzun zaman önce yok olmuştur- gözden çıkarsalardı ve teba-

asına, tarihten arta kalmış "gevşek bağ"dan, İstanbul etrafında günbegün yoğunlaşan bir iç ve dış düşmanlar sürüsünden kurtulması için yardım etselerdi, her şeyden önce bizzat Türkleri kurtarmış olurlardı.

"Eskiden fethettiği toprakları muhafaza etmekten vazgeçip vurgunlarından geriye kalanı imar eden Osmanlı, Anadolu'da önemli bir krallık haline gelebilecektir; beş deniz arasında, sağlıklı bir ilerleme için gereken bütün unsurlara sahip, kan ve din olarak mütecanis bir krallık. Farklı halkların bir arada yaşadığı topraklar, Osmanlı için daima bir zayıflık kaynağı ve bir yük olmuştur."¹

Bugün de Türkiye'nin dostları(!) aynı içerikli yeni tavsiyelerde bulunmayı ihmal etmemektedir. ABD'li yöneticiler kendi ülkelerindeki etnik grupların ayrılıkçı davranışlarının ABD kimliği için zararlı olduklarını söylerken dostları(!) olan Türkiye'ye de farklı etnik unsurların ayrılıkçı davranışlarının faydalı olduğunu tehditkâr bir tonla tavsiye ediyorlar:

"Graham Fuller: Kürtlerin bu üç ülkede girişeceği özerklik, ardından gelebilecek bağımsızlık ve hatta birlik arayışları bölgeyi istikrarsız kılacaktır. Böyle bir eğilim artık en azından Irak'ta önüne geçilmez bir hal almıştır. Sadece zaman, bölgesel olaylar ve izlenilecek politikalar bu sorunun cevabını verebilecektir... Eğer Ankara bu süreci durdurmaya çalışırsa ortaya çıkacak sonuç tehlikeli ve masraflı olabilir. Böyle bir deneme sadece Türkiye'nin önemli bir parçasını kaybetmesine yol açmayıp, kaçınılmaz olarak Türkiye'nin diğer bölgelerine dağılmış Kürt topluluğunun da istikrarsızlığına sebep olacaktır. Kürt sorunu, Türkiye'nin gelecekteki istikrarı, bölgedeki rolü ve Batı ve ABD ilişkileri için büyük önem taşımaktadır."³

Bütün bu karşılaştırmaları yapmaktan amacımız bugünkü samimi dostlarımızın(!) yaptıkları tekliflerin bizi nereye götürebileceğini sorgulamaktır. Bunca acı tecrübeyi, aldatmayı ve ihaneti yaşamış bir coğrafyanın, bir kültür ve medeniyetin insanları olarak hâlâ bir istikamet tutturamamış olmanın, olaylardan yeterince

ders çıkaramayıp tarihi yeniden yaşamak durumunda kalmış olmanın nedenlerini araştırmaktır. Hastalığın ana sebeplerini teşhis edebilmektir.

Kendileri Müslümanları açıkça düşman olarak ilan ederken nasıl oluyor da bu ülkenin kaderinde söz sahibi olanlar, onları müttefik değil de dost olarak görmeye, bütün tavsiyelerini yerine getirmeye çalışıyorlar. Geçmişte işbirliği yaptıklarının tümünün bizzat batılı samimi dostları tarafından tasfiye edildiklerini gördükleri/bildikleri halde böyle bir işbirliğine neden giriyorlar?

Bu denli bir körlüğün , sağırlığın ve basiretsizliğin sebebi nedir?

İblisin Yeminini Yeniden Okumak: Yanlış Rehberler Seçmek

Girişte de ifade ettiğimiz gibi 21. asrın, zihinsel bir çölleştirme / yehmalaştırma süreci olarak yaşanması için yoğun projeler yapılmaktadır. Farklı kültür ve medeniyetlere ait tüm kavramların revizyona tabi tutulması bunun göstergesi olarak görülmelidir. Her yön, her istikamet ve her yolun aynı olduğunu gösterme gayretidir bu. Gerçekte bu, İblis'in ilk yaratılış olayında yaptığı yeminin tezahüründen başka bir şey değildir:

"Dedi ki: «Madem öyle, beni azdırdığından dolayı onlar(ı insanları saptırmak) için mutlaka senin dosdoğru yolunda (pusu kurup) oturacağım.»

«Sonra da muhakkak onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından kendilerine sokulacağım. Onların çoğunu şükredici bulmayacaksın.»"(7/16,17)

İblis'in yaptığı bu yeminin manası, insanoğlunu zihinsel bir travma, zihinsel bir çölleşme, zihinsel bir yehmalaşma içerisine sokarak doğru yolu bulmasını engellemektir. Hz. Adem'le birlikte başlayan bu çatışma süreci kıyamete dek sürecektir. Böyle bir süreçte yol bulmak, istikamet tayin etmek, engellere, tuzaklara, mayınlara ve her türlü tehlikeye yakalanmadan kurtulabilmek ancak ve ancak güçlü rehberlerle mümkün olabilecektir. Onun için Allah zihinsel travma/ çölleşme /yehmalaşma dönemlerinde insanlığa istikameti ve

dosdoğru yolu gösterecek rehberler, Peygamberler ve Kitaplar, göndermiştir:

“İnsanlar tek bir ümmetti. Allah, müjdeciler ve uyarıcı-korkutucular olarak peygamberler gönderdi ve beraberlerinde, insanların anlaşmazlığa düştükleri şeyler konusunda, aralarında hüküm vermek üzere hak kitaplar indirdi...”(2/213)

Son 150 yıllık dönemde İslam coğrafyasının kaderinde söz sahibi olanlar, ölçüyü kaçırıp, bu rehberleri terk etmişlerdir. Gerçek yol gösterici(Kur’ân ve Sünnet), kendi yanlarında, hatta evlerinin en mümtaz bir yerinde ve en güzel kılıflarla esir edilip susturulmuş bir vaziyette tutulmuştur:

“Peygamber dedi ki: «Rabbim, gerçekten benim kavmim, bu Kur’an’ı terkedilmiş (bir kitap) olarak bıraktılar.»”(25/30)

Kur’ân yerine yeni edindikleri rehber dostlarının(!) verdiği reçeteler ise, hastalığı artırmaktan başka bir işe yaramamıştır:

“İlaç ve deva olarak ne yapılsa, İstirap arttı ihtiyaç da giderilemedi.”

Kenan Evren ve Demirel gibi, ‘Bağdat harap olduktan sonra’ ihanete uğradıklarını, terk edildiklerini anladıklarında bu kurdukları ilişkiden pişman olmuş olanlar da vardır. Ancak asıl pişmanlık duyacakları yer ve gün başkadır:

“O gün, zulme sapan, ellerini (hınçla) ısıarak (şöyle) der: «Ah keşke, peygamberle birlikte bir yol edinmiş olsaydım,»

«Vah yazıklar bana, ne olurdu da filanı dost edinmeseydim.»

«Çünkü o, gerçekten bana gelmiş bulunduktan sonra beni zikirden (Kur’an’dan) saptırmış oldu. Şeytan da insanı ‘yapayalnız ve yarımsız’ bırakandır.»” (25/27-29)

Allah’ın gönderdiği rehberleri terk edip Batıyı referans almanın sonucu yetiştirilmiş bir nesil, iki farklı değer sistemi, iki farklı kültür ve medeniyete

te aynı anda dahil olmanın verdiği bunalımla şizofren olmuştur. Tezatlar içerisinde gelgitler yaşamaktadır:

“Şayet onlar da, sizin inandığınız gibi inanırlarsa, kuşkusuz doğru yolu bulmuşlardır; yok eğer yüz çevirirlerse, onlar elbette bir (çelişki ve) aykırılık içindedirler. Sana ise, onlara karşı Allah yeter. O, işitendir, bilendir.”(2/137)

Allah’ın gönderdiği rehberleri terk ettikleri için onların getirdiği değerler sisteminin gereğini yapmamışlar ve bundan dolayı da Allah bereketi, huzuru ve mutmainlik duygusunu ortadan kaldırmıştır:

“Ve eğer onlar Tevrat’ı, İncil’i ve kendilerine Rablerinden indirileni (Kur’an’ı) ayakta tutsalar, elbette üstlerinden ve ayaklarının altından (sayısız nimeti) yiyeceklerdi. İçlerinde aşırı olmayan (mutedil) bir ümmet vardır. Onlardan çoğunun yapmakta oldukları ise ne kötüdür.”(5/66)

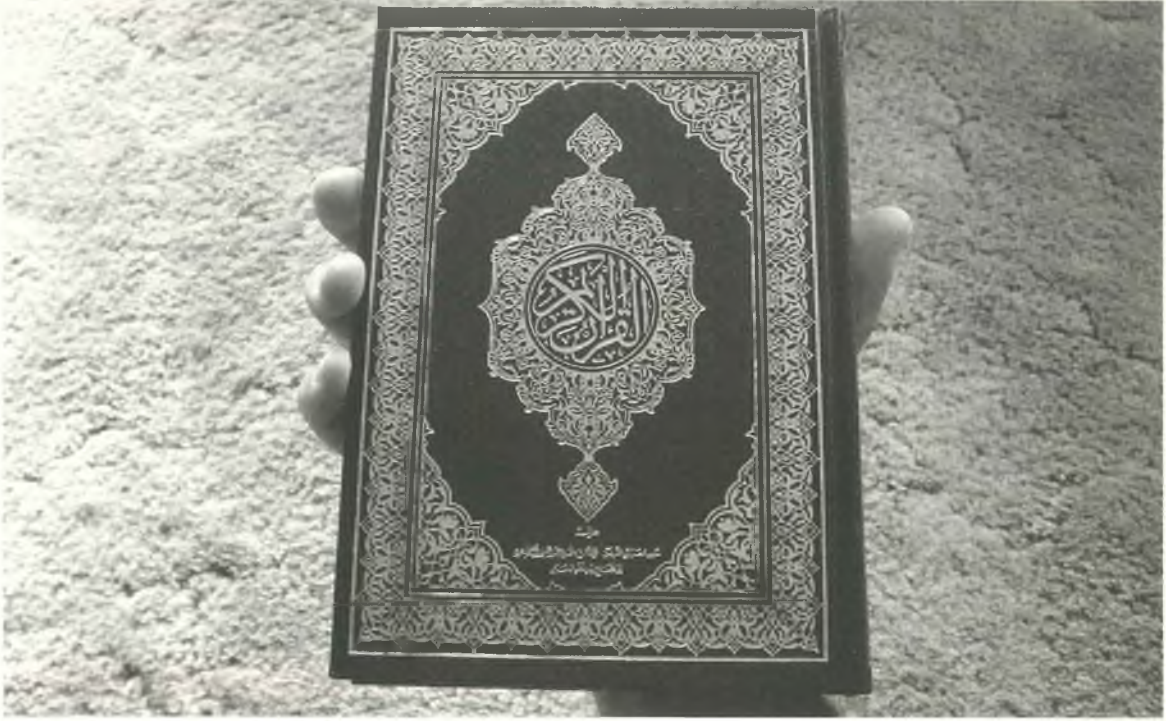
Bugün insanlık, fıtratı ile yaşam biçimi arasındaki tezatın kaynaklanan ve Allah’ın yarattığı en şerefli mahluk olma bilincinin kaybindan ve Allah’ın gönderdiği rehberlerin terk edilmesinden neşet eden bir çürüme, bir kimlik krizi yaşamaktadır:

“De ki: «Ey kitap Ehli, Tevrat’ı, İncil’i ve size Rabbinizden indirileni ayakta tutmadıkça hiç bir şey üzerinde değilsiniz.» Andolsun, Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunun tuğyanlarını ve küfürlerini arttıracaktır. Sen de kâfirler topluluğuna karşı üzüntüye kapılma.” (5/68)

Kur’ân Bir Hayat Nizamı, Bir Yaşam Biçimidir

Son 150 yıllık zaman diliminde Müslüman dünya, genel olarak, Kur’ân üzerinde gerektiği gibi tefekkür, tezekkür, tedebbür etmemiştir. Akif’in deyişi ile okunup geçilen bir kitaba onu indirgemıştır.

Gerçekte Kur’ân insana bir hayat nizamı, bir yaşam tarzı sunmaktadır. Yaşamak için gelen bir değerler sistemidir. Gönderilişinin ana amacı budur:

“Sana da (Ey Muhammed,) önündeki kitap(lar)ı doğrulayıcı ve ona ‘bir şahid-gözetleyici’ olarak Kitab’ı (Kur’an’ı) indirdik. Öyleyse aralarında Allah’ın indirdiğiyle hükmet ve sana gelen haktan sapıp onların heva (istek ve tutku) larına uyma.”(5/48)

Bu amaç için Kur’an uygulanmak üzere alınmış bir emanettir(33/72).

Bir eğlence ve şaka değildir.(2/231, 86/14).

Haktır(2/176 213 252 3/3,108 6/114).

Şifadır(10/57, 17/82, 41/44),

Kalplere devadır(5/13 16/102 39/22,23) .

İhtilafları çözendir(4/59,64).

Delildir(6/157).

Öğüttür(2/231,221, 3/138, 6/90 74/54-56).

İnzardır.(6/51 7/2 18/1-4 36/1-6,69,70).

Tebliğdir (14/52).

Müjdedir(18/1,2 19/97 27/1 41/4).

Furkandır(2/53 3/3,4 25/1 27/76,78).

Basirettir(67/104, 7/203 45/20).

Rahmettir(6/154-157, 7/58,203, 16/64,89, 17/82 45/20).

Kur’ân Kurtuluşa Götüren Bir Rehberdir

Kur’ân şek, şüphe ve tezattan arı(2/2, 4/82) olup Hak’la batılı bir birinden ayırandır:

“Ramazan ayı. İnsanlar için hidayet olan ve doğru yolu ve hak ile batılı birbirinden ayıran apaçık belgeleri (kapsayan) Kur’an onda indirilmiştir.”(2/185)

Kur’ân insanlara doğru yolu, doğru yaşamı, doğru ilişki ve davranışları ve doğru düşünmeyi göstermek üzere Allah katından ve Allah tarafından indirilmiştir(10/37, 16/102, 36/5, 41/41,42, 26/192). Bir Hidayettir(39/23 45/11 75/2 17/9 6/157). Kur’ân bir nûr, bir aydınlık, bir meşaledir(4/174, 5/15, 9/32, 42/52 61/8 64/8). İnsanları kurtuluşa, mutluluk yollarına götürmektir amacı:

“İşte doğru yolu gösteren bu Kur’ân’dır. Rabblerinin ayetlerini tanımayanlar için çok kötü, acı bir azap vardır.”(45/11, 46/30)

İnsanları doğru yola iletmek için inmiş, açık, anlaşılır bir beyan, bir açıklamadır.
(2/99,118,159,221, 5/15, 6/46,59,65,114,126, 12/12, 26/193,195)

Kur’ân Bir Mücadele Rehberidir

Kur’ân aynı zamanda bir mücadele rehberidir, dost ve düşmanı ayırandır. Düşmanların niyetleri-

ni, hilelerini, çalışma, düşünme ve mücadele metotlarını ifşa edendir.

Bu bağlamda Kur'an müminlerin birbirlerini bırakarak kafirleri, zalimleri ve ehli kitabı ve-li(dost) edinmelerine şiddetle karşı çıkmaktadır:

"Ey iman edenler, sizden önce kendilerine kitap verilenlerden dininizi, alay ve oyun (konusu) edinenleri ve kâfirleri dostlar (veliler) edinmeyiniz. Ve eğer inanıyorsanız, Allah'tan korkup-sakinin."(5/57)

"Ey iman edenler, benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları veliler edinmeyin. Siz onlara karşı **sevgi yöneltiyorsunuz**; oysa onlar haktan size gelene küfretmişler, Rabbiniz olan Allah'a inanmanızdan dolayı peygamberi de, sizi de (yurtlarınızdan) sürüp-çıkarmışlardır. Eğer siz, benim yolumda cihad etmek ve benim rızamı aramak amacıyla çıkmışsanız (nasıl) **onlara karşı hâlâ sevgi gizliyorsunuz?** Ben, sizin gizlemekte olduklarınızı da, açığa vurduklarınızı da bilirim. Kim sizden bunu yaparsa, artık o, **elbette yolun ortasından şaşırıp-sapmış** olur."(60/1)

Kur'an onların dostluklarının saptırma amacına dönük olduğunu, Müslümanlar sapmadıkça kendilerini asla dost kabul etmeyeceklerini ifşa etmektedir:

"Ey iman edenler, eğer kendilerine kitap verilenlerden herhangi bir gruba boyun eğecek olursanız, sizi imanınızdan sonra tekrar küfre döndürürler"(3/100)

Keza Kur'an onların sırdaş edinilmesine karşı çıkmaktadır:

"Ey iman edenler, **kendinizden olmayanı sırdaş edinmeyin**. Onlar size kötülük ve zarar vermeye çalışırlar, size zorlu bir sıkıntı verecek şeyden hoşlanırlar. Buğz (ve düşmanlıkları) ağızlarından dışa vurmuştur, **sinelerinin gizli tuttıkları ise, daha büyüktür. Size ayetlerimizi açıkladık; belki akıl erdirirsiniz.**"(3/118)

Bu ülkede öyle bir kimlik krizi yaşanmıştır ki, bu ülkenin sır saklayıcılarının, Milli İstihbarat ve Özel Harp Dairesi'nin, maaşlarının uzun bir dönem ABD tarafından ödenmesinde bir sakınca görülmemiştir.

Kur'an, tüm Müslümanların birlik ve beraberlik içerisinde birbirinin dostu, sırdaşı ve yardımcı-sı yani tek bir ümmet olmalarını istemektedir. Müslümanlar aleyhine olacak, ümmet bilincini ve dayanışmasını yıkacak tarzda Müslümanların düşmanları ile işbirliği içerisine girilmesine Kur'an karşı çıkmaktadır. Kur'an ümmetin birlik ve dayanışmasını bozanları, **fitnenin ve fesadın nedeni** olarak ilan etmektedir:

“Gerçek şu ki, iman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler ile (hicret edenleri) barındıranlar ve yardım edenler, işte birbirlerinin velisi olanlar bunlardır. İman edip hicret etmeyenler, onlar hicret edinceye kadar, sizin onlara hiçbir şeyle velayetiniz yoktur...”

Küfredenler birbirlerinin velileridir. Eğer siz bunu yapmazsanız (birbirinize yardım etmez ve dost olmazsanız) **yeryüzünde bir fitne ve büyük bir bozgunculuk (fesat) olur.”**(8/72,73)

Her türlü fitneye karşı Kur’ân, müminleri kuvvetlendirmekte, ayaklarını sabit kılmakta ve onlara sabırlı olmayı öğretmektedir:

“Onlar neredeyse, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı düzüp uydurman için seni fitneye düşüreceklerdi; o zaman da seni dost edineceklerdi.

Eğer biz seni sağlamlaştırmasaydık, andolsun, sen onlara az bir şey (de olsa) eğilim gösterecektin.”(17/73,74)

Sonuç: ‘Takva Sahibi Mü’minler En İyi ve En Doğru Yol Üzerinde Bulunurlar’

İslam dünyasının bugün içine düştüğü bunalımın temel sebebi, bir kimlik krizidir. Kim oldukları ve kimle beraber olmaları gerektiği konusunda kafalarının karışık olmasıdır. Dostla düşmanı ayıramamalarıdır. Müslümanların aleyhine düşmanları ile işbirliği içerisinde bulunmalarıdır. Birbirlerinin kuyusunu kazacak bir düşmanlık sergilemiş olmalarıdır.

Bu karanlıktan, bu zilletten ve bu kimlik krizinden kurtuluşun yolu, insan fıtratının gereği bir düşünce ve yaşam biçimi sunan ve Allah tarafından gönderilmiş olan Kur’ân’ı rehber edinmektir. Kur’ân bir nûr olarak ona tabi olanları karanlıktan aydınlığa çıkarır:

“Bu bir Kitaptır ki, Rabbinin izniyle insanları karanlıklardan nura, O güçlü ve övgüye layık olanın yoluna çıkarmak için onu sana indirdik.” (14.1) (57.9)

İslam dünyasında ki parçalanmışlık ancak bir

üst kimlik olarak **Ümmet bilincine** ulaşmakla engellenebilir. Bunun içinde Kur’ân’a gerektiği gibi sınıksız tutmak gerekir:

“Allah’ın ipine hepiniz sınıksız yapışın. Dağılıp ayrılmayın. Ve Allah’ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani siz düşmanlar idiniz. O, kalplerinizin arasını uzlaştırıp-ısındırdı ve siz O’nun nimetiyle kardeşler olarak sabahladınız. Yine siz, tam ateş çukurunun kıyısındaiken, oradan sizi kurtardı. Umulur ki hidayete erersiniz diye, Allah, size ayetlerini işte böyle açıklar.”(3/103)

İstikamet üzere olmanın , sapmamanın, boyun bükmemenin, onurlu yaşamının ve dik durmanın anahtarı Kur’ân’dır:

“Resûlullah(s.): “Ey insanlar! Size öyle birşey bıraktım ki, ona sınıksız sarılırsanız asla sapıklığa düşmezsiniz. O Allah’ın kitabı Kur’ân’dır.” (İbn Mace, Menâsik)

İstikametimizi bozduğumuz, Sırat-ı Müstakim’den ayrıldığımız zaman, kararlı duruşumuzu kaybedeceğimiz, dostla düşmanı ayıramayacağımız, ne yapacağımızı bilemeyeceğimiz ve karanlıklar içerisinde bocalayıp duracağımız gerçeğini, **öncülerin** unutmaması gerekir.

Hz. Peygamber etrafında kenetlenmiş bir avuç Müslüman, kendi memleketlerini terkedip Medine’ye göç ettiklerinde, muhacir oldukları bir coğrafyada kurdukları devletin anayasasına, içerisinde 7-8 Yahudi aşireti olmasına rağmen;

Madde 20-a) Takva sahibi müminler en iyi ve en doğru yol üzerinde bulunurlar.

maddesini koydurabilmeleri üzerinde günümüzün Müslümanları çok iyi düşünmeleri gerekir.

En doğru yolda olduklarını kendi dışındakilere, en zor şartlar altında kabul ettiren bir mümin zihniyetten AB’nin değerlerini en doğru değer olarak gören bir anlayışa Müslümanların nasıl savrulduğunu öncüler analiz etmelidirler. Bu bizim yehmalaşma dediğimiz olgudur. Bu bir zihinsel travmadır. Böyle bir zihinsel travmadan/ çöleşmeden/ yehmalaşmadan, böyle bir fitneye, fesa-

da düşmekten kurtulmanın yolu, Kur'ân'ın öngördüğü bir mücadeleyi gereğince yapmaktan geçer:

"Ben Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim: "-Haberiniz olsun bir fitne çıkacak!" Ben hemen sordum: "-Bundan kurtuluş yolu nedir Ey Allah'ın Resûlü?" Buyurdu ki:

"Allah'ın Kitabı (na uymak)dır. O'nda sizden önceki (milletlerin ahvâliyle ilgili) haber, sizden sonra (kıyamete kadar) gelecek fitneler ve kıyâmet ahvâli ile ilgili haberler mevcut. Ayrıca sizin aranızda (iman küfür, taat-isyân, haram helâl vs. nevinden) cereyân edecek ahvâlin de hükmü var. O, hak ile batılı ayırdeden ölçüdür. O'nda her şey ciddîdir, gâyesiz bir kelâm yoktur. Kim akılsızlık edip, O'na inanmaz ve O'nunla amel etmezse, Allah onu helâk eder. Kim O'nun dışında hidâyet ararsa Allah onu saptırır. O Allah'ın sağlam ipidir. O, hikmetli olan zikirdir, O dosdoğru yoldur. O, kendine uyan hevaları kaymaktan, kendisini (okuyanı) delilleri iltibastan korur. Alimler ona doymazlar. Onun çokça tekrarı usanç vermez, tadını eksiltmez. İnsanı hayretlere düşüren mümtaz yönleri son bulmaz, tükenmez, O öyle bir kitaptır ki, cinler işittikleri zaman şöyle demekten kendilerini alamadılar: "Biz, hiç duyulmadık bir tilâvet dinledik. Bu doğruya götürmektedir, biz onun (Allah kelâmı olduğuna) inandık" (Cin 1). Kim ondan haber getirirse doğru söyler. Kim onunla amel ederse ücrete mazhar olur. Kim onunla hüküm verirse adaletle hükmeder. Kim ona çağrılırsa, doğru yola çağrılmış olur. Ey A'ver, bu güzel kelimeleri öğren." (Tirmizi, Sevâbu'l-Kur'ân 14, 2908.)

Kurtuluş reçetemiz elimizdedir. Rehberimiz elimizdedir. O da Kur'ândır. Bizim başka reçetelere, rehberlere ihtiyacımız yoktur. Çünkü o reçeteler ve o rehberler, bizi helaka sürüklemiştir. En üst değerler sistemi, Allahın bizim için seçip taktir ettiği islamdır. Onu yabancılardan, istikameti olmayanlardan öğrenecek değildir:

"(İbnu Ömer (radiyallahu anh)'e Hz. Peygamber şöyle emretmiştir):

"Ey İbnu Ömer, dinine sahip ol, dinine sahip ol! Bil ki o, (seni ayakta tutan) bedeninin, damarlarında akan kanındır. Dinini kimden aldığına iyi dikkat et. İstikameti doğru olanlardan al, eğrilerden alma!"

Bunun için öncüler, istikamet üzere olup bilmeyenlerin yoluna tâbi olmazlar(10/89).

Bunun için öncüler, birlikte emrolundukları gibi bir istikamet tuttururlar(11/112).

Ve öncüler;

"Şüphesiz: Onlar «Bizim Rabbimiz Allah'tır» deyip sonra da dosdoğru bir istikamet tuttururlar (yok mu) ; onların üzerine melekler iner (ve der ki;) «Korkmayın ve hüzne kapılmayın, size va'd olunan cennetle sevinin.» «Biz, dünya hayatında da, ahirette de sizin velileriniziz. Orda nefislerinizin arzuladığı her şey sizindir ve istemekte olduğunuz her şey de sizindir.» «Çok bağışlayan, çok esirgeyen (Allah) tan bir ağırlanma olarak.»"(41/30-32)

müjdesine nail olmak için korkularından arınırlar. ■

Notlar

- 1- General A. Tcherep Spiridovitch, *Türksüz Avrupa*, Pınar Yayınları tarafından yayına hazırlanıyor.
- 2- Karagül İ. , "Sivil Demokratik İslam" ve ABD'nin "Din İnşası", *Yeni Şafak*, 24.04.2004.
- 3- Vatandaş A., *Armagedon*, Türkiye İsrail Gizli Savası, Timaş Yayınları İstanbul, (1997) s. 84.

* Bir kum denizini andıran çölde her yer birbirine benzer; zemin sürekli değişir, tepeler ve çukurlar sürekli yer değiştirir, yol işaretleri bir kum fırtınası ile yok olup gider. Bulduğunuz noktadan etrafa baktığınızda her yön ve yol, doğru veya yanlış olabilir. Hele çölün bazı bölgeleri vardır ki orada her yer aynı gözüktür; buralara "yehma" denir. Burada yön ve yol bulmak insan için neredeyse imkansızdır.

YOLLARIN AYRILIŞ NOKTASINDA İSLÂM

YAŞAR DÜZENLİ

Öncelikle, yazının başlığını, bir eserin isminden ödünç alarak kullandığım, çağımızın en önemli Kur'ân yorumcularından Muhammed Esed'e, bu başlığın ifade ettiği anlam dünyasına şiddetle ihtiyaç duyduğumuz bir zaman diliminde Allah'tan rahmet diliyorum.

Başlıktan da anlaşıldığı gibi burada üzerinde durulmayı hak eden üç temel nokta bulunmaktadır: *Yol-Yollar*, *Ayrılış Noktaları* ve nihayet bu çerçevede *İslam*.

İnsanın Anlam Arayışı

Bilindiği gibi, insanoğlu tarih boyu, hep bir anlam arayışı içinde bulunmuştur. Tarihi, âdemoğlunun anlam arayışı olarak tarif edersek, pek yanlış bir şeyden söz etmiş sayılmayız. Çünkü ilahi kudret eliyle programlanmış insanın en temel nitelikleri arasında, bütün eşyanın isimlerinin öğretilmesini ifade eden Kur'ân pasajının da ortaya koyduğu gibi, insanın görüp müşahade ettiği, görmeyip hissettiği şeyayı anlamlandırma kabiliyeti ve buna bağlı sorumluluğu bulunmaktadır. İnsanoğlu tarih boyu anlamını aradığı, cevabını bulmaya çalıştığı üç temel soru ve sorunla karşı karşıya kalmıştır. Geleneksel ifade kalıpları ile söyleyecek olursak:

-*Mâ-dûnu* (alt-varlık) olan kendi dışındaki varlıklarla ilgili,

-*Mâ-fevki* (üst-varlık) olan Yaratıcısıyla,

-*Hemcinsi* olan *insanlarla* ve dolayısıyla *kendiyle* olan ilişkilerinin nasıllığı ve niceliğine yönelik sorular sormuş, cevap bulmaya çalışmıştır.

Bu doğrultuda Fransız düşünür Gusdorf şöyle der: "Her kültürün sistemi; Allah, insan ve evrenle ilgili tasavvuru ve realitede bu üçlüyle kurduğu ilişkiye göre belirlenir."

Bu yazıda İslam'ın ana referansı olan Kur'ân'ın rehberliğinde insanın kendisiyle ilgili bir anlam arayışı, başka bir ifade ile, akıp giden hayatının istikametine yönelik yol işaretleri, sahih güzergâhın yönüne dair bazı ipuçları verilmesi hedeflenmiştir.

İnsan ve Anlamı

İlahi Tasarı

İnsan henüz yeryüzünde "zikre değer" bir şey değilken(19/67), Allah Teâlâ meleklerine "yeryüzünde halife sıfatıyla, hak ve adaletle hükmedecek bir yeryüzü efendisi" yaratacağını beyan buyurmuş; meleklerin, "yeryüzünde fesat çıkaracak ve kan dökecek birilerini mi yaratacaksın?" şeklindeki itirazlarına ise Allah Teâlâ, "Ben sizin bildiklerinizi bilirim."(2/30) diye cevap vermiştir. Bu ifade âdemoğlunun fesat çıkarıp kan dökmeyeceği anlamına gelmez. Ancak onun sahip olduğu kimi niteliklerinden hareketle, bu türden çılgınlıkları yapabileceklerinin bilinmesine rağmen, Allâh onu göz ardı etmemiş ve kendi kereminden lütfederek *mükerrerem* kılmıştır(17/70).

Allah Teâlâ, aslı topraktan olan Âdem'e muhtelif şekil ve suretler verildikten sonra, "Ona kendi ruhumdan üfledim"(15/29; 38/72) buyurarak, insana "sınırlı düzeyde" kendi sıfatlarından vermiştir. Bu sayede insan "Göklerin, yerin ve dağla-

rın yüklenmekten kaçındığı ilahi emaneti" yüklenmiş(33/72), böylece "halife" unvanını almıştır. Bu noktada hatırlatmak gerekir ki, insan yüklediği bu emanetin gereklerini henüz hakkıyla yerine getirebilmiş değildir.(80/23) Çünkü onun, serbest iradesinin tabii bir sonucu olarak, haksızlığa ve akılsızlığa yönelik bir meyli vardır. Çünkü aynı zamanda o, çok zalim ve çok cahildir. Ancak bütün bunlara rağmen, Allah insandan ümidini keserek, onu göz ardı etmemiştir.

Halife olarak belirlenen bu unvan, Allah'ın yeryüzü tasarımının gerçekleşmesi açısından son derece önemlidir. Çünkü bu unvanın tanımı Sâd Suresi 26. ayetinde Hz. Davud'un şahsında "insanlar arasında adaletle hükmet, boş arzu ve heveslere uyma, sonra onlar seni Allah yolundan saptırırlar." şeklinde ifade edilmiştir.

Sonuç olarak ortaya çıkmaktadır ki, bu ilahi tasarımda insanın toprağa bağlı yönü itibariyle "beşerilik" vasfından dolayı bazı "zaafiyetleri" taşımasıyla beraber, ilahi nefhadan taşıdığı özler sebebiyle de, "kerîm" kılınan değerli bir varlıktır. Bu tasarım, başlı başına bu hayata ilişkin Allah'ın izlediği bir yol, insan ise yolcudur. Allah, bizzat kendisinin, dosdoğru yani adalet ve hikmet temeli üzere oluşturulmuş bir sırât üzerinde bulunduğunu ifade etmiştir(11/56). Ve işte, günde 40 kez insanın, Fatiha'yı okuyarak Allah'tan üzerinde olmayı istediği yol, bizzat Allah'ın maksadı, ilmi, iradesi ve niyeti doğrultusunda üzerinde bulunduğunu haber verdiği bu yoldur. Günde 40 kez bu duayı tekrarlamasıyla bir müslüman, yaşadığı her zamanın ve bulunduğu her mekânın, kendisine mahsus olarak var olan "sıratı-ı müstakîmine" yönelme arzusunu ortaya koymaktadır.

Tek Ümmet

Dünya hayatında bir yolculuğa çıkan âdemoğlu, doğru ile yanlış arasında ayırım yapabilmesi ve yeryüzündeki çevresinin ona sunduğu fırsatları verimli bir şekilde kullanabilmesini sağlayan entelektüel donanımla donatıldıktan sonra, Allâh ona yürüyeceği bu yolu kolaylaştırmış(80/20) ve yürüyüşünü gerçekleştirmeye başlamıştır. Kur'ân-ı Kerim'in konuyla ilgili ifadelerinden hareketle şunu ifade etmeliyiz ki, başlangıcı itibariyle âdemoğlu doğru bir yol izlemeye hazır hale getirilmiştir ve o ilk çağlarda, içinde yaşadığı basit sosyal düzenin

karakteristiğine paralel olarak bir homojenlik de yaşamıştır.

"Bütün insanlık bir zamanlar bir tek topluluktu; sonra ihtilafa düşmeye başladılar, bunun üzerine Allah, müjdecî ve uyarıcı olarak Peygamberler gönderdi ve onlar aracılığıyla hakikati ortaya seren vahiyler bahşetti ki bununla insanların farklı görüşler edinmeye başladıkları her konuda karar verebilsin. Buna rağmen, kendilerine hakikatin bütün kanıtları geldikten sonra aralarındaki kıskançlıktan (bağy) dolayı onun anlamı hakkında ihtilafa düşenler bizzat bu vahyin tevdi edildiği aynı insanlardı. Ancak Allah, inananları, kendi iradesiyle, üzerinde ihtilafa düştükleri hakikate sevk etti; çünkü Allah, ulaşmak isteyenî doğru yola ulaştırır." (2/213)

Yeryüzünde Bağy

Bu ayetten ayrıca biz şunu anlıyoruz. Allah'ın yeryüzünde gerçekleşmesini murat ettiği tevhid eksenli hayatın bozulmasındaki en etkin unsur Kur'ân terminolojisinde 'bağy' olarak adlandırılmaktadır. Bağy, "sınırı aşmak, hakkıyla yetinmeyecek başkasının canına, ırzına kastetmek, saldırmaya yeltenmek veya saldırmak, haksız yere yükselmek, isteyerek tecavüzde bulunmak, kendisine sulhun yolları ve biçimleri gösterildiği halde haksızlıkla üst olma sevdası gütmek, Allah'ın kendileri için belirlediği hak ve yere razı olmayıp, başkalarının hakkına tecavüze yeltenmek" anlamlarına gelmektedir. Bu, bir bakıma sınır tanımama, sınırsızlığa özenme, sınırları fark etme kabiliyetini devre dışı bırakma hareketidir. Zaten ilahi kelam bu doğrultuda, şüphesiz kendisini sınır tanımaz gördüğü zaman insan azgınlaşır(96/6-7), diyerek bu duruma da işaret etmiştir.

Yollar ve Ayrışma Noktaları

Bu yaklaşım tarzında, varlık dünyasında her şeyin kendisine ait meşru zemininin olduğunun kabul edilmesi, sonra da bu zeminin ötekiler tarafından görüp-gözetilmesi ilkesinin ihlal edilmesi, buna mukabil, hakkı olmadığı halde arzularına bağlı olarak yeni haklar isteyerek ve bunu gerekirse zorla alma mantığı vardır. Bir bakıma bu durum, insanın tanrılaşması, zorbalaşması, ceberutlaşması demektir. İşte yolların ayrılma ve kırılma noktasına gelmiş bulunuyoruz.

Hâbil-Kâbil

Kur'ân bu kırılmanın başlangıcı olarak Hz. Adem'in iki oğlu arasında geçen bir olayı haber vermektedir. Konu Kur'ân'ın naklettiği diğer olaylarda olduğu gibi tarih metodu kullanılmadan, sadece mesaj yönü öne çıkarılarak anlatılmıştır. Buna göre, Adem'in iki oğlundan birisi diğerini "nefsi kendisine hoş gösterdiği için" öldürmüş, buna mukabil öteki ise, "Ben bütün âlemlerin Rabbi Allah'tan korkarım" şeklinde mukabelede bulunmuştur(5/28-30).

Görüldüğü gibi burada iki ayrı bakış açısı, iki ayrı anlayış ve bu anlayışların oluşturduğu dünya görüşü ortaya çıkmıştır: Bunlardan *birincisi*, arzularının kurbanı olarak, her varlığın doğuştan sahip olduğu meşru zemin ve tabii hakkını kabul etmeyip, hak ve hukuk ihlallerinde bulunan, sınır tanımayan bir anlayış ve davranış tarzı. Buna göre gözetilmesi gereken hak değil, güçtür. Merkezde hak yoktur. Vehmedilen ve dolayısıyla tapınılan güç vardır. *İkincisi* ise, "Allah'tan korkarım" ifadesiyle simgelenen ve her hak sahibine hakkını vermeyi kendisine görev olarak addeden anlayış. Burada, tüm varlık dünyasını ve içerisinde yaşanan günlük hayatı tanımlayan ve anlamlı kılan en önemli gösterge, sınırlılık, sınırları fark etmek, fark edilen sınırlara rıza göstermek, sınır muhafazlığı yapmak ve her hak sahibine hakkını verme duyarlılığıdır. Bu duyarlılık yegâne ve vazgeçilmezdir.

Birinci anlayıştan hareketle kabul edileceği gibi, nefisler ve arzular çeşitli olduğu ve hiç bir sınır tanımadığı için, bu anlayışa sahip olanların izlediği yolların da çeşitli ve farklı olması kaçınılmaz olacaktır. "Ama hakikati inkâra şartlanmış olanlar, boş gurura kapılmış ve bu sebeple yanlış ve eğri yollara sapmış, ayrılık içerisinde dirler."(38/2) Bu çerçevede Kur'ân, bu grubu Peygamber'e tanıtırken, "Sen onları toplu sanırsın, oysa onların kalpleri darmadağındır."(59/14) der. Çok yönlü arzu ve emellerin tutsağı olmuş, böylece birçok vazgeçilmez ilahın egemenliğine mahkûm olmuş insan ve toplumların bütünlüğünden elbette bahsedilemez. İlahların fazlalığına ve farklılığına bağlı olarak, farklı dinler ve anlayışlar türemiştir ki, bu bir parçalanma, bütünlüğü kaybetme, kibrit çöğüne tapınarak, ormanı gözden kaçırma durumudur.

İşte bu nokta, aynı zamanda haklının güçlülüğünü kaybedip, güçlünün haklı olduğu, insanların

güçlülerin ve ceberutların kulu ve kölesi olduğu bir noktadır. Artık insan hayatında, rahman ve rahim olan bir ilah yerine, zorba tanrılar egemendir. İnsan onuru ve izzeti ayaklar altındadır; mükerrem olarak yaratılan insan, düşüşü yaşayarak, kendisine yabancılaşma sürecine girmiştir.

Elçiler Kervanı

Kullar, kulların kulu olmaya, böylece emeklerini ve onurlarını kaybetmeye başlayıp, bu durumun kesafet kazanmaya başladığı her dönemde Allah, rahmetinin bir tezahürü olarak onlara bir uyarıcı göndermiştir. Her ümmet içinde mutlaka bir elçi geçmiştir(35/24). Bir kısmının isimleri Nuh, Hüd, Salih, Süleyman, Şuayb, Musa, İsa olarak yâd edilen elçileri vasıtasıyla Allah, insanlara özellikle ve öncelikle temel BİR konunun ilan edilmesini istemiştir. "Biz senden önce de peygamberleri yalnızca: 'Benden başka ilah yok, öyleyse yalnızca Bana ibadet edin!' diye vahyederek gönderdik."(21/25)

Nitekim bütün elçiler istisnasız "Ey kavmim! Allah'a yönelin, sizin için ondan başka ilah yoktur."(7/59,65,73,85) diyerek, insanlığın özgürlüğünü, kaybolan itibarını ona yeniden iade etmeye çalışmışlardır.

Ve Son Din Olarak İslâm

Dinin Diriltici Nefesi

Bu noktada şu hususun altının ısrarla çizilmesinde fayda var: Tüm peygamberlerin ve onlarla beraber gönderilen vahiylerin temel amacı, insanda var olan imkânları harekete geçirerek, ona unuttuklarını hatırlatıp, kendi ayakları üzerinde yürümesini sağlamaktır. Allah'ın çağrısının en temel işlevi Kur'an-ı Kerim'de "**size hayat verecek/ sizi diriltecek**"(8/24) şeklinde ortaya konulmaktadır. Unutmamak gerekir ki eğer bir din, müntesipleri için diriltici, özgürleştirici, onlarda mevcut potansiyel imkânları geliştirici bir rol icra etmiyorsa, o din öldürücüdür ve sadece bir takım şahıs, kurum ve güçlerin istismar vasıtası ve sömürü aracı olmak durumundadır. Bir başka ifadeyle, bir yerde din adına bir eylem söz konusu ve fakat bu eylem insanı devre dışı bırakıyor, onun dirilişine yönelik bir fonksiyon icra etmiyorsa, orada öldürücü bir din devreye girmiştir ve o din Allah'ın dini değildir. Adı yine dindir, ancak bid'at ve hurafelerle örülmüş, yani beşerileştirilmiş bir dindir.

Şimdi, bu çerçeveden, **son peygamber** Hz. Muhammed(s.)'in neler yaptığını görmeye çalışalım.

Nüzul döneminin ilk yıllarında nazil olan İnşirah Suresi, Peygamberin vahiy öncesi yaşadığı zihinsel bir sürece işaret etmektedir. Bu zihinsel süreci takip etmeden, Kur'an'ın mana ve maksûdunu anlamak güçleşebilir. Bilindiği gibi Hz. Peygamber, kırk yaşına kadar içinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak, son derece sade ve temiz bireysel bir hayat sürdürmekle beraber, çevresine karşı bigane kalmamış, tanık olduğu toplumsal dengesizliklere karşı fikri ve fiili bir mücadele ortaya koymuştur. Bilhassa zaman zaman Mekke'yi uzaktan seyretme fırsatı veren Hıra mağarasına çekildiği anlarda son derece derin zihinsel tasarımlarda bulunmuş, toplumun tattığı acılardan ve yaşanan haksızlıklardan payına düşen adına, adeta "**belini kıracak derecede**" hissettiği gelişmeleri takip etmiştir. Hıra mağarası, Peygamberin yaşadığı ve tanık olduğu hayatın bütününe dair sorduğu ve cevap aradığı sorunların O'nun tarafından zihni olarak tartışıldığı bir mekân olmuştur.

Kur'an kendisine gönderilmiş olan Muhammed(s.) çağdaşlarının ifadelerine göre, huy olarak

hırçın ve saldırgan bir insan değildi; düşünceli, içine kapanık, sıkılgan, mesafeli, derin düşüncelere dalan, tarihin akış seli içerisinde insanlığın varlık olarak benliğini/niteliğini belirlemek isteyen olağanüstü ahlaki duyarlılığa, dakik bir basirete ve içten fışkıran duygusal bir tepkiye sahip bir şahsiyet sergiliyordu. Peygamberin bu ruhi durumu, Hıra mağarasına neden sıkça çıktığını ortaya koymaktadır. Kur'an, nazil olduğu toplumda, Peygamber tarafından gerçekleştirilen bu kesif araştırma ve tefekkürü gerektiren belli başlı bir takım müzminleşmiş soru ve sorunların varlığını dışa vurur: "**Biz kalbini açıp ferahlatmadık mı ve üzerinden o belini büken yükü kaldırmadık mı?**"(94/1-3)

Gerçekten, Peygamberin "**belini büken**", "**göğsünü sıkıştıran**" sorunlar nelerdir? Bu soruların cevabını bulmak için, yine Kur'an-ı Kerim'i, özellikle kuvvet ve tesirleri açısından kısa volkanik patlamalar gibi şahlanan Mekki ayetleri gözden geçirmemiz gerekir: Bu ayet ve surelerde iki temel sorun her zaman öne çıkmaktadır:

1-Çok tanrıcılık/ Putperestlik.

2-Buna bağlı olarak sosyo-ekonomik dengesizlik.

Zihni İnşa ve Hz. Peygamber(s.)

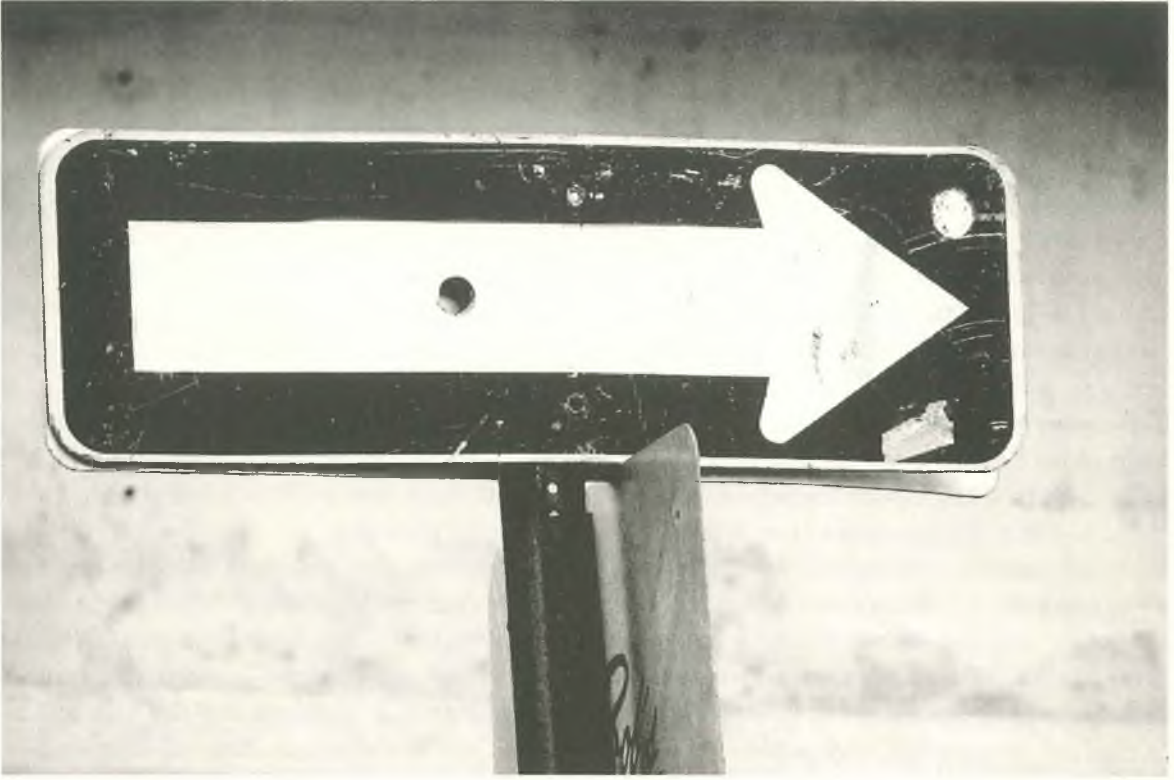
Bunlar birbirlerine bağlı olan hususlardır. Bunun karşısında Kur'an'dan hareketle Hz. Peygamber insanlara şunu söylemiştir: "**Ey İnsanlar! Sizin kurtuluşunuz Allah'tan başka ilah olmadığı bilmenizden ve buna göre davranmanızdan geçmektedir.**" Bu cümleden ayrıca şu hususları da okumamız mümkündür:

-İlah tektir.

-Sosyo-ekonomik uçurumlar temel bir kötülüktür.

-Gerek ferdi ve gerekse toplumsal olarak insan ilahi hüküm gereğince sorumludur.

Bu cümlelerin bir başka açıdan okunuşu şöyle olabilir: Ey insanlar, eğer yaşadığınız sosyo-ekonomik dengesizlikten kurtulmak, ayaklar altına alınan onur ve izzetinize yeniden kavuşmak istiyorsanız bilin ki; kölelik doğuştan bir yazgı değildir. Bunun için, "**Her insanın kaderini kendi boynuna doladığımızı**" (17/13) bilin ve kendi geleceğinizin kararlarını kendiniz verin. Allah'ın sizi karar verebilme, özgür iradenizi kullanabilme yeteneğiyle yarattığının, sizde böyle bir değer

olduğunun farkına varın. Bütün bunları değerlendirebilmek için, sizin özgür iradenizi elinizden alan her türlü tanrının tahakkümünü terk ederek, sadece Rahman ve Rahim olarak yegâne yaratıcınız olan Rabbinizin işaretlerini, tekvinî ve teşriî ayetlerini okuyarak, kendi dirilişinizi gerçekleştirmelisiniz.

İnsanın Keşfi

İslam Peygamberi, bu ifadesiyle insanın “**yeni-den inşasının**” yollarını da ortaya koymuştur. Bunun için; önce **insanın kendisini keşfetmesi** önerilmekte ve bunun gerçekleşmesi için ondan, Allah’ın kendisine karşılıksız olarak verdiği **kulak, akıl ve gönül** imkânlarını sonuna kadar ve birlikte kullanmasını ısrarla istenmektedir. İlk nazil olan Alak suresinde Yaratıcı olarak Rabbin isminden hemen sonra insanı onurun, **izzetin** kaynağı olarak “**ekrem**” sıfatıyla ilişkilendirerek yâd etmesi insanın değeri bakımından olabilecek en yüce bir makamdır. Zira insanı yaratan Rabbinin aynı zamanda en büyük kerem, onur ve izzet sahibi olması, doğal olarak ona, olgu ve toplum içerisinde kendine ve kendi kıymetine yönelik bir güven duygusu aşılamıştır.

İnsanın İnşası

İkinci olarak kendisini keşfeden insanın kişiliğini/benliğini, yani kendisini inşa etmesi, gerçekleştirmesi gerekmektedir. İslam Peygamberi bunun yegâne yolunun ne köle, ne efendi, ne kul, ne tanrı olmamak, böylece her **türlü şirkten uzak durmaktan** geçtiğini söylemektedir. Kendi değerini keşfeden insanın, asla kendinden vazgeçmeden, hakikatin ve gerçeğin dışında hiç bir şeye boyun eğmeden, **hayırlarını** ve **evetlerini** bizzat kendi iradesiyle ortaya koymasıyla kimlik ve kişiliğini inşa edecektir. Bu kimliktir ki, kişiyi karar verme ve sorumluluk yüklenmek gibi insanı insan yapan bir faaliyetin sahibi kılacaktır. Bu kimlik ne bir başkasının sırtında yük olacak, ne de kendisini sırtından hançerleyen azgınları sırtında taşıyacaktır. Aksi taktirde insan, kendi gücünü dışarıdaki kurumlara, nesnelere yüklerse, o nesnelerin kulu ve kölesi olmakla, kendisini yok etmesi kaçınılmaz olacaktır. Halbuki kendi dışında değer atfederek boyun eğdiği, insandan başka bir şey ise, evrende insandan daha değerli bir şey yok, eğer kendisi gibi bir insansa, onda bulunduğu değerler kendinde de bulunmaktadır. Kur’ân Hz. Yusuf’un diliyle şunları söylemektedir:

"Allah'ı bırakıp tapındığınız her şey gerçekte sizin ve atalarınızın kendi muhayyilenizden çıkardığınız anlamsız isimlerden öteye geçmemektedir. Çünkü Allah onlara hiç bir güç yüklememiştir." (12/40) Yani onlara değer ve yücelik makam ve mertebelerini biz vermekteyiz.

Lâ ilâhe illâllâh, insanları sürü olmaktan, böylece kendilerinden vazgeçerek sömürülmekten kurtarır. Diğer taraftan Kur'an, Peygamberin etrafındaki müminlere, bütünlüklerini sağlamaları gerektiğini söylüyor, ancak Peygambere "**bizi güt**" dememelerini öğütlüyor (2/104). Müslümanın dünyasında Peygamber çoban, müminler sürü değildir. Ancak O, müminlere riyaset eden bir önder, kendisine tabi olanlardan önce *Allâhu Ekber* diyen ve bunu yaşayarak tecrübe eden, arkasındaki müminlerin de kendisinden sonra tekbir getirdikleri bir imamdır. Ne var ki Peygamber, gerek namaz imametine ve gerekse topyekûn yaşanan hayatın imamlığında, getirip tebliğ ettiği mesajları yanılarak yanlış okursa, arkasındaki müminlerin hemen onu uyardıkları bir imam-cemaat ilişkisi söz konusudur. Bu ilişkide, Peygamberin şahsı değil, getirdiği mesaj **merkezi** teşkil etmektedir; hakem ve hâkim ilahi sözün kendisidir. Kulak verilene, anlaşılan, imanı edilen *ortak bir söz!*

Lâ ilâhe illâllâh sözünü söyleyin ki, kurtuluşa erisiniz diyen Muhammed(s.) âdemoğluna, tanrılığa kalkışmanın hangi türü olursa olsun, ancak sömürüyü doğuracağını, sosyo-ekonomik dengesizlik sağlayacağını ifade etmiştir. Bu yönde de Kur'an âdemoğluna şu hatırlatmayı yapmaktadır:

"Allah'ın vahiy, sağlam muhakeme ve peygamberlik bağışladığı hiç kimsenin bundan sonra halkana, 'Allah'ın yanı sıra bana da kulluk edin' demesi düşünlümez. Aksine, onlara şöyle öğüt verir: İlahi kelâmın bilgisini yayararak ve kendiniz onu derinlemesine inceleyerek Allah adamları olun. O, melekleri ve Peygamberleri tanı edinmenizi emretmez. Zaten kendinizi Allah'a tam teslim ettikten sonra hiç O sizi hakikati inkara davet eder mi?" (3/79-80)

Dosdoğru Yürüyen Salih İnsan

Ve nihayet, hayatın gerçeklerinin yaratılmasında aktif rol üstlenmesi, bir bakıma sorumluluğuna paralel olarak, imar ve inşa görevini yerine getirmesidir. Bu noktada insan, mutlak yaratıcı gücün, hikmetine uygun olarak her an gerçekleş-

tirdiği yaratma eyleminde, O'nun gören gözü, işiten kulağı ve tutan eli olma erdemini ortaya koyacaktır. İşte en genel anlamıyla Kur'an-ı Kerim'in, **salih amel** adı ile altını ısrarla çizdiği ve yerine getirilmesini olmazsa olmaz saydığı faaliyet alanı budur. Allâh, ahitlerini bozan ve kendi dinine dil uzatanları cezalandırmak, onarı rezil rüsva etmek ve müminlerin gönüllerine ferahlık vermek istiyor. İşte Allâh'ın bu dilemesinin vasıtası, **salih amel** sevdasına tutulmuş müminlerin elleridir (9/14).

İnsanın, hayatın gerçeklerinin yaratılmasında aktif bir rol üstlenmesinin sağlanabilmesi için Kur'an, Peygamberin şahsında bütün bir insanlığa şu çağrışı yapmıştır:

"İşte bunun için sen, bütün insanlığa çağrıda bulun ve Allah tarafından emrolunduğun gibi dosdoğru ol; onların hevâ ve heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın bütün vahyettiklerine inanırım: sizin aranızda adaleti gözetmekle emrolundum. Allâh bizim de Rab-bimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz size aittir. Bizimle sizin aranızda tartışılacak hiçbir şey yoktur. Allâh kıyamet günü hepimizi bir araya toplayacaktır. Çünkü dönüş sadece ona olacaktır" (42/15).

"Öyleyse, artık emredildiğin yönde, yanında yer alanlarla birlikte, dosdoğru olun ve sizden hiç biriniz gurura kapılıp da çizgiyi aşmasın. Çünkü unutmayın, yaptığınız her şeyi O görüyor. Cehennem ateşinin size dokunmaması için de, asla zulümde ısrar edenlerden yana eğilim göstermeyin. Çünkü o zaman Allah'ın dışında dostlarınız olamayacağına göre, o zaman Onun tarafından da yardım edilmez size!" (11/112-113)

Hiz. Peygamberin, "**Beni ihtiyarlattı**" diye nitelendirdiği bu yolu, kendisine soru soran birisine, "**Rabbim Allah' de, sonra da dosdoğru ol**" şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımlamadan hareketle biz, bir müslümanın dünya görüşünü, hayatı tanıma ve tanımlama şeklini tespit edebiliriz. Bu tespiti formüle edecek olursak, **fikirde tevhid, hayatta istikamet** olarak ilkeleştirebiliriz.

Yolların ayrıldığı bu noktada İslam ve onun gönüllü müntesibi olan Müslüman, zihin dünyasında mutlak olarak sadece Allâh'ı belirlemiş, olmazsa olmaz olarak sadece ona gönül vermiş, kible olarak her yerde, her zaman ve her durumda sadece O'nu dikkate alan, sonra da yürüyüşünü bu

çizgide sürdüren, ancak düşe kalka da olsa, asla çizgi değiştirmeyen, yürüyemediği yerde geri dönmemesini bilen bir kimlik ve kişiliktir. Sabır, bu noktada salih hayatın en önemli azıklarından birisidir ve sabır tükenişi değil, direnişi ifade eden bir şifredir.

Salih hayat, zikzakı olmayan, açık ve net bir hayattır. Bu husus, Cabir b. Abdillâh'ın naklettiği bir olayda Hz. Peygamber(s.) tarafından şöyle dile getirilir:

"Biz, Allah Elçisinin yanında idik. Önüne bir hat çizdi:

Bu, Allah'ın doğru yoludur, dedi.

Sonra sağına ve soluna ikişer hat çizdi:

Bu yolların her biri üzerinde insanları çağıran bir şeytan vardır, dedi. Sonra:

'İşte bu, benim doğru yolumdur, buna uyunuz, başka yollara uymayınız, yoksa sizi Allâh'ın yolundan ayırır' ayetini okudu. (6/153)

Peygamberlerin üzerinde yürümeye davet ettiği yol, aydınlık bir yoldur. Karanlık hiç bir yönü yoktur. Sırlar ve esrara büründürülmüş, çoğu zaman rastlantılarla kendisini ele veren, belirli seçkinlerin kontrolü altında olan bir hayat değil, ilahi çağrıya evet diye karşılık veren tüm siyah ve beyazın birlikte yürüdüğü, yürümeye muktedir olduğu, bu noktada hem hak ve hem de sorumlu tutulduğu bir yoldur. Dolayısıyla gizli, kapalı, çözülme-yi bekleyen şifreli bir yönü yoktur. Yeraltıyla ilgili değil, yerin üstüyle ilgilidir. Yerin üstü için yapılmış ilahi bir tekliftir. Hz. Peygamberin ifadesiyle bu yol, **gecesi, gündüzü kadar aydınlık** bir yoldur. Çünkü bu yolun hem yaratıcısı ve hem de yaşatıcısı müminlere tarafından velayet teklif eden Allâh'tır. "Allâh, müminlerin velisidir; onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlere gelince; onların dostları da tağütlerdir: Onlar da onları aydınlıktan karanlıklara çıkarırlar"(2/257).

Hayatın bir yol, insanın yolcu olduğu bu süreçte, zikzaklar çizmek, bilinçsiz gel-gitler yaşamak, akşam bir sofrada, sabah bambaşka bir sofrada gün geçirmek, hülâsa Müslümanlığı müsait ve uygun zamanlara hasretmek, ilahi kelama göre ateşin en alt tabakasında olacak olan ikiyüzlü münaflıkların tutumudur(4/137, 143). Onlar ki, izzet ve onurlarını Allâh'la bulamamış, bunu O'na yakıştıramamış(71/13), bundan dolayı bilumum azgın ve tâğînin etrafında tabasbus ederek kaybol-

muş kişilik ve kimliklerini arar dururlar. Halbuki, yegane azîz olan sadece Allâh'tır ve bütünüyle izzet O'na aittir. (4/139)

Nihayetinde hayatın gerçeklerinin yaratılışına katılmak suretiyle salih bir hayatın içinde olmak demek, asla nötr, tarafsız olmak, her tarafa sadece gülcük dağıtarak, hayatı bütünüyle "olabilir, ne olacak sanki" anlayışı üzerine inşa etmek değil, bilakis sorumluluk üstlenmek, mücadele vermek, taraf olmak, hep bir yürüyüş halinde olmak demektir. Bu yola çıkmak, öncelikli olarak **"Hayır!"** diyerek başlangıç yapmakla mümkün olmaktadır. **Hayır** diyemeyenlerin hangi şeye **evet** diyeceklerini kestirmek mümkün değildir. Ne zaman, nerede, neleri yiyebileceklerini tahmin etmek güçleşebilir.

İşte bu çerçevede tarafsız olmak demek, münafık olmakla eş anlamlıdır. Çünkü hayat hep bir mücadele ise, "müminler Allâh yolunda, kafirler ise, kendi azgın ilahları uğrunda savaşırlar. O halde, siz şeytanın dostlarına karşı savaşı! Gerçekten de şeytanın hilesi çok zayıftır."(4/76)

Unutulmamalıdır ki, Allâh'a iman, Allâh'la beraber olmak, O'nun yeryüzüne yönelik muradını gerçekleştirmek, O'nun niyetine uygun davranmaktır. Onunla birlikte yürünen yol, O'nun yolu/Sebilullah'tır. Bu yol, kimilerinin ısrarla savunduğu ve inatla sürdürdüğü gibi gizemli, saklı, uçuk-kaçık anlayışlarla örülü değil, bilakis hayatın yalın yüzünü doğrudan alakadar eden ve bu yalın yüzü yarına, mutlak geleceğe taşıyan bir yoldur. İşte bu doğrultuda, bu yola ilişkin ilahi bir tanımlama:

"Nasıl olur da Allah yolunda, yani " Ey Rabbiniz! Bizi halkı zalim olan bu topraklardan kurtarıp özgürlüğe kavuştur ve rahmetinle bizim için bir koruyucu ve destek olacak bir yardımcı gönder" diye yalvaran çaresiz erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyorsunuz?" (4/75)

Hatırlanmalı ki, her yolun yolcuları, yol arkadaşları, o yolun haramileri, yol azığı, meşakkati şüphesiz vardır. İlahi olan bu yol için de bütün bu sayılanlar aynen geçerlidir. Bundan dolayı, her hâlükarda yürüdüğümüz bu hayat yolunda, yârlar arasına ağyârın yerleştirilmesi, yakınlaştırılması gerekenlerin uzaklaştırıldığı, uzaklaştırılması gerekenlerin yakınlaştırıldığı bir atmosfer hem yürüyenler, hem de tüm yer yüzü dengeleri açısından büyük bir zulüm ve kargaşa kaçınılmaz olacaktır. (8/73) ■

“YOL AYRIMI”NDA YOLUMUZU DOSDOĞRU TUTMAK

açıkoturum

Yöneten: Abdullah YILDIZ

Katılanlar: Serdar DEMİREL, Turan KIŞLAKÇI

Abdullah Yıldız: Efendim, hoş geldiniz. Bu ayın tartışma konusu, ‘yolların ayrılış noktasında yolumuzu dosdoğru tutmak’. Müsaadenizle ben, kısa bir çerçeve çizmeyi deneyeyim.

En’am sûresinin 153. ayetinde şöyle buyrulur: **“Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun. (Başka) yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah’ın yolundan ayırır. İşte sakınmanız için Allah size bunu emretti.”** Hz. Peygamber(s.), bir gün ashabıyla birlikte otururken elindeki değnek- le yere kalın bir çizgi çizer. O çizginin sağına ve soluna da tâli çizgiler çizer. Sonra bu kalın ve doğ- ru yolun kendilerini cennete götüreceğini, tali

yolların başlarına da şeytanların oturup insanları kendi yollarına çağırdığını, onlara uyanların ise cehenneme gideceğini belirterek bu âyeti okur.

Evet, insanlar kendilerine göre birtakım yollar tutturmuş gidiyorlar ve aslında yolların onları ne- relere götüreceği de belli. Bir genelleme yaparsak, Allah insanoğluna doğru ve eğri, hak ve batıl ol- mak üzere iki yol gösterdi: **“Ona iki yolu göster- dik.”** (90/10) Ve Rabbimiz her iki yolun özellikle- rini, işaret taşlarını ve o yolda gidenleri nereye gö- türeceğini de Kitâb’ında beyan buyurdu. İşte bu- gün, insanların önüne farklı yol haritalarının ko- nulduğu, yolların karmakarışık hale geldiği,

Abdullah Yıldız

Serdar Demirel

Turan Kışlakçı

“hakk”a batıl unsurların karıştırılmak istendiği bir ortamda, dosdoğru yol demek olan sırat-ı müstakîm ile -Peygamberimizin(s.) çizdiği o kalın ve dosdoğru çizgi ile- yolcularını cehenneme götüren tâlî çizgiler/yollar arasında kesin bir ayırımı yapılması gereken bir süreçteyiz. Bir başka ifade ile, yolların ayrılış noktasında Müslümanlar olarak istikametimizi **sırat-ı müstakîm** üzere dosdoğru tutmamız gereken bir noktadayız.

Bilindiği gibi, 3 Ekim tarihinde, Türkiye’nin Avrupa Birliği ile müzakere sürecinin başlaması, bir çok açıdan önemli bir dönüm noktası ifade ediyor. Yaklaşık yüzelli yıldan bu yana kurtuluşu Batı uygarlığına girişte gören elitlerimiz, bu yolda çok önemli bir etabı da aştıklarına inanıyorlar. Türkiye elitlerinin Tanzimat’la başlayıp Meşrutiyet’le devam eden ve Cumhuriyet’le daha kes(k)in bir şekil kazanan batılılaşma macerası, son tahlilde kadîm İslâmî gelenekten köklü bir kopuş ve bir makas değişikliği, yol/çizgi değişikliği anlamına gelir. 3 Ekim’le, bu istikamet değişikliğinde geri dönülmez bir mecraaya girildiği söylenebilir. İşin ilginç yanı, başından beri Batı uygarlığına köklü bir itirazda bulunup Batılılaşmayı da ‘taklitçilik’ olarak mahkûm eden İslâmî düşünce çizgisindeki insanların önemli bir bölümü, 28 Şubat travmasının etkisiyle, herkesten hızlı AB’ci olup çıktılar.

Öbür taraftan Amerika’nın Türkiye dahil bazı İslam ülkelerine dayattığı *Büyük Ortadoğu Projesi* -ki daha sonra *Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi* denildi- hâlâ gündemde ve İslâm ülkelerindeki kimi elitler de bu projeyi bir imkân olarak görüyorlar. Bunlara karşılık, Türkiye örneğinde görüldüğü üzere, ulusalcı tepkiler de giderek yükseliyor.

Gerek AB gerekse BOP, İslâmiyet’in bloke edilmesi ve geriletilmesi noktasında hemfikir. Hatta, İslâm’ı dönüştürerek ‘zararsız’ hale getirme çerçevesinde işbirliği halindeler; ‘ılımlı/light İslam’ ve ‘Batı İslâmı’ gibi projeler, son tahlilde İslâm’ın hayatla bağlarını koparmaya, onu ‘kamu-sal’dan uzaklaştırmaya yönelik şeytani projeler. Dahası, hem bu sinsi projelerin etkisiyle hem de geleneksel cahilî kırıntıların etkisiyle Müslümanlar arasındaki etnik ve mezhebî ayrılıklar zaman zaman yolların ayrışmasına dönüşebiliyor. Hasılı, Müslüman dünya bugün ciddi bir istikâmet krizi

yaşıyor. Sırat-ı Müstakîm üzere aynı istikamette yürümesi gereken ümmet, vahdetin sağladığı güçten, bereketten mahrum bulunuyor. Tek ve Hak yolda yürümeyi başaramayan Müslümanların zihinsel kodları da değişime uğruyor, istikametleri şaşıyor ve farklı yol haritaları izlemeye başlıyorlar.

Evet, sayın Serdar Demirel, sizin *Umran*’da yayınladığımız bir yazının başlığını da hatırlatarak sorarsak, ümmet olarak nasıl bir “istikamet krizi” içindeyiz ve bu krizi nasıl aşacağız?

Serdar Demirel: Hatırladığım kadarıyla, o yazıda özellikle “istikâmet” kavramının altını çizmiştik. Kavramın önemini ve belirleyiciliğini vurgulamak için, Peygamber Efendimizin(s.), istikâmet emrinin ağırlığından dolayı sakalına akların düştüğünü hatırlatmıştık. Sahabeler, sakalına düşen akları kastederek “sizi böyle ihtiyarlatan nedir?” diye sorduğunda, Peygamberimiz(s.) “Hûd ve kardeşleri” demişti. Peygamber efendimiz burada Hûd Suresinin 112. âyet-i kerimesini ve bu hükme vurgu yapan diğer ayetleri kastetmişti. Orada, **“Emrolunduğun gibi dosdoğru ol”** denilmişti. Dosdoğru olmak hakikaten çok zor bir şey. Bizler zaman zaman ‘Lâ-ilâhe illallah’ diyerek kurtulacağımızı sanıyoruz. Halbuki bunun uzun bir maraton olduğunu ve son çizgiye kadar aynı heyecanla, aynı duyarlılıkla gerek itikatta, gerek amelde sapmadan yürümemiz gerektiğini ıskalıyoruz. Zor olan; ‘lâ-ilâhe illallah’ dedikten sonra bunun gereğince sonuna kadar bir yaşam tarzı sürdürebilmektir. Dinde bu noktada son derece ciddi vurgular vardır. Peygamber efendimiz(s.) bir hadisi şerifinde; **“Halâl belli, haram da bellidir. İksisi arasında da (halâl mi, haram mı belli olmayan birtakım) şüpheli şeyler vardır ki, çok kimseler onları bilmezler. Şüpheli şeylerden her kim sakınırsa, dinini ve ırzını kurtarmış olur. Her kim şüpheli şeylerin içine dalarsa harâmın da içine dalmış olur.”** diyerek İslam’ın kırmızı ve yeşil çizgilerini çiziyor. Bırakınız sadece haramlardan kaçınmayı, Efendimiz şüpheli şeylerden kaçınmanın dahi dini korumadaki önemini altını çiziyor.

Yıldız: “Helal bellidir, haram bellidir” hadisi çok yalın ama çok da derinlikli ve anlamlı bir ifade. Siz bu haramlara yeni haramlar, helâllere yeni helâller ekleyemezsiniz; bunların bir kısmını iptale kalkışamazsınız. Mesela; faizi helalleştirmenin, meşrûlaştırmanın, içselleştirmenin yollarını ara-

yamazsınız. Zinayı meşrulaştırmanın -ki AB sürecinde çok gündeme geldi ve geleceğe benziyor- eşcinselliği masumlaştırmanın yollarını arayamazsınız. Bugün İslâm'ın helâl ve haram çizgilerinin -yani moda tabirle- kırmızı çizgilerinin değiştirilmek istendiği bir süreci yaşıyoruz.

Demirel: Bakınız, Peygamber efendimiz(s.) bize kıyametin yaklaştığı döneme dair bazı bilgiler vermiştir. Bunlar genelde hadis kitaplarında "Kıyametin küçük alametleri" olarak geçer. Bunlarda Peygamberimiz(s.), bizim o gün hangi konularda tökezleyeceğimizden bahseder. Bunlardan birinde diyor ki: *"Sizin hakkınızda korktuğum en büyük şey dünyevileşmenizdir; mala-mülke sahip olmanızdır. Öyle olacak ki, sizden kimileri mü'min olarak akşamlayacak, kafir olarak sabahlayacaktır; kafir olarak akşamlayacak, mü'min olarak sabahlayacaktır."* Öyle bir kaos ve fitne dönemi ki helal ve haramın, şirk ve tevhidin birbirine girdiği, insanların zaman zaman İslam çizgisinden çıkıp tekrar İslam'a döndüğü bir süreci anlatır. Peygamber efendimiz bu konularda bizleri uyarıyor. Son yıllarda özellikle iktidara yakınlaşmakla, iş dünyasında elde ettiğimiz imkanlarla, bürokrasideki yeni konumlarımızla bir çözülme içine girdiğimiz gözden kaçmamaktadır. Helal ve haram çizgisinde duyarlılığımızı yitiriyoruz. Burada duyarlılığımızı yitirmemiz biraz donanımsız olmamızla, biraz da makam, mal-mülk hırsına yenik düşmemizle alakalıdır. Tabi ki bu işin içerisinde şeytan vardır, nefis vardır ama bununla beraber içine girdiğimiz bir süreç vardır. Bu süreç yurt dışında gizli ve güçlü mihraklarca hazırlanmıştır; İslam'ın dönüştürülmesi, sekülerleştirilmesi ve İslam'ın dünyaya yönelik bütün hükümlerinin içinin boşaltılması hedeflenmektedir. Eğer siz politik arenaya çıkıp mücadele veriyorsanız, sizden istenen ilk şey, çünkü inançlarınızı, net olarak ortaya koymuş olduğunuz **helâl ve haram çizgilerinizi** terk etmenizdir. Çünkü onlar Hristiyanlığı Protestanlaştırdılar ve Hristiyanlığa uygulanan tecrübenin İslam'a da uygulanabileceğine inanıyorlar. Genelde modern paradigmanın zihinsel tutsakları olan bu insanlar **kutsal** tanımadıklarından -ki modernite zaten kurgusu itibarıyla 'değişmez', oynanamaz sabiteler kabul etmediğinden- 'İslam neden değişmesin?', pekâlâ değişebilir' görüşündeler. Yeter ki planlı müdahaleler yapılsın.. Bugün Müslümanların Batı medeniyetiyle

çatışan bir takım değer yargıları, helal-haram çizgileri, bir itikadî duruşları vardır. Bunun esnetilmesi, Batı medeniyetine eklemelenmesi için çalışıyorlar. Maalesef, bu sürece lojistik destek veren bir takım ilahiyatçıları ve Müslüman düşünürleri görüyoruz. Bu lojistik desteğe de kaldıraç gücü olarak, hermenötik metodolojinin ve onun tarihselci boyutunun sunulduğunu görüyoruz. Mesela, faizle ilgili bir hüküm gündeme geldiğinde, Peygamberimizin(s.) bunu o dönemin şartlarında uyguladığını, o dönemin şartlarında Kur'an'ın bunu emrettiğini ama Kur'an'ın bu emrinin kuşatıcı, evrensel ve bütün çağları bağlayıcı olmadığını, bu sebeple değişebileceğini, çünkü ekonominin değiştiğini, dinin de değişebileceğini, zaten dinde içtihat olgusu olduğunu, içtihat olgusunu da çok geniş tutarak 'değişmezler'le de oynanabileceğini söylüyorlar. Bu noktada ciddi problemlerimiz var. Ve bu ciddi problemlerimiz daha da derinleşeceği daha doğrusu derinleştirileceği benziyor...

Yıldız: Bir ayette Rabbimiz şöyle buyuruyor: "Hakka batıl unsur karıştırmayın"; başka bir ifadeyle "Hakka batıl elbise giydirmeyin"(2/42). Sanki Müslümanlara dayatılan şey bu gibi gözüküyor. Hak Din olan İslâm'ın bazı helal ve haram unsurlarını ifade ettiğiniz gibi esneterek, törpüleyerek, yer değiştirerek Hakka batıl unsurlar ilave etmek. Müslümanlar da, sanki nasıl bir tehlike ile karşı karşıya olduklarının pek farkında değiller gibi; bir duyarsızlık, bir aymazlık, bize dayatılan şeyin ne olduğunun farkında olmamak gibi bir durum var. BOP için, "İyi bir fırsat; biz de istifade edelim"; AB için, "Girelim de özgürlüklerinden, ekonomik imkanlarından faydalanalım" diye düşünülüyor ama ayaklar kayıyor, zihinler/kalpler kayıyor. Helal ve haram gibi temel İslami kavramlar, Müslüman zihni şekillendiren, İslâmî hayat tarzını belirleyen ana kodlardır. Müslümanın hayatının merkezinde Allah vardır. Tevhîd inancı; bütün iş ve ilişkilerinizin merkezine Allah'ı yerleştirmektir. Yapılmak istenense, Allah / Kur'an merkezli hayat tarzımızın içini boşaltarak o merkeze Batıl(ı) unsurlar doldurmak, ilâhî olanın yerine seküler unsurlar yerleştirmektir.

Turan Kışlakçı: Burada "hakk" kavramının önemini vurgulamakta yarar var. Şimdi bir "hak yol" var, bir de şeytanın yolları var; hak yol bir tane, şeytanın yolları ise onlarca olabilir. Post mo-

dernizm'de şöyle bir şey var: her şey gider, her şeyde hak vardır; onun için tek bir doğru yoktur, 'hak yol' diye bir kavram yoktur. Bundan ötürü batılı filozoflar bile "bunalım çağı / kaos çağı" olarak nitelendiriyor yaşadığımız çağı. Postmodernizm'de bir tane doğru yoktur, onlarca doğru vardır. Dinlerarası diyalog'un da revaç bulması bir yönüyle buradan kaynaklanıyor. Sen kendi doğrunu dayatamasın ki! Oysa İslam'da dayatma yoktur sadece anlatma/tebliğ vardır. Aklı başında, doğruluğu seven ve hakperest her Müslüman "müsamaha"yı çok iyi bilir. Müslüman bir kimse, doğruluğuna inandığı akidesine, sadakat ve ihlasla ve dört elle sarılarak, inandığı davasına insanları cesaretle ve gözünü kırpmadan davet eder. Yalnız, hiç kimseyi acıtmadan, gönül kırmadan, sataşmadan, başkalarının inançlarına saldırmadan ve kimsenin ibadet ve ayinine engel olmadan bu işi yapacak ve kendi dinin doğruluğuna ikna etmeden önce hiç kimseyi bu dini kabule zorlamayacaktır. Lakin, Hakk'ın hak olduğunu söylememek, Batıl'a da batıl olduğunu bildiği halde "haktır" demek, hiçbir şekilde dürüst ve cesur insanın yapacağı bir iş değildir. Bu çok çirkin bir dalkavukluktur. Hele, hele birilerinin hoşnutluğunu kazanmak için yapılacak olursa...

İşte bizden yani İslam dünyasından hakikatlerinden vazgeçirmeye çalışıyorlar ve bunu da hem de dayatarak yapıyorlar. Bizde de 28 Şubat'la birlikte hızlandı bu süreç. Artık siz bütün bu kavramlarınızdan vazgeçin, bu sabitelerinizden vazgeçin, 'küresel' diye nitelendirilen değerleri kabul edin. Müslümanlar da, bu konuda bilgi yetersizliği ya da Din'i, Hak olanı, özellikle Kur'an'ı doğru dürüst bilmeyişlerinden dolayı bir anda buna tes-

lim oldular. Bir zamanlar kullandıkları kavramları artık kullanamıyorlar. Adamlar şimdi yaptıkları dayatmalarla diyorlar ki; 'işte şu ayeti okumayın, şu sureden Yahudilerle ilgili bölümleri çıkarın, bütün dinlerde hak unsurlar vardır, Yahudilikte de Hristiyanlıkta da vardır'. Yani 'herkese göre bir hak var; kimsenin kimseye kendi 'hak' anlayışını dayatamaz' diyorlar.

Yıldız: Hatırlarsanız, Diyanet bir hutbe hazırlamış ve bütün camilerde okunmuştu: "**Allah katında din yalnızca İslam'dır**" ayetini eksen alan bu hutbe AB çevrelerinin rahatsız etmişti. Adamlar, "bunu söyleyemezsin!" dediler; zira, ifade edildiği üzere, postmodern anlayış 'hak bir tane değil' diyor. Bu olay, 3 Ekim'le birlikte nasıl bir sürece girdiğimizin farkına varmak bakımından son derece anlamlı bana göre. Bakıyorsunuz, Amerikan büyükelçisi Diyanet'i ziyaret ediyor ve benzer dayatmalarda bulunuyor. Küreselleşmeye, ortak yaşama ayak uydurmak için bu tür iddialardan vazgeçmelisiniz diyorlar. Yani biz, hakkı "hak" olarak ortaya koyamayacağımız bir sürece, "**Allah katında din sadece İslam'dır**" demeye mani olacak bir sürece sürükleniyoruz. Biliyorsunuz, NATO kon-

septinin değişmesiyle birlikte, Komünizm tehlike olmaktan çıkıp yerine İslam ikame edildi. 11 Eylül de bu süreci hızlandırdı. 11 Eylül öncesinde Fehmi Huveydi çok önemli bir gelişmeye dikkat çekmişti: "İslam'ın özüne yönelik bir operasyon söz konusu. İslam'ın bizzat kendisi değiştirilmek, dönüştürülmek isteniyor. Bazı temel İslami kavramlar, Müslümanların literatüründen sökülüp atılmak isteniyor. Bundan böyle, cihad, şeriat, tağut, İslam devleti gibi kavramlar kullanılamaz hale gelecek." Serdar

Bey, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Malezya'daki gözlemlerinizi hareketle, oralarda yaşanan tecrübeler ile Türkiye'de 28 Şubat'ta yaşadığımız tecrübeler arasında bir mukayese yapar mısınız?

Demirel: Malezya tecrübesine geçmeden önce vurgulamak istediğim bir husus var. Bizler biraz da 'cici' ve 'itiraz edilemez' kavramlarla esir alınıyoruz. Mesela bunlardan bir tanesi; küreselleşme. Eğer bu kavramdan kastedilen 'her tarihin barındırdığı imkanlar farklıdır, her tarih kendi içerisinde bir takım negatif ve pozitif unsurlar barındırır ve bir insan da yaşadığı çağın imkanlarından istifade, biz de kendi çağımızın insanıyız' ise bu konuda bir sıkıntı yok. Bizler zaten tarihi sürecin de Allah tarafından yaratıldığına inanıyoruz. Tarihin geldiği bu noktaya itirazımız olamaz. *Globalization* manasında küreselleşmede bir problem yok, zira o nötrdür. Ancak problem dilimizde çok fazla tartışılmayan *globalizm/küreselleştirme* olgusundadır. Çünkü küreselleştirme kavramının altında seküler Batı değerleri hâkimdir. Batı değer yargıları tamamen hakim değerler olarak ele alınır; diğer medeniyetlere mesela; Hind medeniyeti, Çin ve İslam medeniyetine vurgu yapılır, lâkin bunların içinin boşaltılması, sekülerleştirilip dönüştürülmesi de hedeftir. Bu cici kavramlardan bir diğeri de 'evrensel değerler' bağlamında "insan hakları"dır... İlk etapta bu kavramlar ve bunların albeniliği kişiye çarpıyor. Kim istemez ki bir insan olarak haklara sahip olsun, kim istemez ki insanlar sahip oldukları değerlerle muamele görsün?. Ama burada bir şeyi kaçırıyoruz, o da şu: Kullanılan kilit kavramlar önemlidir. İnsan diyoruz; Batı medeniyetinin insan tanımlamasıyla, ona bu dünyada biçtiği varoluşsal konumla, İslam'ın biçtiği varoluşsal yani ontolojik değer bir değildir. Haklar da bu bağlamdadır; İslam'ın insana verdiği haklar, gerek Rabbine, gerek ailesine, gerekse de topluma karşı, toplumun ve devletin de ona karşı sorumlulukları temelde farklıdır. Bize 'evrensel' olarak sunulan kavramlar değer yüklüdür ve bunun merkezinde Allah yoktur, (hâşâ) Allahsız bir hayat felsefesi vardır. Allah'ın yerine tamamen insanı koymuşlar. 'İnsan kutsaldır' diyorlar; 'dolayısıyla, insan kutsalsa onun arzu ve istekleri de kutsaldır! Eğer arzu ve istekleri başkasının hayatına zarar vermiyorsa o zaman mutlak manada

bu arzu ve isteklerin tatmini helaldir. Hiçbir din, hiçbir değer ve gelenek buna "hayır" diyemez, dememeli.' İşte burada çatışma yaşanıyor. Kutsanan insana sınırlamalar getiren dinler, gelenekler modernitenin kutsal alanına müdahale etteği için dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu çatışmayı sadece Müslümanlar olarak biz yaşamıyoruz. Bunu Hindu dininin müntesipleri de yaşıyor, Budistler de yaşıyor. Ancak orada teslim alınmış bir medeniyet olduğundan büyük kaoslar yaşanmıyor. Buna ciddi manada direnen tek medeniyet ve yaşamış ve yaşanan tarihi birikim İslam olduğundan, İslam ana hedef olarak tezahür ediyor.

Yıldız: Ama özellikle İslam'ı hedef almalarında bir farklılık yok mu? Yani İslam'ın bir hukuk boyutunun olması, Peygamberimizin(a.s) "helâller ve haramlar bellidir" dediği manada hayatın bütün alanlarını belirleyen ilkeler içermesi önemli bir farklılık değil mi? İslam'ın siyasi, ekonomik bir modeli var; bir sistem boyutu ve insan hayatında boşluk bırakmayan bir boyutu var. Bu yüzden İslam'ı, küreselleşmenin önünde bir engel olarak görüyor ve esnetmeye çalışıyorlar, değil mi?

Demirel: Doğru. Mesela bir Çin medeniyeti, bir Hind medeniyeti kültürel olarak varlığını sürdürmektedir ama dünyayı değerler bağlamında inşa etmek, alternatif bir paradigma sunma noktasında iddiasını yitirmiş, Batı medeniyetine teslim olmuş durumdadır. Mesela bugün bir insan; Budist imanına sâhip olabilir ama aynı zamanda ateist de olabilir, homoseksüel de olabileceği gibi. Tamamen dönüştürülmüştür. Bu noktada Batı medeniyetine direnen, kendi değerleriyle var olmak isteyen ve Batılı düşünürlerin tabiriyle *challenge* yani meydan okuyan, köklü eleştiri getiren, İslam'ın hedef seçilmesi boşuna değil. İslam'ın dönüştürülmesi lazım; dönüştürülmesi için de zaten bir takım siyasi projeler uygulanıyor; kimi yerde kaba askeri yöntemler, kimi yerde de soft kültürel çıkarmalar. 11 Eylül sonrası ele alacak olursak, Dünyanın önde gelen bütün İslam Üniversitelerine baskılar hedefleri belli bir proje dahilinde gerçekleştiriliyor.

Yıldız: Tam da sizden bu konuda bilgiler rica edecektim. İslam üniversitelerinden başlayarak nasıl bir dönüştürme operasyonu yapılıyor? Yaşamakta olduğumuz istikamet krizini, zihinsel değişimi daha iyi anlamak ve anlamlandırmak bakı-

mından soruyorum: Pakistan'dan başlayıp, S.Arabistan, Suriye ve Mısır (Ezher) ile devam eden ve sizin yakından tanık olduğunuz Malezya'da yansımalarını görebildiğiniz, bu üniversiteler üzerindeki operasyon nedir ve nasıl yürütülüyor?

Demirel: Aslında burada uygulanan şeyler, bundan 15 yıl önce yapılanlara kıyasla sır değil, şimdilerde talepler açık açık dile getiriliyor. Geçenlerde, Katar Üniversitesi'nden Yusuf el Kardavi, *El Cezire* kanalında bir şikayetini ümmete ve tüm dünyaya sundu, şöyle diyordu: 'Bizler hiçbir şekilde onların kiliselere bağlı dini okullarına müdahale etmezken, müfredatlarını değiştirmeden ne oluyor bu batılılara da bizim okullarımıza müdahale ediyorlar? Neden onlar özellikle İslamiyatla alakalı okuttuğumuz derslerin müfredatını istiyorlar, içeriğini değiştiriyorlar, şu olsun, bu olmasın diye bilfiil müdahalede bulunuyorlar?'

Bunu Pakistan'da da yaşıyoruz. Pakistan takribi olarak 150 milyon nüfusu olan bir ülke ve bu ülkenin %70'i okuryaz değil. Toplumun çoğunluğu fakru zaruret içerisinde yaşıyor. Ve çocuklarının eğitimlerini üstlenecek durumda değiller. Bu bakımdan çocuklarını sırf okuma yazma öğreysin, dinini öğreysin ve Müslümanca bir hayat yaşasınlar diye dini eğitim veren medreselere teslim ediyorlar. Resmi rakamlara göre 750.000 civarında, gayri resmi rakamlara göre 1 milyon civarında medrese öğrencisi var. Bunun tehlike oluşturduğunu gündeme getirdiler. Özellikle Taliban'ın Afganistan'da iktidara gelmesinden sonra böyle bir tecrübenin Pakistan'da da yaşanabilir olabileceği korkusuyla bu medreselere müdahale etmeye başladılar. Öncelikle bunların finans kaynaklarını kestiler. Bunlar körfez ülkelerinden yardım alıyorlardı, bunu kestiler. Medreselerin sayısını düşürdüler. Yurt dışından kabul edilen öğrenci sayısını azalttılar. Son Londra olaylarından sonra Müşerref yönetimine müthiş bir baskı oluştu. Ve denildi ki; 'bak bu bombacılardan biri, kısa süreli de olsa Pakistan'da bu medreselerde eğitim almış'. Bunun üzerine Müşerref yönetimi alelacele bir karar alarak, medreselerde eğitim alan 1400 civarındaki yabancı uyruklu öğrencinin tümü sınır dışı etti. Konsolosluklara talimat verilerek, özellikle de medreselere dini eğitim almak için gelecek kimse lere vize verilmemesi talimatı verildi. Bu medreselerin müfredatlarıyla oynanıyordu zaten. Mesela

İngilizce'nin zorunlu bir ders olması konusunda devletin bir kararı vardı ve bütün medreseler dini eğitimin bir parçası olarak İngilizce'yi de ders müfredatına almıştı. Dil bir noktada kültür demektir, yeni bir hayat tarzıyla tanışmak demektir, batılılar bunu son derece önemsiyorlar.

Yıldız: Söz Pakistan'a gelmişken, Turan Bey, siz o coğrafyayı iyi tanıyan, Pervez Müşerref'le bizat görüşen bir gazeteci olarak, Pakistan'daki gelişmeleri nasıl yorumluyorsunuz? Pakistan üniversitelerine yönelik bu dayatmalar, ABD'nin Afganistan saldırısı sürecinde mi başladı?

Kışlakçı: Aslında, üniversitelerden önce tasfiye süreci ilk olarak medreselerde başladı. Esasen, medrese kültürü Yemen, Kuzey Afrika, Hindistan, Pakistan ve Türkiye'de vardı. Biz bunu Türkiye'de de yaşadık. Bilindiği üzere doğu ve güneydoğuda medreseler kalmadı. Pakistan'da yaşananlara gelecek olursak; Müşerref yönetime geldiğinde bizim okulun yani İslamabad'daki Uluslararası İslam Üniversitesi'nin rektörü Mahmut Gazi Din İşleri Bakanı olarak hükümete girdi. Kendisi diyor ki; 'girmeden önce çok düşündüm, girsem mi, girmesem mi diye. Sonra büyük bir hizmet yaparım düşüncesiyle girdim'. 'Belli dayatmalar vardı ama sabrediyordum', diyor; '11 Eylül'den sonra dayatmalar iyice arttı; gelen her şeye imza atmak zorundaydım. Amerikan elçisi getiriyor, hemen imza atın diyor, durun okuyayım demeye kalmadan hemen imzalıyorlar. Bir, iki, üç derken sekiz ay dayanabildim, ondan sonra istifa ettim' diyor. Yani olay şu; 'Ben dönüşümü engellerim, belki onu başka bir mecraya sürüklerim diye düşünürken, bir de bakıyorum ki dönüşüm benim elimle yapılıyor ve benim adım kullanılıyor'. Benzer şeyler bu coğrafyada da yapıldı, Kuveyt'te de yapıldı, Yemen'de de. Yemen'de şu anda ciddi bir çatışma var. Abdülmecid Zindan'ın Sanaa'da İman üniversitesi var. Amerika geçen ay Yemen hükümetine baskı yaptı; daha önce kültür bakanlığı da yapmış olan Abdülmecid Zindan'ı **terörist** olarak ilan et ve bize ver diye. Abdülmecid Zindan da bu olayın ardından El Cezire'ye açıklamada bulundu: 'Amerika çok büyük hata ediyor. Allah'la mücadele edenlerin sonu bellidir, senin de sonun yaklaşıyor' dedi. Zindan'ın sadece İmam Üniversitesi adında bir üniversitesi ve orada yaptığı çalışmalar var. Herhangi bir silahlı mücadeleye de girmemiştir.

Amerika bu adamı Guantanamo'ya götürmek için izin istiyor ama öncesinde terörist ilan et diyor. Bütün İslami eğitim kurumlarında bir şekilde baskı var. Şöyle ki: İngilizce, bilgisayar, kimya dersleri zorunlu olsun deniyor; ancak alttan alta da Yahudilerle ilgili kısımların müfredattan çıkartılsın, Kur'an'da geçen bazı kelimelerin farklı manaları da öğretilsin, deniyor. Çünkü Kur'an-ı Kerim o dönemdeki şartlarda sadece Arapça'dan değil, birçok dilden etkilenmiştir deniyor. Örneğin; 'hûri' sözcüğünün İbranice manası 'üzüm tanesi'dir, bunu böyle alın deniyor. Hatta, geçenlerde şöyle bir iddia vardı: 'Hadislerde çok sert ifadeler yok, oysa Kur'an-ı Kerim Yahudilere, Hristiyanlara yönelik daha sert üsluplar kullanıyor. O yüzden Kur'an-ı Kerim'in dönüştürülmesi gerekir.' Bu amaçla yeni tefsir çalışmaları yapılıyor; biraz önce Serdar beyin de dediği gibi, İslam dünyasından buldukları 'yardımcılar'la birlikte yeni merkezler kuruluyor. Bu konuda NATO'nun, AB'nin ve hatta BM'nin de çalışmaları var. Şu anda Hz. Peygamber ve Kur'an üzerine çalışmalar yapıyor bu örgütler. Bir hocamız, ta 1996'da; 'Hz.Muhammed'in hayatını yazacağız ve bunu bütün dillere çevirip tüm dünyaya yayacağız, ama siz Hz.Muhammed'i peygamberlik yönünden çok, Kur'an vurgusundan çok, bir insan olarak ele alın ve insani yönünü ön plana çıkarın.' diye teklif aldığını ve çok yüksek meblağda para teklif ettiklerini anlatmıştı. Yani bu operasyonlar 1996'larda başlıyor. Üniversite hocalarına teklifler götürülüyor, bu konuda bir çalışma yapalım deniyor, tefsir konusunda şöyle yapalım, şu ayeti şöyle yorumlayalım, bu ayetlere Allah'ın kelamı olarak değil de sosyolojik bir olgu olarak bakalım diyorlar. Peygamberimiz için; 'O devrinin gereğini yaptı,

ama bugün artık Muhammed'e gerek yok.' diyorlar. 'Kur'an'a, diğer dini kitaplar gibi **ahlaki bir kitap** olarak bakalım; faizle ilgili, ekonomi, siyaset vb. sosyal hayatla ilgili olan kısımları çıkartalım' diyorlar. Eğer siz, İslam alimleri ile bunu yapamıyorsanız bizim yetiştirdiğimiz ciddi akademisyenler var, bir araya gelelim, merkezler kuralım, bunu yapalım, diyorlar. Emine Vedud olayı bunun tipik bir örneği...

Yıldız: Biraz önce, Serdar bey hermenötik ve tarihselcilik meselesine vurgu yapmıştı. Tam da burada, Allah'ın tarihe müdahalesini gerçekleştiren şahsiyetler olarak gönderdiği peygamberleri, o konumdan çıkartıp tarihsel bir kişiliğe dönüştürürseniz ve bir 'anlam/yorum bilimi' olarak batıda doğan ve herhangi bir dini metni incelemede kullanılan bir araç olan hermenötik alıp Kur'an'a uygulamaya kalkışmak, Kur'an'a hermenötik veya tarihselci bakış açısıyla yaklaşmak ne kadar sağlıklıdır? Kur'an'ın mesajını, özünü dönüştürmek için bunlar araç olarak kullanılıyor gibi. Pakistan'dan başlayıp Malezya'da devam eden operasyonu bu açıdan değerlendirsek...

Demirel: Şimdi, bilgisayar, İngilizce gibi yeni eklenen dersler, medreseleri modernleştirme sloganı altında yapılıyor. Modernleşme genel kabul gören bir kavram. Ancak bu bizi aldatmamalı. Eğer problem sadece medreselerin modernleştirilmesiye Malezya İslam Üniversitesi'nden ne istiyorlar, İslamabad İslam Üniversitesi'nden ne istiyorlar, Katar Üniversitesi'nden ne istiyorlar? Zira Malezya İslam Üniversitesine 15 bin öğrenciyi barındıran, 3 bin civarında uluslararası öğrencisi olan, 105 farklı ırkı bir arada tutan ve son derece modern alet ve edevatla donatılmış bir İslam üniversitesidir. Bu üst düzeydeki imkanlar bir çok Avrupa ve Amerikan üniversitesinde bile yok, insanlar bu imkanları gördükleri zaman çarpılıyorlar. Mesele sadece kullanılan araç-gereç bağlamında modernleşme ise, o zaman bu üniversitelerden ne istiyorlar? Amaç daha çok içerik olarak değiştirmektir, sekülerizmi bu üniversitelere kullandırmaktır. Bu bağlamda hermenötizm meselesine gelecek olursak; şimdi bir bakıyoruz, uzun bir süredir Peygamber efendimizin helal ve haramları belirleme noktasındaki konumu üzerinde sis-

temli tartışmalar yapılıyor. Bu yoğun tartışmalar boşlukta oluşmuyor. Onlar şunu çok iyi biliyor; Sahih bir sünnet tasavvuru olmadan sahih bir İslam tasavvuru da olmaz. Kur'an'ın sahih anlaşılması ancak sünnetten geçer. Efendimizin Kur'an'ı anlamasını, hayata geçirmesini, böylece nassların ete kemiğe bürünmesini devre dışı bırakırsak İslam'ı anlamakta imkansızlaşır. Bu bağlamda dayatılan unsurlardan birisi de, Aziz Peygamberi devre dışı bırakmak, onu **tarihsel bir kişilik** olarak ele almaktır. Ve hermenötik perspektiften, -ki hermenötikte metnin yani nass'sın kendisi yoktur, okuyucu vardır; okuyucu ne anlıyorsa aslolan odur- uygulanan yöntemle İslamî hükümlerin içini boşaltıyor. Hâlâ geriye içi boşaltılamamış hükümler kalmışsa, a zaman imdada "tarihselcilik" yetişiyor: Peygamberimizin helal ve haramları belirli günlerin belirli şartları içindir, dolayısıyla bu günü bağlamaz.' Bu metodoloji ısrarla bizim gündemimize neden sokuluyor? Bence sebep basit; İslam'ın helal ve haram çizgisini flûlaştırarak, içini boşaltmak. Bu metodoloji yeni değil ki. Kökleri kadim Mısır medeniyetine dayanan, oradan Atina'ya, Roma'ya, oralardan da modern Avrupa'ya tısnmış ve bugün bir çok batı üniversitesinde kabul gören ve uygulanan bir yöntemdir. Bunlar bu metodolojiyi Hristiyanlığa da tatbik ediyorlar, Yahudiliğe de. Doğal olarak İslam'a da tatbik etmek istiyorlar. Bu metodolojinin temelinde **kutsal** denen bir olgu yoktur bütün metinler tarihi metinlerdir. Ne birisi diğerinden üstündür, ne öteki diğerinden düşüktür. Ve bu noktada Türkiye'de de maalesef hadis etrafında yaşanan yoğun bir tartışma var. Geçenlerde bir yere davet edilmiştim. Orada yeni tanıştığımız kişilerin ilk sorduğu şey şu oldu: 'Hadis problemleri bir alan değil midir?' Ben şöyle cevap verdim: Hayır, neden hadis problemleri bir alan olsun; eğer bundan kast edilen hadiste zayıf rivayetlerin olup olmadığıysa, elbette vardır, uydurma rivayetler de vardır, ancak bunlar ayıklanmıştır, ulema bunun için inanılmaz gayretler sarf etmiştir, makbul olan ile olmayanı ayırt etmek üzere ilmî disiplinler inşa etmişlerdir; hâlâ da bu gayretler bitmiş değildir. O zaman mesele ilmî olarak hadisleri ele alma meselesi değil, Allah Rasûlü'nün konumuna yönelik bir meseledir. İyi niyetine inandığım o kardeşim bunun üzerine dedi ki: 'O zaman siz hadisten ne anlıyorsu-

nuz, hadis nedir? Tek kelimeyle özetleyebilir misiniz?' dedi. Ben de: 'Tek kelimeyle hadis; dindir, iki kelimeyle hadis; Allah Rasûl'dür, birkaç kelimeyle hadis; Kur'an'ın ete ve kemiğe bürünmüş halidir.' dedim.

Sâhip olduğumuz ilmi gelenek Kur'an ve Sünnet hükümlerinin içinin boşaltılmasına engel. Bu noktada mesele İslam üniversitelerinin araçlar düzeyinde modernleştirilmesi değil, ideolojik manada sekülerleştirilmesidir. Bugün modernizm deyip geçmemek gerekiyor; modernizm son yüzelli yıldır ortaya çıkmış tüm izmlerin; komünizmden sosyalizme, liberalizmden kapitalizme döl yatağıdır. Özünde ise, mutlak manada din ve devletin birbirinden ayrılması, dinin hayata müdahalesinin önlenmesi vardır ve burada son derece otoriterdir. Bu bağlamda İslam'ın da buna "evet" demesini istiyorlar.

Yıldız: İslam'ın, günlük hayatı tanzim eden ilkelerini işlevsiz bırakmak, hayata müdahale eden kavramlarının içini boşaltmak suretiyle İslam'ın hayatla bağlantısını kesmeyi arzuluyorlar. Müslümanca bir hayatı kuran/kurgulayan, böyle bir hayat tarzının zihinsel kodlarını belirleyen temel kavramları iptal etmek istiyorlar. Mesela, sizin geçen aylarda *Umran*'da yayınladığımız "bereket" kavramıyla ilgili yazınızı hatırlayalım. 'Bereket' dahil, bazı kavramlar, Müslümanların literatüründen, zihinlerinden, söylemlerinden, eylemlerinden, hayatlarından sanki çekilip alınıyor. Zihnen modernleşen, pozitivist bir düşünce yapısına sahip olmaya başlayan Müslüman bereket kavramını artık kullanmıyor. Oysa geleneğimizde İslami kavramlar çokça yer etmiştir. "Yağmur yağdı" yerine, "rahmet yağdı" der insanımız. Yağmuru '**rahmet**' olarak görmek yerine, bulut-rüzgar-nem-yoğunlaşma olayı olarak tanımlamak; evimizin, işlerimizin, faaliyetlerimizin bereketinden söz etmek yerine 'çalıştım-başardım oldu' demek bir zihin kaymasıdır, müstağnileşmedir, Allah-merkezli bakış açısından sapmadır. Mesela '**tâgût**' kavramı son on yıldır Türkiye Müslümanlarının gündeminden çıkıp gitti. Sanki Kur'an'da böyle bir kavram yok ve sanki bu kavramın siyasi-sosyal vurgusu kayboldu. Cihad, şeriat, İslâm devleti, İslâm nizamı, hukuku gibi kavramları Müslümanların literatüründen söküp alan bir süreç yaşıyoruz? Sizce bu, bütün İslam dünyasında da böyle mi?

Kışlakçı: Suudi Arabistan'dan başlarsak; burada hakim olan düşünce Vahhabilik düşüncesidir. Muhammed bin Abdulvahhab'ın meşhur bir el kitabı var, "*Tevhid*" kitabı; Suudi Arabistan'ın bütün dünyaya dağıttığı, ve ilkokuldan üniversiteye kadar herkesin okumasını zorunlu tuttuğu bir kitap. Bu kitapta bir 'Tevhid ve Şirk' bölümü var, bir de 'Cihad' bölümü var. Şimdi S.Arabistan bu bölümleri bu kitaptan çıkardı. Amerika'nın da baskı ve yönlendirmesiyle artık Suudi Arabistan yönetiminde önemli değişimler yaşanıyor. 'Biz aslında Vahhabi değil Hanbeliyiz' diyorlar.

Benzer şeyler Türkiye başta olmak üzere Mısır'da(el-Ezher), Tunus'ta, Cezayir'de ve diğer İslam ülkelerinde ilahiyatçılar eliyle yapılmak isteniyor. İslam'da devlet, İslam'da cihad, davet gibi konular, kavramlar Amerikalı profesörler ve onlara lojistik destek veren ilahiyatçılar tarafından sık sık sempozyumlarda, konferanslarda tartışılıyor. Değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek kavramlar tartışmaya açılarak içleri boşaltılıyor, kutsallıklarından arındırılıyor ve hakikatler çarpıtılıyor. Mesela, son zamanlarda moda oldu: efendim, İslam'da devlet yoktur, Kur'an'da böyle bir model olmadığına göre bizim için herhangi bir devlet modeli de sözkonusu değildir. Serdar kardeşimin belirttiği gibi, bunlar yapılırken tarihselci yaklaşımdan ve hermenötikten yararlanılıyor. Aslında hermenötik, tam olarak Arapça'daki "te'vîl" kavramıyla aynı anlamda kullanılır. Tabi ki, "te'vil" in başka manaları da var.

Yıldız: Biliyorsunuz, "te'vîl" bir kelimeyi, kavramı aslî manasından saptırıp ona bilinen anlamından başka bir anlam vermek ve yorumlamaktır. Kur'an ve sünnet, bu manada te'vili olumsuzlamıştır; zira burada yapılan bir anlam değiştirme, yamultma, tahrif edip bozma faaliyetidir.

Demirel: Kavramlar deyip geçmemek gerekiyor. Çünkü kavramlar, bir zihin dünyasına, tasavvura açılan şifreler niteliğindedir. Hatta bir tasavvura şekil veren, çerçevesini belirleyen kavramlardır. Bu noktada eğer sizin tasavvur dünyanızın çerçevesi kutsal kelimelerle, Kur'anî - semavî kelimelerle bezenmişse, oluşturulmuşsa, siz doğal olarak hayatınıza 'kutsal' penceresinden bakacaksınız. Bunların yaptığı şey hayata bakışta kutsalı bertaraf etmek. Yani dinî kavramları kutsaldan arındırmak. Uygulanan proje tamamen budur.

Kullandığınız kelimeler, akademik dünyada, iş dünyasında, siyasî hayatta risk almanızı da gerektiriyor. Bir takım kelimeleri kullandığınızda, eğer onlar makbul kelime ve kavramlar değilse ağzınıza acı biber sürerler. Niye korkuyorlar bu kavramlardan? Zira bu kavramların ifade ettiği bir **dünya bütünlüğü** var. Şimdi, '**ulusalcılık**'tan söz ettiğinizde, artık '**ümme**t' mefhumuna vurgu yapamazsınız. Herhangi bir siyasetçi 'ben ümmetçiyim' dediğinde -ki Kur'anî bir kavramdır- ağzına acı biber sürerler, bir daha bunu kullanacağı zaman iki ke-re düşünmek zorunda kalır.

Yıldız: Mesela Erbakan; 'D-8' dedi, yani 'ümme't' dedi ve ağzına acı biber sürdüler.

Demirel: Evet, bu kavramların içinin boşaltılması için ciddi bir faaliyet yürütüyorlar. Son dönemlerde İslâm aleminde çok tartışılan kavramlara mesela '**şehadet**', '**cihad**', '**velâ ve berâ**: (İslam'da dost ve düşman) dikkat edelim. Ayet-i kerimede açıkça "Yahudileri ve Hristiyanları dostlar edinmeyin" deniyor. Kur'an'ın açık bir hükmü bu. Şimdi, bu kavramlar ve ihtiva ettiği manalar İslâm dünyasının yahut müslümanların Batılılara eklemlenmesini önüyor. Bu noktada bu kavramların içinin boşaltılması gerekiyor. Zira boşaltılmaması entegrasyonu önüyor. Üzülerek söylüyorum; işbirlikçi düşünürleri, ilahiyatçıları, siyaset adamlarını, yazar-çizerleri görüyoruz; bu kavramları tartışmaya açıyorlar. Bundan 4-5 sene önce yazılarıyla Filistin'de yapılan eylemlere **şehadet eylemi** diyenler, ya da en azından **fedâi eylemi** diyenler 'bu kavramları bir daha tartışalım' demeye başladılar. Aslında ne değişti? İsrail'in **devlet terörü** mü? Mukavemet meşru olmaktan mı çıktı? Kudüs işgal altından mı kurtuldu? Neden 'biz bu kavramları gelin bir daha tartışalım' diyoruz? Arkasından 'aslında biz bunları İslâmî zannediyorduk, İslâmî değilmiş; aslında bu yapılanlar, İslâm'la, cihad mefhumuyla örtüşmüyormuş; bunlar söylemiş, böyleymiş..' deyip Müslümanların direnç noktalarını kırmaya çalışıyorlar. Bu bağlamda kavramlarla oynama hadisesini basite indirgememek lazım, son derece önemlidir. Bundan birkaç ay önce Milli Eğitim Bakanlığı bir genelge yayınlamıştı. Bu genelgede 50 kadar kavramın kullanılması yasaklanmıştı. Ve yasaklanan bu kavramlara baktığınızda, hepsinin temel Kur'anî kavramlar olduğunu görürsünüz.

Yıldız: Müslüman zihni inşa eden, bir zihni mü'min kılan, diğer zihinlerden ayıran ilahi değer yüklü kavramları çıkarıyorsunuz, onun yerine seküler kavramlar koyuyorsunuz...

Demirel: İslam'ı ıstılahların yerine konulan kavramlar, bu dünyaya, şimdiye ait, uhrevî buudu olmayan kavramlar... Toplumumuzda bencillikten bahsediyoruz. Siz kavramları dünyevileştirseniz bencilleşme kaçınılmaz olur. Gençliğin alkol ve uyuşturucu pençesine düşmesinden yakınıyoruz. Bu insanları kutsaldan uzaklaştırdığınızda, helal-haram duyarlılığını sıfırladığınızda varacağı doğal nokta burasıdır, garipsememek gerekiyor. Zira Perşembe'nin gelesi Çarşamba'dan bellidir.

Yıldız: Kur'an-ı Kerim'de **"Onlar kelimelerin yerlerini değiştirirler"**(5/13) buyrulur. Rahmetli Muhammed Esed, bu âyetin mealini şöyle verir: "Onlar sözleri asıl bağlamlarından kopararak çarpıtırlar." Yani, bir dinin, bir zihin dünyasının temel kavramlarını asıl anlamlarından, bağlamlarından koparıp içini boşaltırsanız, o dinin müntesiplerinin davranış kalıplarını ve hayat tarzlarını da değiştirirsiniz. Temel kavramlarınıza aslî anlamlarını yüklemeyen, onların içlerini aslî manalarıyla doldurmadan yol haritanızı doğru çizemezsiniz, istikametinizi de düzgün tutamazsınız.

Son zamanlarda eskisinden daha çok dikkatimi çeken bir âyet-i kerime var; Bakara suresinin 120. ayeti. Meâlen, *"Sen onların milletlerine tabi olmadıkça yahudiler de hristiyanlar da senden asla hoşnut olmazlar. De ki: 'Her halde yol Allah yoludur.' Şanım hakkı için sana vahiyle gelen bu kadar bilgiden sonra, faraza onların hevâlarına uyacak olsan, Allah'tan sana ne bir dost, ne de bir yardımcı bulunur."* Burada, Rabbimiz, peygamberinin şahsında bize hitap ediyor: Siz onların (yani Yahudi, Hristiyan, Batılı, Amerikalı, Rus...) milletlerine uymadıkça... Buradaki **millet** kavramının çok iyi anlaşılması gerektiğine inanıyorum. Genellikle biz bu kelimeyi 'din' diye çevirip kullanıyoruz. Oysa Rabbimiz *"siz onların dinlerine girmedikçe"* demiyor, *"milletlerine"* diyor. (Kur'an'da inkarcı kavimleri tarafından tehdit edilen Şuayb, Nûh gibi peygamberlerin, Ashab-ı Kehf gibi îman erlerinin *"ya sizi taşıyarak öldürürüz ya da sizi zorla milletimize döndürürüz"*(7/88; 18/20) dediklerini görüyoruz. Keza, Hz.Yusuf da zindan arkadaşlarına İslâm'ı tebliğ ederken *"Ben bir kavmin milletimi terket-*

tim"(12/37) der.) Peki 'millet' yerine 'din' desek ne değişir? Şimdi, bugün bile, sadece 'kimlik müslümanı' olan birine; 'şöyle yaparak, şu tarzda yaşayarak Yahudileşme, Hristiyanlaşma, onların dinine girme!..' deseniz; size tepki gösterir: 'Yok canım, ben dinimi hiçbir şeye değişmem, ben el-hamdülillah müslümanım' der. Oysa yapıp ettiği ile, hayat tarzı ile, zihniyet dünyası, ilişki biçimleri ve davranış kalıpları itibariyle onlardan hiçbir farkı yoktur. Âyetin devamında belirtildiği üzere, onların hevâ ve heveslerinin belirlediği hayat tarzlarını, hevâ medeniyetlerini aynen yaşamaktadır. Yani aslında o, onların milleti üzredir. Burada 'din' ile 'millet' ve 'kavim' arasında büyük fark var. Kavim bir topluluğu ifade eder; o kavmin 'millet'i ise, onların hayat tarzını, değer yargılarını, sosyal sistemlerini, zihin yapılarını, davranış kalıplarını.. içerir. Elmalılı Hamdi Yazır'ın Allame Şehristani'den aktardığına göre **millet; bir topluluğun çevresinde toplandığı, üzerinde yürüdüğü, bağlı bulunduğu egemen prensipler ve tutmuş olduğu yoldur.** Bugün Batı'nın bize dayattığı, bizinkilerin de girmek için can attığı şey **"din"** değil, **"millet"**tir. Ama son tahlilde, onların razı olacağı biçimde **milletlerine** yani değerler sistemine, hayat tarzlarına, seküler temele dayalı hevâ uygarlıklarına entegre olur da tam uyum sağlarsanız, fiilen 'din'lerine de girersiniz. Bakara/120. âyetin devamında "Allah'ın yolu bir tanedir" vurgusu var. Hz.Yusuf da *"Ben millet-i İbrahim, İshak ve Yakub üzereyim"*(12/38) diyerek istikametini dosdoğru tutuyor. Hayat tarzı itibariyle, değer yargıları, davranışı, zihniyeti itibariyle tevhid akidesinden taviz vermiyor; ne zinâ fitnesi ile karşılaştığında, ne zindanda ne de 50 yıl -bir rivayete göre 80 yıl- süren Mısır sultanlığı döneminde.

Biraz uzattım ama, konumuz istikamet ve yolumuzu dosdoğru tutmak olunca bu örnekleri hatırlatma gereği duydum. Şimdi soru şu: ümmet olarak yolumuzu nasıl dosdoğru tutacağız?

Demirel: Söylediklerinize tamamen katılıyorum ve ek olarak bir hatırlatmada bulunmak istiyorum: İbn-i Teymiyye'nin dilimize de tercüme edilmiş olan *Sırat-ı Mustakîm* adlı bir kitabı vardır. Bu kitabın mihver aldığı bir hadis-i şerif vardır: **"Kim bir kavme benzerse o da onlardandır."**

Yıldız: Tabi ki, sadece şekil olarak değil, asıl zihniyet ve hayat tarzı itibariyle...

Demirel: Evet, zihniyet ve hayat tarzı. Bu kitabın yazılış serüveni de son derece enteresandır. İbn-i Teymiyye'ye, Şam'dayken Kıbrıs'tan mektuplar gelir. Kıbrıs ahalisi Hristiyanlardan ve Müslümanlardan oluşuyor. Hristiyanlar ticareti ellerinde bulunduruyorlar, toplumda güçlüler. İbn-i Haldun'un *Mukaddime*'de dediği gibi "güçsüz kavimler güçlü kavimlere benzemeye çalışır; mağluplar galipleri taklit ederler." Bunun orada aynen tahakkuk ettiğini görüyoruz; elbiselerinde, yeme-içme tarzlarında, hareketlerinde, ibadetlerinde, ilişki biçimlerinde Hristiyanları taklit etmeye başlıyor müslümanlar. Kıbrıslı Müslümanlar bu çözülmeye dur demenin yollarını arıyorlar ve merhum İbn-i Teymiyye'den bir çözüm üretmesini istiyorlar. O da bu hadis-i şerifi merkeze alan risaleler yazmaya başlıyor. Diyor ki; 'siz onlara benzemeyin, kültürünüzü onlara uydurmayın, onları dost edinmeyin'. Helal ve haram kavramını anlatıyor onlara. Yani aslında Müslüman olmayı, Müslümanca yaşamayı, Müslüman kalmayı hatırlatıyor. Kitap, böyle bir çerçevede yazılıyor. Aslında bu tehlike yani bu erime dediğimiz, zaman zaman kopuşa dönüşen hadiseler ilk kez yaşanmıyor İslâm aleminde. Dah önceki dönemlerde de yaşanmıştır. Mesela bir *İhya-u Ulumi'd-Din* havada oluşmuştur. Toplumda bir ihtiyaç oluşmuştur, dinî du-

yarlılık noktasında bir kırılma yaşanmıştır ve bu kitaplar buna çare olarak yazılmıştır.

Yıldız: İslâm'ın özüne, İslâm akaidini bulan-dırmaya yönelik felsefî saldırılara da bir cevaptır aynı zamanda; İslâmî hayat tarzını yeniden canlandırmaya dönük bir ihyâ...

Demirel: İhyâ sadece fikirde olmaz; ihya ya-santıda da olur; ihyâ hayatın her tarafını kuşatan unsurlarda olur. Bir yerde kırılma varsa, orada bir ihya hareketi olmak zorundadır. Bu noktada bizim yapmamız gereken de bir ihyâ hareketi başlatmak ve İslâm'ı yeniden kuşanmaktır. Özür dilemeden, kavramlarımızdan utanmadan, gerekirse risk almak pahasına İslâm'ı kuşanmaktır.

Yıldız: Bugünün dünyasında İslâm'ı kuşanmak, takvâ elbisesini kuşanmak, hayâyı kuşanmak, bir risktir doğrusu...

Demirel: Ahiretteki riski almamak için bu dünyadaki riski almak gerekir.

Yıldız: Çok güzel. Peki, nasıl bir ihyâ ve inşâ hareketi?

Demirel: Önemli gördüğüm bir husus şudur: Bizler; ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite sıralarında zihin formatımızı modern formatla oluşturuyoruz. Müslümanlığımızla gurur duyup, namaz kılabilir, oruç ta tutabiliriz ama düşünce sistemimiz format itibarıyla genel manada Batıdır. Kısacası, düşünce formatımızın müslümanlaştırılması/islamlştırılması gerektir. Bu son derece zor, ama olmazsa olmaz bir husustur. Allahu alem!

Yıldız: Kuran'da yine Peygamberimizin şahsında bize hitaben, hem de ikinci olarak inen âyet grubunda; "ve siyâbeke fe-tahhir ve'r-rücze fehcür" buyrulur. Yani "elbiseni, elini-eteğini cahiliye pisliklerinden, kirlerinden temiz tut ve her türlü kötülükten de uzak dur."(74/4-5) Bunu maddi bir temizlik olarak almak meseleyi basitleştirmek olur ve âyetin bağlamına da uymaz. Yani, tıpkı peygamberimiz gibi, bütün bir cahili hayat tarzından, tüm cahiliye alışkanlıklarından, ilişki biçimlerinden uzak durarak işe başlamak gerekiyor.

Demirel: Hz.Ömer'in bir sözü var: "Cahiliyeyi bilmeyen İslâm'ı da bil-

mez.” Biz çağdaş cahiliye dönemini idrak ediyoruz. Bunun adına *globalizm* diyoruz, *küreselleşme* diyoruz. İslâmî bilinci kuşanmak için bu manada çağı tahlil etmemiz gerekir. Bugün bizim tartıştığımız bir çok mesele aslında modernitenin dayattığı problemlerdir. Biz başka mahallelerin problemlerini kendi mahallemizin problemi olarak tartışıyoruz. Farklı bir tarih tecrübesinde tezahür etmiş problemi kendi problemim gibi niye tartışayım? Niye hemen oradaki problemi kendi problemim olarak algılayayım? Türkiye Müslümanının zihin formatı daha fazla modern olduğu için bu problemleri diğer İslâm ülkelerine nazaran daha fazla yaşıyor.

Yıldız: Hak olan inancımıza, Müslüman kimliğimize, hayat tarzımıza bâtil ve Batılı unsurlar, modern ve postmodern unsurlar çok fazla bulaştığı için bunların ciddi olarak ayıklanması, temizlenmesi ve yeni baştan İslâmî hayat tarzına rengini veren “sıbgatullah” ile boyanması gerekiyor. Buradan başlanılması lazım ki yolumuzu, istikametimizi doğru tayin edelim.

Burada, Turan kardeşime dönerek; ümmet kavramının unutturulduğu ve ümmetin bir araya gelmesini engelleyecek operasyonların çekildiği, ümmet arasında kavmiyet ve mezhep çatışmalarının yeniden körüklenmek istendiği bir süreçte, nasıl bir yol haritası izlemeliyiz, diye sormak istiyorum. İslâm ümmetinin halini daha iyi bilen, gören, İslâm ülkelerinin birlik çabalarını yakından izleyen, bu konudaki operasyonları yakından takip eden biri olarak, ümmetin, ümmet bilincini yeniden kuşanması için neler yapması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Kışlakçı: Şimdi, kutsalın yok sayıldığı bu Postmodern dönemde, öncelikle Müslümanların kendi kutsallarına sahip çıkması gerekir. İkincisi müntesibi olduğu dinin hak olduğuna iman edecek. Bu “hak”ka iman çok önemli. Hani ‘dinler arası diyalog’ deniliyor ya, ‘onlarda da hak unsurlar var’ filan... İşte bu, “Allah katında Hak Din yalnızca İslâm’dır” inancını zedeler. Hak Din İslâmdır. Onlarda bazı hak unsurların oluşu bizim dinimizin sadece hak olduğunu gösterir. Diğerleri batıl unsurlar da içeriyor; bizim dinimizde ise asla batıl unsur yok. Üçüncü olarak, Serdar Bey’in dediği gibi, Müslümanların cahiliyeyi çok iyi bilmesi, tanınması lazım. Muhammed Kutub’un “20.

Yüzyılın Cahiliyesi” olarak isimlendirdiği çağımızın çok iyi tanımlanması lazım.

Yıldız: Yani “21. Yüzyılın Cahiliyesi” de yazılması gerekir. Çünkü modern cahiliye, şimdilerde postmodern kisveye büründü, ‘postmodern cahiliye’ye evrildi...

Kışlakçı: Evet, cahiliyeyi çok iyi tanıyıp postmodern düşüncüyü, felsefeyi köklü bir eleştiriye tabi tutarken, İslâmî zihin yapımızı belirleyen kavramlarımızı da aslî anlamlarına yeniden döndürmemiz gerekiyor. Ayrıca, İslâm’ın öngördüğü hayat tarzını bir model olarak çağa sunmamız lazım. Bugün Müslümanlar çok iyi eleştiri yapıyorlar ama nasıl bir yol haritası izleyeceklerini, nerede duracaklarını, ne yapacaklarını bilemiyorlar. Ayetleri, hadisleri, İslâm tarihindeki örnek şahsiyetleri günümüze taşıyamıyorlar. Batıyı çok iyi tanımak derken, bir temsil hatırıma geldi. Müslüman diğer dinleri felsefeleri tanımlarken bir ayna gibi olmalı, sünger gibi olmamalı. Ayna karşısındakini olduğu gibi yansıtır ve o bir görüntüdür, gider ayna ise yerinde daimdir. Ama sünger olursanız, Batıdan gelen bütün olumsuzlukları, şüpheli şeyleri alır, emersiniz, içselleştirirsiniz ve sağa-sola yayarsınız. Bu yüzden Müslüman, Batı karşısında sünger olmamalı, ayna olmalı; Batıyı çok iyi tanımalı ki, cahiliyenin zıddı olan İslâm’ı da çok iyi bilsin ve yaşasın. Cahiliyeyi tanıyıp ondan kurtulmadan, uzaklaşmadan İslâm’ı tanıyıp yaşayamazsınız. **Yıldız:** Bir âyette buyrulduğu üzere (2/256), “Tâgût’u inkar etmedikçe, tâgûtî düzeni, hayat tarzını, tâgûtun önerdiği, dayattığı ilkeleri terk edip Allah’a ve O’nun nizamına uymadıkça sapa-sağlam bir kulpa yapışmış olmayız.” Yani sapa-sağlam bir kulpa yapışmak ve istikametimizi doğru tutmak istiyorsak, önce -âyetin başında ifade edildiği üzere- ‘doğruyu eğriden, hakkı bâtıldan açık tefrik edeceğiz’, sonra cahiliyeyi tanıyıp reddedeceğiz, tâgûtü inkar edeceğiz, buna paralel olarak da Allah’ın vaz’ettiği İslâm’ı tanıyıp kabul edeceğiz ve yaşayacağız. Formül’ bu.

Kışlakçı: İmam Malik diyor ki: ‘İlk nesil nasıl ıslah olduysa, sonrakiler de onların yolunu aynen takip etmedikçe ıslah olmazlar.’ Yani sizin kurtuluşunuz, sahabe nasıl kurtulmuşsa cahiliyeden aynen öyle kurtulmaktır.

Yıldız: Aynen onlar gibi “ümmet” olmak, “kardeşler” olmaktır.

Kışlakçı: Başlangıçta bütün insanlar bir tek ümmet idi. Yani, halis insani fitrat üzereydiler ve onlara Allah'tan Sırat-ı Müstakim'in bilgisi gelmişti. Sonra içlerinden bazıları, kendilerine çizilen meşru hudutları geçmek, yaratıldıkları fitri statülerini aşmak ve fitratın kendilerine verdiği haklardan fazlasını elde etmek istemelerinden dolayı aralarında ihtilaflar zuhur etti. O zaman Allahu Teala onlara, Hakk'ı tanımaları ve aralarından sosyal adaleti icra etmeleri için, peygamberler göndermeğe başladı. İşte bu, dünyada, bütün peygamberlerin risalet görevleriydi. Bu risaleti kabul eden, onların getirdikleri ilme tam olarak tabi olan ve bu peygamberlerin yollarıyla hidayeti bulanlar, evet yalnızca onlar Hak üzere olmuşlardır. Bunların dışında kim olursa olsun- ister peygamberlerine tabi olmamış, isterse peygamberlerinin getirdikleri talimatı şahsi çıkarlarına göre değiştirmiş olsun, herkes batıl yolda olmuştur. Şu ayete bunu anlatmaktadır: "İnsanlar tek bir ümmet idi. Sonra ihtilafa düştüler." (Yunus/9) Demek ki ümmet olma şuuru ihtilaflardan uzak durmak ve hakk'a teslim olmakta yatmaktadır.

İşte Allah Rasulü(s.) Arap olduğu ve Arap toplumuna tebliğe başladığı halde, daha ilk adımda din kardeşliğini tesis ediyor, ümmet bilincini oluşturuyor, teşvik ediyor. İlk Müslüman olanlar sadece Araplar değil, Habeşî de var, Rûmî de var, Farişî de var, farklı ırklardan insanlar var. Bütün çaba, bunları ümmet yapmak, kardeş yapmak. Selman-ı Farişî ne diyor: "Ben İslâm oğlu, İslâm oğlu, İslâm oğlu Selman'ım; babam da İslâm'dır, dedem de İslâm'dır, ceddîm de" diyor. Çünkü İslâm'a girdi. Cahiliye unsurlarından arındı. İslâm'la dirildi ve hayat buldu.

Yıldız: Yani Müslümanın kimliğini belirleyen şey İslâm. Şu an insanlar arasında kimlik tartışması var. Kimliğini ırka mı dayandıracaksın, bir coğrafyaya mı, bir mezhebe mi nispet edeceksin? Müslüman için böyle bir sorun yok, olmamalı. "İslâm oğlu" olmak, sizin bütün bu alt kimliklerinizin, tanımlamalarınızın üstünde hakim bir üst kimlik.

Demirel: Özetle, tasavvur dünyamızın tüm kaplıplarının Müslümanlaştırılması.

Kışlakçı: Müslümanların birlik olabilmesi için birlik şuurunun yerleştirilmesi gerekmektedir. Allah Rasulü ilk davete başladığında ümmet şuurunu

nu oluşturmak için mücadele ediyor. Devlet olmanın unsuru da, bir güç olmanın unsuru da ümmet şuurunu fertten tâ çoğul cemaate kadar herkese oluşturmaktan geçiyor. Yani ümmet için bir şeyler yapmak, çaba sarfetmek. Ümmet düşüncesini yok ettiğinizde ise, Müslümanla bağınızı koparıyorsunuz; diğer bir coğrafyadaki Müslümanla bağınızı koparmış oluyorsunuz.

Yıldız: Bu bağı kopardığınız zaman da, ümmetin çeşitli üniteleri; "nasıl olsa ümmet yok, o halde herkes kendi ulusunun, ırkının, mezhebinin kaygısında olsun" demeye başlıyor ve mesela bizdeki kimi Müslümanlar gibi, "bari Avrupa Birliği'ne girelim de kendi çıkarlarımızı koruyalım" diyor. Böylece zaten derli-toplu olmayan ümmete bir darbe de biz vurmuş oluyoruz. Böylece ümmet bilincini rafa kaldırıyor ve sonra da ümmeti tedavülünden kaldırıyoruz. Sonra da AB veya ABD'ye yem oluyoruz.

Demirel: Aslında burada bir ironi var. Avrupa Birliği yüzyıllarca birbirini kesmiş bir topluluk. Tarihte cereyan etmiş büyük savaşların yüzde sekseni Avrupa'da yaşanmıştır. Tarihi bu kadar kanlı olan, birbirine bu kadar düşman milletler birleşirken; yani bir ümmet olurken, bize diyorlar ki; ümmet mefhumu köhnedi, bunu artık terkedin. Bu ironi değil midir?

Kışlakçı: Tıpkı, üç öküzün hikayesi gibi. Hani kurt, sarı, siyah ve beyaz renkli üç öküzü yemek için bir plan kurmuş ve barış ilan etmiş. Çünkü onlar birlik olup sırt sırta verdiklerinde kurt onlara saldıramıyor. Onları bölmek için, önce beyaz öküz uzaktayken diğerlerine 'bunun parlak rengi yüzünden başımıza sıkıntı gelebilir; gelin bunu aramızdan atalım' diyor. İki öküz, 'doğru söylüyorsun, ama bunu arkadaşımıza nasıl söyleriz?' dediğinde, kurt 'merak etmeyin, ben hallederim' diyor ve gerçekten hallediyor, afiyetle yiyor onu. Sonra aynı yöntemi siyah öküz uzaktayken uyguluyor. Sonunda sarı öküz tek başına kalıyor. Ve bir gün kurt, vahşi gözlerle ona yaklaşıncaya; 'eyvâh' diyor; 'meğer ben, beyaz öküzün öldürüldüğü gün ölmüşüm de haberim yokmuş!..' Ümmeti de böyle parçalayıp yiyorlar.

Yıldız: Rabbim, bizi, sadece kendi çıkarını, kendi ırkını, rengini, mezhebini, meşrebini düşünüp 'küresel kurt'lara yem olan öküzlerin konumuna düşmekten muhafaza buyursun. Amin. ■

HAYATIN MUHTELİF YOLLARINA VE YOLCULARINA DAİR

AHMET CEMİL ERTUNÇ

Müslümanlar arasında, dünya hayatını hiç de uzun olmayan bir yolculuğa, insanı ise bu kısa yolun yolcusuna benzetme anlayışı oldukça yaygındır. Bu benzetmeyle, kısa bir yolun yolcusu gibi algılanan insanın, yolculuğu amaç ve hatta uzun bir süre kabul etmemesi, yolun vardığı menzilin sonsuza uzanan süresini dikkate alması gerektiğinin uyarısı yapılır. Hiç kuşkusuz bu oldukça önemli bir benzetme ve hayatı anlamlandırma yönünde yapılmış önemli bir uyarıdır. Zira yolun başındayken çok uzun görünen dünya hayatı yolculuğunun hiç de uzun olmadığı çok kısa sürede anlaşılıyor. Bu nedenledir ki, otuzlu yaşlarda *'yolu yarılardım'*, kırklı yaşlarda *'inişe geçtim'*, ellili yaşlarda *'hayat çok çabuk geçiyor'*, altmışlı yaşlarda ise *'ne kadar kısaymış; her şey göz açıp kapayıncaya kadar geçti!'* biçiminde dile getirilen ifadelerle, başlangıçta uzun süreceği sanılan ama son derece kısa gerçekleşen yolculuğa bakıp şaşkınlığı dile getirmekten kimse kendisini alıkoyamıyor. Üstelik *'hayata başlamanın'* yirmili yaşlarda olduğu düşünülürse, durumun bir anlamda şok edici etkisi daha bir anlaşılıyor.

Elbette ki hangi yaşta olunursa olunsun, her zaman doğru yolun yolcusu olmak ve ebedî hayatta esenliğe vesile olacak hâsılayı elde etmek mümkündür. Ancak insan psikolojisi bunu çoğu zaman düşünmüyor ve yapılan yolculuk muhasebeleri ruhlara sıkıntı veriyor. İşte bu nedenledir ki, binlerce yılın tecrübeleri, geçici ve kısa bir hayat uğruna ebedî olan hayatı harcamamak; bütün sıkıntı ve zorluklarına rağmen bu kısa yolculuğu iyi de-

ğerlendiren bir yolcu olmak gerektiğini, *'kısa yolun yolcusu'* benzetmesiyle dile getirmeye vesile olmuştur. Böylelikle, geriye bakıp kat edilen *'bir arpa mesafesi yolun'* sonsuza uzanan pişmanlığını yaşayanlardan olmamanın çabasını yürütmenin mesajı verilmiştir, verilmektedir.

* * *

Özellikle Müslümanlar arasında yaygın olan *'kısa yolun yolcusu'* benzetmesi, yukarıda özetlediğimiz mesaj ve uyarısıyla önemli bir benzetmedir. Ancak söz konusu benzetme, bu benzetmenin asıl sahibinin muradını tamamen yansıtmamaktadır. *'Yol ve yolcu'* benzetmesi ile verilmek istenen mesajın sadece süreyle ilgili kısmı Müslümanların zihinlerinde yer etmesine karşılık, diğer bazı önemli mesajlar çoğu zaman hatırlanmayabilmektedir. Kimdir yol-yolcu benzetmesinin asıl sahibi ve nedir bu benzetme ile vermek istediği mesajlar; yaptığı uyarılar, dikkat çektiği hususlar? Benzetmenin sahibi, insanın, dünyanın, dünya hayatının ve ebedî hayatların bizatihi yaratıcısı ve sahibi olan Allah'tır. O, *'Dosdoğru yol'*ün yegâne rehberi olan elçileri ve elçilerine verdiği kitapları ile yolun güzergâhı, yolculuğun niteliği ve menzilin özellikleri hakkında insanlara bilgiler vermiştir. Yanlış bir yolun veya kurallarına uyulmayan bir yolculuğun akıbeti ile doğru yolun, kurallarına uyulan yolculuğun güzel sonuna dikkat çekerek insanları kaliteli, doğru, rahat, bilinçli bir yolculuk yapmaya; bir başka söyleyişle, dünya hayatı yaşamaya davet

etmiştir. Yolculuğun süresi konusu ise dikkat çektiği özelliklerden sadece birisidir. Öncelikle önemli olan, yolun uzunluğu ve kısalığı değil, yolun hangi yol olması gerektiği ve yolculuğun nasıl gerçekleştirildiğidir.

Kur'an'ın, birçok ayetinde yer alan 'yol ve yolcu' benzetmesi, doğaldır ki o kutlu kitabın kutlu elçisi tarafından da sıklıkla kullanılmış ve bu benzetme üzerinden gerekli uyarı ve hatırlatmaları yapmıştır. Bununla ilgili en bildik örneklerden birisi sahabe neslinin önde gelen temsilcilerinden Abdullah b. Mesud'un Resûlullah'la ilgili bir hatırasıdır¹. Resûlullah(s.) çevresinde birkaç müminle birlikte oturduğu bir gün eline bir ağaç parçası alır ve yere düz bir çizgi çizerek 'Bu Allah'ın insanlar için tayin ettiği yoldur' der. Sonra düz çizgiye dik gelen başka çizgiler çizerek 'Bunlar da diğer yollardır' dedikten sonra 'bu yolların üzerinde insanları bu yollara girmeye davet eden Şeytanlar bulunmaktadır' der sözlerini bir ayetle tamamlar. Ayet şöyledir: 'İşte benim doğru yolum budur; ona uyun. Başka yollara gitmeyin; O'nun yolundan ayrılmayın.' (6/153). Bir başka seferinde de yine aynı şekilde elindeki bir ağaç parçasıyla yere bir çember çizer. Sonra, çemberin içinden başlayıp çemberin dışına uzanan düz bir çizgi çizer. Daha sonra da bu düz çizginin çemberin içinde kalan kısmının iki yanına, düz çizgiye dik gelen başka küçük çizgiler çizer ve şunları söyler: 'Şu düz çizgi insanın dünya hayatında yapıp ettikleri; amelleridir. Çember insanı kuşatanı eceldir. Çemberin içinde, insanın amellerinin yanında yer alan küçük çizgiler ise insanı yolundan saptırmak, doğru işlerini aksatmak isteyen sıkıntılardır, zorluklardır. Bu sıkıntı ve zorlukların birisinden kurtulan insan bir diğeriyle karşılaşır ve bu dünya hayatının sonuna kadar devam eder'². Resûlullah(s.) 'yol ve yolcu' benzetmesi çerçevesinde olmak üzere çizerek gösterdiği insanın amellerinin çemberin dışına taşan kısmıyla ilgili açıklamasını ise bir başka benzetmesinde dile getirir. Bir gün yerden aldığı iki küçük taştan birisini yakına diğerini ise uzağa atarak şunları

söyler: 'Uzağa attığım taş amelleriniz, yakındaki ise ecelinizdir'³. Bununla da 'dünya yolculuğu'nun sonrasına dikkat çeker; ebedî hayata hazırlığın dünya hayatı sırasında yapıldığını, ebedi hayatın niteliğinin bu kısa dünya yolculuğu ile belirlendiğini ifade eder.

Resûlullah'ın çizgilerle veya diğer bazı benzetmelerle yaptığı açıklamaların kaynağı Kur'an'dır. Kur'an'ın birçok ayetinde 'yolun' özellikleri anlatılmış, 'yolculuğun' engelleyici, saptırıcı unsurlarına dikkat çekilmiştir. Bu itibarla konuyu Kur'an bağlamında ele almak, yapılan benzetmenin amacını daha ayrıntılı bir şekilde bilme imkânı sağlaması açısından önemlidir.

Kur'an'ın yol olarak ifade ettiği şey, salt dünya hayatından da öte, dünya hayatında sahip olunan inanç sistemi ve hayat tarzıdır. Bir başka söyleyişle 'din'dir. Bu nedenledir ki, Kur'an'da 'din' 'yol' manasına; 'yol' da 'din' manasına gelecek şekilde birbirlerinin yerine kullanılmıştır. İkisinin de işaret ettiği mana bireyin mensubu olduğu 'inanç sistemi ve hayat tarzı' veya toplumun sahip olduğu 'hayat tarzı/gelenek' ve bunların muhasebesinin yapıldığı 'hesap günü'dür.

Bu açıdan 'Allah katında din İslam'dır'(3/19) ayeti Resûlullah'ın düz çizgiyle gösterdiği şeyde anlam kazanan ve insanlara sadece o yolun yolcusu olmaları gerektiğini bildiren bir uyarıdır. Bu aynı zamanda 'doğru yolun' doğru/iyi/güzel 'karşılığa'; 'yanlış yolun' ise kötü/azap türü 'karşılığa' neden olduğunun en kısa hatırlatması ve uyarısıdır. Üstelik 'hesabı' görececek ve söz konusu 'karşılığı' verecek olan ise doğru yolun sahibinden başkası değildir; yanlış yolların sahiplerinin yolun sonundaki 'hesap' ve 'karşılık'la ilgili herhangi bir güç ve iradeleri yoktur (1/4).

Allah, kullarından sadece doğru yolun yolcuları olmalarını istemiş ve o yolu da her

türlü tereddütlerden uzak bir şekilde açık-seçik gösterip, özelliklerini bildirdiği için, diğer yollara giren ve orada yolculuk etmeye kalkışanların yolculuklarıyla maksada erişemeyeceklerini, yanlış yolda kullandıkları çaba ve emeklerinin karşılığında azaba uğrayarak kaybedenlerden olacaklarını bildirmiştir. Bu bir ayette şöyle ifade edilmiştir: *'Kim İslam'dan başka bir din ararsa/uyarsa, bilsin ki o (nun bu tercihi onu doğru yola götürmeyecek ve bu nedenle bu tercihi) kabul edilmeyecek ve o ahirette kaybedenlerden olacaktır'* (3/85). Bu son âyetle ve benzerleriyle, doğru yolun yolcularına/Müslümanlara diğer yollara girmemeleri, o yolların çıkırtkanlarına/davetçilere meyletmemeleri uyarısında bulunulmuştur. Bir başka ayette ise, esenlik yolunun yolcularına, yollarında ısrarcı ve kararlı olmaları, kesinlikle başka yollar aramaya kalkmamaları gerektiğini hem kendi nefislerine ve hem de diğer yolların yolcularına karşı dile getirmeleri isterken, aynı zamanda yolların temel özellikleri de açıklamıştır: *'De ki: 'Allah'tan başka bize ne yarar ve ne de zarar veremeyen şeylere mi uyalım; yönelelim? Allah bizi doğru yola ilettikten sonra ökçelerimiz üzerinde geri dönüp, şeytanları tarafından aldatılıp şaşkın bir halde kalakalmış, doğru yolda olup da 'Bize doğru gel' diye seslenenlerin çağrılarına kulaklarını tıkayanlar gibi mi olalım? Doğru yol ancak Allah'ın gösterdiği'dir. Bize Allah'a teslim olmamız emredildi'* (6/71).

* * *

Doğru yolla sembolize edilen hakikati bulmak ve dosdoğru hayat tarzına mensup olmak ihtiyacı/isteği insan doğasının temel özelliklerinden birisidir. Böyle olduğu içindir ki, farklı çağlarda ve toplumlarda bile yaşamış olsalar tüm insanlar, farklı oranlarda da olsa, hakikate ulaşma ve en doğru hayat tarzına mensup olma çabası içerisinde bulunmuşlardır. Akıl ve zekâlarıyla istisna bazı kişiler, tüm insanî güç ve imkânlarını hakikate ulaşmak ve dosdoğru hayat tarzını belirlemek için çabalamışlar ve bu uğurda tüm hayatlarını harcamışlardır. Onlardan geriye kalanlar ise birbiriyle çelişen kanaatlerden ve düşüncelerden başkası olmamıştır. Ne o yolun yolcuları ve ne de onlara uyanlar başlangıç noktasından daha öteye geçememiştir. 2500 yıllık tarihi ayrıntılı olarak bilinen

felsefe, ismi filozof olan söz konusu şahısların çabalarının inşa ettiği bir düşünce sistemi olarak anlam kazanmaktadır. Ve insanlığın hakikate ulaşma, hayatı dosdoğru yapacak ilkeleri belirleme yönündeki beşerî çabalarının ismi olan felsefe şahitlik yapmaktadır ki, varlığın, hayatın hakikatine ulaşma imkanı insanlığı aşan bir durumdur. İnsanın yetenekleri, imkânları ve çabaları bu noktada yetersiz kalmaktadır. Böyle olduğu içindir ki, insanlığın varlığı anlamada ve hayatı tanzimde en doğru ölçülere her zamankinden daha çok muhtaç olduğu kaos zamanlarında Allah'ın kutlu elçileri devreye girmiş ve insanlığı ihtiyacını hissettiği hakikat unsurlarından haberdar etmişlerdir. Allah, sonsuz rahmetiyle insanlığa lütufta bulunarak, bilinmezlikler içerisinde perişan bir şekilde kalmasını istememiştir.

Dosdoğru yolu Allah'tan başka hiç kimsenin gösteremeyeceğini, insanlığın o yolu kendi imkân ve çabalarıyla bulamayacağını ifade eden ilahî uyarı, bunun gerekçesini de açıklamıştır. Bununla ilgili bir ayette, yolunu şaşırmış kimselerin şahsında hakikat şöyle açıklanmıştır: *'Ey insan! Seni, engin kerem sahibi Rabbine karşı ne aldatıp isyana sürükledi? O Rab ki seni yarattı, sana düzen verdi, ölçülü bir biçim verdi. Dilediği şekilde seni var etti. Hayır (olmaz böyle şey)!' (Tüm bunlara rağmen) siz dini (doğru yolu ve gereklerini) yalanlıyorsunuz?* (82/6-9). Ayette açıkça ifade edilmiştir ki yolcu-yu yaratan Allah, yolcu için en uygun yolu da var etmiş ve üstelik onu gizlemeyip göstermiştir. İnsana düşen kendi varlığına, özüne en uygun olan yola uyup, esenliğe uzanan yolun yolcusu olarak hayatını sürdürmekten ibarettir. Tabii ki eğer ebedî esenliğe erişmek, aldanmamak, şaşkın bir şekilde kalmamak, problemler bataklığında boğulmamak, doğasına aykırı düşüp perişan olmamak, zor ve zorbalığı hayatından uzak tutmak istiyorsa.

* * *

Bir âyette, insanın en önemli isteğinin ne olması gerektiği, bizzat kulun dilinden şöyle ifade edilmiştir: *'(Ey Rabbim!) Beni dosdoğru yola (sırat-ı müstakim) ilet; nimet verdiğin kimselerin yoluna; kendilerine gazap edilmişlerin ve sapmışların yoluna değil'* (1/5-7). Üstelik bu bir Müslüman için olmazsa olmaz ibadetlerden namazın her rekâtında

tekrarlanan bir ayet olarak her Müslüman'ın günde en az 20 kez tekrarladığı bir ayettir. Ayette, kulun, Rabbinden '*sırat-ı müstakîm*' talep etmesi ve '*sırat-ı müstakîm*'de yolcu olma çabası içerisinde bulunması gerektiği bildirilmektedir. '*Sırat*' yol demektir, '*müstakîm*' ise kendisinde bir eğrilik ve sapma bulunmayan şeydir. İki terim bir arada kullanılınca '*dosdoğru olan yol*'u ifade etmektedir. İnsanlar tecrübeleriyle bilirler ki, çok değişik yollar vardır; kısa-uzun, dar-geniş, dolambaçlı-düz, yolcusuna sıkıntı veren-rahat yolculuk sağlayan, hedefe götüren-hedeften uzaklaştıran... Fakat bütün bu yolların içerisinde hiç itirazsız hedefe gitmeye en uygun olan, düz (kısa), geniş, rahat ve yolculukla amaçlanan hedefe götürme özelliklerine sahip olandır. Fatiha'nın bu ayetiyle iman ve hayat tarzı yol ile sembolize edilmiş ve yolun dosdoğru olması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Üzerinde yürünen yolun herhangi bir yol değil '*dosdoğru bir yol*' olması gerektiği açıklanmıştır. Zaten yolculuktan amaç da bir yere gitmek değil midir? O halde kim yolunun dar, uzun, dolambaçlı ve bozuk olmasını ister? Kim varacağı yere gitmeyen bir yolda veya çıkmaz sokakta yolcu olmak ister?

'*Dosdoğru*' yol, hedefe ulaştıran en kısa yoldur; yolcuları için rahat yoldur; amaca götürücü olduğunu her zaman belli eden yoldur. Bu yol Resulle bildirilen ve O'nun uygulamalarıyla gösterilen yoldur. Kur'an açıklamıştır ki, insanlar dosdoğru yolun yolcusu olmak istiyorlarsa, Allah'ın insan-

lar arasından seçtiği ve '*dosdoğru yol*'un özelliklerini, gereklerini bildirdiği elçisine, elçisi ile verdiği kitaba uymalıdır: '*Yol gösterme ancak Allah'ın yol göstermesidir*' (6:71), '*Bu Kur'an, insanları gerçekten en doğru yola iletir*' (17:9).

Fatiha süresinde, insanlar için gerekli olan şeyin herhangi bir yol olmayıp, sadece sırat-ı müstakim olduğu bildirildikten sonra, konu daha da somutlaştırılarak, bu yolun yolcularının ortak vasıfları da açıklanmıştır; onların, kendilerine '*nimet verilen/verilecek*' kimseler olduğu bildirilmiştir. Bu, hem kulun istemesi gereken şeyi ve hem de sırat-ı müstakime mensup olmanın insana neler kazandıracığını açıklayan bir ayettir. Nimet mutluluktur, sevinçtir, huzurdur, rahattır, ödüldür, zenginliktir, özgürlüktür, iyiliktir, ahlaktır, güzelliştir.... Nimete sahip olanların kimler olduğu ise, daha sonraları vahyolunan bir başka ayette şöyle açıklanmıştır: '*Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimete erdirdiği peygamberler, siddikler, şehitler ve salihlerle birlikte dirler. Ne iyi arkadaşlar onlar. Bu, Allah'ın büyük lütfudur*' (4:69,70). Ayet, örnek alınmaması veya kendileri gibi olunmaması gereken kişi veya kişiler konusunda bir uyarı ile devam etmektedir. Dosdoğru yoldan ayrılanların durumu hatırlatılmış ve onlar gibi olunmaması gerektiği bildirilmiştir. Bu olumsuz durumun mensuplarının iki önemli özelliği de bildirilmiştir: Onlar; '*azaba uğramış*' ve '*sapmış*' kimselerdir. Bu kategorilere yanlış yolda olan her-

kes dâhildir. Çünkü sırat-ı müstakimin dışı azaptır, sapmaktır. Bildirilmiştir ki, sırat-ı müstakimin dışında doğruluk, iyilik, ahlâklılık, güzellik... olmaz, olamaz.

* * *

Elçileriyle ve bazı elçilerine verdiği kitaplarıyla, insanın varlığına en uygun hayat tarzını ve hakikatin insan için gerekli olan unsurlarını bildiren Allah, aynı zamanda mensubu olunmasını istediği yol ile, kaçınılması gerektiğini bildirdiği yolların özelliklerini de ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Böylelikle, çağrısı sadece *'buna uyun diğerlerine uymayın'* sınırlarında kalan ve gerekçelerini açıklamayan, sonuçlarını göstermeyen bir çağrı niteliğine sahip olmamıştır. Mensuplarını ebedî esenliğe ulaştıran yolun özelliklerini ayrıntılı bir şekilde gösterip, somut karşılığını elçilerinin şahsında ortaya koyduğu gibi, yolcusu olunmasını istemediği yolların özelliklerini de en ayrıntılı bir şekilde mensuplarının şahsında somut örnekleriyle ortaya koymuştur. Bu açıdan risâlet sürecinin başlangıcından itibaren sıklıkla vahyolunan ve mensuplarını ebedî azaba, sıkıntıya sevk eden yolların özelliklerini mensuplarının şahsında açıklayıp gösteren ayet pek çoktur. Ayetlerde ifade edilmiş ve somut örneklerinden hareketle gösterilmiştir ki, yanlış yolların mensupları zorba, saldırgan, kibirli, bencil, kaba, günahkâr, hayra engel olan, yetime-fakire yardımcı olmayan, mal düşkün, cimri, boş işlerle uğraşmayı seven, nankör, zanna uyan, ilimden uzak kalan, hayatını bir aldanma ve aldatma üzerine sürdüren kimselerdir; yolları da tüm bu olumsuz özelliklerin inşa ettiği bir yoldur⁴.

Dosdoğru yolun mensuplarına gelince, onlar Allah'ın razı olduğu yegâne doğru yolun mensubu sıfatlarıyla yollarına devam etmeliler ve böylelikle, bütün engellemelere rağmen, yeryüzünde hakkın temsilcisi olmalıdırlar. Hakkın temsilcisi olmak ise sadece söylemle gerçekleşecek veya sadece isim değişikliğiyle olacak bir şey değildir. Hakkın temsilcisi olmak tamamen yaşantıyla, hâl ve hareketlerle bağlantılıdır. Bu nedenle bir müminin nasıl *'hakkın şahidi olacağı'* her seferinde farklı bir tutum veya davranış örnek verilerek gösterilmiş, bildirilmiş ve emredilmiştir. Örneğin her müminin, çevresindeki yetime, öksüze, düşküne,

yoksula yardımcı olması, onların ihtiyaçlarını imkânları nispetinde gidermeye çalışması gerektiği açıklanmıştır. Bildirilmiştir ki, her mümin ekonomik gücü dâhilinde infakta bulunmalı, kendisini bütün kötülüklerden alıkoyan namazını ikame etmede ihmalkâr davranmamalı, kulluğunu sadece Allah'a yöneltmelidir. Kâfirlerin, müşriklerin yaptığı gibi insanları ırklarına, cinslerine, sahip oldukları imkânlarla göre ayırıp bunlara göre değerlendirmek, insanları aşağılamak bir müminin yapabileceği şeyler değildir. Gurur, cimrilik, mal makam tamahkârlığı, nankörlük, boş işlerle uğraşmak, ilme uzaklık, zanla hareket etmek bir müminde bulunmaması gereken özelliklerdir. Her mümin bu ve benzeri her türlü kötü, yanlış özelliklere, tutum ve davranışlara sahip olmaktan özenle kaçınmalıdır. Bir mümin olumlu, güzel şeylerin yaşayan bedeni olurken, bu özelliklere niçin sahip olduğunun bilincinde olmalı, kendisini böyle davranmaya sevk eden İslâm'ı uygun dille başkalarına anlatmalıdır. Kötülüklerin sonunun ne olduğunu hatırlatmalı, açıklamalıdır. Fakat bunları da kendi kafasından yöntemler geliştirerek değil, bizzat Kur'an'a göre davranarak yerine getirmelidir. Kur'an, her zaman başucu kitabı olmalı, onunla olan irtibatını hiç kesmemelidir.⁵

* * *

Dosdoğru yolun rehberi olan Kur'an'ın hiçbir ayetinde, bugün kullanılan anlamıyla salt *'inan-anmayan'* ayrımı yapılmamış; böylesi bir ayrım hiçbir şekilde kayda değer bir ölçü olarak nitelenmemiştir. Kur'an, insanları değerlendirişinde on-

ların sadece 'inandıkları' veya 'inanmadıkları' söylemini dikkate almamıştır. Sadece inanan olmak, hayat tarzında vahye ilgisiz olup sadece zihinsel kabul gerçekleştirmek, Kur'an'ın önem verdiği veya olumlu değerlendirdiği bir durumu ifade etmemiştir. Bunların yerine, Kur'an 'Allah'a karşı sorumluluk bilincine sahip olmayı' ifade eden 'takvâ' ya ayrıcalıklı bir önem vermiştir. Birçok ayette, insanların 'takva' sahibi olmaları istenmiştir. Ayrıca 'hakikati onaylamak' (tasdik), 'Allah'tan çekinmek; O'ndan sevgi ve saygıyla korkmak' (hasyet) 'yüksek ahlâklılık, iyilik' (birr) de 'dosdoğru yolun yolcularının' tanımlanmasında kullanılan diğer bazı terimler olmuştur. Bu terimler 'mümin/müslüman' teriminin kavramsal inşasında önemli bir işlev yerine getirmelerine karşılık; 'küfür/şirk'in kavramlaşma sürecine katkıda bulunan terimler ise daha çok 'azgınlık' (şakâvet), 'hayasızlık' (fücûr), 'ölçü, kural tanımamak' (icrâm), 'yalanlamak' (tekzib), 'haddi aşmak' (tuğyân), 'büyüklenmek' (istiğnâ), 'kibirleşmek' (istikbâr) ve benzerleri olmuştur. Tüm bunlar, mümin-kafir karşıtlığını ifade etmek için ayetlerde sürekli yer bulan kavramları oluşturmuşlardır. Hepsisi de sadece 'inanmak-inanmamak' söylemiyle değil, doğrudan eylemlerle, tutum ve davranışlarla ilgilidir. Hakikati kabul eden ve dosdoğru olan bir yola uyanları 'sorumluluğunun bilincinde olan, hakikati onaylayan, Allaha karşı sevgi ve saygısı nedeniyle bir yanlışlık yapmaktan çekinen, hakikate uymakta samimiyet gösterip ahlâkını yüksek kılan, kendini her türlü yanlıştan, kusurlardan arındırmaya çalışan, hâl ve davranışlarında, tutum ve tavırlarında dengeli, iyiliklere, nimetlere müteşekkik, mevcut olumlu, doğru özelliklerini koruma konusunda dirençli, sabırlı, ahlâklı...' kimseler olarak tanımlayan Kur'an; diğer yolların mensuplarını ise hakikate/doğruya/güzel ahlâka 'uzak duran, sırt dönen, yüz çeviren' hakikat konusunda 'kuşkucu, kararsız, kendisini sorumlu kabul etmeyen, azgın, hayasız, hakikati yalanlayan, iyilik ve nimetlere karşı nankör, büyüklenen, kibirli, günahkâr, suçlu, zalim, fasık, şımarık, cimri, müsrif, küstah, hoyrat, menfaatperest, saldırgan, taşkın, boş işlerle uğraşmayı seven, insanları aşağılayan, yetime, fakire, yardımcı olmayan, hayra engel olan...' kimseler olarak tanımlamıştır. Burada dikkat çeken ve önemli olan şey, insanların bu ayrışmasının, hakikat karşısındaki tutum ve tavırları nedeniyle gerçekleşmiş olmasıdır. İnsan-

lara, sırf 'inandıkları' veya 'inanmadıkları' için bazı olumlu veya olumsuz sıfatlar atfedilmemiştir.

Kur'an için öncelikle önemli olan, 'inanmak-inanmamak' değil; nasıl olduğu ve ne yapıldığıdır. Kur'an'da eylem, her zaman söylemden önce gelmiştir. Bu açıdan, davetin ilk günlerinde vahyolunan bir ayet önemli ve dikkat çekicidir. Söz konusu ayetin bildirdiğine göre, meleklerin cehennemdeki bir grup insana 'Sizi şu yakıcı ateşe (cehenneme) sokan nedir?' sorusuna cehennemdekilerin verdiği cevap şöyledir: 'Biz (insanı kötülüklerden alıkoyan) namazı kılmadık; yoksulu/aç kalmış koruyup/kollamadık, doyurmadık; yanlış/kötü işlere dalmış olanlara arkadaşlık ettik, onlarla birlikte yanlışlıklara kötülüklerle dalıp durduk; tüm yaptıklarımızdan sorumlu olacağımızı kabul etmedik. Sonunda işin aslını anladık; ölüm bize gerçeği gösterdi ama artık yapacak bir şey yok' (74: 42-47).

* * *

Kur'an esas alındığında 'yol' ve 'yolcular' konusunda söylenecek şeyler pek çok. Bu söylenebilecek şeylerden diğer bazılarını bir başka yazıya bırakarak, konuyu şimdilik iki ayetle noktalayalım: "Her kim, kendisine doğru yol belli olduktan sonra Elçi'ye karşı gelir ve mü'minlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü yolda bırakır ve cehenneme sokarız. Ne kötü bir gidiş yeridir orası! (4/115), "Kim (doğru) yola gelirse kendisi için gelmiş olur, kim de saparsa kendi aleyhine sapar" (17/15) ■

Notlar

- 1 İbn Mace, Mukaddime 1
- 2 Buhari, Rikak 4; İbn Mace, Zühd 27
- 3 Tirmizi, Emsal 7
- 4 Örnek olarak bakınız: Müddesir sûresi, 74:12-17, 44, 45; Kalem sûresi, 68:12-14; Tebbet sûresi, 111:2; Leyl sûresi, 92:11,18; Hümeze sûresi, 104:2,3; Abese sûresi, 80:17,23; Kıyamet sûresi, 75:31-33; Gâşiyeye sûresi, 89:18; Mâ'un sûresi, 107:3; Fecr sûresi, 89:19,20; Leyl sûresi, 92:8.
- 5 Örnek olarak bakınız: Duhâ sûresi, 93:9,10; Müddesir sûresi, 74:2, 44, 45; Fecr sûresi, 89:17, 18; Mâ'un sûresi, 107:2-7; Müzzemmil sûresi, 73:2-6, 8, 20; Leyl sûresi, 92:18-21; Kaf sûresi, 50:39-40, 45; Alak sûresi, 96:19; Kevser sûresi, 108:2; Necm sûresi, 53:62; Abese sûresi, 80:1-10,17-23; A'lâ sûresi, 87:9,10.

BİR HASSASİYET AŞINMASI HİKAYESİ

HİKMET DEMİR

Gelin

Bir pazarlık yapalım sizinle ey insanlar!
Bana kötü bana terkettiğiniz düşünceleri verin
o vazgeçtiğiniz günler, eski yanlışlarınız
ah, ne aptalmışım dediğiniz zamanlar
onları verin, yakınmalarınızı
artık gülmeye değer bulmadığınız şakalar
ben aştım onları dediğiniz ne varsa...

İsmet Özel

Osmanlı'dan beri süregelen modernleşme süreci ve deneyimleri, bir şekilde İslam'ın toplum içindeki etkinlik derecesi ile yakından ilintilidir. Çünkü modernliğin bir modernizm olarak İslam'ın yerine ikame edilmeye çalışılması ile, daha ileriki sürecin tarihinin din-modernlik gerilimi edebiyatına tekabül etmesi söz konusu olmuştur. Osmanlı döneminden itibaren yaşanan gelişmelerde, modernleşme hanesine yazılan her artının İslam hanesinde otomatikman eksi biçiminde kaydedilmesi, hala devam edegelen bir alışkanlıktır. Aslında İslam ve modernlik karşılaşması, doğal bir süreç içerisinde gerçekleştiğinde, müslümanlar için bir açılım imkanı sağlayabilecekken, modernizmin İslam'ın yerine ikame edilmeye çalışılan ideolojiye dönüşmesi, sağlıklı gelişmeleri ortaya çıkarmıştır.

Bugün geldiğimiz noktada, bu sağlıklı gelişmelerden en önemlisi İslam'ın tali bir değer, araçsal bir konum ve eklemleme unsuru olarak görülmeyle devam edilmesidir. Böylece İslam, belirli işlevleri yerine getirdiği oranda yer almış, dünya ölçeğinde geçerli kapitalizm gibi sistem ya da değerler mantığı içerisinde yorumlanmaya ve ona eklemlemeye çalışılmış ve "ondan bizde de var" mantığıyla meşrulaştırma aracı olarak kullanılmıştır. Bunun bir sonucu olarak İslam, mevcut ve geçerli sayılan söylemler üzerinden yeni bir yorumlamaya tabi tutulmuş ve içeriklendirilmeye

çalışılmıştır. Bilhassa 1980'dan sonra, daha dışa açık modernleşme politikalarıyla bu içeriklendirme, dünyevileşme sürecini de hızlandırmıştır. Böylece giderek İslam'ın temel sabite ve omurgalarının da flulaştığı, hassasiyet aşınmalarının olduğu bir duruma ulaşılmıştır. Bu, açık bir biçimde İslam'ın hangi perspektiften ele alındığını da gösteren bir yaklaşımdır.

Kavramsal Çözümleme

İslam, bu ülkenin vazgeçilmez en önemli dinamiklerinden birisidir. Bu dinamik, Türkiye toplumunun hafızası ve bilinçaltında işler, toplumsal reflekslerde olanca gücüyle kendisini gösterir. İslam'ın da diğer dinler gibi kendisine özel mesajı, ana yapısı bulunmaktadır. Bu bağlamda onun temel sabiteleri ve omurgası olduğunu belirtmek gerekir ki, nihayetinde bu noktalarda hassasiyet oluşmaktadır. Bu hassasiyetler pratiklerde tekrarlanarak sağlamlaşır ve süreklilik kazanırken, İslam'ın içeriden konuşulmasını da zorunlu kılmaktadır. İslam'ın dışarıdan bir dille ele alınması, bilimsel bir inceleme için elzem olmakla birlikte, toplum bireylerinin birer inanan olarak İslam'ın içinden konuşmaları önemlidir. Ancak bu konudaki esas sorun, dine yabancı bir gözden bakmaktır. Bu yaklaşım, İslam'ı kendi paradigması dışında yeniden kurgulamakta, alan çizmekte ve bu

kurgu içinden İslam'a yaklaşılmamasını temel almaktadır.

Bu kurgu ya da bakış açısı, o dinin muhatapları/mensuplarına bir sınır çizmektedir. Edward Said'in de vurguladığı gibi, oryantalist bakış açısı yerli perspektifler tarafından her seferinde akıldan çıkarılmamakta ve belirleyici olmaktadır. Diğer yandan bunun bir sonucu olarak İslam, yeni kurgunun bir ürünü biçiminde ortaya çıkar. Böylece artık dinle, özgüven içinde, "olduğu gibi" değil, geçici, günübirlik, konjonktürel olarak değişkenlik gösteren bir tarzda ilişki kurulur. Burada temel hedef, dinin kendisini bütün argümanlarıyla tanımak değil, daha çok mevcut koşullara uygun tanımlamaktır. Nitekim bu anlayışın bir sonucu olarak din, ya bir politikayı doğrulamak ya bir düşüncüyü meşrulaştırmak üzere araçsallaşır. Tahmin edileceği üzere böyle bir anlayışın, son tahlilde omurgasız, flu, konjonktürel bir dini tanımlayacağı söylenebilir.

Böyle bir anlayışın "hassasiyet"leri korumak bir yana, temel hedefi itibarıyla ikincil bir tarzda dine yaklaştığından aşınmaya sebep olacağı muhakkaktır. Bizim burada hassasiyet ile kastettiğimiz şey, bir dinin öncülleri, sabiteleri ile "kendi" olarak kalabilmesi, 'efradını cami, ağyarını mani' asgari bir tanımın korunması için aslı öğelerini savunmak, onları konjonktürel, ikincil ve eklenti

bir değer haline getirmemektir. Toplum içinde dinin bir dinamik olarak işlemesi, başka değerler yanında ikincil bir değer olmaması çok önemlidir. Böylece toplum bireyleri nezdinde dine dair hassasiyetler oluşur, dışarıdan dine müdahaleler, rastgele yorumlar ve kimi dini öğelere yönelik gevşek yaklaşımlar toplumca kabul görmezler. Bu hassasiyetler korunduğu oranda, bir dinin hayatiyetinden ve daha ileri giderek insanın hayatiyetinden bahsedilebilir.

Tarihsel Arkaplan

Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayan batılılaşma serencamında ortaya çıkan tartışmaların, bir şekilde günümüze kadar geldiğini söylemek mümkündür. Batı ile temas arttıkça, kendi içine yönelen eleştirel yaklaşımın, giderek paradigmadan şüphe konumuna kadar gelmesi, belki olayın vehametini anlatmak açısından önemlidir. Tabii ki Osmanlı'da giderek bozulmaya ve yozlaşmaya yüz tutan ekonomik, sosyal, siyasal vb. hayat, bu eleştiri ve şüphenin dozajının artmasında ciddi roller oynamıştır. Diğer yandan buna ek olarak Batı dünyasında ortaya çıkan teknolojik gelişmeler, sanayileşme, kültürel canlılık ve dünyayı etkileyen felsefeler, özgüvensizliğin de beslediği bu yıkılmışlık halini arttıran unsurlar olmuşlardır. Gerçekten

böyle bir karşılaşmanın denk geldiği dönem, Osmanlı'nın Batı karşısındaki konumu, perspektifin içeriğini de belirleyen temel nitelikler olarak görülmelidir.

İşte gerek kimi zaman belki çoğunlukla savunmacı, kimi zaman içe kapanan bir tavır gözlemlense de, genel olarak dışarıya bakarak konum değıştiren bir anlayışın hakim olduğunu bilmekteyiz. Bu da "değişim" kavramının meşrulaştırıcı ve manipüle edici çerçevesinden gelişmektedir. Bir başka deyişle, konjonktürel konumlanmalar "değişim" üzerinden gözden kaçırılmaya, kaybedilmeye ya da tolere edilmeye çalışılmaktadır. Ama her halükarda bir gerçeği gözden kaçırmamak lazımdır ki, o da her dönemde farklı konular üzerinde yoğunlaşan İslam-modernlik geriliminde, son dönemlere kadar hassasiyet noktalarının olduğudur. Kimi zaman dini, kimi zaman milli reflekslerle bu hassasiyetler hep hissedilegelmiştir.

Fakat bu hassasiyetlerin 1980 sonrasında yavaş yavaş yoğunluğunun azaldığına şahit olmaktayız. Bunu ortaya çıkaran farklı gelişmelerden bahsetmek mümkündür. Ancak konuyu aydınlatıcı olması açısından bir kaç nokta üzerinde yoğunlaşmak istiyorum. Bu dönem bir kere Avrupa, Amerika ile daha yakın temasların, açılımların kurulduğu bir zaman dilimidir. Dışa daha açık modernleşme politikalarının görünür olduğu bu dönemde, aynı zamanda politik, siyasi, dini, kültürel anlayışlarda gevşeme ile toplumun daha gündelik, günebirlik ve dünyevi yoğunluklu işlere yönlendirildiğini söyleyebiliriz. Nitekim serbest döviz piyasası, televizyon kanallarının artması, tatil köyleri ve deniz kültürünün patlaması, turist akını, yurt dışına çıkışların kolaylaşması, farklı ülkeleri daha yakından tanıma, fırsat(çılık)ın artması vb. bir çok husus, gerçekten toplumsal dönüşümün en önemli faktörleri haline gelmiştir. Belirtilmelidir ki, bu dönemden itibaren "para" tekrar keşfedilmiştir. Bu durum aslında her ideolojik ve düşünsel grubun gevşemesine ve bir takım iddialarından vazgeçmesine de sebep olmuştur.

Diğer yandan 1987 yılında Avrupa Birliği'ne resmen dilekçe verilmesiyle başlayan süreç, bugün gelinen noktada Avrupa'ya uyum gibi bir "ittifak"a dönüşmüştür. Tabii ki bu süreç, toplumun "kendisi"ne değil, "kendine bakanların hassasiyeti"ni öne çıkarmaktadır. **Avrupa Birliği** öyle bü-

yülü bir kelime olarak algılanmıştır ki, sonrası hiç düşünülmeden herkes için bir ümit kapısı haline gelmiştir. Avrupa Birliği; işsize iş, mağdura özgürlük, hastaya sağlık, daha iyi muamele, imkan, gezi, zenginlik gibi her kapıyı açan bir anlam kazanmıştır. En iyi ihtimalle on sene sonra girildiği düşünülse bile, geçen on senede "ekmeği ambalaj içinde almak" gibi faydası dışında hangi hassasiyetleri aşındıracağı konusunda bir kestirimde bulunmak dahi ürkütücü olacaktır. İşte giderek toplumsal hafızanın yeniden kodlanmasına doğru giden bu sürecin, toplumun öncelikleri, perspektifleri ve ufkunda ciddi dönüşümleri beraberinde getireceği/getirdiği unutulmamalıdır.

Esasen baştan itibaren **Avrupalılaşıma fikri, toplumumuzun ufkunu daraltmaktaki en önemli handikapı oluşturmaktadır.** Maalesef bugün toplum, ayağını toplumsal dinamikler üzerinde sabitleyerek diğer kültür ve birikimlerden faydalanma ve açılım yapma imkanı ile dizilerinden hayat tarzına kadar diğer kültürleri taklit etme arasındaki uçurumda, daha çok farkında olarak ya da olmayarak ikincisini tercih etmektedir. Geçmişte medeniyet kurmuş, kendi özel tarzı bulunan ve bıraktığı vakum hala doldurulamayan bir mirasa sahip olduğu gerçeği unutulmaya yüz tutmaktadır. Salt bu gerçek bile, hassasiyetlerin yeniden dirilmesi açısından son derece önemlidir.

Bilhassa 1990'dan sonra kendisini etkileriyle hissettiren postmodern düşünceler de, bu hassasiyetlerin gevşemesinde önemli etkenlerden birisidir. Daha çok izafiyeti öne çıkaran ve "ne olursa gider" felsefesiyle hareket eden postmodern düşünce, Türkiye'de dinin sabitelerini, omurgasını darmadağın etmeye yönelik bir seyir izlemektedir. Böylece beyinlerde şüphe, haz ahlakı, kişiye göre din, elde kalan hassasiyetlere vurulan son darbeler gibidir. Öyle ki, dini hassasiyetler küçümşenerek bir takım teferruatlar derekesine indirilmişlerdir. **Dini söylemler daha çok dünya sisteminin işlerliklerine uygun şekilde ifadelendirilmeye çalışılmıştır.**

Aslında tarihi arkaplanla ilgili olarak birçok sebepleri daha sıralamak mümkündür. Ancak temeldeki bir takım etkenleri bu şekilde belirttikten sonra, bu bağlamda ortaya atılan söylemleri ve bu söylemler üzerinden nasıl bir din inşa edilmeye çalışıldığını ifade etmeye gayret edeceğim.

“Biz Onları Aştık”

İfade, bireysel ve toplumsal bir gelişmeyi vurgulaması açısından olumlu olarak görülmele birlikte, toplumda daha çok kişinin eski fikirlerini taşımadığını, çizgisini değiştirdiğini ve en önemlisi eski hassasiyetlere sahip olmadığını pratik olarak anlatması bağlamında bilinmektedir.

Türkiye’de Müslüman kimliğin şehirleşmesi, varoşlardan şehir merkezine doğru mobilizasyon, yeni statü ve refah düzeylerinin elde edilmesi ile birlikte değişen din anlayışları kendisini göstermiştir. Bu arayışların ve yeni konumların zorladığı kimlik ya da anlayış kendini empoze etmekle kalmamış, eski ve yeni arasında bir gerilim ve tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Neticede sahip olunan düşünceler ve yeni açılan dünyevi alanlar bazı hassasiyetleri bitirmiş ve bu durum entelektüel bir içerik taşıdığı izlenimi veren “biz onları aştık” söylemiyle dillendirilmeye başlanmıştır. İsmet Özel, yukarıda yazıya başlarken verdiğimiz şiirinde bunu ironik ve protestocu bir dille güzel ifadelendirilmektedir.

Gerçekten bu ifade, bir müddet sonra İslam’a dair hassasiyetlerin gevşemesinde, “İslamî” bir etiket haline gelmiştir. İnsanlar sahip oldukları çizgiyi terk etmenin mazereti yapmışlardır bu kelimeleri. Artık yeni çizgilerin mutlak haline gelişini, “orada” olmanın bir taşralılık göstergesi olduğunu, duygusalılık ifade ettiğini ve en önemlisi bazı yerlerde “takılıp kalınmaması”nı ima etmektedir. Artık böylece daha sonraki çizgi değişikliklerinin ve her şeyi kabullenmenin yolu açılacaktır. Bir kere “aşmış”sanız, bundan sonra aşmaya devam edeceksiniz. Tabii bu arada ortada aşılacak çizgi falan kalırsa.

Burada şunu ifade etmek gerekmektedir. Farklı dönemlerde ortaya çıkan İslami söylem ve düşünceleri kritik etmek önemlidir ve hatta gereklidir. Yine insanların teker teker fert olarak düşünce ve yaklaşımlarının değişmesi ve gelişmesi söz konusudur. Dolayısıyla burada tarihsel dini bir söylemi metafizikleştirmek gibi bir konumu sahiplenmiyor ve savunmuyorum. Ancak bu söylemin İslam’ı ikincil ve eklenti bir değer haline getirerek “aslı” konumundan uzaklaştıracak biçimde kullanıldığını da bilmek gerekmektedir.

“Gri Alanlar da Vardır”

Bu söylem de diğeri gibi, aslında olumlu yönde kullanılması söz konusuysa, kimi hassasiyetlerin aşınmasında bir mazeret teşkil etmiştir. Söylem tam olarak “Sadece ak, kara olmaz, gri alanlar da vardır” şeklindedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, bu söyleme eleştirel yaklaşmakla, her şeyin sadece keskin iki cevabının olacağını söylemek arasında fark vardır. Bir kere İslam, Müslümanlar için bir çizgi belirlerken, onlara çok geniş bir serbestiyet alanı açmıştır. İşte bu alan insanların bireyselliklerini, farklılıklarını vb. yaşayabilecekleri büyük bir kısmı tanımlamaktadır.

Yukarıdaki söylem ise daha çok İslam’ın emir modundaki mesajlarının, bir izafiyet ve görelilik içerisinde değerlendirilebileceği, dolayısıyla bir kesinlik ifade etmeyeceği imasını da içinde taşımaktadır. Bilhassa medya merkezli tartışmalarda, İslam’ın yeni imajlarla ele alındığını, Avrupâi koşullara ayak uydurduğunu ifade ve ima etmek üzere dillendirilen bu söylem, İslam’ı kendi bütünlüğü içerisinde görememenin en önemli ayakbağlarından birisini oluşturmaktadır.

Sonuç Yerine

Yaşadığımız süreç içerisinde Avrupa Birliği’nden batılılaşmaya, komşularımızla ilişkiden genel dünyaya bakışımıza kadar bir dizi kesit de net bir biçimde göstermektedir ki, Müslümanlar dolayısıyla İslam, global bir dünya sisteminin kumpası içine alınmaya çalışılmaktadır. Bu, özgürlük ve kurtuluşu sağlayacak yegâne din olduğu gerçeğinin küresel güçlerce fark edildiğini göstermektedir. Bu sebeple çok farklı projeler ve birlikler ile İslam dünyası ve özellikle Türkiye, İslam ile bağları koparılmaya çalışılan bir ülke konumuna düşürülmeye çalışılmaktadır. Toplumun hassasiyetlerindeki her zayıflama, ülkenin giderek bir handikap içerisine girmesi demektir. Toplumsal kodlarımıza zarar vermeden, bir an önce duçar olduğumuz zihinsel erozyonu düzeltmek gerekmektedir. Birlikli, donanımlı, İslam ile sahih bağını sürdüren toplum, bu açıdan önem taşımaktadır. Sonuçta, Türkiye olarak bizden “İslam”ı alınca, geriye ne kalacağını iyi düşünmek gerekir. ■

NEREYE GİDİYORSAK, ORADAYIZ

VİCDAN TEKİN

Modernizm ve ardından postmodernizmle mecburi bir diyalog kurmanın sonucu, giderek dünyevileşmek ve bilhassa doksanlı yıllardan itibaren, para, sosyal statü ve iktidarla yakıcı imtihanında gösterdiği zaafı, bu ülkenin müslümanlarını bugün var olup olmamayı seçmek zorunda oldukları oldukça kritik bir noktaya taşımıştır.

Görünürde Avrupa Birliği'ne girilip girilmemesi tartışılıyor olsa da, meselenin aslı varlığını sürdürüp sürdüremeyeceğimizle ilintilidir. Bütün bütün bilinç ve algılarımızın modern, postmodern blenderlardan geçip paramparça olmasını sonuçlayan yüzlerce yıllık bu süreç, tevhid kisvesi altında bir düalizmle bilinçaltına nüfuz etmiştir. Müslümanlar irade gösterecek, tercihini ortaya koyabilecek, dahası ne kadar ciddi bir tercihle karşı karşıya olduklarını idrak edebilecek bütüncül bir kavrayışa sahip bir görünüm arz etmemekteler.

İslam toplumları üzerindeki hizaya sokma girişimleri, meyvelerini vermiş görünmektedir. Zira iki ya da daha fazla şeyden birini tercih etmek, nitecede ortaya çıkabilecek her şeyden sorumlu olmayı gerektirdiği gibi, tercihte bulunan kimseyi, niçin ötekini değil de "O"nu seçtiğine dair bir bilgisi ve niyeti olmaya da mecbur eder. Her şeyden önce tercihte bulunmanın en temel koşulu, irade hürriyetine sahip olmaktır.

Buradaki en can alıcı nokta da, yapılan her tercihin, öncelikleri, kendisine biçtiği kıymet ve payeyi, hayata yüklediği manayı ve belki göz dikilen şeyleri ele veren tarafıdır. Genelde bütün müslümanlar, özelde bu ülkedekiler, hiç bir şe-

ye karışmayacak olsalar bile, her şeyin bir yönüyle kendilerini etkilemekte olduğu küresel bir belanın tam da ortasında bulunmaktadır. Dışlarında koparılan her kıyametten, her çatışma ve çıkar kavgasından en zararlı çıkanlar yine hep onlar oluyor. Elbette bu, müslümanların nesneleşmeleri, edilgen tavırlarıyla da doğrudan ilgili bir durumdur. Küresel ölçekte belirlenen ekonomi veya politika, müslümanı kendi kültürüne ve geleneğine yabancılaşmış tebalara dönüştürüyor.

Bugün bedeli ağır da olsa, tercihini müslüman kalarak sürdürmekten yana yapmış, insanî her problemi kendine mesele edinmiş, kaygıları bulunan kimselerin, bir açılım bulma gayretiyle usanmadan bu minvalde söz söylemeye devam etmeleri, entelektüel bir faaliyet boyutuyla sınırlanamayacak öneme haizdir. İğneyle kuyu kazmak kadar zor bu çileli yolculuğun amacı, yarını kurgulamak, bir takım tahminlerde bulunmak değil, bugün yapılabilecek şeyler varsa (ki her zaman vardır), o imkanları (sorumlulukları) hatırlatmak ve bizzat sahip çıkmaktır.

Bir kuşatılmışlık durumu vakıadır. Yanlış olan bu kuşatılmışlık hissiyle etrafında olup bitenleri mücadele edilemez (başedilemez), değiştirilemez birer veri olarak görmektir. Yine yanlış olan; sorunu tanımlayamamak, o noktaya niçin ve nasıl gelindiğini ıskalamak ve her problemde onu vuku bulmadan öngörececek bir donanım (burada sözü edilen elbette keramet değildir.) yani basirete sahip olamamaktır.

Her şeyin ne tür bir mecrada gerçekleşmesinin

planlandığını anlamadan istek ve tasavvurlarımızın olması, bunlar bulunmadan da bir iradenin ortaya konması mümkün değildir. İlk elden, -kaldıysa- düşlerimizin, bizim anlam ve düşünce dünyamızın, argümanlarımızın, değerlerimizin yabancı sistem yahut aktörler eliyle gerçek olacağı beklentisi (bu muhal mümkün olsa bile) bir başka kulluğa götürcektir olsa olsa.

Bu anafurun içerisinde zannediyorum, doğru bir istikamet yani Allah'ın (c.c) nimete erdirdiklerinin, gerçek kurtuluşa erenlerin yolu ya yeteri kadar Müslüman tarafından, veya gereken şiddetle bir ihlas ve samimiyetle istenmiyor olmalı. Aksi halde, makro güçlerin makro düzeydeki hedeflerini öngören bugünün korkunç projelerinde, (BOP gibi, Avrupa Birliği'ne girebilme hülyasıyla verilen ödünler gibi) figüranlar olmak için yarışacak zavallılığa duçar olmazdık. Kaldı ki, kıyırtık bir rol için bile, oyuncular yönetmenlerine kapris yaparlar.

Bahsedilen projeler, yalnızca Batı çıkarlarına uygun düşmektedir. Batı mentalitesinin Tanrı tanımaz özgürlük algıları, hayranlarına da sirayet etmektedir. Bir yandan Batı'nın kaba kuvvetle sahip olduklarına talip olmak, diğer taraftan özgüvensizlik, yüreklerin "Mehafetullah"a yabancılaşmasını sağlamış, orayı yeni korkular, sayısız tanrılarla istila etmiştir. İnsan artık müebbet özgürlüğün (!) tutsağıdır. Bu sözümona özgürlüğün kendisine bahsettiği getiri, "Mehafetünnas", "Mehafetülmevt", "Mehafetülfakr" diye adlandırabileceğimiz ikame korkulardan başkası değildir.

Yeni Tanrılar Allah'ın yasakladığı, Rasûlullah'm (s.) elinin terisiyle ittiği ne varsa, onu ve onlara ulaşmanın yollarını mübah saymakta; vareste bir yaşam, cinsel serbestlik vs. sağlıyor görünürken insanı hazzın, gücün, paranın ve sexualizmin kullarına dönüş-

türmektedir. Sistemin ağa babalarının çıkarları uğruna bütün rezervlerini terk etmek, Müslümanları, onların araçlarını, dilini, kültürünü almaya veya taklit etmeye götürmüştür. Tercihleri, değerleri, talepleri kalmayan bu hayalet Müslüman tipin hayatında İslam bir aroma, bir tını veya egzotik bir imaja indirgenmiştir.

Bütün bunlara rağmen adı, global sistemin sahipleri tarafından terörle birlikte anılmaya devam etmektedir. Kendisini böyle tanımlayan güçler karşısında aklını başına devşirmesi gereken Müslüman, daha fazla dünyevileşmeyle marjinalleştirilme halinden kurtulabileceğini düşünmektedir.

İmanına ihtiras bulaşmış, oyunun kuralı ve işin raconunu öğrenmeyi farz olan ilim sanmış yeni Müslüman tipin bağımlılık ve ihtirasları arttıkça, Allah'a kullukla, dolayısıyla sahici özgürlükle mesafesi açılmaktadır.

Halbuki dünün ve bugünün olduğu gibi yarınımızın da sahibi Allah'tır. Mülk O'nundur. Kudret ve ilim sahibi O'dur. Bir şeyi isterken ya da bir şeyden kaçıp uzak dururken, O'nun rızasına uygun düşüp düşmediğine bakıyor olmalıydık. Önümüzdeki on yıllara istikbal diye bakmak ve onu garantiye alma endişelerimiz, bu yıllarla kıyaslanamayacak hakiki istikbali ipotek etmemizle sonuçlanacaktır.

Mülayim, üzerinde rotuşlar yapılabilen, kalıptan kalıba dökülebilen, kendisine itaat edilen değil kendinden itaat beklenen bir İslam'a doğru gidişe, manipülatif isimler bulmak suretiyle işin vehametini örtbas edilmek istenmektedir. Dinine format çekme gayretlerine bir müminin, yobazlıkla suçlanmamak için saçlarına şekil veriyormuşçasına duyarsız kalması, şüphesiz onu insani açıdan oldukça kritik bir düzleme getirecektir.

Kendi kalemini kırmış, kendi felaketine hızla koşan ve bütün insanlığı da aynı felakete sürüklemekte olan İslam'a yabancı bu sis-

teme, ancak ona hayatta kalma imkanı veren kaynaktan beslenmeyi ve payanda olmayı reddederek karşı koyma imkanı vardır.

Batı'nın kendini bilmeme hali, onu kendini bilmez bir küstahlığa sürüklemiştir. Tutkuları ve bilimperestliğine rağmen cehaleti çok çeşitli sapsalmalara ulaştırmıştır. Üretimi, rantı kutsar, tüketim ve sömürü için cinselliği istismar eder. Menfaat her değerın önüne geçer, en yüksek tatmin düzeyini hedefleyen fayda ve haz ahlakını seçer.

Artık içinde yaşadığımız coğrafyada da değer tanımaz kıskırtmalarla eğlence, tüketim ve cinsellik odak noktası teşkil etmektedir. Kötülük, hızlı bir sirayet ve normalleşme sürecine girmiştir. İnanç ve geleneğin kayıtlarından kurtulma çabaları, kendi üzerinde otorite tanımayan insanı trajik bir manevi çöküntüye sürüklemiştir. Kuşkusuz çeşitliliği ve araçları bakımından dini ve ahlaki değerlere yönelen hücumlar, bugün inanılmaz boyutlarda olsa da, tarihin tüm zamanlarında insan-ınoğlu iyiyle kötü arasındaki mücadelenin ortasında yer almıştır.

Bugün bir taraftan alkol, kumar, cinsel sapsalmalar özellikle medya aracılığıyla normalleştirilmekte, öte yandan felaket haberlerine malzeme teşkil etmekte, ortaya karıştırdıkça düğümlenen bir ilişkiler yumağı çıkmaktadır. Gösterilen çağdaş yaşam modellerindeki enstrümanlar, çıplaklık, alkol, eğlence, sınırsız özgürlükler, nikahsız beraberlikler, cinsel tercihlere saygı vs. olarak sunulurken, bunlar karşısında çekinceli durmak, inancı gereği onlara birer cürüm olarak karşı çıkmak irtica şeklinde yaftalanmaktadır.

Allah'a ve ilahi olan hiçbir şeye yer bırakmayacak şekilde kıskırtan, baştan çıkaran sanal ya da görece gerçek şeylerle sarmalanmış yaşamda gitgide metre kareye daha fazla kötülüğün düştüğüne şahit olmaktayız. Modeller bu devrin hitlerinden seçilmeye başlanmış, onların tavırlarını, esprilerini taklit eden emitasyon tipler türemiştir. Burada sayamayacağımız benzer olumsuzluklardan müslümanlar oldukça fazla etkilenmiştir. **Kimliğinin farkında olmamak, mümin erkek ve kadınlarda da dönüşümlere neden olmakta, farkedilme çareleri aratmaktadır.** Çok değil kısa bir süre önce uğrunda yaşadığı ve yine uğrunda ölümü göze almayı erdem saydığı hassasiyetlerinden, müslümanların bütün bütün vazgeçmesi yaşadığı başkalaşımı göstermektedir.

Yerlerini mazlumun yanı değil, zalimin yandaş yapan, vermekten çok almayı seven, ödevlerini konuşmaz, hedonizm kurbanları haline dönüştüren işte bu başkalaşımdır. **Allah Rasûlünün diliyle, elbisesi olan takvayı, süsü olan hayayı soyduk, imanı çıplak bıraktık. O da bizi terketmek üzere.** Artık yeni utanma şekillerimiz var. Bakımsız yakalanmaktan, uyumsuz giyinmekten, dayatılan kilo ve fizik ölçülerini kaçırmaktan, yobaz denilmesinden, Rasûlullah gibi yemekten, oturmaktan, mütevazı yaşamdan utanılmaktadır.

Halbuki kimseye farklı olma, farklı düşünme hakkı tanımayan faşist emperyal güçler karşısında, müslümanların tırnaklarını kesiş sırasından, saçlarının sakallarının biçim ve rengine kadar müslüman olmayandan kendini ayırdetmesi emrolunur. Allah'ın emirlerine teslim olmak yerine, yalnız bedenden ibaretmiş gibi bedenine yoğunlaşmak, bizi şekilden şekle giren soytarılar çevirmiştir.

Sahip olmamız gereken değerlerin manipüle edilmesine ve nesneleşmeye direnir direnmek, konumumuzu belirleyecektir. Bizleri, ya yaratılmışların en şerefli veya aşağıların en aşağısı kılacak şey, imandan beslenen bir iradeye sahip olabilmektir. İşte bu iradedir; bayağılaşıp bayağılaşmama, varlık gösterip göstermeme arasındaki kırılma noktasını belirleyecek olan.

Hulasa, ne kadar zor zamanda olursak olalım, tercihlerimizi referanslarımıza uygun erdemli olandan yana yapmalıyız. Herhangi bir konjonktür bizi ilkelerimizden koparmamalı. Ne fert ne de toplum olarak, hiç sıkıntıya düşmeyeceğimiz bol-luk ve refah içinde bir hayat, yani bir yeryüzü cenneti kadar olmamalı ufkumuz. İktidarda olanlar, sırf kendilerine doğru atıldı diye her topu tutmak zorunda olmadıklarını, kurtlar sofrasında oynanan oyunu bozup süreçleri tersine çevirebileceklerini ve her tercihle bir vebal yüklenileceğini hatırdan çıkarmamalıdır.

Hangi oluşum içine, kimler arasına katıldığımız, hayata, tarihe, yarına ne katacağımızı belirleyecektir. Yakıcı cümleler kurup halkı azarlamak kimseyi yanmaktan kurtaramayacaktır. İktidarın baştan çıkardığı, müslüman gözyaşları üzerinde gemisini yürütenlere değil, nimeti ve külfeti dola-yısıyla kaderi bizimle paylaşan, sahici gündemi olan, sahiden savunabileceği icraatları bulunan, hakkı teslim edilmeye kadar zayıf olanın yanında yer alan idarecilere ihtiyacımız var. ■

GÜVERCİN GERDANLIĞINDA

HASANALİ YILDIRIM

13-25 Ekim 2005

Oğuz'u bilir misin dostum, hani şu bir zamanlar yedi düvele meydana okuyan Oğuz'u? Hani şu nâ-rasıyla doğunun ve batının hiza ve istikamete baktığı Oğuz'u?...

Bildin değil mi o en meşhur meçhulü?

Ne başkasının malında gözü olanlardandı, ne de malına göz dikilmesini görmezden geleceklerden. Tek bir şey vardı yaşamaktan anladığı: Bizzat kendi eliyle avladığı hayvanları kesip, dostlarıyla birlikte doyaya yemek, içmek... Eğer biri malına, hele yemeğine kastedecek olsa... İşte Oğuz'un insana benzemezliğini bir tek o anlarda görürdünüz. Kan bürürdü gözünü. Kan bürürdü de ne demek, ortalığı kana bulardı da gene gözü doymazdı. Fakat bunun dışında, malına, canına, namusuna ve ırzına hâlel gelmediği müddetçe kimse'nin kılına dokunmadan, güle oynaya, yayıla serpile yaşardı.

Gel zaman, git zaman, böyle sürdü devran. Ne kimseyi yerinden etti Oğuz, ne herhangi bir güç onu yerinden edebildi. Zaten ona göre 'yer' dediğin neydi ki! Kafasını sokacağı bir delik ve karnını doyuracağı herhangi bir toprak parçası, içselleştirebil-

mek için ona yeter de artardı bile.

Bildin değil mi Oğuz'u? Ona ve akrabalarına sorduğunuzda çok kalabalık bir aileye sahip olduklarını söylerlerdi. Hatta ailenin güngörmüş kimi bireyleri zaman zaman dünyanın yarısının kendilerine ait olduğunu söyleyecek denli ilginç lâflar ederlerdi. Kuru gürültü de değildi hani bu iddiaları. Çünkü sahiden de o günkü dünyanın tüm topraklarında at oynatmışlıkları vardı.

Oğuz'un yaşatlarının kimilerine göreyse aslanan toprakların bolluğu ve bereketi değildi. Çünkü zaten insan karnını bir şekilde doyururdu ve oralardan göçüp gittiğinde, yanında topraklarını da götürmeyeceğine göre... O yüzden de iyi yaşamak demek, güzel kadınlara ve gürbüz çocuklara sahip olmak demektir. Kimi yaşatlarıysa kendi yaşantılarına burun kıvrır; çekik gözlü komşularının güzel kılık kıyafetlerinin, incelmış oturup kalkmalarının ve binyılların imbiğinden süzölmüş erkân ve adaplarının çekiciliğine kapılarak onlara özenmeye çalışırdı. Kendi töresini bile isteye dışlayan ve çekik gözlü komşularının

albenili kaftanlarına kapılan bazı aile bireylerinin, özendikleri insanlar gibi giyinmeye, yiyip içmeye ve zamanla da onlar gibi yaşamaya başlamışlığı da vakiydi.

Gün geldi, bu arkadaşlarının, gözü dışarıda bu yaşatlarının, çok geçmeden, o benzemek istedikleri komşularından ayırt edilemeyecek denli onarlaştığı, yalnızca oturup kalkmalarının, yeme içmelerinin değil, dillerinin ve zamanla dinlerinin de onlarınkiyle tıpkılaştığı görüldü. Ailenin büyükleri, kılık kıyafetlerin komşularınkine benzemesini, dahası kimi erkân ve adabın değişmesini bir zenginlik saymaya hazırıldılar ama ya din değiştirmek... Hele hele dil değiştirmek.

Kimi yaşatlarınınsa kılık kıyafetle, yeme içmeyle, kadın kızla pek bir alıp veremediği yoktu. Başka emellere yönelmiş, sanki daha yükseltilere dikmişlerdi gözlerini. Herkesler yattıktan ve kurtlar uykuya daldıktan sonra gizli gizli sapalarda buluşmaya, hâlleşmeye ve bu köhne düzeni yıkma hayalleri kurmaya başladılar. Birbirlerini gaza getirerek "Yeter artık bu yaşlıların salta-

nati. Biz bu kadidi çıkmış morukların zırvalarına göre yaşayacağımıza, niçin onlar bizim emirlerimize uymazlar ki! Madem ki çalışıp kazanan, alınteri döken, yeri geldiğinde kanını akıtan biziz...”

Gençlerin bu köşe bucak isyancılık oyunları çoğunlukla fos çıkardı. Öyle ya, adları üzerindeydi bu sahte devrimcilerin: delikanlı. Yani yalnızca kanlarındaydı delilikleri. O kan beynin damarlarına ulaştığında sü-kûneti tadyor ve kıvamını yakalayabiliyordu.

Oğuz’un büyük ailesinden kimileriye daha ileri giderek öbek öbek isyan ettiler yaşlıların otoritesine ve şöyle dediler: “Batasıca töreleri kendilerinin olsun! Biz özgürlüğü kendimize göre kuracağımız birlikteliğimizde yudumlayalım.”

Öyle de yaparlar. Çok geçmeden, beğenmedikleri büyük ailelerinden uzaklara giderler ve bir daha asla aile tarafından kabul görmezler. Onların da adları ve sanları, çok geçmeden farklılaşır; tıpkı çekik gözlü komşularına benzeyenler gibi.

Oğuz’un bir kısım akrabası ise dostum, akli başındalıklarından dolayı mı, yoksa deli-dolulukları yüzünden mi bilinmez, iyice aileden kopmayı göze alarak, ama onların rızasını kazanmayı da ihmal etmeyerek uzun bir yolculuğa çıkarlar. Oğuz da aralarında. Sahiden de az-buz yol almazlar. Topraklarına güneş ışığı hiç değmez nice dağları, üzerinde ot bitmez ovaları ve içinde onca balığın oynadığı ırmakları aşarlar. Şöyle bir soluklanmak için bir tepede konaklarlar.

Az sonra tepenin yamacından, at kişnemelerine karışan bağırışlar ve haykırışlar yükselir. Duydukları seslere kulak kabartınca, biri öbüründen hayli kalabalık iki ordunun savaştıklarını görürler. İlk hiç istiflerini bozmamak niyetindedirler. Ne ki sayıca az tarafın savaşı kaybetmesinin an meselesi olduğunu anlayınca, kim haklı, kim haksız demeden, zayıfların yanında savaşa katılırlar.

İlk kez o zaman savaşkanlıklarına şahit olur o topraklar. Ve o günden sonra, savaş dendiğinde akla onlar gelmeye başlar o civarda.

Gel zaman, git zaman, biraz geldikleri bu yeni yerlerin adetlerine uymaya, biraz da buralara kendi mühürlerini kazımaya başlarlar. Çok geçmeden bu bir avuç adam, yörenin namusunun bekçiliğini hak eder. Artık yerleştikleri bu yeni yerin bütün adetlerini çoktan içselleştirmişlerdir ama bu arada hiç beklenmedik fakat çok önemli bir gelişme olur: Hani yamacın eteklerinde o son anda mutlak bir kıyımdan kurtardıkları insanlar vardı ya, işte onlarla kankalaşmalarının ardından, yedikleri içtikleri ayrı gitmemeye başlamıştı ya, iş bir de taa inanç konusuna değin varmasın mı? O âna değin, eski vatanlarından getirdikleri Göktanrılı, Yertanrılı, şu-bu tanrılı dinlerini bir kenara bırakırlar ve bu çiçeği burnunda dinin dairesine girerler.

Akılalmaz bir gelişme, daha doğrusu bir ‘evrimleşme’dir sonrası dostum. Artık o eski dediğim dedik, çaldığım düdükçü Oğuz ruhu gitmiş, yerine başka bir hava, ne bileyim, çok farklı

bir yaşama düzeni gelmiştir. O binyıllardır bir türlü önü kesilemeyen deli ırmak durulayazmış, gittikçe kendi yatağına çekilerek akmaya başlamıştır. Daha önce-leri çevresinde ne kadar bitki varsa koparan, ne kadar ağaç varsa köklerini söken bu deli ırmağın durulması, ilkin düşmanlarını sevindirmiş ama çok geçmeden, bu durulmanın öyle olağan bir durulma olmadığı, her ân gürlüdemeye hazır bir kuvveyi içinde barındırdığı anlaşılır.

Yeni inançlarından madde açısından ölçülemeyecek denli bir güç alan Oğuz ve akrabası, bu inancın bütün dünyada yayılmasına ve güçlenmesine önayak olur. Hatta bir dönem sonra, bu dinin bayraktarlığını üstlenecek bir ruh kıvamına erecek denli kendilerini geliştirirler.

Ne ki başları bir türlü rahata ermez o saatten sonra. Düşmanları tarafından sürekli yerlerinden, yurtlarından koparılmaya çalışılır; yaşadıkları yerler, edindikleri o uçsuz bucaksız topraklara göz dikenlerce sık sık kuşatılmaya başlanır. Hâlâ o irak diyarlardan getirdikleri savaşçı ruhunu yitirmediklerinden olsa gerek, bu savaşların çoğunda galip gelir Oğuzlar.

Artık en irak diyarlardaki insanlar bile Oğuz’un ve akrabalarının adını bilir hâle geldiğini, bilmem söylemeye gerek var mı dostum? Asıl şaşırtıcı olanı şu: Bu irak diyarların insanları, geceleyin herkeslerin evlerine çekildikleri ve ortalıkta inlerle cinlerin cirit attığı saatlerde, kendi dillerinin döndüğü, dinlerinin izin verdiği ölçüde tanrılarına yakarmaya başlar; “Yüce Tanrım! Şu başımızdaki bizden

eşkıyaların şerrinden bizi kurtar! Nasıl kurtaracağını en iyi sen bilirsin ama kendilerini hiç görmediğimiz fakat adaletlerinin efanesi taa bizim buralara ulaşan Oğuzlar'ın bu işi başaracağı keskin. Yüce Tanrım! Bize merhamet et ve Oğuzlar'ın adaletiyle bizi müyesser kıl!" diye dua ederler gün ışıyınca değin.

Bildin değil mi o Oğuz'u dostum? Hani şu bütün dünyanın kem nazarlarını uzun yıllar üzerine çeken Oğuz! Bildiğini biliyorum. Hatta anlattığım hikâyesinin şu an geldiğim aşamasına değin bütün evrelerini tek tek bildiğini de. Hatta anlatmadığım kısmını da...

Peki, bil bakalım, öyleyse niçin anlatıyorum?

Dilersen devam edelim.

Çok geçmez, güllük gülistanlık günlerin ardını kara bulutların gölgelemesi. Uzun yıllar önceki anavatanlarında zaten yaşanmış olanlar yeniden yaşamaya başlamıştır sanki: Oğuz'un kendisi olmasa bile akrabasının önemli çoğunluğu, daha düne değin kılıç salladıkları düşmanlarının yeme içmelerine, giyim kuşamlarına, oturup kalkmalarına özenmeye başlamasın mı? Neymiş efendim, bu eski düşmanlar kendilerinden şu şu bakımlardan ileridelermiş, dolayısıyla onların düzeylerine erişebilmeleri ve o eski güçlerine yeniden kavuşabilmeleri için böyle yapılasıymış.

Evet, tarih tekrar etmeye başlar. Çünkü tarih, ne denli sıklıkta tekrar ettiği anlaşılmayacak bir hızda aktığı için durgun su gibi görünen bir ırmak gibidir. Yine aynı şekilde kimi gönüüllüler çıkar aralarından ve es-

ki düşmanlarının kılık kıyafetlerine bürünmeye, onlar gibi yemeye içmeye, kısaca onlar gibi yaşamaya ve giderek de onlar gibi düşünmeye başlar. Dahası kimileri tam olarak onların dilini benimseme de, onların dillerinden devşirilmiş birçok sözcüğü sözlerinin arasına sıkıştırmayı bir hikmet beller.

Tabii ki o istenmedik an da çıkıp gelir kimileri için: Başkası gibi yaşayan, o başkası gibi inanmaya başlar. İşin asıl iç burkan tarafı şu: Oğuz'un akrabalarının bir kısmı, toplumlarındaki bu hızlı yabancılaşmayı/düşmanlaşmayı yeterli görmez ve o yabancı uzmanların maddi-manevi himayesi altında örgütlenmeye, kendi halklarını olduklarından başka bir şeye dönüştürmeye sıvanır. Kimileriye düşmana benzemede bir paha görmedikleri hâlde, nedense bu işe bir değer atfedenlerle aynı çizgide saf tutmayı yeğler. (İstersen günümüz literatürüne uyararak 'reel-politik taraflısı' da diyebiliriz bu kişilere, dini literatüre sadık kalarak münafık da diyebiliriz; farketmez.)

Oğuz ve kendisi gibi düşünlenler gittikçe yalnızlaşır. Gün gelir eski düşmanlarına benzemeye çalışanların dümen suyuna girerler; gün gelir, geçmişlerini anımsar ve onlara cephe alırlar. Onların da kafası karışıktır. Her ne kadar biraraya geldiklerinde birbirlerini fişekliyorlarsa da, kendileriyle başbaşa kaldıklarında "Yahu şunca insan yanılıyor da bir tek biz, bu bir avuç kişi mi haklı?" gibisinden düşünceleri akıllarından geçirmeden edemezler.

Evet dostum, bir tepenin

düzlüğünde başlayan evrilme, kendine gelme, kendini bulma, başka bir tepeden kopan ve yoldıkça bir çığ gibi büyüyen bir kartopuna dönüşür. Kartopunun tepenin eteklerine varması ve ortalıkta ne varsa silip süpürmesi, Oğuz'un ve geniş akrabasından geriye ne kalmışsa yerin dibine gömmesi an meselesidir.

Fakat sen bir de Oğuz'un ve akrabalarının hâlini görsen... Kimi eski düşmanlarının kıyafetleri içinde tıpkı onlar gibi eğlenmekte, kimi eski düşmanlarının eski mallarını kardeşlerine peşkeş çekme ticaretinden küpünü doldurmayı marifet bellekte, kimisiye gözünü üzerlerine değdi degecek çığlaşmış kartopuna dikmekte... Ne ki çok azı bu gelenin bir kartopu olduğunu ve tümünü yerle yeksan edecek denli büyüdüğünü, tutulan yoldan sapmadıkça mutlak yokluğun kesinlik kazandığını ayırt edebilmekte... Dahası, eğer bir an önce gerekli adımlar atılmazsa tümünü silip süpürecek kartopunu gören kimileriye, bu felâketin başlarına eski düşmanlarına benzemekte bunca gecikmenin yüzünden geldiğini, o yüzden, çığ gelmeden hızla bütünüyle eski düşmanlara benzemenin tamamlanması gerektiğini her yerde haykırmaya başlar. Bu haykırışlar arasında Oğuz ve arkadaşlarının sözleri, bir kar fırtınasını yutan acı bir çığlık gibi öğütölür, gider

Ve avını kapalı bir atmaca gibi dev kartopu gelir ve...

İşte dostum Oğuz'un hikâyesi böyle. Fakat unutma! "Anlattığım senin hikâyen!" ■

Kimi kalem erbabı veluttur. Gece demez gündüz demez, her vakit ve her ortamda yazar. Defterler dolar, kitaplar kitapları kovalar...

Kimi de aksine, bu hususta kısırdır. Kendi içinde dal budak salabilir. Dost sohbetlerinde, güzel konuşarak herkesi hayran bırakabilir. Ama yazmaya gelince iş değişir. Aklında oynayan düşünceler, kalbinde kaynaşan duygular beyaz kağıt üzerinde bir türlü ışıdamaz.

Ahmet Mithat Efendi'nin, tükenmez bir enerjiyle durmadan yazdığını biliyoruz. Reji İdaresi'ndeki işinden çıkıp vapur iskelesine gelinceye kadar bir roman tasarladığı; vapurda kurşun kalemiyle yazmaya başladığı ve Beykoz'daki evine varıncaya kadar sayfalar doldurduğu söylenir. Yine anlatıldığına göre kitaplarından birer adet alınıp üst üste konduğunda, bunların boyunu aşmasıyla övünürmüş. "Hâce-i evvel", üstâdı Aleksander Dumas gibi yazmak hususunda son derece rahattır. Bu yüzden ona "yazı makinesi" diyenler olmuş.

Yahya Kemal 'in ise yazmaktan yana çok hasis olduğu biliniyor. O, hasta denecek kadar titizdir. Şöhreti epeyce yaygın olmasına rağmen şiirlerini saklar, onları gün ışığına çıkarmaktan sakınırmış. Üstad, derin bir kültüre sahipti. Etrafında bir muhipler halkası oluştu-
racak kadar tesirli, güzel sohbetler yapardı. Yani yazı binasının temeli olan birikim onda fazlasıyla vardı. Bütün

AZ YAZMAK ÇOK YAZMAK

A. VAHAP AKBAŞ

bunlara rağmen o, sağlığında eser sahibi olamaz. Bazı şiirlerini, otuz yıl gibi uzun sayılabilecek bir zamanda yazdığı söylenir. Çünkü o mükemmel olanın peşindedir. Sevdiği ve şiirlerini başucundan ayırmadığı Jose-Maria de Heredia gibi şekil ve söyleyişte en güzeli yakalamak için mısralarıyla seneler boyu uğraşır.

Asırları birbirine bağlayan uzun edebiyat yolunda ne Ahmet Mithat ve Dumas ne de Yahya Kemal ve Heredia birer münzevi yolcu idi. Takımlarda her zaman bayrağı teslim alan birileri vardır. Onun için kalem erbabı arasında bugün de Ahmet Mithat'ı da, Yahya Kemal'i de örnek alanlar var.

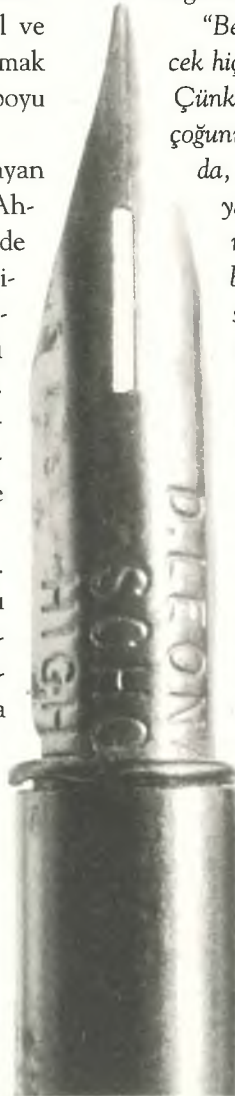
Var olmasına, var da... Bunların hangileri hayırlı yol üzeredirler? Yani dönüp dolaşıp defalarca sorulmuş, sorula sorula aşınmış "Nitelik mi, nicelik mi?" sualine geldik.

Eskiden beri verilmiş cevaplara bakınca, öyle görülüyor ki, yazmak mevzubahis olunca, gönül genellikle "nitelik" ten yana-

dır. Zamanın eleğinden geçip edebiyat tarihinde saltanat sürenler de "nitelik" diyenleri haklı çıkarıyor sanki.

İyi de, Ahmet Mithat 'ın şu sözleri de yabana atılacak sözler değildir:

"Ben edebî sayılabilecek hiçbir eser yazmadım. Çünkü benim eserlerimin çoğunu yazdığım sıralarda, memlekette edebiyattan anlamayanlar nüfusumuzun mübalağasız yüzde doksan doksuzunu oluşturuyordu. Benim amacım da çoğunluğa seslenmek, onları aydınlatmaya, onların dertlerine tercüman olmaya çalışmaktı. Zaten edebiyat yapmaya ne vaktim, ne de kalemin müsait değildi. Edebiyatı Hamitlere, Ekremilere, yani erbabına bıraktım. Fakat ne yalan söyleyeyim, eğer elimde olsaydı onları da, o devirde edebiyat yapmaktan men ederdim."

Belki de “Ne kadar yazmalı? Nasıl yazmalı?”lardan önce sorulması gereken soru, “Kimin için yazmalı?” olmalıdır. Açalım: Eskilerin tabiriyle, “Havas için mi, avam için mi yazmalı?”

Kararını veren, hedef kitle-sini seçen yazar, bir ölçüde problemini halletmiştir. Yukarıda adını andığımız şairler / yazarlar tercihlerini yapmış ve bu tercih noktasından yola çıkmışlardır. Bu sebeple her iki taraf da kanaatime göre haklıdır ve başarılıdır. Belki öncelikleri mesele edilebilir. Nitekim Celal Nuri İleri’ye göre “Yüksek, münevver kısımları yetiştirmek ilk, avamı terbiye etmek ikinci vazifedir.” Şinasi ile onun ilk haleflerinin “*talimî didactique bir maksatla*” işe girişmediklerini söyler Celal Nuri. “*Şinasi’nin gayesi lisan-ı kitabeti eski kuyudan kurtarmak, havasa Avrupa’yı bildirmek; Namık Kemal’in emeli ise milliyet, vatan, ittiḥad-i İslâm, hürriyet fikirlerini tesis etmektir.*” Nasıl hoca yetiştirmeden çocukları eğitmek mümkün değilse, aydın kesim yetişmeden de halkın seviyesini yükseltmek mümkün değildir. Onun için Celal Nuri, Şinasi ve Namık Kemal’in -sayıları az da olsa- aydın kesimine seslenmelerini (Onların eserlerini yayımlandıkları dönemde okuyan ve anlayanlar binlerle değil, yüzlerle ifade edilmektedir.) tabî bir gayret olarak görmektedir. Ancak aynı kişi, Ahmet Mithat ‘in çalışmalarını da anar ve onları teşekkürle şayan bulur. Zira bizde okumak lezzetini ilk yayan Ahmet Mithat Efendi’dir. Belki yazılacak edebiyat tarihlerinde “*fikir ve üslûp itibariyle*” ona bü-

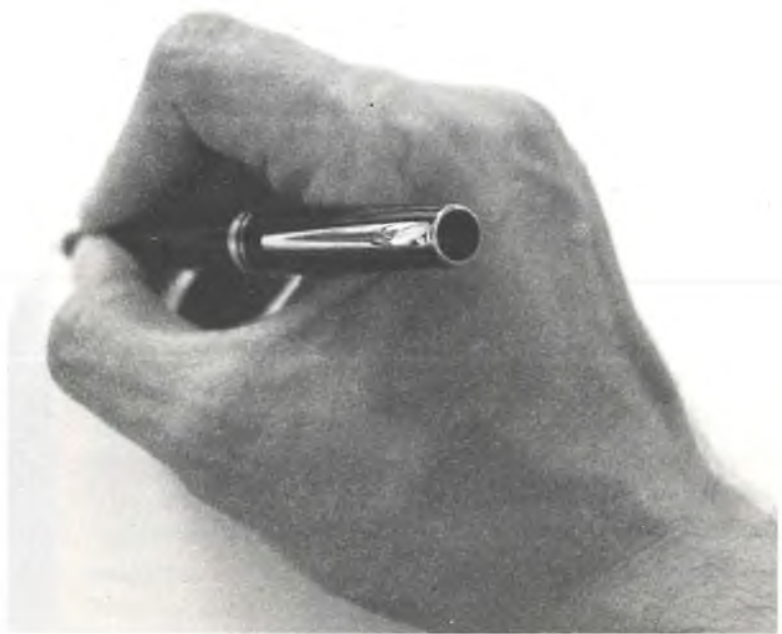
yük bir paye verilmeyecektir. Ama “*Türk edebiyatı tarihimize müṭâlaa lezzet ve zevkini belki ilk neşreden muharrir*” Celal Nuri ‘ye göre odur. Şu görüşler de Celal Nuri ‘ye aittir.

“Ahmet Mithat Efendi ‘keyfiyet’e pek bakmamış, ‘kemmiyet’e bakmış. Üslûp kaydında pek bulunmamış, lâkin mütemadiyen kâriyelerinin seviyesini, ihtiyacını düşünmüştür. Teşekküre şayandır ki o zamanlar havas için yazan Namık Kemal Bey’le, avam için yazan Ahmet Mithat Efendi -veya taraftarları- arasında vazife ve selahiyet davası çıkmamıştır” (Dil ve Edebiyat Yazıları, Kitabevi, 1995, Haz. Dr. Recep Duymaz).

Nitelik-nicelik ve buna bağlı olarak elitler için yazmak-halk için yazmak kısır döngüleri hâlâ kırılabilmiş değildir. Kırılacağı da benzemiyor. Arzu edilen avamın aydınlanması ve nitelikli çok eserin yazılmasıdır. Artık her eserin olmazsa olmaz şartları vardır ki bu sağlandıktan sonra yazarın az veya çok yazması mühim olmamalı. Kitaplık çapta

nitelikli eserler yazanlar az değildir.

Ancak bu noktada şiirle düzyazı arasında bir fark gözetmeli kanımca. Şair, yazma konusunda nasir kadar rahat olamaz. Nitekim şiirimizin Ahmet Mithat Efendileri yoktur. O yola girenler olmuşsa da etkili olamamışlardır. Neticede temiz, doğru bir dil, anlaşılabilirlik nesri okunur kılmaya yeterli olabilir. (Nesri küçümsediğimiz anlamı çıkarılmamalı bu cümleden. Asgarî ölçüde demek istiyorum.) Ancak şiir için bunların fazla önemi yoktur. Çünkü şiirin çok farklı iç ve dış unsurları vardır. O çalaka-lemliğe gelmez. Az yazanlara iki şairi (Yahya Kemal, Heredia), çok yazanlara da iki nasiri (Ahmet Mithat, Aleksander Dumas) örnek vermemiz tesadüfî değildir. Şair, Behçet Necatigil ‘in esprili ifadesiyle “*şiir kontrolü*” yapmaya mecburdur. Aksini yapanlar Sivas’a vali olarak atanan İzzet Molla’nın “*perhiz*” önerdiği zengin müteşaire dönerler. ■

E ğitimle, çocukla, çocuklukla ya da genel olarak insanlık durumuyla ilgili yeni tanımlar, kategoriler; nesnelere, süreçlere yeni adlar (göstergeler) bulma zorunluluğu yirminci yüzyılda pek çok yeni göstergenin düşün dünyasına, yazın dünyasına girerek yerleşip kökleşmesini sağlamıştır. Edebiyat kavramı da açılıma uğrayarak/uğratarak çocuklarla ilgili yazın türünü de içermeye başlamıştır.

“Çocuk edebiyatı”, “çocuklar için edebiyat” gibi çeşitli adlarla anılan yazın türünde toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel değişkenlerin temsil edilmiş biçiminin yeterli düzeyde irdelenmediği bilinen bir gerçekliktir. Bu çalışmada Cumhuriyet döneminin ilk çocuk kitabı yazarlarından olan ve 2004 Kasım’ında ölen Cahit Uçuk’un iki eserini merkeze alarak “edebiyatla o edebiyatın meydana getirildiği kültürel ortam arasındaki ilişkilerin”¹ var kılınığını ve çocuk kitaplarındaki “edebî kimliğin” inşa edilmiş biçimini eserlerin yayımlandığı kültürel/politik ortamı da gözönünde bulundurarak irdelemeye çalışacağım.

Asıl adı *Cahide Üçok* olan, *Cahit Uçuk* yetişkinler ve çocuklar için yazılmış öykü, roman, masal, oyun, şiir, anı, mektup türünde çok sayıda eser bıraktı.² Selanik göçmeni bir ailenin çocuğu olarak Anadolu’nun çeşitli yörelerinde gördüklerini eserlerine yansıtan Cahit Uçuk ömrünün son yıllarında çocuklar için yazmaya yoğunlaştı. 2000 yılında Bilkent Üniversitesinde düzenlenen bir sempozyumda söylediği şu cümlelerde onun yapıtlarının temsil ettiği dünya görü-

YAKIN VE UZAK İKİZLER CAHİT UÇUK-FERAH PEHLEVİ

MUSTAFA ALDI

şü, sanatının siyaseti hakkında önemli ipuçları yakalamak mümkün: “Şimdi sadece çocuklara yazıyorum, çünkü Atatürk’ten sonra yetişen üçüncü nesli Türkiye’nin ümidi olarak görüyorum.”³

Meşrutiyet yıllarında dünyaya gelmiş ve ilk edebî ürünlerini Cumhuriyet döneminde ortaya koymuş olan Cahit Uçuk yapıtlarında çocukların içine doğdukları fiziki çevredeki değişimleri de yansıtır. Çocukları eğlendirerek eğitmeyi amaçlamasının getirdiği yönelim ile çevre, uzay, kompitür gibi popüler konulara eserlerinde yer verirken, polisiye çocuk kitapları da yazmıştır.⁴

Çocuk kitapları dolayısıyla çeşitli ödüllere layık görülen Cahit Uçuk yazı hayatının altmışıncı yılında Ondördüncü Tüay Kitap Fuarı’nın “Şeref Ödülü”nü almıştır. Yazdığı *Türk İkizleri* dolayısıyla “Hans Christian Andersen Liyakat Diploması”nı almıştır. 1991 yılında Turgut Özal’ın elinden, çocuk edebiyatına katkılarından dolayı “Türk Çocuk Vakfı Onur Ödülü”nü almıştır.

Çocuk edebiyatının bugünkü popülerliğini anlamak, onun geçmişteki marjinalliğinden kurtuluşunun altında yatan sebeplere dönmekle sağlanabilir. Türkiye’de Tanzimat sonrasında

ilk denemelerine rastladığımız çocuk edebiyatının ciddi olarak konuşulmaya başlandığı tarih, 1970’li yıllardır. 1979’un UNESCO tarafından Dünya Çocuk Yılı ilan edilmesi bu alanla ilgili yazınsal etkinliklerin örgütsel çalışmaların, kurumsal yapıların oluşumunun küre ölçeğinde yaygınlaşması için önemli bir aşama olmuştur.⁵ Bu alan, yıkımlara uğrayan Avrupa’nın İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki arayışları neticesinde yaygınlaşır. Almanya’da Yahudi kökenli kütüphaneciler dünya üzerinde kalıcı bir barışın, savaşızsız bir dünyanın oluşumu için çocuk kitaplarını araçsallaştırmanın etkili olacağını düşünürler. Bu nedenle ikizler serisi alanında çalışmalara hız verilir. Ama 1950’li yıllarda çocuk edebiyatı literatürde hâlâ Cemil Meriç’in deyişiyle “marjinal bir edebiyat” olarak anılır. Meşhur İkizler Serisi’nde yer alan bazı eser isimleri şunlar:

Amerikan ikizleri, Avusturalyalı ikizler, Mağara ikizleri, Çinli ikizler, Eskimo ikizleri, Hintli ikizler, Norveçli ikizler, Öncü ikizler, Cenubî Afrikalı ikizler, Japon ikizleri, Belçikalı ikizler, Kanadalı ikizler, Fransız ikizler, İrlandalı ikizler...

Görüldüğü üzere küre ölçeğinde bir ikizler furıyası sözkonusu.

Çocuk edebiyatıyla araçsal olarak ilgilenen ve İran ikizlerini yazdıran Farah Pehlevi bu hususta şunları dile getirir: “Eğer çocuklara kitap okuma alışkanlığını verebilirsek, onların çağdaş fikirleri daha kolay anlamalarına, sorumluluk duygusu ve etik değerler kazanmalarına yardımcı olabiliriz.”⁶ Çocukların kazanacağı etik davranışlar, anlayacağı çağdaş fikirler ise ağırlıklı olarak ulus-devlet etiğini, onun çalışma ahlakını, kültürünü içselleştirmelerini sağlayacak fikirlerdir. Çocuklara bu ulus-devletin modernleştirirken dünyevileştiren değerler dizgesini kahramanları çocuk olan romanlarla sunmayı amaçlayan Cahit Uçuk’un bu alandaki iki eseri önemlidir. *Türk ikizleri* ve *İran İkizleri*. Çocuk romanları çocuk edebiyatının önemli ve etkili türlerindendir. Fransa’da 12-16 yaş grubuna yönelik çocuk eserleri ağırlıklı olarak roman türündendir. Çocuklara yazarken bir süre çocuklaşmak gerektiğinin altını önemle çizen Cahit Uçuk söylemek istediklerini anlaşılır bir biçimde ikizlerle en azından dönemi itibariyle gerçekleştirir.⁷ Dünya çocuk klasiklerinin önemli bir ayağını oluşturan ikizler serisi, ağırlıklı olarak köyde yaşayan ikiz kardeşlerin ailelerine yardım etmeleri zaman zaman kuşak/değer çatışmalarının görüldüğü yapıtlardır. *Türk ikizleri*’nde Cahit Uçuk’un Anadolu’da geçirdiği çocukluk yıllarının izlerine rastlanır. Durak ve Parlak adlı ikizlerin öyküleridir. İlk defa 1937 yılında İstanbul’da *Gelincik* dergisinde yayımlanır.

Cahit Uçuk’un ilk çocuk kitabı olmasının yanında, 1958’de Uluslararası Çocuk Kkitaıları Birliği’nin Hans Christian yarışmasında şeref listesine girmeyi başararak liyakat diploması kazanmış, 1956 yılında ise Londra’da Jonathan Cape London Kitabevi tarafından yayımlanarak ikizler serisine girmiştir.⁸ Ayrıca ileride yazacağı *İran ikizleri*’nin de oluşumuna katkı yapacak bir gelişme yaşanır. Eser İran Şahbansu Farah Pehlevi’nin beğenileriyle Farsça’ya çevrilir. Eserin yazılış hikayesini Cahit Uçuk anılarında şu şekilde anlatır: “Babam Korkuteli’de kaymakamken, bir deste kitap getirdi. Çocuk Esirgeme Kurumu basmış. Sabiha Zekeriya Hanım tercüme etmişti bunları. Klasik olmuş ikizler serisi... Biz dört kardeş, kitapları öyle sevdik ki... Toplaşıp toplaşıp okurduk. ‘Ah, Türk İkizlerini de yazsalar, diyordum. Yazılarım çıkmaya başlayınca en küçük kardeşim ‘Abla yaz... Türk ikizlerini yaz...’ demeye başladı. Kitabı ona adadım.”⁹

*Türk İkizleri*¹⁰ göç eden bir ailenin köydeki yaşamını fedakâr ve çalışkan ikizler Parlak ve Durak’ın penceresinden anlatır. 1930’lu yıllar Anadolu’su, eğitim çalışmaları, okuma yazmanın kitleselleştirilmesi, fedakar anne, folklorik malzemeler yoğun olarak yer alır. Görsel imgeler açısından başörtülü resimler kullanılır, ancak küçük kız Parlak yetişkin bir kadın gibi çizilmiştir.

Eser kalkınma, modernleşme gibi büyük dönüşüm süreçlerinin çocuk edebiyatında temsiliyetinin ilk örneklerinden biri olması ne-

deniyle önemlidir. Köydeki dere üzerine kurulan bent dolayısıyla erkek ikiz Durak, Parlak’a şunları söyler: “Köyümüzün ilerlemesi için bizim ilerlememiz gerek. Biz de okumakla ilerleriz. Büyüdüğüm zaman İstanbul’a okumaya gitmek istiyorum.” (s. 147-148)

“Köyümüz yalnız okumuş erkek değil, okumuş kız da istiyor” diyen Durak’a Parlak, Köy Enstitülü bir öğretmen gibi yanıt verir: “Ben okumuş kız olarak, köyüme iş görmekten keyif duyacağımı sanıyorum.” (145) *Türk ikizlerinde* Durak ve Parlak’ın coğrafya ve tarih kitaplarını okuduklarını vurgulamaları hayali bir cemaat olarak ulus-devlet nosyonunun anlaşılmasını mümkün kılar. Çünkü bu derslerin ulusal eğitim programlarında, ulus devletin mekansal örgütlenişini ve zihinsel inşasını öğrencilere sunması açısından ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Durak Osmanlı hayalini canlı tutarken anne Fatma Bibi İnkılap Tarihi derslerindeki öğret-

men imgesini hatırlatır: “Dünya değişiyor! Milletlerin kaderleri de değişiyor. Osmanlı İmparatorluğu tarihteki en yüksek ve parlak devrimini yaşamış bitirmişti. Türkler kendilerine yeni bir yol açmak zorunda idiler. Allah bize, Atatürk’ü verdi. Atatürk Türk milleti ile el ele büyük Türk devrimini yaptı. (...) Din ile devlet işlerini ayırdı. Arap harfleri ile olan yazımızı okumak yazmak zordu. Latin harfleri ile okumak, yazmak kolay(...) köylerde değil amma şehir kadınları çarşaf giyer, yüzlerine peçe örterlerdi. Erkekler fes giyerlerdi. Kıyafet kanunu ile bunları kaldırdı.”¹¹ Ayrıca kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi ve Atatürk devrimlerinin diğer boyutları eser içerisinde yer alır. Eserde o yıllardaki Cumhuriyet ritüellerinin coşkulu tasvirlerine dair de ilginç örnekler mevcut. Yarışmalarda özellikle çalışan, ailesine yardım eden çocukluk paradigmasının ödüle layık görülmede önemli bir unsur olduğu görülüyor.

Cahit Uçuk’un diğer ikizleri, *İran ikizleri* yapıtı ise 15 Ağustos 1973 tarihinde tamamlanır. Kocası Azeri Türklerinden olan Cahit Uçuk’un bu çalışmasından önce, 1960’lardan sonra İran’da modernleşme ve çocuk edebiyatı ilişkisine odaklanmak ve eserin oluştuğu tarihsel bağlamı hatırlamak gerekiyor. İran’da çocuk edebiyatı bütün ülkelerde olduğu gibi sözlü anlatım geleneğinden ibaret masallarla başlamış ve bu masalların çoğu da yazılı hale getirilmemişti. Değişen toplumsal yapı, dağılan geniş aile, dedesiz büyüyen çocuklar gibi bir dizi değişme yazılı ve resimli çocuk kitaplarına duyulan

gereksinimi arttırmıştır. Modernleşmeci elitler ise bu alanı siyasî ve ekonomik imkanlarını kullanarak popülerleştirmişlerdir. Çocukların gündelik hayatına sokulan kitaplar sayesinde; çocukluğun dünyasında başlayan bir kültürel değişme siyaseti işlevsel kılınmıştır. Farah Pehlevi saraya girdikten sonra bu alanla ilgili önce Tahran’ın güneyinde öğrencilerin kitaplara ilgilerini ölçmek için yoksul mahallelere resimli çocuk kitapları dağıtmış, çocukların kitapları şeker gibi kapışmalarını gördüğünde bu alanla ilgili örgütlenme çalışmalarına hız vermiştir. Bu amaçla Çocukların ve Gençlerin Zihinsel Gelişimlerine Yardım Örgütü kurulur. Paralar toplanır, Kültür ve Eğitim Bakanlıklarıyla ilişkiye geçilir. İran Petrolleri Ulusal Şirketi finansal olarak bu projeyi destekler. “Artık bize sadece, projemizi büyük bir heyecanla karşılayan yayıncıların, sanatçıların, üniversite mensuplarının ve maddi yada düşünsel planda destek olabilecek özel şahısların yardımlarını sağlamak kalmıştı. Kavramsal planda yardım etmek için, kitap konusunda ustalaşmış iki Amerikalı gelip uzmanlıklarını bizimle paylaştılar”¹²

Bu amaçla Tahran Çocuk Kütüphanesi kurulur. Bu kütüphaneden onaltı yaşına kadar bütün çocukların ücretsiz yararlanmalarına olanak tanınır. Oyun ve okuma eyleminin birleştirilmesi için kütüphane bir parkın ortasına inşa edilir. Çocuk kitapları yazımına ve çevirisine büyük önem verilir. Farah Pehlevi çorbada kendisinin de tuzu olsun düşüncesiyle, Andersen’in *Küçük Deniz Kızı* adlı kitabını

kendisi tercüme eder ve resimlerle yayımlar. Kitap çok büyük ilgi görür. Çocuk kitaplarını teşvik edici etkinlikler düzenlenir. Çocuk kitaplarının, politikanın özel değerlerini biçim siyaseti ile ortaya koyuşunun tipik bir örneği konumundaki *İran ikizlerini* yazma önerisi Cahit Uçuk’un kendisinden gelir. *Türk İkiizleri* vesilesiyle aldığı onur ödülünden bahisle “Sevgili Şahbanu Farah Diba” hitabıyla yazdığı mektubunu şöyle sonlandırır: “Sınırlarımız birbirine bitişik, dillerimiz birbirinin yabancı değil. Edebiyatlarımız, sanatlarımız, şiirlerimiz birbirinin kardeşi. Biz iki büyük dünya devleti olarak el birliği yaparak çocuklarımızın aracılığı ile niye dünyaya kendimizi tanıtmayalım? Ben *İran İkiizlerini* yazmak istiyorum, ama gelip memleketi gezmeli, görmeliyim.”¹³ Farah Pehlevi’den olumlu yanıt alan Cahit Uçuk için gezi öncesi İran Konsolosluğunda bir resepsiyon düzenlenir. İran’da çeşitli yerleri gezerler. Çocuklara mahsus kültür ocaklarını ziyaretleri sırasında okuma etkinliklerine hayran kalır. Kitabını onsekiz günde yazar. Bundan sonrasını şöyle anlatır: “Ben kitabı yazarken İran’da ihtilal olmuş, Şahbanu Farah Diba ailesiyle birlikte yurdundan ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu nedenle Kitabı ona göndermedim. Kitabı yıllar sonra biz kendi yayınlarımız arasında bastık. Oysa dünyanın en ünlü çocuk klasikleri olan “İkiizler” serisine girebilir ve muhteşem geçmiş, köklü kültürü olan İran’ın dünya çocuklarına iyi tanıtımı olabilirdi. Belki de Christian Hans Andersen yarışmalarında ödül alabilirdi. İran İkiizle-

ri'nin kitaplarının arasında sıcacık anılarıyla da ayrıca bir yeri vardı."¹⁴

İran İkizleri Minâ ve Binâ kardeşlerin öyküsüdür. Gezi kal-kınma sorununun ideolojik boyutlarını oluşturan gelenek kar-şıtlığının/İslam karşıtlığının da görüldüğü bir eserdir. Çocuklar-dan Minâ ailesini geçindirmek için tavuk yumurtaları satacak-tır. Tavuklarla ilgili kitapları ise köyün çocuk kütüphanesinden bulur. Eğitim, televizyon, Aya seyahat gibi dönemin yaygın gündemi de eserde temsil edilir. Minâ babaannesini razı etmek için başörtüsü taktığını belirtir. *Çador* giyen kadınları horgörür. Onlar hakkındaki olumsuz ka-naatlerini içten içe dillendirir. Kütüphaneden kart alarak kü-tüphaneye üye olurlar Minâ ile Binâ. Kütüphane etkinlikleri Farah Pehlevi'nin modernleşme politikalarını anlattığı anılarıyla paralellik gösterir. Kentten kıra doğru kuş uçmaz kervan geçmez köylere kurulan kütüphane ça-dırları öğrencilerin öğrenme su-suzluklarından faydalanarak on-ları modernleştirir. Behrengi ise, Maocu ilkeleri yönünde bir kar-şı siyaset ufkunun gündeme ta-şınmasında bu susuzluktan ve politik çocuk edebiyatının im-kanlarından yararlanır. Döne-min yabancı dille eğitim özenti-si, Nevruz gösterileri gibi husus-lar da tali unsurlar olarak yer alır. Dinin biçimle ilgili uygula-maları ötekileştirilir, din bir tür Hristiyanı içsellikle tanımlanır. "Düğünlerine çağırıldıkları akra-balar koyu geleneksel tutumuy-dular. İstemeyerek (...) başına naylon bir eşarp dolamıştı ama tek örgülü uzun saçını saklama-mıştı. Zaten bu suç; baş örtün-

mesiyle günahın ne ilgisi olacak, bir türlü akıl erdiremezdi. (...) omuzlarını silkti içinden. İleriye gidebilmek için insanı geriye bağlayan köksüz inanışlardan kurtulmak gerek diye düşün-dü."¹⁵ Mollaların kötücül temsi-liyeti ve hep yinelenen boşörtlü-sünü gericilikle özdeş gören bir çocuk kitabı olması hasebiyle önemli bir eser *İran ikizleri*. Ayır-ca İran toplumsallığının yetmişli yıllarda bir komşu tarafından nasıl betimlendiğini anlamamıza da olanak sağlıyor.

Haşim Hüsrevşahi "*Komşu Aç Kapıyı-Eski Dostların Buluş-ması*" yazısında, "iki tanıdık kül-türü yeniden biraraya getirip di-yalog kurma'nın fazla zor olma-sı gerekliliğinin altını çizer.¹⁶ Bu tanışıklık Meşrutiyet yılla-rından bu yana sürdürülen mo-dernleşme süreçlerinin de tanış olduğunu anlama imkanını su-nar. Hüsrevşahi edebiyatı tanış olmanın eyleme dönüştürülmesi sürecinde önemli bir imkan ola-rak görür. Çocuk edebiyatı ürün-lerinden bir kısmı ise, toplumsal değişim süreçlerini, İslam'ın şi-arlarını edebî kurgu içerisinde nasıl anlamlandırıldığını anla-mamıza imkan tanır. Bu nedenle *İran ikizleri* yetmişli yılların ha-kim modernleşme söyleminin İran toplumsallığında İslam'a ve buradan hareketle şekillenen davranışlara nasıl bakıldığını or-taya koyan tipik bir Batıcı ede-biyat örneğidir.

Cumhuriyet döneminin çok sayıda çocuk kitabı yazmış olan önemli bir yazarı olan Cahit Uçuk'un iki çocuk romanı, dilsel kurmaca içerisinde geçmişe/İs-lam'a karşı kazanılmış yada öyle olduğu varsayılan ideolojik söy-lemen yoğun olarak işlendiği ya-

ptılardandır. Çocuk edebiyatı içerisinde kısır kalan çocuk yazı-nı eleştirisi, yapacağı çözümle-melerle insanlık durumunun ço-cuk dünyasına nasıl sunulduğu-nu da anlaşılır kılacaktır. ■

Notlar

- 1- Rasim Özdenören, *Köpekçe Düşünceler*, İz yay. İst. 2002, s. 63.
- 2- Cahit Uçuk'un *Anılarını* YKY yayımla-dı. Çocuk kitaplarının ise Bilge Kültür Yayınları yayımlıyor. Ancak buradan basılan çocuk kitapları içinde *İran İkizleri*'nin olmayışı Cahit Uçuk'a yö-nelik bir yargıdan ziyade kitabın ön adında yer alan ülkeye dönük bir ön-yargıdan kaynaklanıyor.
- 3- Demir Hivren, "*Bir Kadın Yazarın Varo-luş Öyküsü*," Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi Kanat Haber Bülteni, Ankara, 1999, akt. Ural Ser-pil, "*Cahit Uçuk ve 70 Yıl Süren Yazar-lık Serüveni*," Çoluk Çocuk, Ocak 2005, s. 60.
- 4- Abide Doğan, "*Cahit Uçuk/Hayatı- Sa-natı ve Eserleri*" MEB yayınları, İst. 1999, s. 14.
- 5- Erdem Öztö, Feyza Hepçilingirler'le söyleşi, "Amacım Türkçeye Sahip Çı-kılmasını Sağlamak," *Cumhuriyet Ki-tap eki* s. 817, 5, İsmail Tunalı, *Dene-meler*, İktisadi Yayınlar, İst. 1980, s. 175.
- 6- Farah Pehlevi, *Anılar*, Çev: Rukiye Öke, Dünya yayıncılık 2004, İst. s. 144.
- 7- Cahit Uçuk'un Çocuk Edebiyatı anlayı-şı şöyledir: "*Çocuk edebiyatı deyince ço-cuklara bilmedikleri yaşam yolunda bir ışık tutma, dünyayı tanıtma, sevginin saygının her çeşidini sevdime; aile sevgi-si, insan sevgisi, toprak sevgisi, bayrak sevgisi, vatan sevgisinin edebiyata yansı-ması...*" Bkz. Cahit Uçuk'la "Çocuk Edebiyatı Üzerine," *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, 1987, İst. s. 340.
- 8- "Ben Babıâli'de Sel Değil Kum Olmak isterdim," *Zaman* 25.01.2003, Serpil Ural, a.g.y, s. 51, Abide Doğan a.g.e s. 288.
- 9- Cahit Uçuk, *Erkekler Dünyasında Bir Kadın Yazar*, YKY, İst, 2003, s. 120, Ayrıca bkz. Alpay Kabacalı, *Kültürü-müzden İnsan Adaları*, (söyleşi) YKY, İst. 1995 s. 99.
- 10- Cahit Uçuk, *Türk İkizleri*, Uçuk yay. İst., 1978.
- 11- Cahit Uçuk, *Türk İkizleri* s. 224-225.
- 12- Farah Pehlevi, a.g.e s. 145.
- 13- Cahit Uçuk, *Yıllar Sadece Bir Sayı*, YKY İst. 2003.
- 14- Cahit Uçuk, a.g.e s. 255.
- 15- Cahit Uçuk, *İran İkizleri*, Uçuk yay. İst., 1973 s. 158.
- 16- *İran Edebiyatı Öykü Antolojisi*, çev: Haşim Hüsrevşahi, Dünya Kitapları, 2005 s. 11.

Açe'deki Türk-İslam varlığına dair yapmakta olduğumuz araştırmalar birbirine eklemeye devam ediyor. Tanıdığımız bir yerli Müslümanın daha önce bahsetmiş olduğu kişiyi görmek üzere yola çıktık.

Bande Açe'den yaklaşık 40 kilometre uzakta, Açe-Medan yolu üzerindeki *Seulimum* denilen bir mevkide. Yol boyunca çeşitli köylerden geçtik. Kimi yerlerde tarım arazileri uzanırken, şehirden uzaklaştıkça tam anlamıyla doğal ortamda seyretmeye başladık.

Karayolundan ayrılıp, görüşeceğimiz kişinin yaşadığı köye doğru ilerlerken neyle karşılaşacağımız kadar, yol boyu içinden geçtiğimiz palmyelerle, muz ağaçlarıyla, kimi yerde daralan kimi yerde genişleyen nehir görünümlerini içimize sindirmeye çalıştık.

Şehirden uzaklaştıkça, özellikle belli bir coğrafyadan sonra insanların hareketlerinin daha da durulduğunu fark ettik. Bir anlamda köydeki sosyal hayatın merkezi konumundaki, *Musahna* denilen, ahşap malzemeden inşa edilmiş, veranda tipi yerlerde erkekler oturmuş, içinde yer aldıkları doğanın ritmine ayak uyduruyorlardı.

Yol ilerledikçe doğanın sunduğu nimetleri biraz daha hayretle ve memnuniyetle seyre daldık. Bir yanımda uzanan dağların zirvelerini kaplayan bulutlar, ara sıra kendini gösteren güneşle ilginç ışık oyunları sergiliyordu. Nehrin genişçe bir bölümü üzerinde inşa edilen köprüden geçerek biraz daha içeriye, ormana

AÇE'DE BİR OSMANLI İZİ BAĞDAT'TAN AÇE'YE UZANAN BİR İLİM MERKEZİ

MEHMET ÖZAY

doğru sokulduk. Tek şeritli yolda sağlı sollu yükselen ağaçlar arasında doğa ile giderek daha da bütünleşir olmuştuk. Birkaç kilometre ileride, sulu tarım yapmak amacıyla inşa edilen kanal üzerindeki köprülerden birinden geçerek hedefimize vardık.

Köyün girişinde Endonezyaca ve İngilizce olarak kısa bir bilgi veriliyordu:

"*Perpustakaan Kuno Tande Abee*. Bu kütüphane *Chik Tanoh Abee al Bağdadi* tarafından kurulmuştur. Kütüphanede, 16. ve 19. yüzyıl arasını kaplayan dönemle ilgili İslam ve Açe tarihi ve gelenekleri hakkında pek çok eser bulunmaktadır."

Köyle ilgili bu tanıtım yazısının ne anlam ifade ettiğini az sonra öğrenecektik. Palmiyelerin örttüğü köyde her adımımızla birlikte yeni bir sürprizle karşılaştık. Bir tarafımızda kütüphane ve türbe yer alırken, öte yanımda bir klasik Açe evi yükseliyordu. Daha önce Açe fuarında sergilenen Açe evinin bu sefer gerçek yaşamdaki görüntüsü ile karşı karşıyaydık. Bir an önce görüşme yapacağımız kişiye ulaşma arzusuyla binalarla ilgilen-

meyi sonraya bıraktık. Köy içerisinde ilerlemeye devam ettik. Sağda solda oynayan çocuklar, bir yerlere gitmekte olan kadınlar, tebessümlerini bizden eksik etmediler.

Palmiyeler arasından önce beyaz sütunlarını, sonra da genişçe kapı girişinde, bağdaş kurup oturmuş, gözlüklü, fesli, altmışlı yaşlarında kitap okumakta olan bir beyefendi ile karşılaştık. Beyefendi diyoruz, çünkü karşımızda zamanın çarkının geriye doğru gitmeye başladığı, bir yanda fesi, bir yanda gözlüğü ve elinde kitabı ile bir Osmanlı konağında yaşayan bir Osmanlıyı hayal etmek elde değildi.

Bizi bu güzel mekâna getirme lütfunda bulunan İmran Bey, bizi Bağdat ailesinin 9. nesli Muhammed Dahlan ile ayak üstü tanıştırdı. Yerinden kalkmakta tered-

Bağdatlı Muhammed Dahlan ve eşi

düt ettiğini hissettiğim beyefendinin bu hareketi, bizi pek önemsememiş gibi bir izlenim yarattı. Ancak daha sonra Muhammed Dahlan Bey'le yaklaşık bir saate varan birlikteliğimiz Türkiye'den gelen biz konuklarına ilgisini ortaya koymuştu. İlk karşılaşma anımızdaki durgunluğu ise, daha sonra öğreneceğimiz üzerine geçirdiği kalp ameliyatının bir neticesiydi.

M. Dahlan, bizi derhal konakına aldı. İçeri girer girmez, bu neredeyse insan eli değmemiş ormanın içerisinde, insan ürünü bir güzellikle karşı karşıya kaldığımızı fark etmemek mümkün değildi. Yüksek tavan, geniş odalar, itinayla dizilmiş eşyalar arasından geçerek, konuk odasına daha doğrusu konuk köşesine misafir edildik. Konuk köşesi diyorum, çünkü kapının olmadığı bu bölge büyükçe bir mekânı kaplıyordu. Bir duvarı neredeyse boydan boya kaplayan kütüphanede üst üste dizilmiş kitaplar yer alıyordu. Ev sahibi bizi bırakıp bir kaç dakikalığına ayrıldı. Geri döndüğünde tanışmamızın detaylarına girmeye başladık yavaş yavaş. Yüzünde ara sıra beliren hafif te-

bessümlerin izini sürmekte zorlanmıyor değildim. Ancak alttan alta bir coğrafyanın ortak nesillerinin buluşmasından kaynaklanan bir memnuniyeti de sezer gibiydim.

Karşımızda duran kişi, 1627 yılında Osmanlı'nın bir vilayeti olan Bağdat'tan kalkıp buralara kadar gelmiş olan bir ailenin dokuzuncu nesline mensup *Tuku H. Muhammed Dahlan Al Fairusy al Bağdadi* isminde bir beyefendi. Muhammed Bey'in Bağdat'tan gelen ilk atası Fairusy Al Bağdadi'ymiş. Birazdan içeriye elinde tepsi ile bir bayan girdi ve elindekileri nazikçe sehpanın üzerine bırakarak, hafif arkasına dönüp, 'Bu beyazlar da kim?' dercesine bir bakışla süzerek mekândan çıktı.

Ziyaret maksadımızı izah ettikten sonra, kendisinden Türklerle Aceliler arasındaki ilişkilere dair bir takım belgeler rica ettik. Hemen dışarı çıkarak kucağına yüklendiği tarihi kitaplarla geri geldi. Kitapları sehpanın üzerine özenle koyduktan sonra birini açıp okumaya başladı. Elindeki eserin dört yüz yıllık bir geçmişi vardı. Muhammed Bey, Açe'de

üç tane zaviyenin varlığından söz etti. Bunlardan biri, daha önce ziyaret etmiş olduğumuz ve adını *Beytül Makdis*'den alan, kurulan ilk Türk köylerinden biri olan *Gampung Putai*'ydi. Diğer bu köyde, yani *Seulimum*'da, üçüncüsü ise Doğu Açe'deydi. Söz konusu bu zaviyeler, öğrenci yetiştirilen yerler değil, alimlerin ve zikir ehlinin bir araya geldiği mekânlarmış.

Havanın kararması üzerine izin istedik. Muhammed Bey, bizi Perşembe günü misafir etmek istediğini belirtti. Bu daveti memnuniyetle kabul ettik. Tekrar görüşmek dileğiyle bu güzel mekândan ayrıldık.

Geldiğimiz yoldan geri dönerken bu sefer köydeki mekânları gezme fırsatımız oldu. Özellikle al-Bağdadilerin yedinci neslinden olan Abdülvahip isminde önemli alimin yattığı türbeye girdik. Ahşaptan yapılmış türbeye üç basamaklı bir merdiven ile çıkılıyor. Küçük bir mescidi andıran atmosferi içerisinde, kible bölümünde sağlı sollu iki bölme bulunuyor. Bu mekânda yatmakta olanların mezarlarının üzeri tahta bölmelerle kaplanmış ve kilitlenmişti. Türbe kapakları ancak özel izinle açılıyordu. Sol tarafta gene dışarıya açılan küçük bir kapı daha vardı. Mescidi andıran bölmenin üç tarafı da kitaplarla dolu olan camekânlı bölmelerle çevriliydi.

Avlu'da bulunan ve abdest almak amacıyla kullanılan ve içinde sadece üç tane balığın bulunduğu havuz Urfa'daki Balıklı Gölü'nün bir minyatürü gibiydi.

Bu kısa zaman dilimi içerisinde bu mekânda yaşadıklarımızı hafızalarımıza ve gönüllerimize nakş ederek ve Perşembe gününü sabırsızlıkla bekleyerek ayrıldık. ■

Güneşin batıdan doğacağını söylemenin hiç bir mantığı yok. Aslında, Batı'yı, tüm erdemlerin merkezi gibi gösteren yoğun propagandalar sonunda, güneşin batıdan doğacağı zehabına kapılmışız yıllarca.

Avusturya ve Almanya çevresinde geçen bir gezinin notları olması gerekirken, biraz da medeniyetlerin ve temellerinin bir karşılaştırmasını yapmayı deneyecek bu yazı.

Hristiyanlığın özünde bulunmayan puta tapıcılık geleneğini, Almanya-Avusturya evlerinin ön yüzlerine varıncaya kadar yapılan heykellerde görmek mümkün. Bizim medeniyetimizin bir anlamda *su medeniyeti* olduğunu hatırlayıp; mesela Viyana'nın içimi çok güzel ve soğuk bir suyu olmasına rağmen Schonburnn denilen o güzelim parkta bir tane çeşmeyi zor bulurken, adım attığınız her yerde bir heykelle karşılaşmak temel bir farklılık. İçkinin, biranın su yerine tüketildiği bir medeniyet anlayışı onlarda hayat tarzı haline gelmiş adeta. Avrupa ülkelerinde kast sistemi pürüzsüz bir şekilde işlemeye devam ediyor. Kendine sahip olabilen akıllı ve üretkenler devletin en önemli yerlerini işgal etmiş durumda. Bu sınıfa dahil olmanın çok zor olduğu anlaşılırken altta kalanların sınıflandırılmasında da farklılıklar gözünüze çarpıveriyor. İşgücü olanların işçi olduğu bir sınıflamada işçilerin milliyetleri çok önemli değil; adeta dolgu malzemesi gibiler, üreten değil ama verileni yapmayı beceren işçiler olarak görülüyorlar. Bunun dışında kalanların pek

GÜNEŞ BATI'DAN DOĞMAZ

RAMAZAN TAMER

çoğu uyuşturucu, içki ve fuhuş batağında telef olsun diye sokaklara salınmış durumdalar. Sokaklara salınırken de içki ve uyuşturucu kullananlara para yardımı yaparak kimsenin başına bela olmayacakları parklarda ve metro istasyonlarında yaşamalarına imkan sağlanmış durumda. Mesela Viyana'daki merkezi metro istasyonlarının tuvaletlerinde veya çevresindeki parklarda uyuşturucu satanların ve kullananların hangi kötü

şartlarda olduğunu görebiliyorsunuz. Metro istasyonunun tuvaletinde uyuşturucu kullanarak pislik içinde yatanları ve kusanlara tanık olmanız, Batı'nın medeniyet anlayışının sonuçlarını görmemiz açısından önemli. Batı'nın batmasını bekleyenlerin çok acele etmelerine ve katkıda bulunmaya çalışmalarına da gerek yok. Neden mi? Çünkü; özellikle AB kurulup Euro'ya geçildikten sonra artan işsizlik ve ekonomik sıkıntılar, daha önce

devletin sırtından bir şekilde geçinmeyi adet haline getirmiş Batı insanını rahatsız etmiş durumda.

Berlin'de ve Viyana'da pek çok kapanmış iş yerini görmek; pek çok Türk işçisinin geri dönüş planları yapması açısından ayrıca bir öneme sahip. Özellikle 2. ve 3. kuşak denilebilecek Türk işçilerinin durumu da çoktan acınası hal olmaya başlamış bile.

Türkiye'den tevarüs ettikleri geleneksel hayat tarzının Batılı yaşam biçimiyle karşı karşıya gelmesi sonucu iradesi çözülen insanımızın büyük bölümü ne Batılı ne de Türkiyeli hale gelmiş. Bu ikinci gidişimde, özellikle bizim insanımızın hem ekonomik hem de psikolojik pek çok problemine tanık oldum. Özellikle Türkiye'den gelen gelin ve damatların Batılı hayat tarzını

algılayamamalarından kaynaklanan birçok ailevi problemler yaşadıkları dikkatimi çekti.

Özgürlükler ülkesi gibi görülen Almanya'da devletin kendini sağlama alabilmek adına İslami düşünce mensuplarını olumsuz şeylerle sıkıştırmaya başlaması, hatta daha önce verdiği vatandaşlıkları geri alarak Türkiye insanını ortada bırakması bana çok manidar geldi.

Tüm gezim boyunca karşılaştığım Türkiyelilerin buraya dair sordukları sorular, memleket özelliklerinin hangi seviyede olduğunu göstermesi açısından önemliydi. Bir araya geldiklerinde Türkiye'den, orfeten, güzelliklerinden bahsetmedikleri zaman olup olmadığını sorduğumda biraz da gözleri dolarak 'hatırlamazsak nasıl yaşarız' demeye gelen ifadelerde bulundular. Pek çoğunun Türkiye'ye dönmek is-

tediklerini ama uyum problemlerinin olacağı korkusuyla geri dönemediklerini gördüm.

Yahudiler ekonomiye, özellikle bankacılık sektörüne hakim durumdalar. Avusturya ve Almanya'nın ayrıcalıklı vatandaş haline gelen Yahudiler, bulundukları semtler itibarıyla özel koruma alanları oluşturmuşlar kendilerine. Hitler'in adını anmak bile suç haline getirilmiş adeta. Mesela Almanya'nın Nürnberg şehrinde Hitler'in önemli bir karargahı ve stadyumu bakımsızlıktan çok kötü bir görünüm arz ederken özellikle karargahın Yahudi soykırım müzesi haline dönüştürülmesi çok dikkat çekiyor. Her iki ülkede de Hitler ve düşüncesi kötüdür anlayışı resmi söylem haline getirilmiş. Halkın içten içe sempati beslemesi Hitler'in ideolojisini sürdürenlerin işini kolaylaştırı-

yor. Viyana'da ise Hitler antipatisine Osmanlı ve Türklerin antipatisi de eklenmiş durumda. Viyana askeri müzesini ziyaret ederken Osmanlı'nın Viyana kuşatmasının, kurtulamadıkları bir karabasan gibi hayatlarına girmiş olduğunu görüyorsunuz. Viyana askeri müzesini gezerken kuşatmada Osmanlı askeri patlak gözlü ve vahşilikleri yüzlerine vurmuş olarak tablolara yansıtılırken Viyana'yı savunan askerler de dünyanın en sempatik askerleri olarak gösterilmeye çalışılmış.

Yol kenarındaki reklam panolarında AB devlet başkanlarıyla dalga geçen karikatür dikkatimi çekti. Kendilerinin bile ciddiye almadığı AB tiyatrosuna girebilmek için niçin can attığımızı bir kez daha düşünmekte fayda var. Cazip hale getirilen Batı'nın insanımızı fiziksel, ekonomik ve psikolojik olarak bitirdiğini fark etmekte geciktiğimizi zannediyorum. Hatta işçi olabilmeyi büyük şans kabul edenlerin olduğunu hepimiz biliyoruz. Türkiye'de 140 m² evler yaptırıp sadece içinde bir ay kalabilenlerin Avrupa'da 50 m²'lik evlerde yaşadıkları pek de görülmeyen bir gerçek. Kredilerle son model otomobiller alan insanımızın bunu ödeyebilmek için nasıl fedakarlıklar yaptığını ancak orada görebiliyorsunuz. Birinci Viyana denilen semte gidip tarihi yapılar içinde neskafeini yudumlayan entellerimizin kendi medeniyetlerini itip-kakmaları da anlaşılır gibi değil. Entel barlarından dışarıya bakanların ezilmişlik psikolojisini gayet iyi anlıyorum.

Tanıştığımız pek çok dost yü-

reklerimize su serpti birazcık da olsa. Hafta sonu piknikleriyle Türkiye özlemini gideren dostların Türkiye'den ümitlerinin olması bizi biraz daha fazla çalışarak sorumluluğumuzun bilincine doğru itmeli. Bizim insanımızın ne burada ne de orada kabul görmesi mümkün.

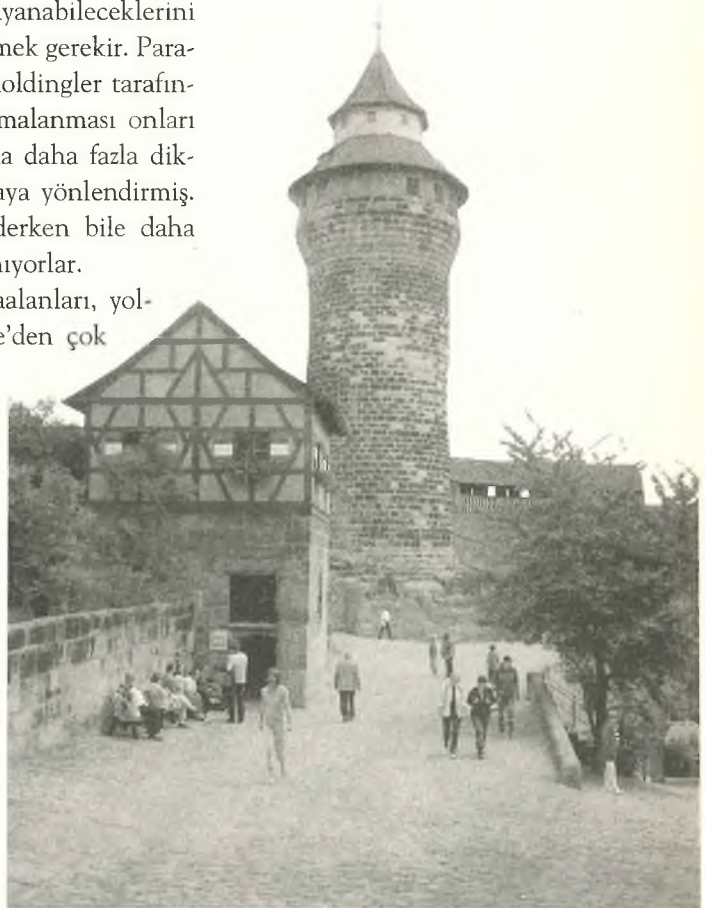
Bir şey daha; galiba orası için ayrı bir ilmiyal çalışması gerekiyor. Buradan orayı anlamak mümkün değil. Bir şeyler bildiğini düşünen insanımızın oralara gidip hariçten gazel okuması yerine onların yaşadıkları şartları anlamaya çalışması ve onları dinlemesi gerekir diye düşünüyorum. Batılılar bizim insanımızı eritebilmek için önemli stratejiler geliştirirken bizim insanımızın kara düzen çalışan cami derneği mantığıyla onlara karşı daha ne kadar dayanabileceklerini de iyi hesap etmek gerekir. Paralarının farklı holdingler tarafından adeta yağmalanması onları para konusunda daha fazla dikkatli davranmaya yönlendirmiş. Artık infak ederken bile daha dikkatli davranıyorlar.

Orada havaalanları, yollar vs. Türkiye'den çok daha iyi değil. Komplekse girmemize hiç gerek yok. Bizim eksik din algımızın onlar tarafından hayat tarzı olarak algılanması önemli. Sizin dininiz varken niçin bize özeniyorsunuz dercesine ta-

vırları ve AB'ye girmede -ifade etmeseler de- engel olarak görmelerini iyi algılamamız gerekiyor.

Gençlerin kiliseye ilgisizliği had safhada. Ateizmin, uyuşturucu, içki ve fuhşun yaygınlaştığı bir toplumun geleceği ne kadar iyi olabilirse Avrupa'nın geleceği de o kadar iyi. Keşke onların farkında oldukları bu durumun biz de farkında olabilsek. Viyana'da dostların takıldığı mekanları burada hatırlamakta fayda var. Oralar birbirlerini görenlerin dost meclisleri ve motivasyon merkezleri haline dönüşmüş. Her gidiş, kendimize olan güvenimizi ve bir o kadar da sorumluluklarımızı artırıyor.

Tekrar dostlarla kucaklaşabilmek temennisiyle... ■

AKV-Umran Ramazan Etkinlikleri İFTAR HASRETİ

YAHYA GENÇ

Ramazan Ayı denilince akla ilk gelen güzelliklerden biri de hiç şüphesiz iftar davetleridir. Araştırma Kültür Vakfı, Umran Dergisi ve Umran yayın grubu altında yayın yapan üniversitelilerin çıkardığı Mecra Dergisi, liselilerin çıkardığı Genç Öncüler Dergisi ve ilköğretim öğrencilerinin çıkardığı Salıncak Çocuk Dergisi de İstanbul'un değişik semtlerinde iftar davetleri düzenleyerek yüzlerce insanın bir araya gelmesine vesile oldu. Özellikle Mecra

ve Genç Öncüler dergilerinin gerçekleştirmiş oldukları iftar davetleri görülmeye değerdi.

9 Ekim Pazar günü, **Araştırma ve Kültür Vakfı**'nın yıllardan beri devam eden ve bir gelenek haline gelen aile iftarı vardı. Kadını, erkeği, çocuğu, yaşlısıyla salonu dolduran AKV camiası, hem iftarın hem de birbirleriyle hasret gidermenin tadını çıkardılar. Vakıf çalışmalarının tanıtıldığı sinevizyon ve konuşmaların ardından, misafir katılımcıların kısa selamlama konuşmaları

yapmaları, iftar programına ayrı bir renk kattı.

17 Ekim Pazartesi günü, İstanbul'daki Umran Dergisi yazarları, iftarda bir araya gelerek samimi ortamda verimli bir sohbet ve müzakere gerçekleştirdiler. Zübeyir Yetik, Mahmud Rifat Kademoğlu, Metin Hasırcı, Abdurrahman Aslan, Abdurrahman Dilipak, Nurettin Durman, Ahmet Kemerli, Dilaver Demirağ ve diğer İstanbullu Umran yazarları, sınırsız çay eşliğinde gerçekleştirdikleri sohbetle, sadece yazarlıkta değil gönül sohbetlerinde de üstad olduklarını kanıtladılar adeta.

18 Ekim Salı günü, Edirnekapı Mihrimah Şah Düğün Salonunda yapılan **Mecra Dergisi** iftarına 600'e yakın üniversiteli kardeşimiz katıldı. Yenilen iftar yemekleri ardından Mecra sinevizyon gösterisi izlendi. Sinevizyonun ardından sahneye Araş-

tırma ve Kültür Vakfı başkanı Metin Alpaslan Ağabey çıktı. İçinde bulunduğumuz durumdan ve Müslüman gençlerin sorumluluklarından bahseden Metin Ağabey, bütün sıkıntılara rağmen Müslüman gençlerden umutlu olduğunu söyleyerek konuşmasını bitirdi. Bu kısa programın ardından davete katılan bütün kardeşlerimize Mecra dergisi hediye edildi.

19 Ekim Çarşamba günü ise, **Genç Öncüler Dergisi'nin** iftar programı vardı. Bu program için büyük bir salon hazırlanmıştı. Çünkü yaklaşık yirmi okuldan 1200 civarında liseli genç bekleniyordu. İftar vakti yaklaşırken salon hınca hınç dolmuş hatta beklenen rakam çoktan aşılmıştı bile. Genç Öncüler Dergisi yazı işleri müdürü Ömer Miraç Yaman, liseli kardeşlerimize kısa ama çok anlamlı bir konuşma yaptı. Konuşmanın ardından programın sürprizi Mehter takımı liseli kardeşlerimizin şaşkınlığı arasında sahnedeki yerini aldı;

kısa süren bu şaşkınlığın ardından liseli kardeşlerimiz de mehteran ekibine eşlik ederek büyük bir coşku yaşadılar.

Üsküdar, Gaziosmanpaşa ve Kağıthane'de gerçekleştirilen iftar programlarına ise, hem Genç Öncüler, hem de Salıncak Ço-

cuk Kulübündeki kardeşlerimiz ve aileleri katıldı. Geniş katılımın olduğu bu iftar programları, sinevizyon gösterileri ve Abdullah Yıldız Hoca'nın konuşmalarıyla anlamını buldu ve Ramazan güzelliğinin en güzel şekilde yaşanmasına vesile oldu. ■

Din ve Sekülerleşme

Ramazan Altıntaş

Kelam profesörü Ramazan Altıntaş'ın kaleme aldığı, Pinar Yayınları arasında çıkan "*Din ve Sekülerleşme*" adlı eseri; felsefenin, sosyolojinin ve tarihin verilerinden yararlanılarak oluşturulmuş, akademik niteliğe sahip bir kitap.

Altıntaş sekülerizmin Batıya ait bir sorun olduğunu, bu sorunun temellerinin tarihsel bir kökene dayandığını ve bu fenomenin sanayileşme sonrasında gö-

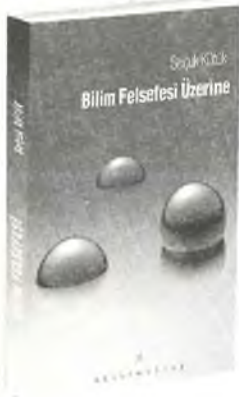
rünürlüğünün arttığını ifade ediyor. Katolikliğin sert, kırılmaz kemikleşmiş karakter ve tutumuna karşın, sekülerizmin protest bir söylem olan protestanlaşma ile vücut bulduğunu temellendirmeye çalışan Altıntaş sekülerizmin Müslüman bir ülke olan ülkemizde yer edinmeye ve var olmaya başlamasının önce ku-

rumsal daha sonra toplumsal olarak dikey bir hareket olarak görülmesi gerektiğini ifade ediyor. Protestanlaşmanın Batıda kendine kolay yer bulduğunu, İslam dünyasında ise Selefilik akımının söylemlerinden olan *öze dönüş* isteği ile benzerlik içerisinde bulunduğunu fakat aralarında bir çok farklılık bulunduğunu, İslamın protestanlaştırılmasının ise imkansızlığını ortaya koyuyor. *Sekülerizm* kavramı ile "*el-hayatü'd-dünya*" kavramını içerdikleri anlam bakımından birbirinden ayırıyor. Ona göre sekülerizm içerisinde Tanrısızlığı barındırırken, "*el-hayatü'd-dünya*" kavramının karşılığı olan hayatı ise Allah'ın helal kıldığı bir hak olarak tanımlıyor.

Altıntaş son olarak Müslümanların giyimlerinde, harcamalarında, ticari ilişkilerinde sekülerleşme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı tespitinde bulunup bu sürecin tartışılması gerektiğini vurguluyor. Müslümanlar olarak bu kitabı okudukça kendimize ait sorunsal hayat anlayışımızın problemlerini teorik olarak çok iyi bir şekilde temellendirildiğini göreceğiz.

Pinar yayınları 2005

BİLİM FELSEFESİ ÜZERİNE / Selçuk Kütük

Modern bilimin, kendi dışımızda bulunan fiziki dünyayı objektif olarak tanımladığı ve onun gösterdiğinden başka bir bakış açısının söz konusu olamayacağı iddiası şüphe ile karşılanmalıdır. Modern bilim anlayışı, alternatifliğini bu bilimi üreten medeniyetin elinde tuttuğu iktisadi, teknolojik ve askeri gücünden almaktadır.

Böylece Batı, elindeki bu

güç sayesinde diğer medeniyetlerin farklı bir iktisadi sistem veya bilim anlayışı oluşturmasının önüne geçerek kendini dayatmaktadır. Batı'nın özellikle evrensellik ve küreselleşme ismi altında kendi değerlerini tek ve alternatifsiz olarak sunma gayreti Capra, Feyerabend ve Guenon gibi yine Batılı düşünürler tarafından açıkça tenkit edilirken apolojist ve Batı karşısındaki kompleksini üzerinden atamayan, kötü

bir kopya olmaktan bile uzak bazı bilim çevrelerinin kayıtsız şartsız teslim olmaları üzüntü vericidir.

Bu kitabın amacı matematik-fizik felsefesi ve zihin felsefesi gibi daha ileri çalışmalara zemin hazırlayıcı temel bilgileri vermektir. Bu sebeple, doğrulama-yanlışlama ve induksiyon-dedüksiyon üzerine eleştiriler, mantıksal-deneyisel imkansızlık, tabiat kanunlarının zorunluluğu, mantıksal pozitivizm, Turing makinesi ve Turing testi, bilgi-bilinç ilişkisi, bilince dair modeller, bilim-akıl ilişkisi, aklın sınırları, yapay zeka, tele-ulaşım makinesi, analitik-sentetik ayırımı, kendinde kanıtlı oluş (self-proved), olgusal ve mantıksal doğruluk ve ayrıca sonsuzların karşılaştırılması, nokta ve bölünebilirlik kavramları, hareket, süreklilik, eliptik ve hiperbolik geometri ile Euclides geometrisi ve boyut kavramı ile ilgili yorumlar, zaman mefhumu, klasik ve modern fizikte zaman-mekan farklılıkları, zamanın hareket ve gravitasyona bağlı ızafiliği gibi bilim felsefesinin en kritik başlıkları seçilerek irdelenmeye çalışılmıştır.

Açılımkitap 2005

HZ. MUHAMMED'İN HAYATI VE İSLAM DAVETİ / Celaleddin Vatandaş

Pınar yayınları
2 Cilt, 1148 sh.
Tel: 0212 520 98 90

O, Allah'ın, insanlara, dünya ve ahiret hayatlarını 'esenlik yurdu' (Yunus, 10:25) kılacak yolu göstermek için gönderdiği elçilerinin sonuncusu Hz. Muhammed (s)'den başkası değildi. Söz konusu olay ise, O'nun, Allah'ın elçisi olarak seçildiğini bildiren ve böylelikle insanlara mutlak hakikâtleri bil-

dirme sürecini başlatan vahiyle ilk defa muhatap oluşuydu. Bu olayı, yani ilk vahyin gelişini takiben, kıyamete kadar ki zaman içerisinde yaşayacak bütün insanlar için

gerçek mutluluğun, adaletin, huzurun, güvenin, iyiliğin, güzelliğin... yolunu gösterecek ilâhî bilgiler yirmi yılı aşkın süreyle vahyolundu. Vahyolunan her ayetle bireysel ve toplumsal hayatın olması gereken en mükemmel şekli, en güzel muhtevası bildirildi, açıklandı, gösterildi. Vahyolunan ayetler ve o ayetlerin oluşturduğu Kur'an önce elçisini eğitip yetiştirdi. O'nun ilâhî talimatlarıyla mükemmelleşen ve tüm insanlık için en güzel model haline gelen uygulamaları ve yaşantısı ise ilâhî bilginin pratiğe aktarılışı olarak anlam kazandı. Böylelikle, insanlığa sunulan dosdoğru ve en güzel hayat tarzı, teorik esaslar halinde insanlara bildirilen bir bilgi yığını olmaktan çıktı; ilâhî bilgi O'nun şahsında en mükemmel modelini buldu; insanlık O'nun şahsında bir insanın ulaşabileceği en mükemmel aşamaya erişti.

ANTROPOLOJİ: Kuramlar/Kuramcılar

Sibel Özbudun-Balkı Şafak

Son yıllarda Türkiye'de antropolojiyle ilgili pek çok kitap yayınlandı. Ancak kuramların tarihine ilişkin derli-toplu bir çalışma, henüz ne yazık ki yok. Bu kitap alanında bir ilk olma özelliği taşıyor.

Dipnot yayınları

VAHYİ HAYATA TAŞIMAK

M. Emin Yıldırım

Inanan insanın temel derdi, "Vahyi Hayata Taşımak" olmalıdır. Tüm çabası, gayreti bu yolda olmalı, hayatının hiç bir karesini böyle bir idealden mahrum bırakmamalıdır. Vahiy, hayatının her alanına hakim olmalı, onunla yaşamalı ve onunla can vermelidir.

Vahyin hayat kitabı olması için insanın önce bu kitabı tanıması gerekir. Taşımak için tanışmak lazım, insanın ilahi kitap ile tanışması, hemhal olması, karşısına oturup önce kendini tanıtmaması, sonra da onun kendisini tanıtmamasını istemesidir. Böyle bir istek bizi "Kur'an nedir?" sorusuna yöneltecektir. Bana hayat kitabı olması gereken bu yüce ve ilahi kitap nedir? Ne olduğunu bilmediğiniz, ne olduğunu merak etmediğiniz bir kitabı nasıl hayata taşıyabilirsiniz ki?

Kalem yayınları

Grup YÜRÜYÜŞ

Umuda Yürüyüş Cd'si Çıktı

Ekin Yayın Basım Dağıtım Organizasyon Tic. Ltd. Şti.
Fevzipaşa Cd. 115/2 Fatih/İstanbul
Tel: (0212) 524 10 28

KÜÇÜK ŞEYLER

ERTUĞRUL BAYRAMOĞLU

- Hayatımız küçük saniyelerden ibaret değil midir?
- Küçük başlangıçlar olmadan, büyük sonuçların olması beklenebilir mi?..
- Küçük damlalar doldurmaz mı koca nehirleri?..
- Küçük bir çocuğun gözleminde değil midir bazen, uzak yerlerde aradığımız huzur
- ve mutluluk...
- Koca bir gemiyi batırmaya yeter küçük bir delik yetmez mi?...
- Durun ve düşünün, küçük mutlulukların yaşamınızı ne denli renklendirdiğini...
- Küçük mucizeler değil midir yüzünüzü gülümseten?..
- Bizi cennete yaklaştıran küçümsediğimiz şeyler değil mi?
- Aynı şekilde cehenneme de yaklaştıran..
- Küçük bir adım değil midir, çevremizdekilerle kopmaz bağların oluşmasını sağlayan?...
- Küçük gülümsemelerdir kalpleri yumuşatan...
- Yapacağınız küçük bir yar-

dım, kendinizi daha iyi hissetmenizi sağlamaz mı?..

- Küçük bir tohumla başlalmaz mı kokusuna ve görüntüsüne doyamadığımız çiçekler...
- Yürekten gelen küçük bir 'selam' değil midir yüzümüzde gülücükler açtıran?..
- Bir kıvılcım değil midir içindeki tüm canlılarıyla bir ormanı yok eden?...
- Küçük umutlarımız değil midir bizi yaşama bağlayan?...
- Soluk alıp verdiğimizde aldığımız o küçük soluklar değil midir bizi yaşamda tutan?...
- Küçük ipuçları değil midir bizi işin sorumlusuna/sorumlularına götüreren...

- Önemsiz sanılıp, yerine konulmayan küçük bir çivi değil midir büyük felaketlere neden olan?...
- Gün içinde aldığınız küçük notlar, işlerinizi daha iyi düzenlemez mi?..
- Yapacağınız küçük bir açıklama, karşınızdakinin sizi daha iyi anlamasını sağlamaz mı?...
- Küçük bir lokmanın boğazınızda takılıp, sizi zor durumda bıraktığı olmadı mı hiç?..
- Attığınız küçük parçalar değil midir ateşi daha da alevlendiren?..
- Küçük bir aksilik tüm planlarınızı ve emeğinizi bir anda yok edebilir...
- Dileyeceğiniz küçük bir özür, kırılan bir kalbi ısıtabilir...
- Küçük noktalar değil midir kalbi kapkara kılan...
- Nemrutu öldüren küçücük bir sinek değil midir?
- Ve yine aynı sinek değil midir, küçük ama mide bulandıran

SAHİBİNİ HAYVANLIKTAN KURTARAMAYAN KÜRK

FAHREDDİN GÖR

Bütün Müslüman toplumlarında, Ramazan ayının gelişyle ve bütün bir ay boyunca süren çok değişmeler, medyanın onca çirkin saldırılarına rağmen müspet olarak devam ediyor.

Çağın getirdiği her türlü bunalımların gündelik hayatımızda oluşturduğu stresin daralttığı ruhlar, bir Karadeniz türküsünde ifade edildiği gibi *"Efkarlı günlerime geldi çatı Ramazan"* nakaratı ile sitemin üst düzeyine varacakken, "Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez" atasözünde kendini bulan müjde misali maddi-manevi dünyamıza rahmeti ve bereketiyle bir güneş gibi doğduğunu görüyoruz.

Düşünsenize bir kere; kendi helâline helâl rızıkına oruç nede niyle haram sayıp el uzatmayan kişi hiç başkasının olana haksız yere el uzatır mı? Aksine rızıkında ayırdığını da zekatla, fitreyle, sadakayla, karz-ı hasenle, sırf Allah rızasını kazanmak için ihtiyacı olanlarla paylaşıyor.

Bu manevi sentez ikliminden çocuklarımızı yeterince faydalandırmak mecburiyetindeyiz. Karşılıksız vermeyi öğretmeliyiz.

"Komşusu açken tok yatan bizden değildir" diyen Peygamberimize layık şerefli bir ümmet olmayı göstermeliyiz onlara... Toplumunda zenginliği vermekte, yükselmeyi alçakgönüllülükte görmeyi öğretmeliyiz

onlara... Yoksa çirkin davranışlar, itici hakarete varan kabalıklar ne oldum delisi zenginlikler, haramla beslenen haramzedeler hep vardı, şeytan varolduğu süreçte var olmaya devam edeceklerdir. İyilere düşen görev, iyilere sahip çıkmak kötülerini ve kötülükleri yermek olmalıdır.

İyiliklerin yükseldiği böyle zamanlarda, insanın vefasızlık örnekleri daha bir dikkat çekici olmakta, hele zamanında yediğiniz içtiğiniz ayrı gitmeyen, her türlü yardımına koştuğunuz kişi az bir dünya nimetiyle varlıklandığı anda sizi hiç aramıyor, yolda görmezden geliyorsa, hele siz de o anlarda biraz çaresizseniz, istemedi de olsa gönlünüz biraz eziliyor. Yine de duacı olmak gerekir bu gibiler için. Bazen de şu fıkrada olduğu gibi yermek gerekir mi bilmem?

"Geçmişinde oldukça yoksul

bir adamın talihi bir zaman sonra döner ve hayli zengin olur. Zenginlikle birlikte yeni evler alır, yeni dostlar edinir. Cimriliği artmıştır, hep paradan bahseder. Yoksulu kapısından kovmakta, yardım isteyeniyi tembellikle suçlamaktadır. Eski dostlarını görmezden gelir, yolda görse yolunu değiştirir, tanımazlıktan gelir onları. Artık mahalle kahvesine gelmez; adı bilinmedik kulüplere gelir gider olur. Sonraları yaya yürümeyi de bırakır, son model özel şoförü de olan bir araba alır. Kıyafeti de değişir tabi... Başına şapka, gözüne güneş gözlüğü sırtına da son model pahalı bir kürk palto ile caka satmaya başlar. Bu haline eski dostları biraz içerler. Ve onu, mahalhenin sözünü sakınmaz, dünyaya metelik vermez, hatırı sayılır, sakalı belinde gün görmüş dedesine şikayet ederler. "Aman dede, seni de görür, bir terbiyesizlik yapar da üzülsün diye bunları söylüyoruz ha" diye tembihlerler. Arabasına kurulmuş kürkü sırtında sonradan görme, bastona dayalı şekilde yürüyen dedeyle yolda karşılaşır. Dede başını kaldırınca onu görür ve sağ elini kaldırıp selam verir; elini kalbinin üzerine koyup baş eğip giderken birden selamının alınmadığını fark edip durur. Arabaya yanaşır, bastonuyla cama vurup camı açtırır. Saygısız adama:

'Bana bak; üstüne giydiğin şu kıymetli saydığın kürke güvenip caka satıyor ve bununla gurur duyuyorsan, şunu bil ki; bu kürk ömrü boyunca içinde taşıdığı sahibini hayvan olmaktan kurtaramamıştı.' der ve gider.

Hep iyi 'insan'larla olmanız dileğiyle... ■

PAKİSTAN'DA DEPREM!

KARDEŞLERİMİZ YARDIM BEKLİYOR...

Posta Çeki Hesabı
1605451

Ziraat Bankası Fatih Şubesi
YTL: 2124994-5007
USD: 2124994-5008
EURO: 2124994-5012

Vakıfbank Valide Sultan Şubesi
YTL: 2014008
USD: 4014006
EURO: 4014007

NGO in Special Consultative Status with the Economic and Social Council of the United Nations
İHH, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Özel Danışmanlık Statüsündedir

**İNSANİ
YARDIM VAKFI**

THE FOUNDATION FOR
HUMAN RIGHTS AND
FREEDOMS AND
HUMANITARIAN RELIEF

Büyük Karaman Cad. Taylasan Sk. No:3 P.K.23
Fatih - İSTANBUL / TÜRKİYE
Tel : +90.212. 631 33 68-69
+90.212. 631 29 65 - 66 - 67
Fax : +90.212. 621 70 51
Web : www.ihh.org.tr
E-posta : info@ihh.org.tr

UMRAN EK

LOZAN ANTLAŞMASI

UMRAN ARAŞTIRMA GRUBU

İngiliz tarih felsefecisi Collingwood, akıp giden tarihsel süreci belli dönemlere, devirlere, çağlara ayırarak tahlil etmenin doğru bir yöntem olmadığını; zira, herhangi bir zaman diliminde meydana gelen bir tarih olayına etki eden nedenleri, çok önceki devirlerde/çağlarda bulabildiğimiz gibi, o olayın tetiklediği, neden olduğu ya da ortam hazırladığı pek çok olaya da yıllar ve asırlar sonra rastlayabileceğimizi söyler.

Türkiye’de son yıllarda olup biten gelişmeler, Collingwood’un bu tespitini teyit eder niteliktedir. Bugünün Türkiye’sinde meydana gelen iç ve dış politika olaylarını, iktidar mücadelelerini, sosyo-kültürel hadiseleri hazırlayan nedenlerin izini sürmek, yaşanan değişim süreçlerini doğru anlamak ve anlamlandırmak için yakın tarihimize, Tanzimat-Meşrutiyet-Cumhuriyet dönemlerinde inatla sürdürülen Batılılaşma serüvenine, bidayeti Selçuklulara kadar uzanan inişli-çıkışlı kadîm Haç-Hilâl savaşlarına ve nihayet yaklaşık yüz yıl öncesinde Düvel-i Muazzama’ya karşı verdiğimiz hayat-memat mücadelesine kadar pek çok tarihî olay, olgu ve sürecin masaya yatırılması, enine-boyuna ve derinlemesine tahlil edilmesi zaruridir.

Bu bağlamda, son yıllarda ve aylarda handiyse ülke gündeminden hiç düşmeyen AB ile bütünleşme çabaları, PKK terörü, Ermeni meselesi vb. dolayısıyla sıkça tartışılan azınlıklaştırma çabaları, etnik milliyetçilikler, böl(ün)me planları... vesilesiyle zaman zaman kendilerine gönderme yapılan Sevr Antlaşmasını geçen sayımızda yayınlamıştık. Bu sayımızda ise Lozan Antlaşmasını (bugünü ilgilendiren maddeleri önceleyerek) *Umrان* okuyucularının istifadelerine sunuyoruz.

BARIŞ ANTLAŞMASI (TRAÎTE DE PAIX) LOZAN, 24 TEMMUZ 1923

Bir yandan,

Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devletleri,

Ve öte yandan,

Türkiye,

1914 yılından beri Doğu'nun dirliğini bozan savaş durumuna, birlikte, kesinlikle son vermek isteğiyle,

Ve kendi uluslarının ortak genlik ve mutluluğu için gerekli olan dostluk ve ticaret ilişkilerini aralarında yeniden kurmak amacı ile

Ve bu ilişkilerin, devletlerin bağımsızlık ve egemenliğine saygı ilkesine dayandırılması gereğini düşünerek bu konuda bir Antlaşma yapmaya karar vermişler ve yetkili Temsilcileri olarak:

(Temsilcilerin bağlı oldukları devlet ve unvanlarına genişçe yer verilmektedir. Kısaca belirtirsek)

Britanya (İngiltere)

Fransa

İtalya

Atina Olağanüstü Temsilcisi

Japonya

Yunanistan

Londra Olağanüstü Temsilcisi

Romanya

Sırp-Hırvat-Slovenler

Türkiye

Horace Rumbold

Maurice Pelle

Marki Camille Garroni

Jules Cesar Montagna

Kentaro Otchini Jusammi

Eleftherios K. Venizelos

Demetre Caclamanos

C. Diamandy, C. Contzesco

Miloutine Yovanovitch

İsmet Paşa, Rıza Nur, Hasan Bey

BÖLÜM I SİYASAL HÜKÜMLER

MADDE 1 - İşbu Antlaşmanın yürürlüğe konulması gününden başlayarak, bir yandan Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp - Hırvat - Sloven Devletleri ve öte yandan Türkiye ve onların uyrukları arasında barış durumu kesinlikle yeniden kurulmuş olacaktır.

Taraflar arasında resmi ilişkiler kurulacaktır ve onların toprakları üzerinde diplomasi ve konsolosluk memurları, yapılacak özel anlaşmalar bozulmaksızın, devletler hukukunun genel ilkeleriyle belirlenmiş haklara sahip olacaklardır.

KESİM I

I-Topraklara ilişkin hükümler

MADDE 2 - Karadeniz'den Akdeniz'e dek Türkiye'nin sınırı aşağıdaki biçimde saptanmıştır.

Birincisi - Bulgaristan ile:

Rezvaya ağzından Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan sı-

nırlarının Meriç üzerinde kesiştiği noktaya dek;

Bulgaristan'ın bugün çizilmiş olduğu biçimde güney sınırı

İkincisi - Yunanistan ile:

Oradan Arda ve Meriç ırmaklarının birleştiği noktaya dek;

Meriç yatağı;

Oradan Arda kaynağına doğru bu ırmak üzerinde ve Çörek köyün hemen çevresinde olmak üzere, toprak üzerinde belirleme noktaya dek;

Arda yatağı:

Oradan güney - doğu doğrultusunda Bosna Köyün bir kilometre yukarısında Meriç üzerindeki bir noktaya dek;

Bosna Köyünü Türkiye'de bırakan belirgin ölçüde düz bir çizgi, Çörek köyü, beşinci Maddede anılan Komisyonca halkın çoğunluğu Türk ya da Rum olarak belirlenmesine göre, Türkiye'ye, ya da Yunanistan'a verilecektir. 11 Ekim 1922 gününden sonra bu Köye göç etmiş olan halk bu konuda hesaba katılmayacaktır.

Oradan Adalar Denizine dek;

Meriç yatağı:

MADDE 3 - Karadeniz'den İran sınırına dek Türkiye'nin sınırı aşağıdaki biçimde saptanmıştır.

Birincisi - Suriye ile;

20 Ekim 1921 günü yapılan Fransa - Türkiye Antlaşmasının 8. Maddesinde tanımlanmış sınır.

İkincisi - Irak ile:

Türkiye ile Irak arasındaki sınır dokuz ay içinde Türkiye ile Britanya arasında dostça belirlenecektir.

MADDE 4-11 (*Sınırlarla ilgili teknik detaylara yer verilmiştir.*)

MADDE 12 - İmroz ve Bozca Adaları ile Tavşan Adaları dışında, Doğu Akdeniz Adaları ve özellikle **Limni, Semendirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya** Adaları üzerinde Yunan egemenliğine ilişkin 17/30 Mayıs 1913 günlü Londra Antlaşmasının beşinci ve 1/14 Kasım 1913 günlü Atina Antlaşmasının on beşinci Maddeleri hükümleri uyarınca 13 Şubat 1914 günlü Londra Konferansında alınıp 13 Şubat 1914 günü Yunan Hükümetine bildirilen karar, işbu Antlaşmanın İtalya'nın egemenliği, altına konulan ve onbeşinci Maddede yazılı olan Adalara ilişkin hükümleri saklı kalmak koşulu ile, doğrulanmıştır. Asya kıyısından üç milten az uzaklıkta bulunan Adalar, işbu Antlaşmada tersine hüküm olmadıkça, Türkiye egemenliği altında kalacaktır.

MADDE 13 - Barışın korunmasını sağlamak amacı ile, Yunan Hükümeti, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya Adalarında aşağıdaki önlemlere saygı göstermeği yükümlenirler:

Birincisi: Bu Adalarda hiçbir deniz üssü ve hiçbir istihkam kurulmayacaktır .

İkincisi: Yunan savaş uçakları ve öteki hava araçlarının Anadolu kıyısındaki topraklar üzerinde uçuşu yasaklanacaktır.

Buna karşılık, Türkiye Hükümeti de eavaş uçaklarının ve öteki hava araçlarının sözü geçen Adalar üzerinde uçuşmasını yasaklayacaktır.

Üçüncüsü: Söz konusu Adalarda Yunan Silahlı Kuvvetleri, silah altına alınıp yerinde eğitilebilecek olan normal askersel birlikle ve, tüm Yunanistan topraklarındaki jandarma ve polis sayısı ile orantılı olacak, bir jandarma ve polis örgütü ile sınırlı kalacaktır.

MADDE 14 - Türkiye egemenliği altında kalan İmroz ve Bozca Adaları, yerel yönetim ve kişi ve malların korunması konusunda, yerli elemanlardan oluşan ve müslüman olmayan yerli halka her bakımdan güven verici özel bir yerel yönetimden yararlanacaktır. Bu Adalarda güvenlik ve düzen yukarıda sözü geçen yerel yönetim eliyle yerli halk arasından toplanan ve yerel yönetimin emrinde bulunan bir polis tarafından sağlanacaktır.

Rum ve Türk nüfus mübadelesine ilişkin olarak Yunanistan ile Türkiye arasında yapılmış ya da yapılacak bağitlar İmroz

ve Bozca Adaları halkına uygulanmayacaktır.

MADDE 15 - Türkiye aşağıda sayılan Adalar üzerindeki tüm hak ve senetlerinden İtalya yararına vazgeçer: Bugün İtalya'nın işgali altında bulunan Astampalya (Astropalia), Rodos (Rhodes), Kalki (Calki), Skarpanto, Kazos (Casso), Piskopis (Tilos), Misiros (Misyros), Kalimnos (Kalymnos), Leros, Patmos, Lipsos (Lipso), Sombeki (Simi) ve İstanköy (Kos) Adaları ile bunlara bağlı olan adacıklar ve Meis (Castellorizo) Adası

MADDE 16 - Türkiye işbu Antlaşmada belirlenen sınırları (tüm topraklar ile bu topraklardan olup gene bu Antlaşma ile kendi egemenlik hakkı tanınmış bulunanlar dışındaki Adalarda -ki bu toprak ve Adaların geleceği ilgililerce saptanmış ya da saptanacaktır- her ne nitelikte olursa olsun, sahip olduğu tüm hak ve senetlerden vazgeçtiğini açıklar.

İşbu Maddenin hükümleri komşuluk nedeniyle Türkiye ile ortak sınırı bulunan ülkeler arasında kararlaştırılmış ya da kararlaştırılacak olan özel hükümleri bozmaz.

MADDE 17-19 (*Türkiye'nin Mısır ve Sudan üzerindeki tüm haklarından vazgeçtiğini ve mevcut durumu belirten maddeler*)

MADDE 20 - Türkiye, Britanya Hükümetince Kıbrıs'ın 1914'te açıklanan ilhakını tanıdığını bildirir.

MADDE 21- 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs Adasında yerleşmiş olan Türk uyrukları, yerel yasanın belirlediği koşullara göre, İngiltere uyruklığına geçecek ve böylece Türk uyrukluluğunu yitireceklerdir. Bununla birlikte, bu Türkler, isterlerse, bu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak iki yıllık bir süre içinde, Türk uyrukluluğunu seçebileceklerdir. Bu durumda, seçme haklarını kullandıkları izleyen on iki ay içinde Kıbrıs Adasından ayrılmak zorunda kalacaklardır..

İşbu Antlaşmanın yürürlüğe konulması günü Kıbrıs Adasına yerleşmiş bulunup da, yerel yasanın belirlediği koşullara uyularak yapılan istem üzerine, o gün İngiltere uyrukluluğunu edinmiş ya da edinmek üzere bulunmuş olan Türk uyrukları da bu nedenle Türk uyrukluluğunu yitireceklerdir.

Şurası da kararlaştırılmıştır ki, Kıbrıs Hükümeti, Türkiye Hükümetinin izni olmaksızın Türk uyrukluluğundan başka bir uyrukluluğu edinmiş olan kimselere İngiltere uyrukluluğu tanımayı reddetmek yetkisine sahip olacaktır.

MADDE 22 (*Türkiye'nin Libya üzerindeki tüm haklarını kaldıran madde.*)

ÖZEL HÜKÜMLER

MADDE 23 - Bağitlı Yüksek Taraflar, Boğazlar Rejimine ilişkin bugün yapılmış Sözleşmede açıklandığı üzere, Çanakale Boğazında, Marmara Denizinde ve Karadeniz Boğazında denizden ve havadan, gerek barış, gerek savaş zamanlarında özgürce geçiş ve gidiş -geliş ilkesini kabul ve açıklama konusunda anlaşmışlardır. Bu Sözleşme, buradaki Yüksek Bağitlı

Taraflar için, işbu Antlaşmada yazılmış olsa idi onun sahip olacağı güç ve değerin tıpkısına sahip olacaktır.

MADDE 24 - İşbu Antlaşmanın 2. Maddesinde belirtilen sınırın rejimine ilişkin olarak bugün yapılan özel Sözleşme, onun Bağitlı Yüksek Tarafları için, bu Antlaşmadaki güç ve değerin tıpkısına sahip olacaktır.

MADDE 25-27 (*Türkiye'nin savaşa katılan diğer devletlerarasındaki antlaşmaları, sınırları, statüleri kabul ettiğini içeren maddeler..*)

MADDE 28 - Bağitlı Yüksek Taraflar Türkiye'de Kapitülasyonların tümü ile kaldırılmasını, her biri kendisi ile ilgili olarak, kabul ettiklerini açıklarlar.

MADDE 29- (*Fransız uyruklu Fas, Tunus ve Libya'lıların Türkiye'deki durumunu belirlemektedir.*)

KESİM II UYRUKLUK

MADDE 30 - İşbu Andlaşma hükümleri uyarınca Türkiye'den ayrılan topraklarda yerleşmiş Türk uyrukları kendiliğinden ve yerel yasaların koşulları içinde bu toprakların geçtiği Devletin uyruğu olacaklardır.

MADDE 31-36 (*Uyrukluk hakkında, seçme seçilme dahil diğer detaylara yer verilmiştir.*)

KESİM III AZINLIKLARIN KORUNMASI

MADDE 37 - Türkiye, 38.den 48.e dek Maddelerde belirtilen hükümlerin temel yasalar [Les Lois fondamentales] olarak tanınmasını ve hiç bir yasa, hiç bir yönetmelik ve hiç bir resmi işlemin bu hükümlerle çelişkili ya da onlara aykırı olmamasını ve hiç bir yasanın, hiç bir yönetmeliğin ve hiçbir resmi işlemin sözkonusu hükümlere üstün sayılmamasını yükümlenir.

MADDE 38 - Türkiye Hükümeti, doğum, milliyet, dil, soy ya da din ayırtetmeksizin, Türk halkının tümünün yaşam ve özgürlüklerini, en geniş biçimde, korumayı yükümlenir.

Türkiye'nin tüm halkı, kamu düzeni ve genel ahlak ile bağdaşmazlık göstermeyen her din, mezhep ya da inanışın gerek genel, gerek özel biçimde özgürce kullanılması hakkına sahip olacaktır. Müslüman olmayan azınlıklar, Türkiye Hükümetince ulusal savunma ya da kamu düzeninin korunması için ülkenin her yerinde ya da bir bölümünde alınan ve tüm Türk yurttaşlarına uygulanan önlemler saklı kalmak koşulu ile, dolaşım ve göç özgürlüğünden bütünü ile yararlanacaklardır.

MADDE 39 - Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk yurttaşları Müslümanlarla özdeş medenî ve siyasal haklardan yararlanacaklardır.

Türkiye'nin tüm halkı, din ayırt edilmeksizin, yasa önünde eşit olacaktır.

Din, inanç ya da mezhep farkı hiçbir Türk Yurttaşının medenî ve siyasal haklardan yararlanmasına ve özellikle genel hizmetlere kabulüne, memurluğa ve yukarı derecelere ulaşmasına, ya da çeşitli meslekleri ve sanatları yapmasına bir engel sayılmayacaktır.

Herhangi bir Türk yurttaşının gerek özel ya da ticaret ilişkilerinde, gerek din, basın ya da her türlü yayın konusunda ve gerek toplantılarda herhangi bir dili serbestçe kullanmasına karşı hiçbir sınır konulmayacaktır.

Resmi dilin varlığı kuşkusuz olmakla birlikte, Türkçeden başka dil ile konuşan Türk yurttaşlarına yargıçlar önünde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri için gerekli kolaylıklar gösterilecektir.

MADDE 40 - Müslüman olmayan azınlıklara ilintili olan Türk yurttaşları hukuk bakımından ve fiilen öteki Türk yurttaşlarına uygulanan işlemlerin ve sağlanan güvencelerin tıpkısından yararlanacaklar ve özellikle, harcamaları kendilerince yapılmak üzere, **her türlü yardım, dinsel ya da sosyal kurumları, her türlü okul ve benzeri öğretim ve eğitim kurumları kurma, yönetme ve denetleme ve buralarda kendi dillerini özgürce kullanma ve dinsel ayinlerini serbestçe yapma bakımından eşit bir hakka sahip bulunacaklardır.**

MADDE 41 - Genel öğretim konusunda Türk Hükümeti, Müslüman olmayan yurttaşların önemli bir oranda yerleşmiş oldukları kentler ve kasabalarda, bu Türk yurttaşlarının çocuklarının ilk okullarda kendi dilleriyle öğretim görmelerini sağlamak üzere, gerekli kolaylığı gösterecektir. Bu hüküm Türk Hükümetinin sözkonusu okullarda Türk dilinin öğretilmesini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Müslüman olmayan azınlıklara ilintili Türk yurttaşlarının önemli oranda bulundukları kentlerde ya da kasabalarda, bu azınlıklar Devlet bütçesi Belediye ya da benzeri bütçelerde eğitim, din, ya da yardım amacıyla genel gelirlerden verilecek paralardan yararlanma ve ödenek ayrılması konusunda hakça bir pay alacaklardır. Sözkonusu paralar ilgili kurumların yetkili temsilcilerine ödenecektir.

MADDE 42 - Türkiye Hükümeti Müslüman olmayan azınlıkların aile ya da kişi statüleri konusunda, bu sorunların sözü geçen azınlıkların törelerine göre çözümlenmesine uygun her türlü hükümleri koymayı kabul eder.

İşbu hükümler Türkiye Hükümeti ile ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden oluşan özel Komisyonlarda düzenlenecektir. Anlaşmazlık olursa, Türkiye Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Meclisi, birlikte, Avrupalı hukukçular arasından bir üst hakem atayacaktır.

Türkiye Hükümeti söz konusu azınlıkların Kiliseleri, Havraları, mezarlıkları ve öteki dinsel kurumlarına her türlü koruyuculuğu göstermeyi yükümlenir. **Bu azınlıkların bugün Türki-**

ye'de bulunan Vakıflarına ve dinsel ve yardım kurumlarına her türlü kolaylığı gösterecek ve izinleri verecek ve yeni dinsel ve yardım kurumları kurulması için, benzeri öteki özel kurumlara sağlanmış olan gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.

MADDE 43 - Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk yurttaşları, inançlarına aykırı ya da dinsel ayinlerini bozucu herhangi bir işlem yapmaya zorlanamayacakları gibi, hafta tatilleri gününde Mahkemelerde hazır bulunmaktan ya da herhangi bir yasal işlemin yapılmasından kaçınmaları nedeniyle, onların hiç bir hakkı ortadan kalkmayacaktır.

Bununla birlikte, bu hüküm söz konusu Türk yurttaşlarının, kamu düzeninin korunması bakımından, öteki tüm Türk yurttaşlarının bağlı olduğu yükümlerden bağışık kılmayacaktır.

MADDE 44- Türkiye, işbu Kesimin yukarıdaki Maddelerinin, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklara ilişkin bulunduğu ölçüde, uluslararası toplumu ilgilendirici nitelikte yükümler getirdiğini ve onların Milletler Cemiyetinin güvencesi altına konulmasını kabul eder. İşbu hükümler Milletler Cemiyeti Meclisinde çoğunlukla alınan bir karar olmaksızın değiştirilemeyecektir. Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya Milletler Cemiyeti Meclisinde işbu Maddeler konusunda, yöntemine uygun biçimde, çoğunlukla kabul edilecek olan herhangi bir değişikliği reddetmemeyi bu Antlaşma ile yükümlenirler.

Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin bu yükümlülüklerden herhangi birine aykırılık olması ya da olma tehlikesi üzerine, buna Meclisin dikkatini çekmeğe yetkili olacağını ve Meclisin, duruma göre, uygun ve etkin sayılacak bir davranışta bulunabileceğini ve yönerge verebileceğini kabul eder.

Bundan başka, Türkiye, işbu Maddelere ilişkin hukuksal ya da edimsel sorunlarda, Türkiye Hükümeti ile bağıtlı öteki devletlerden herhangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden herhangi bir devlet arasında görüş ayrılığı ortaya çıkınca bu anlaşmazlığın, Milletler Cemiyeti Antlaşmasının 14. Maddesi uyarınca, uluslararası nitelikte bir anlaşmazlık gibi sayılmasını kabul eder.

Türkiye Hükümeti bu türden olan herhangi bir anlaşmazlığın, öteki Taraf istemde bulunursa, uluslararası Daimi Adalet Divanına götürülmesini kabul eder. Daimi Divan kararı istinaf edilemeyip Milletler Cemiyeti Antlaşmasının 13. Maddesi uyarınca verilmiş bir kararın güç ve hükmünün tıpkısına sahip olacaktır.

MADDE 45 - İşbu Kesim hükümleri ile Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıkları için tanınan haklar, Yunanistan tarafından da, kendi topraklarında bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır.

BÖLÜM II PARASAL HÜKÜMLER

KESİM I

OSMANLI DEVLETİ BORÇLARI

Düyun-u umumiye-i Osmaniye -

MADDE 46 - İşbu Kesime ekli çizelgede gösterilen Osmanlı Devlet Borçları, gene bu Kesimde belirtilen koşullar içinde, Türkiye ile 1912-1913 Balkan Savaşları sırasında yararlarına Osmanlı İmparatorluğundan toprak ayrılmış olan devletler ve işbu Antlaşmanın 12 ve 15. Maddelerinde söz konusu olan Adaların ve işbu Maddenin son Fıkrasında belirlenen toprakların kendilerine bıraktığı devletler ve, son olarak, bu Antlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak Asya toprakları üzerinde yeni kurulan devletler arasında bölüşülecektir. Bundan başka, yukarıda anılan devletlerin tümü, 53. Maddede gösterilen günlerden başlayarak, işbu Kesimde belirtilen koşullar içinde, Osmanlı Borçlarının faizli tutarına ilişkin yıllık yükümlere de katılacaklardır. Türkiye, 53. Maddede gösterilen günlerden başlayarak, öteki devletlere yükletilmiş katılma paylarından artık hiç bir biçimde sorumlu tutulmayacaktır.

1 Ağustos 1914 günü Osmanlı egemenliği altında olup Türkiye'nin işbu Antlaşmanın 2. Maddesinde belirlenen sınırları dışında bulunan Trakya arazisi Osmanlı Devlet Borçlarının bölüşülmesi konusunda bu Antlaşma uyarınca, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış gibi sayılacaktır.

MADDE 47-54 (Borçların ödenmesine, bu konuda çıkacak anlaşmazlıkların Milletler Cemiyeti'nce çözüleceğine ve diğer detaylara dair hükümleri içermektedir.)

MADDE 55 - Türkiye ile birlikte, 46. Maddede anılan devletler, İşbu Kesime bağlı çizelgenin (A) Bölümünde belirtildiği üzere, Osmanlı Devlet Borçlarından kendilerine düşen ve 53 Maddede belirtilen günlerden başlayarak, ödenmesi gerektiği halde ödenmemiş bulunan yıllık taksitler tutarını Osmanlı Devlet Borçları Yönetim Kuruluna ödeyeceklerdir. Bu ödeme işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak, 20 yılda eşit taksitler ile ve faizsiz olarak yapılacaktır.

Türkiye'den başka devletlerce Devlet Borçları İdare Kuruluna ödenen yıllık taksitler bu Kurulca, söz konusu devletler hesabına Türkiye tarafından ödenmiş olan paraların tutarını karşılayıncaya dek, Türkiye'nin henüz borçlu bulunduğu toplanmış taksitlerden çıkarılacaktır.

MADDE 56-57 (Osmanlı Devlet Borçları Yönetim kurulunun katılımcıları ve Osmanlı borçlarına dair genel detaylar ve iki adet çizelge yer almaktadır.)

KESİM II ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

MADDE 58. Bir yandan Türkiye, öte yandan (Yunanistan dışında) öteki Bağıtlı Devletler, gerek Türkiye ile bu Devletlerin, gerek, (tüzel kişiler de kapsamı içine girmek üzere) onların uyruklarının 1 Ağustos 1914 günü ile bugünkü Antlaşmanın yürürlüğe konulması günü arasında geçen süre içinde, gerek savaş eylemleri, gerek istimval, el koyma, kullanım ya da zorluluk önlemleri yüzünden doğan, kayıp, zarar ve ziyanlar nedeniyle her türlü para istemlerinden, karşılıklı olarak vazgeçerler.

Bununla birlikte, yukarıdaki hüküm işbu Antlaşmanın III. Bölümünde yazılı hükümleri (Ekonomik hükümler) zedelemeyecektir.

Almanya ile yapılan 28 Haziran 1919 günkü Barış Antlaşmasının 259. Maddesinin (1) Fıkrası ve Avusturya ile yapılan 10 Eylül 1919 günlü Barış Antlaşmasının 210. Maddesinin (1). Fıkrası gereğince, Almanya ve Avusturya tarafından devredilmiş olan altın para üzerindeki her türlü haklarından, Türkiye (Yunanistan dışarıda kalmak üzere) öteki Bağıtlı Devletler yararına vazgeçer.

MADDE 59- Yunanistan, savaş yasalarına aykırı olarak Anadolu'da Yunan ordusunun ya da yönetiminin eylemlerinden doğan zararların onarımı yükümünü tanır.

Öte yandan, Türkiye, Yunanistan'ın savaşın uzamasından ve onun sonuçlarından doğan parasal durumunu gözönünde tutarak onarım konusunda Yunan Hükümetine karşı her türlü istemlerinden kesinlikle vazgeçer.

MADDE 60-63 (*Osmanlı İmparatorluğu topraklarındaki taşınmaz malların durumunu ve diğer malî hükümleri içermektedir.*)

BÖLÜM III EKONOMİK HÜKÜMLER

MADDE 64 (*Genel hükümler içerir.*)

KESİM I

MALLAR, HAKLAR VE ÇIKARLAR

MADDE 65-72 (*Savaş sebebiyle uyruk değiştiren kişilerin malları, hakları ve çıkarlarının korunmasına dair hükümleri içerir.*)

KESİM II

SÖZLEŞMELER VE SÜRE AŞIMLARI

MADDE 73-83

EK

I- YAŞAM SİGORTALARI

II- DENİZ SİGORTALARI

III- YANGIN SİGORTALARI VE ÖTEKİ SİGORTALAR

KESİM III

BORÇLAR

MADDE 84-85 (*Bağıtlı devletler arasındaki savaş öncesi ve savaş sırasındaki borçların sözleşme koşullarına uygun olarak ödenmesini içerir.*)

KESİM IV

SINAİ, EDEBÎ VE GÜZEL SANATLAR MÜLKİYETİ
MADDE 86-91

BÖLÜM V KARMA HAKEM MAHKEMESİ

MADDE 92-98 (*Karma Hakem Mahkemelerinin kuruluşu ve yetkilerine dair maddeler.*)

KESİM VI

ANTLAŞMALAR

MADDE 99-100 (*Bir dizi ekonomik ve teknik antlaşmanın Türkiye ile diğer Bağıtlı Devletler arasında yeniden yürürlüğe girmesine dair hükümler içerir.*)

BÖLÜM IV ULAŞIM YOLLARI VE SAĞLIK İŞLERİ

KESİM I

ULAŞIM YOLLARI

MADDE-101-113

KESİM II

SAĞLIK İŞLERİ

MADDE – 114-118

KESİM V

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

SAVAŞ TUTSAKLARI

MADDE 119-123 (*Savaş tutsaklarının ülkelerine geri yollanmasına dair hükümler içerir.*)

MEZARLIKLAR

MADDE 124 - Aşağıda 126. Maddenin özel hükümleri zedelemeksizin, Bağıtlı Yüksek Taraflar, işlerinden her birinin 29 Ekim 1914'ten beri savaş alanında, ya da yaralanma, kaza ya da hastalık sonucunda ölen kara ve deniz askerleri ile o günden beri, tutsaklık sırasında ölmüş savaş tutsakları ve sivil tutukluların, kendi egemenlikleri altında bulunan topraklar üzerindeki mezarlıklarına, mezarlarına, toplu ceset çukurlarına ve adlarına dikilen anıtlara saygı gösterecek ve onların bakımını yapacaklardır.

Bağıtlı Yüksek Taraflar, işlerinden her birinin söz konusu mezarlıkları, mezarları ve toplu ceset çukurlarını belirlemek, kaydını yapmak, yönetmek ve bunların bulundukları yerlerde uygun anıtlar dikmekle görevlendirecekleri Komisyonlara, kendi toprakları üzerinde görevlerini yapmak için, tüm kolaylıkları gösterme konusunda anlaşacaklardır.

Bağıtlı Taraflar, yukarıda sözü geçen kara ve deniz askerlerinin kemiklerinin yurtlarına geri gönderilmesi konusundaki is-

temleri yerine getirebilmek için, ulusal yasalar hükümleri ve genel sağlığın gerekleri saklı kalmak koşulu ile, her türlü kolaylığı, karşılıklı olarak, göstermeğe söz verirler.

MADDE 125-127 (Mezarlıklar hakkında detay hükümler içerir.)

MADDE 128 - Türkiye Hükümeti, Britanya İmparatorluğu, Fransa ve İtalya Hükümetlerine karşı kendi toprakları üzerinde onların savaş alanında ya da yaralama, kaza, ya da hastalık sonucu ölmüş olan kara ve deniz askerleri ile tutsak iken ölen savaş tutsakları ve sivil tutukluların mezarları, mezarlıkları, toplu ceset çukurları ve adlarına dikilmiş anıtlarının üzerinde bulunduğu arsaları o devletlere ayrı ayrı ve süresiz olarak bırakmayı yükümlenir.

Bundan başka söz konusu mezarlara, mezarlıklara, toplu ceset çukurlarına ve anıtlara serbestçe girilmesine ve, gerekiyorsa, cadde ve yolların yapılmasına izin vermeği yükümlenir.

Yunan Hükümeti, kendi topraklarına ilişkin olarak, özdeş yükümlülükleri üstlenir.

Yukarıdaki hükümler, verilen aralarda Türk egemenliğini ya da, duruma göre, Yunan egemenliğini zedelemes.

MADDE 129-133 (Türkiye'deki yabancı mezarlıklarla ilgili hükümler.)

MADDE 134. - Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetleri Türkiye'de bulunan mezarların, mezarlıkların, toplu ceset çukurlarının ve anıtların korunması işini kendi uyrukları arasından atanmış bekçilerle sağlama hakkına sahip olacaklardır. Türk makamlarınca tanınacak olan bu bekçiler mezarların, mezarlıkların, toplu ceset çukurlarının ve anıtların korunmasını sağlamak üzere, bu makamlardan yardım görecektir. Bekçilerin, hiç bir askersel niteliği olmayacaktır; ancak kendilerini savunmak için bir tabanca ya da otomatik tabanca taşıyabileceklerdir.

MADDE 135-136 (Türkiye'deki yabancı mezarlıkların bakımına ilişkin hükümler.)

GENEL HÜKÜMLER

MADDE- 137-142 (Kişi ve hakları yargısal kararlar, arşivler, belgeler gibi konuları kapsamaktadır.)

II BOĞAZLAR REJİMİNE İLİŞKİN SÖZLEŞMELER

14 Temmuz 1923'te İmzalanmıştır

Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Rusya, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ve Türkiye,

Bugünkü Barış Antlaşmasının 33. maddesinde belirlenen ilkeye uygun olarak, tüm uluslara Akdeniz ile Karadeniz arasında Boğazlarda özgürce geçiş ve gidiş- geliş sağlamak isteği ile

Ve bu özgürlüğün sürdürülmesinin genel barış ve dünya ticareti için gerekli olduğunu düşünerek,

Bu konuda bir sözleşme yapmaya karar vermişler (....)

(Bu metne imza atan devletler ve temsilcileri sıralanmıştır..)

TİCARET GEMİ VE UÇAKLARI İLE SAVAŞ GEMİ VE UÇAKLARININ BOĞAZLARDAN GEÇİŞİNE İLİŞKİN KURALLAR

-1-

Hastahane Gemileri, Yatlar, Balıkçı Gemileri ve askersel olmayan Uçaklarla birlikte Ticaret Gemileri

a) Barış zamanında:

Bayrak ve yükü ne olursa olsun, uluslararası sağlığa ilişkin hükümler saklı kalmak ve kılavuzluk, fener, römorkör resimleri ya da benzeri öteki harçlar gibi doğrudan doğruya yapılan hizmetler karşılığı olan resimleri kapsamamak ve Türkiye Hükümetince bugüne dek kendilerine bu konuda ayrıcalıklar tanınmış işletmeler ve kurumların hakları zedelenmemek koşulu ile, hiç bir işlem, resim ya da ücret olmaksızın, gündüz ve gece geçiş ve gidiş - geliş için tam serbestlik.

Bu resimlerin alınmasını kolaylaştırmak için, Boğazlardan geçen ticaret gemileri Türkiye Hükümetince gösterilecek Bürolara adlarını, uyruklarını, tonilatolarını ve gidecekleri yeri bildireceklerdir.

Kılavuz tutmak isteğe bağlıdır.

b) Savaş zamanında Türkiye tarafsız ise:

Yukarıda yazılı koşullar içinde, gündüz ve gece, geçiş ve gidiş geliş için tam serbestlik.

Tarafsız bir Devlet olarak Türkiye'nin hakları ve ödevleri, Onu, tarafsız kaldığı bir savaş süresince, suları ve havası, barış zamanında olduğu üzere, tam bir serbestlik içinde kalması gereken Boğazlarda, gidiş - geliş engelleyebilecek herhangi bir önlem alınmasına yetkili kılınmış olmayacaktır. Kılavuz tutmak isteğe bağlıdır.

c) Savaş zamanında Türkiye savaşan durumda ise:

Tarafsız gemiler ve tarafsız askersel olmayan uçaklar için, işbu gemiler ve uçaklar düşmana özellikle kaçak eşya, düşman askeri ya da yurttaşı taşıyarak ona yardım etmiyorlarsa, gidiş - geliş serbestliği. Türkiye'nin bu gemi ve uçakları denetlemeye hakkı bulunacak ve, bunu sağlamak üzere, söz konusu uçaklar Türkiye tarafından bu konuda saptanacak ve hazırlanacak bölgelerde karaya ya da denize inmek zorunda olacaklardır. Düşman gemilerine devletler hukukunca benimsenmemiş önlemleri uygulamak konusunda Türkiye'nin sahip olduğu haklar zedelenmemektedir.

Türkiye düşman gemilerinin Boğazlardan yararlanmalarını yasaklamak için gerekli göreceği önlemleri almak yetkisine bütünüyle sahiptir. Bununla birlikte, bu önlemler tarafsız gemilerin serbestçe geçişini yasaklayacak nitelikte olmayacaktır. Bu amaçla Türkiye söz konusu gemilere gerekli yönergeleri ve kılavuzları vermeyi yükümlenir.

MADDE 2-6 (Boğazlardan istifade hususunda detay hükümleri içerir)

MADDE 6 - İstanbul'a ilişkin 8. Madde hükümleri saklı kalmak üzere, askerlikten arındırılmış bölgelerde ve Adalarda hiç bir istihkam, yere bağlı topçu tesisi, -denizaltılar dışındaki- denizaltında işleyen araç, askersel havacılık tesisi ve hiç bir deniz üssü bulunmayacaktır. Oralarda, güvenliğin korunması için ge-

rekli, ancak silahlan, top olmaksızın, tüfek, tabanca, kılıç ve her yüz asker için dört hafif makineli tüfek (füzil mitrayör) ile sınırlı kalacak polis ve jandarma kuvvetinden başka hiç bir silahlı kuvvet bulunmayacaktır.

MADDE 7 Denizaltılar dışında, denizaltında işleyen hiçbir araç Marmara Denizi sularına konulmayacaktır.

Türkiye Hükümeti, Marmara Denizinin ne Avrupa kıyısında-ki bölgelerinde, ne de Karadeniz Boğazının askerden arındırılmış bölgesinin doğusunda bulunan Anadolu'nun, Darıca'ya dek, kıyı kesiminde, Boğazlardan geçişi engelleyebilecek, sürekli hiçbir top bataryası ya da torpil tesisi kuramayacaktır.

MADDE 8- Başkentin gereksinimi için eski İstanbul, Beyoğlu, Galata, Üsküdar ile adalar (Prens adaları) da kapsam içinde olmak üzere İstanbul'da ve bu kentin bitişik çevresinde en çok 12 000 kişilik bir askerî kuvvet bulunabilecektir.

İstanbul'da bir tersane ve bir de deniz üssü bulundurulabilecektir.

MADDE 9- (Adaların askerden arındırılmasıyla ilgili detay)

MADDE 10 - İstanbul'da, 12. Maddede açıklandığı biçimde oluşan bir uluslararası Komisyon kurulacak ve bu Komisyon "Boğazlar Komisyonu" adını alacaktır.

MADDE 11 - Komisyon, görevlerini Boğazların suları konusunda yapacaktır.

MADDE 12. - Komisyon, bir Türk temsilcisinin başkanlığında işbu Sözleşmeyi imzalayan Devletler olarak, Fransa, Büyük Britanya, İtalya, Japonya, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Rusya ve Sırp-Hırvat-Sloven Devleti temsilcilerinden oluşacaktır.

Amerika Birleşik Devletlerinin işbu Sözleşmeye katılması, Komisyonda onun da bir temsilci bulundurmak hakkını ortaya koyacaktır.

Böyle bir hak, işbu Maddenin birinci Fıkrasında adları geçmeyip Karadenizde kıyısı bulunan öteki bağımsız Devletler için, özdeş koşullarla, saklı olacaktır.

MADDE 13-20 (Boğazlar komisyonu görev ve yetkileri hakkında hükümler içerir.)

III TRAKYA SINIRINA İLİŞKİN SÖZLEŞME

24 Temmuz 1923

IV OTURMA VE YARGI YETKİSİ KONUSUNDA SÖZLEŞME

24 Temmuz 1923

BÖLÜM I YERLEŞİM KOŞULLARI

YERLEŞİM KOŞULLARI

MADDE 1 (Giriş ve oturma hakkında genel hükümler içerir.)

MADDE 2-7 (Konuya ilişkin detay hükümler yer alıyor.)

KESİM II

PARASAL YÜKÜMLERE İLİŞKİN HÜKÜMLER

MADDE 8-13

BÖLÜM II YARGI YETKİSİ

MADDE 14-18

BÖLÜM III SON HÜKÜMLER

V- TİCARET SÖZLEŞMESİ (24 Temmuz 1923)

VI- TÜRK VE RUM MÜBADELESİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME VE PROTOKOL (30 Ocak 1923)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Yunan Hükümeti aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır.

MADDE 1. Türk topraklarında yerleşmiş Rum Ortodoks dininden Türk uyrukları ile, Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyruklarının, 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak, zorunlu mübadelesine girişilecektir.

Bu kimselerden hiç biri, Türk Hükümetinin izni' olmadıkça Türkiye'ye, ya da Yunan Hükümetinin izni olmadıkça Yunanistan'a dönerek orada yerleşemeyecektir.

MADDE 2. Birinci Maddede öngörülen mübadele:

a) İstanbul'da oturan Rumları,

b) Batı Trakya'da oturan Müslümanları kapsamayacaktır.

1912 Yasası ile sınırlandırıldığı biçimde İstanbul Belediye [Şehremaneti] sınırları içinde 30 Ekim 1918 gününden önce yerleşmiş [etab. lis] bulunan tüm Rumlar, İstanbul'da oturan Rumlar sayılacaktır.

1913 Bükreş Antlaşmasının saptamış olduğu sınır çizgisinin doğusundaki bölgeye yerleşmiş tüm Müslümanlar, Batı Trakya'da oturan Müslümanlar sayılacaklardır.

MADDE 3. Karşılıklı olarak, üzerindeki Rum ve Türk nüfusu mübadele edilerek olan toprakları 18 Ekim 1912 tarihinden sonra bırakıp gitmiş olan Rumlar ve Müslümanlar 1. inci Maddede öngörülen mübadelenin kapsamına girer sayılacaklardır.

İşbu Sözleşmede kullanılan "göçmen" [emigrant] terimi, 18 Ekim 1912 tarihinden sonra göç etmesi gereken ya da göç etmiş bulunan tüm gerçek ya da tüzel kişileri kapsamaktadır.

(**MADDE 4-19** (Mübadeleye dair detaylara yer verilmiştir))

VII SİVİL TUTUKLULARIN GERİ VERİLMESİ VE SAVAŞ TUTSAKLARININ MÜBADELESİNE İLİŞKİN TÜRK YUNAN ANLAŞMASI
30 Ocak 1923

MADDE 1-6

VII- GENEL AFFA İLİŞKİN AÇIKLAMA VE PROTOKOL
24 Temmuz 1923

IX- YUNANİSTAN'DA MÜSLÜMAN MALLARINA İLİŞKİN AÇIKLAMA 24 Temmuz 1923

X- SAĞLIK İŞLERİNE İLİŞKİN AÇIKLAMA 24 Temmuz 1923
XI- ADALETİN YÖNETİMİNE İLİŞKİN AÇIKLAMA
24 Temmuz 1923

XII- OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA VERİLMİŞ KİMİ AYRICALIKLARA İLİŞKİN PROTOKOL VE AÇIKLAMA
24 Temmuz 1923

MADDE 1-13

Not: Bu belge, İsmail Soysal'ın "Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları" kitabından yararlanılarak hazırlanmıştır.